

พัฒนาการของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในระบบกฎหมายไทย

นางสาวสุนันทา ดาราศรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF PROPERTY RIGHTS AND RESTRICTIONS
UNDER THE THAI LEGAL SYSTEM

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws
Faculty of Law
Chulalongkorn University
Academic Year 2017
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	พัฒนาการของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในระบบกฎหมายไทย
โดย	นางสาวสุนันทา ดาราศร
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อธิธิพล ศรีเสาวลักษณ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ดร.มานิตย์ วงศ์เสรี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อธิธิพล ศรีเสาวลักษณ์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.กฤษณ์ วสีนนท์)

สุนันทา ดาราพร : พัฒนาการของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในระบบกฎหมายไทย (DEVELOPMENT OF PROPERTY RIGHTS AND RESTRICTIONS UNDER THE THAI LEGAL SYSTEM) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ. ดร.เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: ผศ. อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์, 240 หน้า.

สิทธิในทรัพย์สินเป็นสิทธิธรรมชาติที่มีค่าอันสูงสุดที่แสดงออกถึงการมีเสรีภาพของมนุษย์อย่างแท้จริงเพราะมิได้รับสิทธินั้นมาจากผู้ใดแม้แต่รัฐ และทรัพย์สินเกิดจากการใช้กำลังร่างกายและสติปัญญาของมนุษย์ในการสรรค์สร้างขึ้น สิทธินั้นจึงเป็นของผู้สร้างนั้นโดยสมบูรณ์โดยที่ไม่มีใครสามารถพรากเอาไปได้

สำหรับประเทศไทยพบว่าได้มีการรับรองสิทธิในทรัพย์สินเป็นลายลักษณ์อักษรในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน จากการศึกษาถึงพัฒนาการ แนวความคิดของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและระบบกฎหมายไทย ทำให้พบว่าประเทศไทยได้วางขอบเขตของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิไว้ภายใต้กฎหมายและภายใต้หน้าที่ต่อส่วนรวม อันพบได้จากการบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ เพื่อมารับรองสิทธิและจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนมากมายหลายฉบับแบบมีมิติที่กว้างขวางและหลากหลาย โดยเฉพาะการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่พบว่าการจำกัดสิทธิที่เป็นการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อการพัฒนาประเทศ ด้านโครงสร้างพื้นฐานทำให้ประชาชนถูกจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงการถูกจำกัดสิทธิการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินทั้งอสังหาริมทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์และทรัพย์สินทางปัญญาที่แสดงออกด้วยการควบคุมมากขึ้น

จากการศึกษาพบว่าในกรณีที่รัฐต้องจำกัดสิทธิในทรัพย์สินต้องตีความเคร่งครัด และหากรัฐต้องออกกฎหมายใหม่เพื่อมาจำกัดสิทธิในทรัพย์สินต้องสอดคล้องกับหลักความจำเป็นตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยเทียบเคียงกับหลักการตีความในรัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ว่า “ไม่ว่ากรณีใดก็ตามการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้นั้น จะมีผลกระทบกระเทือนต่อเนื้อหาสาระสำคัญ หรือ แก่นของสิทธิเสรีภาพไม่ได้”

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2560

ลายมือชื่อนิสิต .....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม .....

5786034634 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: LEGAL SYSTEM

SUNUNTA DARASORN: DEVELOPMENT OF PROPERTY RIGHTS AND RESTRICTIONS UNDER THE THAI LEGAL SYSTEM. ADVISOR: PROF. KRIENKRAI CHAROENTHANAVAT, Ph.D., CO-ADVISOR: ASST. PROF. EATHIPOL SRISAWALUCK, 240 pp.

Property rights are a fundamental right for all of mankind. This right belongs to all men by the nature, not the state. By holding this right, that mean we are free with fully liberties. No one can take these rights from another.

Thailand has guarantee property right as a fundamental rights since 2475 B.E. when the 1st constitution of the kingdom of Thailand enforced until nowadays. According to the study about a development of property rights and its restriction under the Thai legal system by this thesis, Thailand places the scope of accreditation and restrictions of this right under the word “Duty to Public”. To do that, Legislator in Thailand uses all kinds of law to guarantee and restrict the right in the same time. By the doses of law that was designed to restrict the way that people exercise property rights, Expropriation is one of the legal mechanism that mostly use to restrict the right of the people. Government or authorities, all way use the word “For the development of the country” when they ask people to disclaim the right by the whole or some part of it. This kind of control or restrict for development seem to expand to all kinds of property with more and more control.

By expanded of the restriction, State officer or the authority must beware and more be careful when decide to use all of the restriction mechanism to the right of the people. And if the legislator have to establish new law, They have to carefully consider that law to meet all of the necessary conditions laid down by the constitution and compare it with another country like Germany. They have to aware that “Whatever the circumstances, Restrictions on basic rights as prescribed by the Constitution. Must have no effect on the content or substance of the right to liberty.

Field of Study: Laws

Academic Year: 2017

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

Co-Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีหากไม่ได้คำชี้แนะแนวทางจากอาจารย์ที่ปรึกษาของผู้เขียน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงในความเมตตา และความกรุณาของท่าน ศาสตราจารย์ ดร. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ อธิธิพล ศรีเสาวลักษณ์ ที่สละเวลาอันมีค่าของท่านทั้งสองมาช่วยดูแลและให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้เขียน และขอกราบขอบพระคุณ ดร.มานิตย์ วงศ์เสรี ท่านตุลาการศาลปกครองสูงสุดที่ให้ความเมตตาและกรุณา และสละเวลาอันมีค่ามาเป็นประธานกรรมการสอบให้ผู้เขียน และ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ดร. กฤษณ์ วสินนท์ ที่ได้ให้ความเมตตาและกรุณาแก่ผู้เขียน พร้อมทั้งเสียสละเวลาอันมีค่าชี้แนะแนวทางอันมีค่าให้แก่ผู้เขียน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณและถือเป็นพระคุณอันใหญ่หลวงที่ลูกศิษย์คนนี้จะไม่ลืมตราบเท่าชีวิตจะหาไม่

ผู้เขียนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุด เจ้าหน้าที่ห้องมหาดบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ข้าพเจ้าด้วยดีเสมอมา

ผู้เขียนขอขอบคุณในความมีน้ำใจ และความเอาใจใส่ของเพื่อนนิสิตคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อข้าพเจ้าเพื่อให้ข้าพเจ้าทำงานเขียนได้อย่างสำเร็จลุล่วง ประกอบด้วย คุณนิตยา จงแสง คุณกษิณีเดช มีเย็น และคุณเทอดเกียรติ เอี่ยมรอด

และผู้เขียนขอขอบพระคุณครอบครัวของข้าพเจ้าที่ให้การสนับสนุนทั้งกำลังกายและกำลังใจที่ดีต่อข้าพเจ้า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การอันใดที่ข้าพเจ้าได้กระทำลงไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ดี การบกพร่องอันใดก็ดี ข้าพเจ้าขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 สมมติฐานการวิจัย.....	4
1.4 วิธีการศึกษาวิจัย.....	4
1.5 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน และประสบการณ์ ต่างประเทศ.....	6
2.1 แนวคิดทฤษฎี และบทบัญญัติของกฎหมายระหว่างประเทศ.....	6
2.1.1 แนวคิดทฤษฎีการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน.....	7
2.1.1.1 แนวคิดการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในทางเศรษฐศาสตร์.....	8
1) สิทธิในทรัพย์สินตามแนวคิดลัทธิเสรีนิยมคลาสสิก.....	8
2) สิทธิในทรัพย์สินตามแนวคิดลัทธิเสรีนิยม.....	11
2.1.1.2 แนวคิดการรับรองสิทธิในทรัพย์สินในทางกฎหมายระหว่างประเทศ.....	14
1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights ค.ศ.1948 (“UDHR”)).....	14

2) อนุสัญญายุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 1950 (European Convention For the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms 1950)	14
3) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966(“ICCPR”)).....	15
4) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights 1966 (“ICESCR”))	16
5) อนุสัญญาปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรม ค.ศ. 1883 (Paris Convention for the Protection of Industrial Property 1883).....	16
6) อนุสัญญากรุงเบิร์นว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม ค.ศ.1886 (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, 1886 (“Berne”)).....	17
7) องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ค.ศ. 1996 (WIPO) The WIPO Copyrights Treaty, 1996 (“WTC”).....	18
2.2 การรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในต่างประเทศ.....	19
2.2.1 การรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	19
2.2.1.1 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	21
1) การรับรองสิทธิในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง.....	21
2) การรับรองสิทธิในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	23
3) การรับรองสิทธิในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส.....	24
2.2.1.2 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส	26
1) การจำกัดสิทธิในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง.....	27

2) การจำกัดสิทธิในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศส	27
3) การจำกัดสิทธิในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส.....	29
2.2.2 การรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	34
2.2.2.1 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	36
1) การรับรองสิทธิในรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	37
2) การรับรองสิทธิในทรัพย์สินในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ค.ศ. 1900	39
2.2.2.2 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	41
1) การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ.....	41
2) การจำกัดสิทธิในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน.....	42
2.2.3 การรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสหรัฐอเมริกา	45
2.2.3.1 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสหรัฐอเมริกา	46
1) การรับรองสิทธิในรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา	47
2) การรับรองสิทธิในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา	49
2.2.3.2 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	50
1) การจำกัดสิทธิในรัฐธรรมนูญประเทศสหรัฐอเมริกา.....	50
2) การจำกัดสิทธิในกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา.....	51
บทที่ 3 พัฒนาการของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศไทย	55
3.1 พัฒนาการของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน	55
3.1.1 รัฐธรรมนูญไทยกับการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน	55
3.1.1.1 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองพุทธศักราช 2475	56
1) การรับรองสิทธิในทรัพย์สินในกฎหมายตราสามดวง	56

2) การรับรองสิทธิในทรัพย์สินในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127	63
3.1.2 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์.....	73
3.1.2.1 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ตามรัฐธรรมนูญ	74
3.1.2.2 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ในประมวลกฎหมาย	76
3.1.3 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์.....	81
3.1.3.1 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ตามรัฐธรรมนูญ.....	82
3.1.3.2 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ในประมวลกฎหมาย.....	82
3.1.4 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา.....	87
3.2 พัฒนาการของการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน	96
3.2.1 รัฐธรรมนูญไทยกับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน.....	96
3.2.1.1 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475.....	96
1) การจำกัดสิทธิในกฎหมายตราสามดวง	96
2) การจำกัดสิทธิในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127	100
3.2.1.2 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475	101
1) การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมน้อย	101
2) การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมมาก.....	103
3.2.2 การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์	108
3.2.2.1 การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ตามรัฐธรรมนูญ	108
3.2.2.2 การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ในบทบัญญัติกฎหมาย	109
3.2.3 การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์.....	132
3.2.3.1 การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ตามรัฐธรรมนูญ.....	133
3.2.3.2 การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ในบทบัญญัติกฎหมาย.....	133

3.2.4 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา.....	141
บทที่ 4 บทวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาการของการรับรองสิทธิ และการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศไทย.....	153
4.1 การวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับพัฒนาการของการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน.....	153
4.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกับการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน.....	153
4.1.1.1 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินในรัฐธรรมนูญที่ผ่านมา.....	153
4.1.1.2 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐	158
4.1.2 กฎหมายแม่บทกับการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน.....	158
4.1.2.1 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์.....	159
4.1.2.1.1 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ก่อนมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ.....	159
4.1.2.1.2 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หลังจากมีรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา.....	163
4.1.2.2 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์	169
4.1.2.2.1 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ก่อนมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ.....	169
4.1.2.2.2 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หลังการใช้รัฐธรรมนูญ 2475 ..	170
4.1.2.3 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา.....	174
4.1.2.3.1 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาก่อนมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ.....	175
4.1.2.3.2 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาหลังมีรัฐธรรมนูญเป็นต้น ไป	177
4.2 การวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับพัฒนาการของการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน.....	186
4.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน	186

4.2.1.1 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่ ผ่านมา.....	186
4.2.1.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 กับการจำกัดสิทธิใน ทรัพย์สิน.....	189
4.2.1.2.1 เทคนิคในการบัญญัติให้รัฐจำกัดสิทธิได้.....	191
4.2.1.2.2 วิธีการทางกฎหมายในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน.....	192
4.2.2 กฎหมายแม่บทกับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน.....	195
4.2.2.1 การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์.....	195
4.2.2.1.1 การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ก่อนมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ.....	195
4.2.2.1.2 การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หลังมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ.....	198
4.2.2.2 การจำกัดสิทธิในสังหาริมทรัพย์.....	208
4.2.2.3 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา.....	213
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	222
รายการอ้างอิง.....	230
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	240

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิทธิในทรัพย์สินเกิดขึ้นมาจากสังคมที่มนุษย์ต้องการใช้สอยและรักษาทรัพย์สินของตน ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์มองว่าการมีสิทธิในทรัพย์สินจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีการรักษาและการพัฒนาในทรัพย์สินนั้นอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด การมีสิทธิในทรัพย์สินนั้นเป็นแนวความคิดปัจเจกชนนิยมที่มีความเป็นมาในทางประวัติศาสตร์กฎหมายของสังคมตะวันตกมายาวนาน ที่ต้องการให้รัฐรับรองและเคารพสิทธิในการถือครองทรัพย์สินของปัจเจกชนภายใต้กฎหมาย โดยให้รัฐมีอำนาจกำหนดขอบเขตการใช้สิทธิในทรัพย์สินได้ก็แต่เพียงเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้นและต้องกระทำโดยบทบัญญัติของกฎหมาย และที่สำคัญคือรัฐไม่สามารถพรากเอากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของปัจเจกชนไปใช้โดยปราศจากค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของรัฐ ทำให้ประชาชนผู้ถูกละเมิดสิทธิเป็นผู้รับภาระสาธารณะมากกว่าผู้อื่นโดยเกินสมควรแก่เหตุ

จากการศึกษาเรื่องสิทธิในทรัพย์สินพัฒนาการแรกเริ่มในชุมชนบุพกาลแต่เดิมพลังการผลิตในช่วงเริ่มต้นเป็นพลังการผลิตตัวมีวัตถุประสงค์แห่งสิทธิที่สำคัญคือแรงงานซึ่งเป็นการใช้แรงงานเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิต โดยมีหัวหน้าเผ่า และหัวหน้าครอบครัวทำหน้าที่แบ่งสรรปันส่วน ซึ่งผลผลิตที่ได้ไม่ถือว่าเป็นสิทธิส่วนตัว จึงไม่มีระบบกรรมสิทธิ์ เพราะในอดีตมนุษย์อาศัยอยู่รวมกันมีลักษณะเป็นหมู่ชนกลุ่มเล็ก ๆ และไม่ได้ยึดติดที่ แต่ร่อนเร่ไปแสวงหาทรัพยากรอันสมบูรณ์ในเบื้องต้นโดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือแหล่งน้ำ เพื่อใช้ช่วยในการเพาะปลูก พลังการผลิตในช่วงนี้จึงเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคภายในครอบครัว ในเผ่าเป็นหลัก ประกอบกับไม่มีเทคโนโลยีช่วยในการผลิต จึงทำการผลิตได้น้อยทำให้ไม่มีเหลือสะสม ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจึงเป็นเพียงเรื่องระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ ต่อมา เมื่อมนุษย์ได้และใช้สิ่งที่ต้องการเสียสละจึงแสวงหาที่แห่งใหม่ จนกระทั่งเมื่อค้นพบแหล่งทรัพยากรที่สำคัญได้แล้ว ก็จะลงหลักปักฐานจากการอยู่เป็นสังคมครอบครัว ก็ขยายเป็นชุมชน และกลายเป็นสังคมที่ใหญ่ขึ้นทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่ไม่เพียงพอจึงต้องการแสวงหาจากแหล่งใหม่ด้วยการใช้กำลังบังคับจากถิ่นอื่น และยึดเอาแรงงานผู้อื่นเพื่อนำมาใช้เป็นแรงงานทาสในการสร้างผลผลิต จากเดิมวัตถุประสงค์แห่งสิทธิที่สำคัญคือแรงงานได้เปลี่ยนมาเป็นที่ดินโดยเฉพาะที่ดินที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยจากเดิมที่มีสิทธิเป็นเพียงการครอบครองที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์และจำนวนที่ดินมีมากกว่าจำนวนประชากรจึงไม่มีการสะสมที่ดิน สิทธิที่ได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินก็ไม่ถือเป็นสิทธิส่วนบุคคล ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี ทำให้ที่ดินกลายเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการสร้างผลผลิตจึงทำให้มีความต้องการครอบครองมากขึ้น เพราะต้องการสะสมความมั่งคั่ง ทำให้

เจ้าของปัจจัยการผลิตกลายเป็นเจ้าศักดินาที่ชูดรีดมูลค่าส่วนเกินจากแรงงานทาสภายใต้การแลกเปลี่ยนกับการปกป้องคุ้มครอง

ในพัฒนาการต่อมาเมื่อมีจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นจึงรวมกันเป็นสังคมรัฐ หรือรัฐสมัยใหม่ ที่ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปกครองประเทศและเพื่อความสงบเรียบร้อยของคนในสังคม โดยในราวปี 1902 ก่อนคริสต์ศักราชในสมัยพระเจ้าฮัมมูราบี(King Hammurabi) ได้จัดทำกฎหมายของชาวบาบิโลน (Babylonian Law) ที่เรียกว่า ประมวลกฎหมายฮัมมูราบี (The Code of Hammurabi) ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นประมวลกฎหมายเก่าที่ได้จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรและมีความสมบูรณ์ที่สุดในยุคนั้นโดยมีลักษณะสำคัญในเรื่องทรัพย์สินคือ การยอมรับว่าเอกชนสามารถมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้¹ แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ต้องปฏิบัติตามภาระหน้าที่บางประการที่กำหนดไว้ เช่น การจัดหาชายฉกรรจ์เข้าเป็นทหารในกองทัพ เป็นต้น และยังอนุญาตให้มีการจำหน่ายทรัพย์สินไปโดยวิธีต่าง ๆ เช่น ขาย ให้เช่า ให้โดยเสนาหา ให้กู้ยืม จำนำ อีกทั้งยังมีบทกำหนดโทษที่รุนแรงในกรณีที่ได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยไม่สุจริต สืบเนื่องและพัฒนาการต่อมาถึงอาณาจักรโรมันที่ได้มีวิวัฒนาการทางด้านกฎหมายอย่างกว้างขวางและที่ได้รับการกล่าวถึงคือกฎหมายของชาวโรมันเพราะนอกจากจะเป็นการสอดคล้องกับรูปแบบการปกครองของอาณาจักรโรมันขณะนั้น โดยเฉพาะกฎหมายสิบสองโต๊ะ (XII Tabularum) เป็นการนำเอา “Ius” หรือกฎหมายจารีตประเพณีโบราณมาบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรโดยบัญญัติหมวดสำคัญเกี่ยวกับทรัพย์สินอยู่ในโต๊ะที่ 5, 6 และ 7 และยังมีประมวลกฎหมายจัสติเนียน (The Justinian Code) ที่อยู่ในส่วนของ Institutionus โดยแบ่งออกเป็นสามส่วนคือ Persona (บุคคลและครอบครัว) Res (ทรัพย์สิน) และ Actio (วิธีพิจารณาความ) ที่ส่งผลและมีอิทธิพลต่อกฎหมายของหลายประเทศเช่นในปัจจุบัน

หลักการดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่ากรรมสิทธิ์ เป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์อันไม่อาจพรากไปได้ และเกิดจากการที่ใช้แรงกายและสติปัญญา จึงเป็นสิทธิที่มีมาก่อนการเกิดรัฐที่เกิดจากการรวมกันทำสัญญาประชาคมและเป็นรัฐที่ปกครองโดยกฎหมายจึงต้องการให้รัฐรับรองและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกชนในรัฐเสรีประชาธิปไตย มนุษย์แต่ละคนมีสิทธิตามธรรมชาติที่เป็นสิทธิเฉพาะตัวติดตามแต่กำเนิดที่ไม่สามารถจ่ายโอนให้แก่กันได้ และเป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้คุณค่าในความเป็นมนุษย์ที่แต่ละคนที่พึงสมควรได้รับการคุ้มครองจากการละเมิดสิทธิต่อกันอย่างเสมอภาค ภายใต้การปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียม รวมถึงในการควบคุมต่อการกระทำของตนเองไม่ให้กระทบถึงสิทธิของบุคคลอื่น เมื่อการรับรองสิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกชน เป็นผลมาจากการนำหลักกฎหมายธรรมชาติหรือสิทธิธรรมชาติมาสู่การยอมรับสิทธิในทรัพย์สิน เมื่อความต้องการของมนุษย์

¹ อุกฤษ มงคลนาวิน, ประวัติศาสตร์กฎหมายต่างประเทศ (สากล), พระนคร, สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2502 หน้า 2 - 3.

ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักเหตุผลและความรู้สึกผิดชอบของมนุษย์ส่งผลให้มนุษย์มีความต้องการการคุ้มครองสิทธิเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนตัว ดังปรากฏพบในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศสปี ค.ศ. 1789 โดยที่สิทธิของมนุษย์นั้นล้วนแต่มีรากฐานมาจากความต้องการเสรีภาพ และปราศจากการถูกกดขี่ทรมาน โดยอยู่ภายใต้หลักการของความเสมอภาค และ “หลักกรรมสิทธิ์” เป็นหลักการที่แสดงถึงรากฐานทางทฤษฎีสิทธิมนุษยชนภายใต้หลักความเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่มีมาแต่กำเนิดและจากความเชื่อมั่นดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการรับรองสิทธิและคุ้มครองสิทธิอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นดังปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่มีเจตนารมณ์ที่จะมุ่งคุ้มครองหลักกรรมสิทธิ์ไว้ ทำให้รัฐเสรีประชาธิปไตยต่างก็ยึดถือการมีสิทธิในทรัพย์สินว่าเป็นหลักการสำคัญในการรับรองสิทธิเสรีภาพในชีวิต ร่างกายและในทรัพย์สินของตน โดยเฉพาะรัฐที่ปกครองตามหลักนิติรัฐที่เป็นรูปแบบการปกครองตามเจตจำนงที่มีเหตุผลของรัฐเพื่อให้เกิดความสงบสุขของการอยู่ร่วมกันของประชาชน จึงพบว่าหลักการสำคัญต่าง ๆ ได้ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศ นั่นคือบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยที่รัฐต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับคุณค่าอันสูงสุดของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ มีการกำหนดหลักการรับรองและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินให้เป็นสิทธิพื้นฐานและมีการรับประกัน หากรัฐโดยฝ่ายปกครองได้กระทำการอันใดที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพและสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล มิให้ถูกละเมิดจากรัฐที่เคารพหลักเสรีประชาธิปไตย

สำหรับประเทศไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ ประเทศไทยรับเอาแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสิทธิในทรัพย์สินด้วยการนำมารับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้มีการการรับรองและปกป้องสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพราะหากรัฐไม่มีระบบรับรองหรือป้องกันสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนจะทำให้เกิดการสูญเสียความมั่นคงในรัฐได้ เพราะสิทธิในทรัพย์สินถือว่าเป็นสิทธิที่สมบูรณ์และเด็ดขาดที่สุด เมื่อบุคคลมีสิทธิตามกฎหมายแล้วนั้น ย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตลอดจนมีความมั่นคงในชีวิตและมีความปลอดภัยในทรัพย์สินภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย อันหมายถึงการที่จะได้รับความเคารพต่อหลักกรรมสิทธิ์จะนำไปสู่การปฏิเสธการแทรกแซงโดยรัฐตามอำเภอใจ ส่งผลให้เป็นสาระสำคัญต่อการรับรองสิทธิและจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่มีการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนสร้างหลักประกันให้กับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มีผลบังคับได้จริง และได้รับความคุ้มครองในกรณีที่สิทธิเสรีภาพนั้นถูกละเมิดโดยการเยียวยาความเสียหายจากองค์กรของรัฐ ซึ่งการรับรองสิทธิในทรัพย์สินนั้น รัฐธรรมนูญได้วางหลักประกันสิทธิและหลักแห่งความมั่นคงในการถือครองทรัพย์สินหรือที่เรียกว่า “อำนาจอกรรมสิทธิ์” ส่วนการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินอยู่ภายใต้ขอบเขตการกำหนดภาระเหนือทรัพย์สิน โดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญได้วางกรอบหรือข้อจำกัดการใช้อำนาจอรัฐในการเวนคืน

ทรัพย์สินของประชาชนไว้ 2 ประการคือ การใช้อำนาจเวนคืนทรัพย์สินของประชาชนต้องเป็นการกระทำไปเพื่อประโยชน์สาธารณะตามเงื่อนไขของความจำเป็นที่กฎหมายกำหนดซึ่งอาจมีความแตกต่างกันไปตามสถานะของสังคมในขณะนั้น และรัฐจะต้องเยียวยาความเสียหายแก่เอกชนด้วยการให้ค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดจากการใช้อำนาจรัฐกระทำการพรากกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาถึงพัฒนาการของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศไทยที่มีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามแนวทางหลักรัฐธรรมนูญนิยม รวมถึงบทบัญญัติของกฎหมายที่มีการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินว่ามีขอบเขตอย่างไร ส่งผลต่อกระทบต่อการใช้สิทธิอันชอบธรรมของประชาชนมากน้อยเพียงใด โดยศึกษาเทียบเคียงไปพร้อมกับประสบการณ์ของต่างประเทศ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาถึงปัญหาในการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามระบบกฎหมายไทย

1.3 สมมติฐานการวิจัย

สิทธิในทรัพย์สินนั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จากการศึกษาถึงพัฒนาการของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในระบบกฎหมายไทยพบว่ามิตติกว้างขวางและหลากหลายอันมีผลเป็นการรอนสิทธิของผู้มีสิทธิในทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้น

1.4 วิธีการศึกษาวิจัย

วิธีการวิจัยที่ใช้ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นวิธีการศึกษาวิจัยแบบเอกสาร (Documentary Research) โดยจะทำการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทย และภาษา ต่างประเทศ ในรูปแบบของตำรา หนังสือ บทความทางกฎหมาย บทความทางวิชาการ วารสารกฎหมาย วิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รายงานการวิจัยและเอกสารต่าง ๆ ในสาขานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.5 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาถึงพัฒนาการแนวคิด ทฤษฎีของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในระบบกฎหมายไทย โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบกับหลักการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เพื่อให้เข้าใจองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น
- 2) ทำให้ทราบถึงการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในบริบทกฎหมายไทยและต่างประเทศ
- 3) ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และบุคคลทั่วไปในสังคมได้เข้าใจ ตลอดจนตระหนักถึงปัญหาในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป
- 4) สามารถนำผลการศึกษาวิจัยมาเป็นแนวทางในการรับรองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเพิ่มมากขึ้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน และประสบการณ์ต่างประเทศ

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาถึงแนวคิดว่าด้วยการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน รวมตลอดถึงศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน และทฤษฎีการรับรองสิทธิในทรัพย์สินและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน รวมถึงศึกษาถึงประสบการณ์ต่างประเทศ

2.1 แนวคิดทฤษฎี และบทบัญญัติของกฎหมายระหว่างประเทศ

เป็นการศึกษาพัฒนาการของทรัพย์สินส่วนบุคคล (private property) เพื่อทำความเข้าใจถึงภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงหลักสิทธิในทรัพย์สินจากยุคสมัยหนึ่งนำไปสู่ยุคสมัยใหม่ เหตุเพราะเกิดการแย่งชิงการครอบครองทรัพย์สิน ทำให้นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในการเป็นเจ้าของที่มีเหนือทรัพย์สินนั้น จากในอดีตมนุษย์ไม่ได้ยึดติดที่แต่ร่อนเร่ไปแสวงหาทรัพยากรอันสมบูรณ์ในเบื้องต้น โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือแหล่งน้ำเพื่อช่วยในการเพาะปลูก พลังการผลิตในช่วงนี้จึงเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคภายในครอบครัวในเผ่าเป็นหลักประกอบกับไม่มีเทคโนโลยีช่วยในการผลิตทำให้ผลิตได้น้อยจึงไม่มีการสะสมโดยมีแรงงานเป็นปัจจัยการผลิต ทำให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจึงเป็นเพียงเรื่องระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ ต่อมาเมื่อมนุษย์ได้และใช้ทรัพยากรเสียสิ้นจึงต้องแสวงหาจากที่แห่งใหม่ จนกระทั่งเมื่อค้นพบแหล่งทรัพยากรที่สำคัญได้แล้วก็ลงหลักปักฐาน จากการอยู่เป็นครอบครัวสังคมเผ่าต่าง ๆ ก็ขยายเป็นชุมชน เป็นสังคมที่ใหญ่ขึ้นทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่ไม่เพียงพอจึงต้องแสวงหาจากแหล่งใหม่ด้วยการใช้กำลังบังคับจากถิ่นอื่น และยึดเอาแรงงานผู้อื่นเพื่อนำมาใช้เป็นแรงงานทาสในการสร้างผลผลิตเพื่อสะสมความมั่งคั่ง ทำให้ที่ดินกลายเป็นวัตถุแห่งสิทธิที่สำคัญในการสร้างผลผลิต

จากพัฒนาการของสิทธิในทรัพย์สินข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า จากชุมชนบุพกาลที่มีหน่วยการผลิตในลักษณะของการผลิตสำหรับครอบครัวหรือชุมชน และถือว่าแรงงานเป็นปัจจัยในการผลิตที่สำคัญ ต่อมาได้เกิดการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มสังคมที่มีขนาดใหญ่ขึ้นทำให้ความต้องการครอบครองทรัพย์สินเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม โดยที่ระบบการผลิตก็ได้เปลี่ยนแปลงไปจากระบบเดิมที่กลายเป็นการสะสมความมั่งคั่งจากมูลค่าส่วนเกิน โดยมีแรงงานและที่ดินเป็นปัจจัยในการผลิตที่สำคัญ ทำให้เกิดโครงสร้างทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน

2.1.1 แนวคิดทฤษฎีการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน

แนวความคิดเรื่องกรรมสิทธิ์ในกฎหมายโรมันในยุคก่อนกฎหมายสิบสองโต๊ะ ยังไม่มีแนวความคิดเรื่องกรรมสิทธิ์ในฐานะที่เป็นสิทธิของบุคคลที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินหนึ่งเช่นในปัจจุบัน มีแต่เพียงการมี “อำนาจเหนือ” โดยผู้มีอำนาจเหนือ familia หรือ family นั่นคือ ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวที่มีอำนาจเหนือบุตร ทาส และทรัพย์สินปัจจัยสี่ที่อยู่ภายในครอบครัว และที่ดินในกรุงโรมแต่เดิมไม่ได้เป็นของปัจเจกชนแต่ละคน การครอบครองและการจัดสรรที่ดินในกรุงโรมทั้งหมดคือกษัตริย์ผู้ครองนคร และจัดการที่ดินด้วยการแบ่งสรรปันส่วนออกเป็นสวน ๆ เพื่อให้พลเมืองโรมันได้ครอบครองและใช้ในระบอบกรรมสิทธิ์ร่วมกันภายใต้การดูแลของพระองค์ แต่ให้สามารถสืบทอดการครอบครองได้ตามสัดส่วนภายในครอบครัว จากนั้นจากการเป็นเจ้าของร่วมกันได้เปลี่ยนไปจากเดิมด้วยการเป็นการสามารถถือกรรมสิทธิ์เฉพาะส่วนในที่สุด ต่อมาระบบกฎหมายโรมันยึดถือหลักสำคัญในทรัพย์สินส่วนบุคคลว่า เป็นทรัพย์สินที่สำคัญในทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะกับหลักกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคลนั้นว่า เป็นสิ่งที่ละเมิดมิได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของทรัพย์สินในทางเศรษฐกิจ อันประกอบด้วย² 1) เป็นสิทธิเหนือทรัพย์สินที่สามารถตีราคาเป็นเงินได้ และสามารถไต่ถามได้กับทุกคน 2) การที่เจ้าของมีอำนาจเหนือทรัพย์สิน จึงสามารถใช้สอยประโยชน์จากทรัพย์สินของตนได้โดยอิสระไม่จำกัดทั้งเหนือพื้นดินและใต้พื้นดิน และ 3) สามารถยกขึ้นต่อสู้เรียกการครอบครองคืนจากผู้ที่ยึดการครอบครอง หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า สาระสำคัญของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล (dominium) นั้น เป็นสิ่งที่ละเมิดมิได้ (inviolabilis) และถ้าหากจะต้องถูกจำกัดด้วยการละเมิดกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลย่อมต้องพิจารณาถึงข้อจำกัดที่รัฐได้วางกรอบไว้ในการจัดสรรทรัพย์สินว่า ต้องเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

หลังจากอาณาจักรโรมันล่มสลายในปลายศตวรรษที่ 5 ทำให้ความเจริญรุ่งเรืองสิ้นสุดลง ส่งผลกระทบด้วยการที่สังคมขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียว มีการแย่งชิงความเป็นใหญ่ในสังคมการปกครองอยู่ภายใต้การครอบงำของศาสนจักรโรมันคาทอลิกของสำนักกฎหมายฝ่ายธรรมชาตินำสู่สังคมเข้าสู่ยุคศักดินา ที่ปราศจากการรวมศูนย์อำนาจ และอยู่แบบต่างฝ่ายต่างมีอิสระต่อกัน เหตุเพราะต่างฝ่ายต่างแยกกันปกครองคนในบังคับของตนดังเช่นเก่าก่อน ทำให้การปกครองด้วยการใช้ที่ดินเป็นรากฐานของการสะสมความมั่งคั่ง³ เพราะลักษณะของสังคมศักดินาเป็นสังคมที่เศรษฐกิจ

² ประชุม โฉมฉาย, หลักกฎหมายโรมันเบื้องต้น, กรุงเทพมหานคร, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555., หน้า 264.

³ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช คณะนิติศาสตร์, เอกสารการสอนชุดวิชาระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ หน่วยที่ 1 – 7, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิศดอริเพาเวอร์พอยท์, 2528., หน้า 73.

ขึ้นอยู่กับที่ดิน และมีการแบ่งแยกชนชั้น⁴ โดยมีแรงงานชาวนาซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมขณะนั้น มีหน้าที่สร้างผลผลิตให้กับเจ้าศักดินา แลกเปลี่ยนกับการปกป้องคุ้มครอง ในยุคนี้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน เป็นของศักดินาทั้งสิ้น ทำให้การผลิตเป็นไปเพื่อสนองบิณจึงไม่มีเหลือสะสม และเนื่องจากเจ้าศักดินามี อำนาจเหนือที่ดินในอาณาเขตของตน ทำให้มีอำนาจหรือสิทธิในทางการเมือง จึงกล่าวได้ว่า พัฒนาการของการผลิตนำสู่ยุคระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล และนำเข้าสู่การเกิดสังคม “รัฐ”

2.1.1.1 แนวคิดการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในทาง เศรษฐศาสตร์

หากจะพิจารณาถึงคุณค่าที่มีอยู่ตามธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคนที่ แสดงออกถึงการมีสิทธิพื้นฐานบางประการ ประกอบด้วย การมีสิทธิในชีวิต การมีสิทธิในทรัพย์สิน และสิทธิในความเสมอภาค โดยถือว่าเป็นรากฐานทางความคิดอันเป็นสาระสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นสมาชิกของสังคมที่ถือว่าการมีสิทธิในทรัพย์สิน เป็นส่วนที่เป็นสาระสำคัญของการ เป็นมนุษย์ โดยมีแรงงานและที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ เมื่อมีความต้องการมากขึ้น จากการ ผลิตเพื่อการบริโภคกลายเป็นการผลิตเพื่อการแลกเปลี่ยน ก็เริ่มเปลี่ยนเป็นการสะสมความมั่งคั่งมาก ขึ้นด้วยการค้าขาย ทำให้การจัดการที่ดินและทรัพย์สินมีความสำคัญ และปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงการถือครองทรัพย์สิน กล่าวคือ ทำให้เจ้าของปัจจัยการผลิตกลายเป็นเจ้าศักดินา ที่ ต้องการสะสมความมั่งคั่งจากมูลค่าส่วนเกินของแรงงานทาส โดยแลกเปลี่ยนกับการปกป้องคุ้มครอง และจากการถูกกดขี่แรงงานเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตมากขึ้น ทำให้เกิดการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพของตน นำเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ ยุคสิทธิมนุษยชน ที่ประชาชนต้องการยืนยัน สถานะและการดำรงอยู่ของสิทธิเสรีภาพในความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และการมีสิทธิในทรัพย์สินนั้น เป็นแนวความคิดปัจเจกชนนิยมที่มีความเป็นมาในทางประวัติศาสตร์กฎหมายของสังคมตะวันตกมา ยาวนาน ที่ต้องการให้รัฐรับรอง คุ้มครองและเคารพสิทธิในการถือครองทรัพย์สินของปัจเจกชน โดย ให้รัฐมีอำนาจกำหนดขอบเขตการใช้สิทธิในทรัพย์สินได้ก็แต่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ ส่วนรวมเท่านั้นและต้องกระทำโดยกฎหมาย ดังอธิบายต่อไปนี้

1) สิทธิในทรัพย์สินตามแนวคิดสิทธิเสรีนิยมคลาสสิก

ในสมัยกลางจากการได้รับอิทธิพลทางความคิดของศาสนาคริสต์ ต่อความเชื่อตามโองการอันศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้าที่ให้ความสำคัญกับกฎหมายธรรมชาติและให้ ความเคารพต่อสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ จากนั้นราวปลายศตวรรษที่ 14 ยุคสมัยกลางได้ค่อย ๆ

⁴ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชนเล่ม 1 วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชน ยุคต่าง ๆ, พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2554., หน้า 20 – 23.

เสื่อมคลายลงและยุโรปได้เข้าสู่สภาวะตกต่ำในทางเศรษฐกิจและทางศิลปวิทยา จึงได้มีพัฒนาการที่เข้าสู่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา โดยเริ่มจากประเทศอิตาลีเป็นแห่งแรกที่เริ่มมีการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจและเกิดมีชนชั้นกลางที่ได้มีการสะสมความมั่งคั่งขึ้น ประกอบกับสถานะของศาสนจักรได้ตกต่ำลงอย่างมากทำให้อาณาจักรมีเอกเทศในตัวเองด้วยระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ทำให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด และโดยถือว่าแผ่นดินทั่วแคว้นเป็นของกษัตริย์ โดยจากนั้นนำสู่ยุครัฐสมัยใหม่ที่มีชนชั้นกลางเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและเป็นพลังที่สนับสนุนอำนาจของกษัตริย์ในทางการปกครองด้วยอำนาจในทางเศรษฐกิจของตน ซึ่งได้แก่บรรดาพ่อค้าวานิชต่าง ๆ ที่มั่งคั่งร่ำรวยจากการค้าขาย จึงเป็นที่มาของกฎหมายสมัยใหม่ที่ต้องการให้ความหมายและความสำคัญด้วยการให้มีการรับรองสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมกันในความมีศักดิ์ศรีของบุคคล และให้ความสำคัญต่อสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลด้วยการได้รับการรับรองอย่างมั่นคง โดยให้รัฐมีหน้าที่สำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาการตามกฎหมายเอกชน เพื่อเป็นการประกันสิทธิเสรีภาพและสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน โดยปรากฏนักคิดคนสำคัญที่ได้นำเอาความสำคัญของสิทธิในทรัพย์สินมาแสดงให้เห็นอย่างน่าเชื่อถือคือ John Locke ผู้ซึ่งเป็นนักปราชญ์ชาวอังกฤษที่ได้มีการนำเอาความคิดมาบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิในทรัพย์สินของเอกชน โดยกำหนดให้รัฐไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของสิทธิในทรัพย์สินว่าเป็นสิทธิที่จะละเมิดมิได้ อีกทั้งกำหนดให้ประชาชนมีเสรีภาพในการแสวงหาทรัพย์สินโดยปราศจากการแทรกแซง

จอห์น ล็อก (John Locke) เป็นนักคิดเสรีนิยมคลาสสิกที่สนับสนุนหลักการสิทธิส่วนบุคคล และมีความเห็นว่าสิทธิในทรัพย์สินนี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์โดยชอบธรรม เพราะทรัพย์สินเกิดขึ้นจากกำลังแรงงานของมนุษย์ที่มีมาก่อนการเกิดสังคมรัฐมิใช่เกิดขึ้นเพราะรัฐมอบให้ จึงเป็นสิทธิที่ไม่อาจถูกยกเลิกหรือขัดขวางได้⁵ เหตุเพราะเมื่อมนุษย์ได้ใช้แรงงานของตนเองสร้างให้เกิดสิ่งใดขึ้นมาสิ่งนั้นก็ควรต้องเป็นสมบัติของคนนั้น และด้วยเหตุนี้ มนุษย์จึงมีสิทธิเป็นเจ้าของทรัพย์สิน โดยรัฐมีหน้าที่ต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และทรัพย์สินของปัจเจกชนตามสัญญาประชาคมด้วยเหตุนี้ รัฐต้องให้การรับรองและคุ้มครอง สิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกชน โดยรัฐต้องออกกฎหมายเพื่อรับรองและเพื่อคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล⁶ เพราะการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้บุคคลมีเสรีภาพอย่างแท้จริง

อดัม สมิธ (Adam Smith) ได้รับอิทธิพลจากยุคแสงสว่างทางปัญญาที่ต่อต้านระบบศักดินาโดยตรง เนื่องในระบบศักดินาบุคคลจะมีเสรีในกรรมสิทธิ์หาได้ไม่ แต่

⁵ จรัญ โฆษณานันท์, สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2556., หน้า 112.

⁶ คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม, เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการนิติปรัชญา 3404404 ตอน 2, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 5.

เป็นเพียงการทำประโยชน์ในที่ดินของเจ้าศักดินา และต้องส่งมอบผลผลิตให้แก่ผู้ปกครองเท่านั้น จึงมีความเห็นว่า การผลิตและการแลกเปลี่ยนจะดำเนินไปโดยให้ผลดีที่สุุดเกิดจากการกระทำของมนุษย์ แต่ละคนเองที่จะทำให้เพิ่มประสิทธิภาพของการผลิตนั้น ทั้งยังเป็นการเพิ่มผลผลิตซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมด้วย เขาจึงให้ความสำคัญกับหลักกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเพื่อจูงใจให้มนุษย์ทำงาน และรัฐควรจำกัดบทบาทเรื่องการแทรกแซงในทางเศรษฐกิจลง เพื่อเป็นการให้เห็นว่าภายใต้กฎเกณฑ์นี้จะเกิดกลไกการประสานผลประโยชน์ของตนเองและสังคมทำให้ดีขึ้นยิ่งๆ ไปมนุษย์ควรมี “เสรีภาพในทางการค้า” ที่ให้ความสำคัญกับหลักกรรมสิทธิ์ และ “กลไกตลาด (ราคา)” คือมือที่มองไม่เห็นที่คอยกำกับเศรษฐกิจให้ ต่อเนื่องไปได้ และ “บทบาทของรัฐ” ควรมีจำกัด จึงเสนอให้รัฐทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยเท่านั้น และปล่อยให้ระบบเศรษฐกิจเป็นไปโดยการแข่งขันเสรี โดยรัฐไม่ควรแทรกแซงทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในเรื่องกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล ที่ให้ปัจเจกชนสามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้ เพราะการมีสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่มีอยู่แล้วและเป็นไปด้วยเหตุผลตามธรรมชาติรัฐบาลควรมีหน้าที่ในด้านพื้นฐานของประเทศเพียงป้องกันประเทศ ที่เป็นประโยชน์แก่สังคมเท่านั้น และให้ความสำคัญกับหลักกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล เพื่อจูงใจให้มนุษย์ทำงาน เพราะถือว่า สิ่งที่ทำให้มนุษย์ทำงานและการออม คือการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และยังสะสมความมั่งคั่งมากเท่าใดก็จะทำให้เกิดความก้าวหน้าให้แก่สังคมส่วนรวม ดังนั้นรัฐจึงเป็นเพียงผู้กำกับดูแล โดยการให้รัฐออกกฎหมายมารับรองและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล⁷

จากแนวคิดเสรีนิยมคลาสสิกสะท้อนให้เห็นว่า ในสมัยกลางมนุษย์ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพอย่างมาก เมื่อรากฐานของอำนาจขึ้นอยู่กับที่ดิน ที่มีการแบ่งชนชั้นทางสังคม และสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะชนชั้น ระหว่างเจ้าศักดินากับทาสติดที่ดิน ขุนนางกับพระมหากษัตริย์แลกเปลี่ยนตอบแทนทางเศรษฐกิจด้วยการจงรักภักดีในระบบศักดินาสวามิภักดิ์ โดยมีระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่สนับสนุนความชอบธรรมตามอำนาจของลัทธิเทวสิทธิ์ จึงเป็นยุคศักดินาที่ทำให้ประชาชนขาดสิทธิ เสรีภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ จึงเกิดเป็นรากฐานของการใช้อำนาจทางการเมือง ทำให้ในเวลาต่อมาจึงเป็นการทำให้ปรัชญากฎหมายธรรมชาติ โดยการยอมรับในคุณค่าของปัจเจกชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มีตามสิทธิธรรมชาติและไม่ขึ้นกับกาลเวลา

จากการศึกษาเนื้อหาสาระของแนวความคิดการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินกับทฤษฎีเศรษฐกิจการเมืองแบบเสรีนิยมคลาสสิกสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้คือ (1) เรื่องสิทธิในทรัพย์สิน ที่ให้ประชาชนมีสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เพราะการมีกรรมสิทธิ์ใน

⁷ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ 9, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร, 2555., หน้า 42 – 43.

ทรัพย์สิน ทำให้สามารถมีแรงจูงใจในการประกอบอาชีพซึ่งจะมีการพัฒนาต่อยอดทางด้านความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาต่อไป (2) เรื่องเสรีภาพของปัจเจกชน ที่ให้ประชาชนมีเสรีภาพอย่างกว้างขวางในการประกอบอาชีพ (3) เรื่องการแข่งขัน เนื่องจากแนวคิดนี้เป็นการให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการประกอบการทางเศรษฐกิจจึงเป็นการแข่งขันกันตามกลไกตลาด ที่เป็นไปตามความต้องการของการผลิตต่อการบริโภค อย่างอิสระเสรี และ (4) เรื่องบทบาทของรัฐ โดยที่รัฐไม่เข้ามาแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเอกชนแต่รัฐจะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่เอกชนจากการให้เสรีภาพในทางการค้าและอุตสาหกรรม และดูแลความสงบเรียบร้อยของประเทศเท่านั้น แต่ทว่าแนวคิดนี้ก็ถูกโต้แย้งว่าเป็นการสร้างความไม่เท่าเทียมกันในสังคม นำมาซึ่งการกีดกันทางการค้า เพราะกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตและสิทธิในทรัพย์สินที่ส่วนใหญ่ตกอยู่ภายใต้คนส่วนน้อย จึงมองว่าไม่สามารถนำมาซึ่งหลักประกันทางสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริง จึงนำมาสู่แนวคิดในการกระจายกรรมสิทธิ์ให้แก่บุคคลที่มีฐานะต่ำกว่าในทาง เศรษฐกิจและสังคมในกาลต่อมา

2) สิทธิในทรัพย์สินตามแนวคิดลัทธิเสรีนิยม

ในแนวคิดแบบเสรีนิยมนี้เป็นการพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของเสรีนิยมคลาสสิก ที่เห็นว่ารัฐมีบทบาทและภารกิจในการป้องกันประเทศ และดำรงความยุติธรรมเท่านั้น แต่เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม จึงเกิดแนวคิดเสรีนิยมหรืออรรถประโยชน์นิยม ที่มีลักษณะพื้นฐานคือการกระจายอำนาจและการกระจายปัจจัยการผลิตในสังคมเศรษฐกิจ โดยมีหลักการสำคัญคือ ประโยชน์ของมนุษย์จำนวนมากเป็นจุดหมายสำคัญ กล่าวคือเป็นการให้รัฐสามารถเข้าแทรกแซงการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้⁸ และสามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้เท่าที่จำเป็นถ้าหากการกระทำนั้นเป็นไปเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนจำนวนมาก ในแนวคิดแบบเสรีนิยมนี้เป็นการนำความคิดประโยชน์นิยม ที่ถือเอาความสุขสูงสุดของคนจำนวนมากที่สุดเป็นหลักตัดสินแทนหลักสิทธิธรรมชาติ เพราะมุ่งหมายความสุขสูงสุดเป็นสำคัญสำนักเสรีนิยมแบบประโยชน์นิยมทำให้ยอมรับการแทรกแซงของรัฐได้ ซึ่งหลักการพื้นฐานนั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการคือ หลักเสรีนิยม และ หลักการแทรกแซงทางเศรษฐกิจโดยรัฐ ซึ่งหลักการทั้งสองส่วนนี้ คือหลักการรับรองสิทธิในทรัพย์สินหรือหลักกรรมสิทธิ์และหลักเสรีภาพในทางอุตสาหกรรมและการค้า เป็นการพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของเสรีนิยมคลาสสิกที่ให้ความสำคัญกับหลักสิทธิ เสรีภาพ จากการอ้างเหตุผลจากสิทธิธรรมชาติ ที่ว่า มนุษย์ต้อง

⁸ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555., หน้า 87.

ได้รับสิทธิ เสรีภาพในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินซึ่งเป็นพื้นฐานนำไปสู่เสรีภาพตามธรรมชาติ ในทางเศรษฐกิจ และในทางประกอบกร

โดยมีนักคิดคนสำคัญคือ เจเรมี เบนแทม (Jeremy Bentham) นักปรัชญาชาวอังกฤษผู้ให้กำเนิดลัทธิอรรถประโยชน์นิยมสมัยใหม่ โดยเขาเห็นว่ากรรมสิทธิ์จะสร้างแรงจูงใจในการทำงานที่ทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะขยันทำงาน ซึ่งจะส่งผลให้ผลผลิตของสังคมภาพรวมเพิ่มขึ้น ดังนั้นรัฐต้องมีการออกกฎหมายรับรองและคุ้มครองกรรมสิทธิ์ และหากต้องมีการจำกัดเสรีภาพมนุษย์ด้วยการออกกฎหมายจะต้องมีการอธิบายเหตุผลตามความเป็นจริงเพื่อผานประโยชน์ส่วนรวม⁹ เนื่องจากการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะทำให้ผลผลิตของสังคมเพิ่มมากขึ้น และจะเป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลทำงาน ภายใต้หลักประโยชน์นิยมแทนหลักสิทธิตามธรรมชาติ จึงมีแนวคิดให้มีการปรับปรุงกฎหมายต่างๆ และให้รัฐใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือที่นำมาสู่การเกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวคือ หากมีการตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับหรือมีการแก้ไขเพิ่มเติม ควรกระทำอยู่บนพื้นฐานภายใต้การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนจำนวนมากในสังคม และหากมีผู้ใดก่อให้เกิดความไม่สงบสุขขึ้นในสังคมต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และจอห์น สจิวต์ มิลล์ (John Stuart Mill, 1806 - 1873) เป็นนักเสรีนิยมที่สำคัญผู้หนึ่งและให้ความสนใจในการศึกษาธรรมชาติของความยุติธรรมและความสัมพันธ์ที่มีต่อลัทธิอรรถประโยชน์ ที่เคารพในกรรมสิทธิ์ส่วนตัวของปัจเจกชนและมองว่าเสรีภาพเป็นจุดหมายที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ควรกระทำได้เฉพาะเพื่อการคุ้มครองตัวเองของมนุษย์เท่านั้น นั่นหมายถึงการจะจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคลได้ก็เมื่อการใช้เสรีภาพจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลเพื่อป้องกันการทำลายเสรีภาพของปัจเจกชน ในเรื่องทรัพย์สินจึงต้องมีการกระจายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินในลักษณะเสมอภาคกันเพื่อไม่ให้มีความแตกต่างกันในทรัพย์สินเพราะถ้ารายได้และทรัพย์สินสะสมอยู่ที่คนๆเดียว ก็จะโน้มเอียงเป็นนายทุนที่กดขี่ทำลายเสรีภาพของผู้อื่น¹⁰

จากหลักการดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ในทางการเมืองการปกครองของรัฐเสรีประชาธิปไตยที่มีการนำทฤษฎีพื้นฐานในหลักเสรีนิยมคลาสสิก และหลักเสรีนิยมมาใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนาประเทศ ทำให้ส่งผลต่อแนวความคิดที่มีต่อสิทธิทรัพย์สินที่แตกต่างกันตามบริบทของประเทศที่เปลี่ยนแปลง แต่อย่างไรก็ตาม “หลักกรรมสิทธิ์” ก็เป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ ถือเป็นสาระสำคัญของมนุษย์ด้วยการแสดงถึงการมีเสรีภาพที่แท้จริง สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของมนุษย์ที่ต้องการความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ที่เป็นการแสดงออกถึงความชอบธรรมของมนุษย์พึงมีและพึงได้ สืบเนื่องจากแนวความคิดในการปกป้องและ

⁹ คณิงิจ ศรีบัวเอี่ยม, เอกสารประกอบการบรรยายวิชานิติปรัชญา 3404404 ตอน 2, อ้างแล้ว, หน้า 16.

¹⁰ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง, กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555., หน้า 110 - 111.

คุ้มครองความมีคุณค่าของมนุษย์แต่ละคนจากการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากรัฐหรือผู้ใช้อำนาจของรัฐ จึงก่อให้เกิดการนำสิทธิตามธรรมชาติมาบัญญัติให้อยู่ภายใต้บริบทของกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ รวมทั้งสิทธิในทรัพย์สิน อันถือว่าเป็นหลักสำคัญต่อการมีหลักประกันให้แก่ประชาชน ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย

ด้วยแนวคิดตามแบบเสรีนิยมเป็นแนวคิดที่ว่ามนุษย์ต้องได้รับสิทธิเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินซึ่งเป็นพื้นฐานนำไปสู่เสรีภาพตามธรรมชาติ ในทางเศรษฐกิจและในทางประกอบการ แต่ต้องจำกัดสิทธิเสรีภาพลงหากการใช้สิทธินั้นไปกระทบประโยชน์กับคนหมู่มาก โดยที่รัฐมีภารกิจที่เพิ่มมากขึ้นจากเดิมที่อยู่ในฐานะผู้พิทักษ์ กลายมาเป็นผู้จัดหาในฐานะผู้ควบคุมทางเศรษฐกิจหรืออาจเป็นผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจเองด้วย และมีบทบาทที่เพิ่มขึ้นอีกคือในฐานะอนุญาโตตุลาการ โดยที่รัฐมีเหตุผลและความจำเป็น ในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน หากการใช้สิทธิและเสรีภาพนั้นไปกระทบประโยชน์กับคนหมู่มาก โดยรัฐบัญญัติกฎหมายเพื่อให้สิ่งจูงใจในการปฏิบัติตามด้วยการให้รางวัลอีกทั้งได้กำหนดบทลงโทษหากฝ่าฝืนเพื่อผสานประโยชน์ของส่วนรวมไปพร้อมกัน อาทิ การแปรรูปบริการของรัฐเป็นเอกชน และจำกัดการผูกขาดกิจการบางอย่าง ด้วยการออกกฎหมายป้องกันการผูกขาดทางการค้า หรือการออกกฎหมายให้มีการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และการเก็บภาษีมรดก¹¹ เป็นต้น เพื่อเป็นการกระจายรายได้และการจัดการทรัพย์สินให้เท่าเทียมกันทางกฎหมายในแบบเสรีนิยม อย่างไรก็ตามสิทธิเสรีภาพและเรื่องการรักษาสิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกชนยังถือเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะการให้การปกป้องคุ้มครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะเป็นสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับบุคคล และหากบุคคลได้รับผลจากความพยายามของเขาเองจะทำให้ผลผลิตของสังคมเพิ่มขึ้นด้วยเพราะเงื่อนไขที่จำเป็นของการอยู่ดีมีสุขของมนุษย์คือการมีสิทธิเสรีภาพและสิทธิในทรัพย์สิน รัฐจึงต้องทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล

จากการศึกษาจากหลักคิดที่สำคัญของสิทธิในทรัพย์สินนี้ จึงนำมาสู่หลักการรับรองสิทธิในทรัพย์สินอันเป็นหลักสากลในทางกฎหมายระหว่างประเทศ เพราะถือเป็นสิทธิอันชอบธรรมของมนุษย์ที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมายในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน สืบเนื่องจากประวัติศาสตร์ของชนชาติที่มีการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของบุคคลเพื่อออกจากสภาวะการถูกกดขี่ข่มเหงจากชนชั้นปกครองที่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ อีกทั้งด้วยอิทธิพลของศาสนาคริสต์ที่สนับสนุนสิทธิ

¹¹โปรดดู Charles Gide and Charles Rist, A History of Economic Doctrines (London : George G. Harrap Co., 1964), Book III, chapter II, pp. 374-378 อ้างถึงใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง, หน้า 106 – 108.

มนุษย์ชน เพราะมองมนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยเท่าเทียมกันตามกฎธรรมชาติ โดยเป็นการรับรองถึงสิทธิมนุษยชนว่าเป็นสิทธิที่เกิดมาเองโดยธรรมชาติในตัวมนุษย์และเป็นสิทธิที่คนทุกคนมีอยู่โดยเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยสมัชชาแห่งสหประชาชาติให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) ในวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ด้วยเจตนารมณ์ในการรับรองสิทธิในทรัพย์สินที่มนุษย์ทุกคนมีด้วยความเท่าเทียมกันและด้วยศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และได้รับการรับรองโดยอนุสัญญายุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 1950 (European Convention For the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms 1950) ที่ได้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้แก่ปัจเจกบุคคลที่ไม่จำเป็นต้องมีสิ่งใดนอกเหนือจากความเป็นมนุษย์และเรียกว่า Rights of Man (สิทธิของมนุษย์) จึงนำไปสู่การกล่าวอ้างถึง “ความเป็นสากล” ของสิทธิมนุษยชนในสภาวะแห่งการเป็นสิทธิที่ไม่อาจสละ โอน หรือ ยอมให้พრაกไปแก่ผู้ใดผู้หนึ่ง หรือทำให้เขาเปลี่ยนสภาพกลายเป็นสิ่งที่มีค่าน้อยกว่ามนุษย์ผู้ใด ดังอธิบายได้ต่อไปนี้

2.1.1.2 แนวคิดการรับรองสิทธิในทรัพย์สินในทางกฎหมายระหว่างประเทศ

1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights ค.ศ.1948 (“UDHR”))

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนสะท้อนให้เห็นถึงหลักการเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้โดยปราศจากเงื่อนไข ดังปรากฏในข้อ 17 (1) ที่ว่า “ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยลำพังและโดยร่วมกับผู้อื่น” อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงหลักการรับรองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล เพราะสิทธิในทรัพย์สิน เป็นสิทธิธรรมชาติ ที่ได้มาด้วยการกระทำด้วยสติปัญญาและแรงงานของผู้เป็นเจ้าของย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินที่ตนเป็นเจ้าของ จึงมีสิทธิในทรัพย์สินนั้นไม่ว่าจะโดยส่วนตัว หรือโดยได้รับกรรมสิทธิ์ร่วมกับผู้อื่น ภายใต้หลักความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และใน (2) “บุคคลใดจะถูกเอาทรัพย์สินไปจากตนตามอำเภอใจไม่ได้” อันเป็นการแสดงถึงหลักการป้องกันสิทธิในทรัพย์สินด้วยการบัญญัติรับรองไว้ว่า ไม่ว่าผู้ใดก็ไม่สามารถแทรกแซงจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของเราได้ตามอำเภอใจ นั้นหมายถึง การจะแทรกแซงได้ต้องกระทำตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจมิใช่เป็นการแทรกแซงได้ตามอำเภอใจ

2) อนุสัญญายุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 1950 (European Convention For the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms 1950)

ที่ได้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้แก่ปัจเจกบุคคลที่ไม่จำเป็นต้องมีสิ่งใดนอกเหนือจากความเป็นมนุษย์ และเรียกว่า Rights of Man (สิทธิของมนุษย์) เพื่อการคุ้มครองสิทธิ

มนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (“ECHR”) กำหนดเงื่อนไขสำหรับการเป็นเจ้าของทรัพย์สินว่า¹² “มีสิทธิได้รับความปลอดภัยในทรัพย์สินของตนและไม่มีใครจะถูกไล่ออกจากการครอบครองของตน” ซึ่งสาระสำคัญของอนุสัญญาได้กำหนดหลักการที่สำคัญในการคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนในความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิจากรัฐหรือฝ่ายปกครอง ใน 2 กรณี ได้แก่ กรณีแรก เป็นการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปขึ้นมาเพื่อเป็นองค์กรหรือสถาบันในการให้ความคุ้มครองปัจเจกชนในฐานะผู้เสียหาย และกรณีที่สอง คือ การกำหนดให้ปัจเจกชนในฐานะผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิยื่นข้อร้องเรียนต่อศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปได้ เพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน โดยการไม่เลือกปฏิบัติ และเพื่อควบคุมตามกฎหมาย ให้สอดคล้องกับ “ข้อกำหนดของความเหมาะสมและความจำเป็นภายใต้หลักการของความได้สัดส่วน ของการชดเชยค่าเสียหาย” โดยศาลได้ตัดสินว่าการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินโดยไม่จ่ายค่าชดเชยที่สมเหตุสมผล เป็นการแทรกแซงที่ไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน

3) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966 (“ICCPR”))

อนุสัญญานี้สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน ภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (“ICCPR”) นี้ กำหนดให้รัฐต้อง “มีการเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพ” แก่ผู้เสียหาย อันหมายถึงควรจะมีการจ่ายค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดมนุษยธรรมอันเป็นหลักความยุติธรรมที่รัฐต้องตระหนัก ซึ่งรวมถึง “การชดเชยอย่างเพียงพอสำหรับทรัพย์สินใดที่ถูกจำกัดสิทธิ” ข้อความนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าหากมีการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน เช่นการเวนคืนที่ดินของเอกชน จะต้องได้รับการชดเชยอย่างเป็นธรรม¹³ อันหมายถึงให้เป็นไปตามหลักได้สัดส่วนระหว่างความเสียหายที่เกิดขึ้นที่สามารถประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ทั้งหมด ตามที่เหมาะสมและเป็นสัดส่วนกับความรุนแรงของการถูกละเมิดสิทธิในทรัพย์สิน อีกทั้งการปฏิบัติภายใต้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศยังเป็นการใช้บังคับกับ

¹² Article 1 – Protection of property

Every natural or legal person is entitled to the peaceful enjoyment of his possessions. No one shall be deprived of his possessions except in the public interest and subject to the conditions provided for by law and by the general principles of international law.

The preceding provisions shall not, however, in any way impair the right of a State to enforce such laws as it deems necessary to control the use of property in accordance with the general interest or to secure the payment of taxes or other contributions or penalties.

¹³ <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%20999/volume-999-i-14668-english.pdf>

มาตรการเวนคืนทรัพย์สิน “ICCPR” และ “ICESCR” โดยไม่อนุญาตให้มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรืออื่น ๆ โดยแหล่งกำเนิดแห่งชาติ หรือสังคม สถานที่ให้กำเนิดหรือสถานภาพอื่น ๆ อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงหลักความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

4) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights 1966 (“ICESCR”))

แม้ว่าสนธิสัญญานี้ไม่ได้เป็นหลักประกันสิทธิโดยตรงแต่สนธิสัญญานี้ก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงหลักการคุ้มครองโดยปริยายในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในการอยู่อาศัยและการรักษาทรัพย์สินส่วนตัว โดยจัดเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่ครอบคลุมมากที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนและเป็นข้อบังคับที่กว้างที่สุด ด้วยเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม (“ICESCR”) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากรโดยคำนึงถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น สิทธิในการประกันสังคม การคุ้มครองครอบครัวในการเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ และการคุ้มครองทรัพย์สิน ซึ่งรวมถึง “สิทธิที่จะอยู่ที่ใดสักแห่งด้วยความปลอดภัยในทรัพย์สินและสันติอย่างมีศักดิ์ศรี”¹⁴ ด้วยพันธกรณีในการให้ความเคารพหมายถึง รัฐไม่สามารถแทรกแซงการใช้สิทธิได้¹⁵ และรัฐมีหน้าที่ในการปกป้องและต้องป้องกันไม่ให้บุคคลอื่นทำร้ายผู้อื่นด้วยการรบกวนสิทธิ

5) อนุสัญญาปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรม ค.ศ. 1883 (Paris Convention for the Protection of Industrial Property 1883)

อนุสัญญากรุงปารีสดำเนินการโดย องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก¹⁶ (WIPO) ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเจนีวาประเทศสวิตเซอร์แลนด์เพื่อคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรม เป็น

¹⁴Committee on Economic Social and Cultural Rights, General Comment 7, The right to adequate housing (Art. 11(1)): forced evictions, (<http://www.un.org/documents/ecosoc/docs/2001/e2001-22.pdf>). สืบค้นเมื่อ 21.02.2561

¹⁵The Right to Property (Article 11)
See, e.g.,CESCR, General Comment No. 4, The Right to Adequate Housing, para. 8.For example, to effectuate the right to food, States are encouraged to guarantee “the right to inheritance and the ownership of land and other property.” See CESCR, General Comment No. 12: The Right to Adequate Food, UN Doc. E/C.12/1999/5, 12 May 1999, para. 26.

¹⁶http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=288514

สนธิสัญญาเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาฉบับแรก จัดตั้งเพื่อการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม¹⁷ มีผลใช้บังคับกับทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมในแง่ที่กว้างที่สุด ได้แก่ สิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า การออกแบบอุตสาหกรรมแบบอรรถประโยชน์ เครื่องหมายบริการ ชื่อทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงหลักการป้องกันสิทธิด้วยการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ที่ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่เกิดจากสติปัญญาและความคิด โดยแท้ และเป็นการรับรองสิทธิที่เป็นมาตรฐานสากลและเป็นหลักในความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาทั่วโลก ดังนั้นแล้ว จะทำให้เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญามีความสบายใจว่าจะไม่มีใครใดทำความเสียหายหรือละเมิดต่อสิทธินี้ได้ ก็จะทำให้เกิดการพัฒนาคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

6) อนุสัญญากรุงเบิร์นว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม ค.ศ.1886 (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, 1886 (“Berne”))

อนุสัญญากรุงเบิร์น¹⁸ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ และสิทธิของผู้สร้างสรรค์ผลงานด้านวรรณกรรมและศิลปะ ทั้งในสาขาวรรณกรรม วิทยาศาสตร์ และศิลปะ ผลงานที่ได้รับการคุ้มครองอาจอยู่ในรูปของหนังสือและงานเขียน คำบรรยาย ปาฐกถา การเทศน์ ผลงานละคร ละครเพลง ละครใบ้ การประพันธ์ เพลงทั้งที่มีคำร้องและไม่มีคำร้อง ผลงานภาพยนตร์ งานด้านจิตรกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม งานภาพถ่าย ศิลปะประยุกต์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจให้ความคุ้มครองผลงานที่เป็น การดัดแปลงปรับเปลี่ยน จากผลงานต้นฉบับ เช่น งานแปล การเรียบเรียง ดนตรี หรือผลงานที่เป็นการรวบรวมเอาผลงานต้นฉบับหลายชิ้นเข้าไว้ด้วยกัน เช่น สารานุกรม หนังสือรวบรวมผลงานของศิลปินหลาย ๆ คน ทั้งนี้เมื่อการรวบรวมดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการสร้างสรรค์ทางปัญญา

¹⁷ รัตนศักดิ์ รัตนลาโภ, “มาตรการทางกฎหมายในการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก : ศึกษากรณีการนำมาตรการมาใช้กับประเทศไทยเฉพาะกรณีลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า” วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2558.

¹⁸ http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=283698

การคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปะ Berne Convention เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่ให้ปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (Principle of National Treatment) ภายใต้หลักการคุ้มครองโดยอัตโนมัติ (Principle of Automatic Protection) และเป็นอิสระจากการคุ้มครองในประเทศที่เกิดแห่งงาน กล่าวคือ ไม่ขึ้นกับว่าการคุ้มครองในประเทศที่เกิดแห่งงานดำรงอยู่หรือไม่ อนุสัญญา Berne เติมนามของอนุสัญญากรุงปารีสเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมในปี พ.ศ. 2426 และเป็นที่ยอมรับเป็นครั้งแรกในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในปี พ.ศ. 2429 Berne Convention ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยการส่งเสริม “สิทธิของผู้เขียน” ภายใต้อนุสัญญาสิทธิสำหรับงานสร้างสรรค์จะมีผลโดยอัตโนมัติเมื่อสร้างขึ้นโดยผู้เขียนไม่จำเป็นต้องลงทะเบียนหรือสมัครลิขสิทธิ์เพียงเขียนหรือบันทึกไว้ในสื่อทางกายภาพบางอย่างผู้เขียนจะมีสิทธิโดยอัตโนมัติในลิขสิทธิ์ของผลงานทั้งหมดและจนกว่าผู้สร้างสรรค์จะยุติบทบาทในเนื้อหาเหล่านั้น ขณะเดียวกันก็ได้สร้างกรอบด้วยการรวมประเภทของทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ เช่น สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า และการออกแบบอุตสาหกรรม นอกจากนี้อนุสัญญากรุงเบอร์นี้ได้วางรากฐานเกี่ยวกับอายุการคุ้มครอง รวมถึงถึงการบังคับใช้และการดำเนินการกับผลงานที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์อีกด้วย อนึ่งผู้เขียนชาวต่างชาติก็ได้รับสิทธิเช่นเดียวกันกับผู้เขียนในประเทศของประเทศที่มีการให้สัตยาบัน

7) องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ค.ศ. 1996 (WIPO) The WIPO Copyrights Treaty, 1996 (“WTC”)

องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก¹⁹ (WIPO) ได้ถือกำเนิดขึ้นภายใต้สนธิสัญญาว่าด้วยลิขสิทธิ์ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของสนธิสัญญาไว้ด้วยกัน เพื่อที่จะพัฒนาและให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ในงานอันมีลิขสิทธิ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อตระหนักถึงความจำเป็นของการยอมรับการรักษาความสมดุลระหว่างสิทธิของผู้สร้างสรรค์กับประโยชน์ของสาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา วิจัย การส่งเสริมให้เกิดความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพทั่วโลกภายใต้ “อนุสัญญาการจัดตั้งองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก” มีภารกิจช่วยเหลือ กระตุ้น ส่งเสริมให้นานาประเทศปกป้องคุ้มครองงานด้านทรัพย์สินทางปัญญาให้มากขึ้นมีสมาชิกจำนวนถึง 178 ประเทศ มุ่งเน้นการบริหารงานตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาที่สำคัญ 2 ฉบับ คือ สนธิสัญญากรุงปารีส และสนธิสัญญากรุงเบิร์น

¹⁹https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_01_e.htm

การนำหลักการตามสนธิสัญญากรุงเบิร์นมาใช้กับสนธิสัญญาขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกว่าด้วยลิขสิทธิ์ (The WIPO Copyrights Treaty, 1996) ภายใต้มาตรฐานความคุ้มครองทั่วไปตามสนธิสัญญาขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกว่าด้วยลิขสิทธิ์ สนธิสัญญานี้ได้นำหลักการคุ้มครองทั่วไปของสนธิสัญญากรุงเบิร์นมาบังคับใช้ โดยให้มีการยอมรับหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (Nation Treatment) รวมถึงหลักการคุ้มครองโดยอัตโนมัติและปราศจากเงื่อนไขและหลักคุ้มครองโดยอิสระและโดยปริยายมาบังคับใช้ภายใต้สนธิสัญญานี้ พบว่าเป็นการกำหนดให้กระทำการภายใต้หลักความเสมอภาคของการเป็นมนุษย์โดยไม่เลือกปฏิบัติด้วยการแบ่งแยกเชื้อชาติ หรือสีผิว เพราะทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิในทางปัญญาที่เกิดจากตัวมนุษย์ที่สามารถส่งผลต่อการพัฒนาต่อไปในอีกหลาย ๆ ด้าน จึงต้องมีการรับรองและคุ้มครองให้โดยกฎหมาย

2.2 การรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในต่างประเทศ

2.2.1 การรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่อยู่ในระบบกฎหมายแบบ Civil Law ที่มีวิวัฒนาการแห่งกฎหมายและประมวลกฎหมายต่าง ๆ โดยได้มีการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งขึ้นในปี ค.ศ. 1804 เป็นการรวบรวมหลักกฎหมายซึ่งมีที่มาจากโรมันด้วยการนำมาเรียบเรียงให้เป็นระบบในรูปแบบประมวลกฎหมาย โดยยกเลิกกฎหมายเก่าที่อยู่ในยุคพิวตัลที่สงวนสิทธิ์ในทรัพย์สินไว้ให้แก่อภิสิทธิ์ชน²⁰ (ซึ่งตามกฎหมายเก่าของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส กรรมสิทธิ์ในที่ดินมักตกอยู่ในการครอบครองของ Seigneur ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีอำนาจตามระบบพิวตัล) ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสได้บัญญัติกฎหมายรับรองเรื่องกรรมสิทธิ์ไว้ในบรรพ 2 ในหมวดกฎหมายลักษณะทรัพย์สินและทรัพย์สิน โดยกฎหมายนี้ยึดถือหลักการสำคัญในการยอมรับรองสิทธิของเอกชนในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในกฎหมายโรมัน และยังคงรักษาความสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการมีสิทธิในทรัพย์สิน อาทิ สิทธิเก็บกิน สิทธิครอบครอง รวมถึงการครอบครองปรปักษ์ตามกฎหมายเก่าไว้ด้วยซึ่งประมวลกฎหมายนี้เรียกว่า ประมวลกฎหมายแพ่งของชาวฝรั่งเศส (Code civil des français) ซึ่งทำให้เป็นแบบอย่างของความสำเร็จในการจัดทำประมวลกฎหมายต่อประเทศต่าง ๆ มากมาย

²⁰ อุกฤษ มงคลนาวิน, ประวัติศาสตร์กฎหมายต่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง, กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, 2514., หน้า 18 – 20.

ตั้งแต่มีการปฏิวัติในปี ค.ศ. 1789 หลักกรรมสิทธิ์ในรูปแบบเดิมได้เปลี่ยนไป โดยรัฐเข้ามาแทนที่ Seigneur ในการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ โดยในวันที่ 4 สิงหาคม ค.ศ. 1789 สมัชชาแห่งชาติได้ลงมติยกเลิกระบบศักดินาเพื่อสงบบการจลาจลในชนบท แต่เจ้าหน้าที่ไม่ประสงค์จะยกเลิกสิทธิศักดินาโดยไม่ได้พิจารณาเพราะพวกเขาปฏิเสธสิทธิในทรัพย์สิน นอกจากนี้กษัตริย์ทรงคัดค้านคำสั่งนี้ จนกระทั่งการล่มสลายของระบอบกษัตริย์ ผลพวงจากการปฏิวัติทำให้ทรัพย์สินเป็นเป้าหมายของความเคารพสิทธิ ด้วยถ้อยคำที่ปรากฏในวันที่ 8 กรกฎาคม ค.ศ. 1795 ระบุว่า²¹ “จากรีกต่อไปนี้จะต้องวางไว้ที่ทางออกหลักของแต่ละประชาคม: พลเมืองต้องเคารพสิทธิในทรัพย์สินและการผลิตของผู้อื่น เพราะเป็นผลงานของเขาและอุตสาหกรรมของเขา”

นับตั้งแต่การปฏิวัติในปี ค.ศ. 1789 เป็นต้นมาประเทศฝรั่งเศสได้ยึดหลักเสรีนิยมในการบัญญัติกฎหมายโดยเฉพาะเรื่องกรรมสิทธิ์ดังที่บัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 ได้ยืนยันหลักการนี้ไว้โดยแจ้งชัดว่า “กรรมสิทธิ์เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ เป็นสิ่งที่ไม่ละเมิดไม่ได้และศักดิ์สิทธิ์” (un droit inviolable et sacré) จากการรู้สึกว่าควรวางหลักการพื้นฐานในการประกาศสิทธิซึ่งจะเป็นคำปรารภในรัฐธรรมนูญ ดังนั้นตั้งแต่ 17 สิงหาคม ค.ศ. 1789 จึงมีการเสนอร่างแถลงการณ์ต่างๆ ส่วนใหญ่อ้างอิงถึงสิทธิในการเป็นเจ้าของ ซึ่งข้อ 2 ของปฏิญญาดังนี้ได้รับการรับรองเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม ค.ศ. 1789 ด้วยสาระสำคัญดังต่อไปนี้: “จุดมุ่งหมายของสมาคมทางการเมืองใด ๆ คือการรักษาสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ สิทธิเหล่านี้คือเสรีภาพทรัพย์สินความปลอดภัยและการต่อต้านการกดขี่” ทรัพย์สินจึงต้องถือว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติในแง่ที่พลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของได้ จากการปกครองและกฎหมายดั้งเดิมของฝรั่งเศส Seigneur คือผู้มีอำนาจตามระบบฟิวดัล ที่มีสิทธิในกรรมสิทธิ์ที่ดินและเป็นผู้มอบที่ดินให้ประชาชนได้เข้าทำประโยชน์ โดยกำหนดให้มีผลประโยชน์ตอบแทน จากนั้นเกิดการปฏิวัติโดยประชาชนทำให้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจากเดิมมาเป็นรัฐ โดยรัฐได้เข้าแทนที่ด้วยการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินบางประเภทในแผ่นดิน แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงรักษาหลักการในเรื่องกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลตามที่ได้บัญญัติไว้ในปฏิญญาปี 1789 และรัฐเป็นผู้ให้สัมปทานแก่บุคคลในการเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐและรัฐเป็นผู้ได้ได้รับผลประโยชน์ตอบแทน เช่น การค้ำหน้ำน้ำมัน หรือการทำเหมืองแร่ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงให้รัฐในอีกทางหนึ่ง

²¹ Marianne ROLAIN, LES LIMITATIONS AU DROIT DE PROPRIÉTÉ EN MATIÈRE IMMOBILIÈRE, UNIVERSITÉ NICE SOPHIA ANTIPOLIS FACULTÉ DE DROIT ET SCIENCE POLITIQUE DE NICE CERDP, Centre d'Études et de Recherches de Droit des Procédures, EA n°1201, P 17.

2.2.1.1 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ตามประวัติศาสตร์ประเทศฝรั่งเศส แม้นหลักกรรมสิทธิ์จะได้รับการยืนยันอย่างหนักแน่นนับแต่ห้วงเวลาของการปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศสเป็นต้นมา เนื่องจากเหตุการณ์โดยกาลก่อนการปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ระบบฟีวาลด์ (Fuedal) ในยุคนั้นได้เอื้ออำนวยให้เจ้าผู้ปกครองที่มีอำนาจภายใต้การปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สามารถเกณฑ์ทรัพย์สินใช้ประโยชน์ได้หากมีความจำเป็น เพราะกรรมสิทธิ์ในที่ดินจะอยู่ในการครอบครองของ Seigneur²² ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจที่จะมอบที่ดินให้ประชาชนธรรมดาเข้าทำประโยชน์ในรูปของสัมปทาน หรือในรูปอื่นโดยมีผลประโยชน์ตอบแทน ทำให้การมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่แม้จะได้รับการยอมรับแต่ก็มีข้อจำกัดหลักกรรมสิทธิ์อยู่มากทั้งในเรื่องการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน และเงื่อนไขเกี่ยวกับตัวบุคคลผู้มีกรรมสิทธิ์

1) การรับรองสิทธิในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง

จากการเกิดเหตุการณ์ปฏิวัติใหญ่ในประเทศฝรั่งเศส ในเวลาต่อมาได้มีการจัดทำคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศสโดย เจ้าหน้าที่ได้เสนอร่างแถลงการณ์ต่างๆ ส่วนใหญ่อ้างถึงสิทธิในการเป็นเจ้าของ²³ และออกเป็นปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศส ที่วางตัวเองว่าเป็นผู้พิทักษ์ทรัพย์สินสมบัติซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติ และเป็นสิทธิอันไม่อาจขัดขืนและศักดิ์สิทธิ์ อันไม่อาจก้าวล่วงได้ของมนุษย์ นั่นคือ “กรรมสิทธิ์” ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 17 โดยในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 “กรรมสิทธิ์เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์และไม่อาจจำกัดได้โดยอายุความ” ตั้งแต่การปฏิวัติในปี ค.ศ. 1789 เป็นต้นมาประเทศฝรั่งเศสก็ได้ยึดหลักเสรีนิยมในการบัญญัติกฎหมายโดยเฉพาะเรื่องกรรมสิทธิ์ ดังที่ได้ยืนยันหลักการนี้ไว้โดยแจ้งชัดในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ที่มีขึ้นเพื่อยืนยันความศักดิ์สิทธิ์ของหลักกรรมสิทธิ์และวางหลักการที่จะขจัดให้หมดสิ้นไปซึ่งข้อจำกัดกรรมสิทธิ์ทั้งหลายที่เคยมีมาแต่เดิมในสมัยก่อนการปฏิวัติ โดยถือว่า กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นสิทธิที่จะได้รับและใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน

²² อุกฤษ มงคลนาวิน, กรรมสิทธิ์ในกฎหมายฝรั่งเศส, เอกสารห้องสมุดคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 2.

²³ Selon G. SICARD, « un tel consensus conduit à présumer que ce « droit de propriété » n'a pas été tiré du néant par les constituants de 1789, et que sa proclamation complète et couronne une tradition multiséculaire », Le droit de propriété avant l'article 17 de la déclaration des droits de l'homme et du citoyen, in *Propriété & Révolution : actes du colloque de Toulouse*, 12-14 octobre 1989, Centre national de la recherche scientifique, 1990, p. 1.

ของตนโดยอิสระในลักษณะที่เหมาะสมที่สุด และระบุว่า หลักการนี้ถือเป็นสากลของกฎหมายทั้งหมด โดยการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินมีค่าเท่ากับชีวิตตัวเองจึงต้องดำรงรักษาไว้²⁴

โดยคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ข้อ 2 ของปฏิญญาฉบับนี้ ได้รับการรับรองเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม ค.ศ.1789 ในข้อตกลงดังต่อไปนี้ “จุดมุ่งหมายของสมาคมทางการเมืองใด ๆ คือการรักษาสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ สิทธิเหล่านี้คือเสรีภาพในทรัพย์สินในความปลอดภัย และการต่อต้านการกดขี่ การมีทรัพย์สินจึงต้องถือว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติในแง่ที่พลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของได้” ในที่สุดเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม ค.ศ. 1789 สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินก็ได้รับการเน้นย้ำด้วยเหตุผลสามประการ ประกอบด้วย ประการแรก สิทธิในทรัพย์สินได้รับการคุ้มครองจากเหตุผลทางการเมือง ประการที่สอง สิทธิในทรัพย์สินมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับแนวคิดเรื่องสิทธิเสรีภาพ เพราะการเป็นเจ้าของคือการเป็นอิสระ ประการท้ายสุด สิทธิในทรัพย์สินถือเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่มีอยู่ก่อนหน้าและอยู่ภายใต้การบังคับของตัวเอง นับจากผู้แทน Duport ได้เสนอร่างของปฏิญญา และทำให้ได้รับการยอมรับโดยไม่มีเงื่อนไข ในเวลาต่อมา ทำให้หลักการนี้เป็นที่ยอมรับและรู้จักถึงในปัจจุบัน²⁵

จากการศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสพบว่า ในประเทศฝรั่งเศสมีพัฒนาการในเรื่องสิทธิในทรัพย์สินมายาวนานและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จากความต้องการอิสรภาพ ในสิทธิเสรีภาพและการมีสิทธิในทรัพย์สินนำไปสู่การปฏิวัติครั้งสำคัญในฝรั่งเศสในปี ค.ศ.1789 โดยมีแนวความคิดแบบเสรีนิยมในเรื่องกรรมสิทธิ์หรือการมีสิทธิในทรัพย์สิน และถือเป็นเครื่องมือในการนำไปสู่สิทธิเสรีภาพ และตั้งแต่การปฏิวัติในปี ค.ศ. 1789 เป็นต้นมา ประเทศฝรั่งเศสได้ยึดหลักการนี้ในการบัญญัติกฎหมายโดยเฉพาะเรื่องกรรมสิทธิ์ดังที่ได้ยืนยันหลักการนี้ไว้โดยแจ้งชัดในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ.1789 ที่ว่า “กรรมสิทธิ์เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์และไม่อาจจำกัดได้โดยอายุความ” และในมาตรา 17 ของปฏิญญาฉบับนี้ยังได้

²⁴PORTALIS J.-E.-M., *Ecrits et discours juridiques et politiques*, Presses universitaires d'Aix-Marseille, Coll. des publications du Centre de Philosophie du Droit, Aix-en-Provence, 1988, pp. 111 et s.

²⁵Plus exactement, l'article 17 évoquait à l'origine « les propriétés » et non « la propriété ». Cela n'a été rectifié qu'en 1793 sous le prétexte qu'il s'agissait d'une faute d'orthographe. Or, l'usage du pluriel révèle surtout qu'en 1789, le droit de propriété était imprégné de superpositions, notamment entre la propriété directe et la propriété utile. À ce sujet, V. COMBY J., *L'impossible propriété absolue*, in *Un droit inviolable et sacré, la propriété*, Actes du colloque organisé les 13-14 novembre 1989 à Paris, ADEF, Paris, 1991, p. 9, spéc. p. 1.

บัญญัติอีกว่า “กรรมสิทธิ์เป็นสิ่งที่ละเมิดมิได้ และศักดิ์สิทธิ์” และในคำประกาศอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในสมัยปฏิวัติก็ได้รับรองถึงความมีอยู่ของหลักกรรมสิทธิ์ในลักษณะอย่างเดียวกันนี้

2) การรับรองสิทธิในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ในช่วงแรกหลังจากจากปฏิวัติใหญ่ในประเทศฝรั่งเศส ได้มีการนำแนวคิดของหลักระเบียบที่ให้ความสำคัญกับหลักกรรมสิทธิ์เข้ามามีบทบาทต่อการบัญญัติกฎหมายของฝรั่งเศส ทำให้รัฐธรรมนูญฉบับแรกของฝรั่งเศสฉบับลงวันที่ 3 กันยายน 1791 มีการรับรองสิทธิมนุษยชนและทฤษฎีของกฎหมายธรรมชาติสมัยใหม่ได้รับการยอมรับ จึงมีอารัมภบทและบทบัญญัติที่สะท้อนแนวคิดทางสังคมนิยมและการเคารพสิทธิมนุษยชน โดยปรากฏในคำปรารภของรัฐธรรมนูญว่า สาธารณรัฐฝรั่งเศส...ได้ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ที่มีมาแต่ก่อนและอยู่เหนือกฎหมายบ้านเมือง²⁶ อันถือเป็นสาระสำคัญเริ่มต้นด้วยการนำปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 มาเป็นอารัมภบทของรัฐธรรมนูญ²⁷ ที่มีหลักการสำคัญในการรับรองหลักสิทธิเสรีภาพพื้นฐานคือสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ไม่อาจจำกัดได้ และกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคลล่วงละเมิดมิได้และศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งในหมวดสองของรัฐธรรมนูญ มีการกล่าวถึงความเป็นธรรมในสังคม ให้มีการยกเลิกค่าทาส ให้มีความเสมอภาคในทางกฎหมาย และมีการยืนยันถึงหลักประกันสิทธิของพลเมืองหลักกรรมสิทธิ์ เสรีภาพในการค้าและอุตสาหกรรม

และรัฐธรรมนูญ ฉบับลงวันที่ 22 สิงหาคม ค.ศ. 1795 เป็นการใช้นโยบายแนวคิดในระบบการเมืองการปกครองในเรื่องการแบ่งแยกการใช้อำนาจแบบมงเตสกีเยอ และปฏิเสธแนวความคิดของรูสโซ²⁸ ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจของ รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1791 และ ฉบับปี ค.ศ. 1793 โดยมีลักษณะสำคัญคือ ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ฉบับใหม่นี้จำกัดสิทธิเสรีภาพให้น้อยลง ไม่มีการกล่าวถึงความเสมอภาคกันตามกฎหมาย และไม่มีการกล่าวถึงสิทธิทางสังคมแต่มีการกล่าวถึงหน้าที่ของพลเมือง

อีกทั้งรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1814 และ ปี ค.ศ. 1830 ก็ยังคงยืนยันหลักการเดียวกันนี้ แม้กระทั่งรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1848 ซึ่งมีบทบัญญัติในลักษณะของการ

²⁶ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547 หน้า 88 – 89.

²⁷ ชาญชัย แสงศักดิ์, กฎหมายรัฐธรรมนูญ แนวคิด และประสบการณ์ของต่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554., หน้า 259.

²⁸ Jean Jacques Rousseau (1712 – 1778) ปรัชญาเมธีคนสำคัญที่กำหนดทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนที่เกิดจากเจตนารมณ์ร่วมกันของสังคม โปรตดูโน บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชนเล่ม 1 วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่าง ๆ

แทรกแซงในทางเศรษฐกิจโดยรัฐอยู่อย่างมากก็ยังคงประกาศรับรองความสำคัญของกรรมสิทธิ์ในลักษณะเดียวกัน โดยผู้ร่างรัฐธรรมนูญให้ความเคารพในสิทธิและเสรีภาพที่สำคัญๆ ที่อยู่ในปฏิญญาสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศส จึงได้กำหนดไว้ในคำปรารภของรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1946 ว่าสิทธิในทรัพย์สินเป็นสิทธิอันแท้จริงที่อ้างถึงนี้เพื่อประชาชนชาวฝรั่งเศส และ ประกาศยืนยันว่าจะยึดมั่นต่อสิทธิมนุษยชนและอำนาจอธิปไตยของประเทศ ดังที่ได้บัญญัติไว้ในปฏิญญาปี ค.ศ. 1789 และนอกจากนี้ในอารัมภบทของรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1946 ยังได้รับรองสิทธิใหม่ ๆ ขึ้นมา เช่น ทางด้านเศรษฐกิจและทางสังคม อันเป็นการแก้ไขจุดอ่อนของปัจเจกชนนิยมและเสรีนิยมดั้งเดิม

รวมถึงรัฐธรรมนูญลงวันที่ 3 มิถุนายน ค.ศ.1958 ก็กำหนดให้ผู้ร่างรัฐธรรมนูญรับประกันในความเคารพสิทธิและเสรีภาพที่สำคัญๆ ที่ได้กำหนดไว้ โดยคำปรารภของรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1946 ที่ว่า “ประชาชนชาวฝรั่งเศสของแสดงความยึดมั่นในหลักสิทธิมนุษยชนและหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติดังที่ได้พยายามไว้ในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง” และในมาตรา 34 ได้กำหนดให้รัฐสภาเป็นผู้ตรารัฐธรรมนูญเพื่อกำหนดหลักการที่สำคัญเกี่ยวกับการกำหนดกฎเกณฑ์ในเรื่อง สิทธิแห่งพลเมือง และหลักประกันขั้นพื้นฐานสำหรับประชาชนอีกด้วย

3) การรับรองสิทธิในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส

ในปี ค.ศ. 1789 ระบบที่ดินได้ถูกสร้างขึ้นใหม่ โดยนักปฏิวัติที่พัฒนาสิทธิในการเป็นเจ้าของให้แยกกันได้ และให้ประชาชนมีความเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย เพื่อให้แน่ใจถึงความจำเป็น จึงต้องมีกฎหมายที่มั่นคงกว่าหลักการพื้นฐานที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศส และเพื่อให้เป็นไปตามระบอบการปกครองโดยกฎหมาย โดยเฉพาะเรื่องของสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินจึงได้รับการจัดทำขึ้นโดยนโปเลียน โบนาปาร์ตที่ได้จัดทำประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสขึ้น เพื่อจัดระเบียบประเทศ และสิทธิในการเป็นเจ้าของเพื่อให้สอดคล้องกับระบอบการปกครองตามกฎหมาย อีกทั้งเพื่อให้แน่ใจว่าจำเป็นต้องมีกฎหมายที่มั่นคงกว่าหลักการพื้นฐานที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศส

ดังนั้นในเรื่องของสิทธิในการเป็นเจ้าของจึงได้รับการจัดทำขึ้นโดยผู้ร่างกฎหมายประมวลกฎหมายแพ่ง โดยในปี ค.ศ. 1804 ประเทศฝรั่งเศสได้มีการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งขึ้น และได้ประกาศใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 21 มีนาคม ค.ศ. 1804 เรียกว่าประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส (Code civil des français) และในประมวลกฎหมายแพ่งนี้เอง ได้วางหลักเรื่องกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลไว้และเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ทั้งสิ้น จึงถือเป็นเรื่องสำคัญในการยอมรับถึงสิทธิของปัจเจกชนต่อการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักเสรีภาพส่วนบุคคลในด้านทรัพย์สิน และการได้มาซึ่งทรัพย์สินด้วยการยอมรับหลักความศักดิ์สิทธิ์ของกรรมสิทธิ์ว่าเป็นสิทธิที่จะละเมิดมิได้ตามหลักที่ปรากฏในกฎหมายโรมัน ในเวลาต่อมาได้มีการ

ระบุลักษณะของสิทธิในการเป็นเจ้าของ โดยเน้นถึงลักษณะเฉพาะของสิทธิในการเป็นเจ้าของซึ่งดู เหมือนจะหมายความว่าเจ้าของจะมีอำนาจเหนือทรัพย์สินของตนได้ไม่จำกัด ด้วยเหตุนี้มาตรา 544 จึงเป็นการคุ้มครองอย่างสมบูรณ์ และเป็นสัญลักษณ์ของตัวตนอันแท้จริงของสิทธิในทรัพย์สิน โดยใน มาตรา 544 ของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสได้กำหนดบทนิยามของกรรมสิทธิ์ไว้ว่า “กรรมสิทธิ์ คือ สิทธิที่จะถือเอาและใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินอย่างสมบูรณ์ ภายใต้เงื่อนไขที่จะต้องไม่ใช่ทรัพย์สินนั้น ในลักษณะที่ต้องห้ามตามกฎหมายหรือกฎข้อบังคับใด ๆ” และในมาตรา 544 นี้ ถือว่าเป็นบทบัญญัติ ที่เป็นหลักสำหรับกฎหมายเรื่องกรรมสิทธิ์ของฝรั่งเศส²⁹

จากการที่ได้มีการระบุลักษณะสำคัญของสิทธิในการเป็นเจ้าของ โดยเน้น ถึงลักษณะ เฉพาะของสิทธิในการเป็นเจ้าของ ซึ่งดูเหมือนจะหมายความว่าเจ้าของ จะมีอำนาจเหนือ ทรัพย์สินของตนได้ไม่จำกัด ด้วยเหตุนี้มาตรา 544 จึงเป็นการคุ้มครองอย่างสมบูรณ์ และเป็น สัญลักษณ์ของตัวตนอันแท้จริงของสิทธิในทรัพย์สิน จึงกล่าวโดยสรุปถึงสาระสำคัญของกรรมสิทธิ์ จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสได้ดังนี้ คือ 1) สิทธิในการใช้สอย (use) ทรัพย์สิน 2) สิทธิในการจำหน่ายทรัพย์สิน (dispose) 3) สิทธิในการได้ดอกผล (fruits) และ 4) สิทธิที่จะติดตาม เอาคืนจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ กล่าวคือ การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในอาคารย่อมสามารถใช้ สอยหรือจะใช้ทำประโยชน์อย่างใดก็ย่อมได้ รวมถึงสิทธิในการได้ดอกผลอันเกิดจากทรัพย์สินที่เป็น เจ้าของกรรมสิทธิ์ และสิทธิจำหน่ายทรัพย์สินหรือเปลี่ยนแปลงในตัวทรัพย์สิน การมีสิทธิในทรัพย์สินจึง เป็นสิทธิที่เจ้าของพึงจะได้รับประโยชน์ในลักษณะที่สมเหตุสมผลมากที่สุด โดยที่ไม่ได้ถูกห้ามใช้โดย กฎหมายหรือข้อบังคับ และถือว่าประมวลกฎหมายนี้มีความสำคัญในการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมของประเทศฝรั่งเศสอีกด้วย³⁰

อีกทั้งบทบัญญัติมาตรา 546 ของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสที่ให้คำ จำกัดความของส่วนควบ (L'accession) ว่า เจ้าของกรรมสิทธิ์ใดไม่ว่าจะเป็นสังหาริมทรัพย์หรือ อสังหาริมทรัพย์ย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและผลิตผลทั้งหลายรวมทั้งส่วนควบของทรัพย์สินนั้น ไม่ว่าจะเกิดขึ้น ตามธรรมชาติหรือไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติก็ตาม และบทบัญญัติในมาตรา 552 ที่ว่าด้วยแดนแห่ง กรรมสิทธิ์ตามกฎหมายประเทศฝรั่งเศสที่ว่า เมื่อบุคคลใดเป็นเจ้าของที่ดินแล้ว บุคคลนั้นยังสามารถ ใช้อำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ขยายขึ้นไปเหนือพื้นดินและใต้พื้นดินในที่ดินนั้น³¹ รวมถึงการได้บัญญัติ

²⁹LEPAGE H., supra et RENOUX-ZAGAME M.-F., Histoire du droit de la propriété, Administrer 1989, pp. 13 et s.

³⁰อุกฤษ มงคลนาวิน, เอกสารประกอบการเรียนการสอน เรื่องกรรมสิทธิ์ในกฎหมายฝรั่งเศส, ห้องสมุด คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 3.

³¹อุกฤษ มงคลนาวิน, กรรมสิทธิ์ในกฎหมายฝรั่งเศส, บทบัญญัติ 29, หน้า 295 – 297.

วิธีการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ไว้ในมาตรา 711 ความว่า “กรรมสิทธิ์ในทางทรัพย์สินอาจได้มาและโอนไปโดยทางมรดกโดยการยกให้โดยเสน่หา หรือทางพินัยกรรม และโดยผลแห่งหนี้” และมาตรา 712 ที่ว่า “กรรมสิทธิ์อาจได้มาเช่นเดียวกัน โดยเป็นส่วนควบและโดยอายุความ”³²

จากการศึกษาสาระสำคัญของสิทธิในทรัพย์สินของของประเทศฝรั่งเศส พบว่า มีพัฒนาการในเรื่องสิทธิในทรัพย์สินมายาวนาน และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยตั้งแต่การปฏิวัติในปี ค.ศ. 1789 เป็นต้นมา ประเทศฝรั่งเศสได้ยึดหลักเสรีนิยมในการบัญญัติกฎหมาย โดยเฉพาะเรื่องกรรมสิทธิ์ ดังที่บัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 ได้ยืนยันหลักการนี้ไว้โดยแจ้งชัดว่า “กรรมสิทธิ์เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์และไม่อาจจำกัดได้โดยอายุความ” และในมาตรา 17 ของปฏิญญาฉบับนี้ยังได้บัญญัติไว้ด้วยว่า “กรรมสิทธิ์เป็นสิ่งที่ละเมิดมิได้ และศักดิ์สิทธิ์” อีกทั้งในหลักกฎหมายของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสได้บัญญัติไว้ในมาตรา 544 ในการวางหลักเรื่องกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลไว้ในลักษณะที่ว่า กรรมสิทธิ์เป็นทรัพย์สินที่มีอำนาจมากที่สุดเพราะเมื่อบุคคลใดมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแล้วเจ้าของกรรมสิทธิ์ย่อมมีสิทธิอย่างเต็มที่และเด็ดขาด ในการใช้สอย จำหน่าย และได้ออกผล ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญในเรื่องกรรมสิทธิ์ แต่ในขณะเดียวกันก็จำกัดในการใช้สอยว่าการใช้สิทธินี้ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือข้อบังคับใด ๆ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของหลักกรรมสิทธิ์ที่พลเมืองฝรั่งเศสยึดมั่นและเคารพว่าเป็นสิ่งอันศักดิ์สิทธิ์และละเมิดมิได้ และในบทบัญญัติตามมาตรา 522 วรรคแรกของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสได้บัญญัติถึงเรื่องแดนกรรมสิทธิ์ว่า เมื่อบุคคลใดเป็นเจ้าของที่ดิน เจ้าของที่ดินย่อมมีสิทธิเหนือหรือใต้พื้นดินดังกล่าว

2.2.1.2 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

หลังเกิดการปฏิวัติใหญ่ของประเทศฝรั่งเศส เป็นการให้ความสำคัญกับการมีสิทธิในทรัพย์สิน หรือหลักกรรมสิทธิ์มากโดยถือว่าเป็นสิทธิอันศักดิ์สิทธิ์ ผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ และให้หลักประกันไว้ในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศสในปี 1789 รวมถึงรัฐธรรมนูญในช่วงแรกอีกด้วย แต่ต่อมาภายหลังแนวความคิดได้เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของประเทศ ทำให้การมีสิทธิในทรัพย์สินหรือหลักกรรมสิทธิ์ที่แม้ว่ายังคงเป็นหลักการอันสำคัญต่อการมีสิทธิในทรัพย์สินของพลเมืองฝรั่งเศส แต่ก็ได้มีการบัญญัติให้รัฐเข้ามาแทรกแซงการใช้สอยทรัพย์สินของบุคคล ด้วยเหตุผลเพื่อประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม ด้วยการวางข้อกำหนดมาจำกัดขอบเขตการใช้สิทธิในทรัพย์สินมากขึ้น

³² อุกฤษ มงคลนาวิน, คำสอนชั้นปริญญาโทคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่าด้วยกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายฝรั่งเศส, กรุงเทพมหานคร, 2520., หน้า 6 – 19.

จากการศึกษาพบว่า แนวคิดเรื่องการรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประเทศฝรั่งเศสมีมานานแล้ว นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 ในปฏิญญาสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศสรวมถึงประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสที่ให้ความสำคัญกับหลักสิทธิในทรัพย์สินหรือหลักกรรมสิทธิ์มากจนถึงกับถือว่าสิทธิอันศักดิ์สิทธิ์ผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดต่อการรับรองหลักกรรมสิทธิ์ที่แตกต่างจากการปกครองในระบบศักดินา แต่ต่อมาภายหลังแนวความคิดทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของประเทศ โดยเฉพาะในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐที่ 4 จากการที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่แปรเปลี่ยนไปในด้านการค้าและอุตสาหกรรมมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการผสมผสานความคิดระหว่างทุนนิยมและสังคมนิยมเพื่อกำหนดกรอบการบริหารประเทศ ทำให้หลักกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจึงแปรเปลี่ยนไปตามบริบทของประเทศด้วย ดังอธิบายได้ต่อไปนี้

1) การจำกัดสิทธิในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง

เหตุผลที่นักปฏิวัติต้องการกำหนดลงในปฏิญญาสิทธิของมนุษยชนและพลเมืองเพื่อวางหลักการพื้นฐานไว้ แต่ในขณะเดียวกันก็จำกัดสิทธิในความเป็นเจ้าของไว้เช่นกัน เพื่อให้มั่นใจว่าจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกันทางสังคมที่ดี โดยนักปรัชญาและนักกฎหมายได้อธิบายเรื่องพื้นฐานสำหรับการทำให้เกิดความผิดเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลรวมถึงสิทธิในทรัพย์สินในข้อความพื้นฐานเช่นข้อ 17 ของปฏิญญาสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศส ความว่า กรรมสิทธิ์เป็นสิทธิอันศักดิ์สิทธิ์และจะละเมิดมิได้ และบุคคลไม่อาจถูกพรากกรรมสิทธิ์ไปจากตน “เว้นแต่เมื่อมีความจำเป็นสาธารณะที่กำหนดโดยกฎหมายและภายใต้เงื่อนไขการให้ค่าทดแทนก่อนการเวนคืน อสังหาริมทรัพย์และค่าทดแทนนั้นต้องเป็นธรรม” ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของแนวความคิดในทางการเมือง ความเชื่อในเรื่องหลักกรรมสิทธิ์ได้รับความกระทบกระเทือนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะจากแนวความคิดทางการเมืองแบบสังคมนิยมโดยแนวความคิดในทางการเมืองนี้ได้ส่งผลกระทบต่อหลักกรรมสิทธิ์เป็นอย่างมาก

2) การจำกัดสิทธิในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศส

การกำหนดข้อจำกัดด้านสิทธิในทรัพย์สินมีการพัฒนามาในอดีต โดยเริ่มจากปฏิญญาสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ที่จำเป็นต้องมีรากฐานที่ทำให้ถูกต้องภายใต้กรอบของกฎหมายที่ไม่มีอยู่ในอดีต และจะเป็นเหตุผลว่ารากฐานของแนวคิดนี้เป็นวิวัฒนาการจากในกฎหมายเก่าที่ว่า การใช้สิทธิของผู้ปกครองเหนือกว่าของอธิปไตยของประชาชน จึงมีการสร้างข้อจำกัด

ของการใช้สิทธิในทรัพย์สิน³³ กอปรกับมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื่องจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยและการพยายามควบคุมการปกครอง และในช่วงเวลาแห่งการปฏิวัติทำให้มีการกำหนดเป็นกฎหมายว่าการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินอาจเกิดขึ้นได้ภายใต้เงื่อนไขบางประการเท่านั้น และในกรณีที่มีการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินเพื่อเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ต้องมีการจัดทำขึ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย การพัฒนานี้แสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่ว่าทุกครั้งที่ฝ่ายปกครองแสวงหาพื้นฐานอันชอบธรรมสำหรับข้อจำกัดในการเป็นเจ้าของสิทธิ³⁴ แต่ด้วยความคิดที่อาจเป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินว่าเป็นอันตรายต่อเสรีภาพส่วนบุคคลจึงต้องทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย

ในคำปรารภของรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1946 ที่ยืนยันในเรื่องนี้ไว้ว่า “ทรัพย์สินหรือวิสาหกิจทุกชนิดที่การถือกรรมสิทธิ์ หรือการประกอบกรรมสิทธิ์มีลักษณะเป็นบริการสาธารณะของชาติหรือมีลักษณะการผูกขาดตามความเป็นจริง จะต้องตกเป็นสมบัติของส่วนรวม” และพบว่าในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศส ปี ค.ศ. 1958³⁵ (Constitution de la République française du 4 octobre 1958) นอกจากจะบัญญัติรับรองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของพลเมืองฝรั่งเศสแล้วยังมีการบัญญัติจำกัดสิทธิในทรัพย์สินอีกด้วย คือ ในมาตรา 34 ซึ่งมีบทบัญญัติที่จำกัดขอบเขตในการตรากฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ และเพิ่มอำนาจให้ฝ่ายบริหารโดยกำหนดให้ฝ่ายบริหารสามารถใช้อำนาจนิติบัญญัติได้ กล่าวคือ แม้รัฐสภาจะเป็นเจ้าของอำนาจนิติบัญญัติ แต่ก็ถูกจำกัดอำนาจดังกล่าว โดยในมาตรา 34 กำหนดให้รัฐสภาเป็นผู้ตรารัฐธรรมนูญเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินด้วยการกำหนดฐานภาษี อัตราภาษี และวิธีการจัดเก็บภาษีทุกชนิด รวมถึงการโอนวิสาหกิจเอกชนมาเป็นของรัฐ และการโอนทรัพย์สินของวิสาหกิจภาครัฐไปเป็นของเอกชน และในระยะเวลาต่อมาก็ได้มีการวางข้อกำหนดที่จำกัดกรรมสิทธิ์ขึ้นเป็นจำนวนมาก ทำให้สิทธิในเรื่องกรรมสิทธิ์ของประเทศฝรั่งเศสถูกจำกัดลงด้วยเหตุผลเพื่อประโยชน์สังคม เช่น กฎหมายลักษณะทรัพย์สินที่รับรองเรื่องกรรมสิทธิ์ของเอกชนถูกจำกัดด้วยกฎหมายควบคุมค่าเช่า กฎหมายปฏิรูปที่ดิน กฎหมายจัดรูปที่ดิน กฎหมายผังเมือง กฎหมายควบคุมอาคาร เป็นต้น รวมถึง

³³COUZINET J.-F., De la nécessité publique à l'utilité publique : les évolutions du fait justificatif de l'expropriation, in Propriété & Révolution : actes du colloque de Toulouse, 12-14 octobre 1989, Centre national de la recherche scientifique, 1990, p. 197.

³⁴Tous les êtres humains naissent libres et égaux en dignité et en droits. Ils sont doués de raison et de conscience et doivent agir les uns envers les autres dans un esprit de fraternité.

³⁵นันทวัฒน์ บรมานันท์, รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศส แปลจากConstitution de la République française du 4 octobre 1958 , โดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติจัดแปลและพิมพ์ พ.ศ. 2541 สาขานิติศาสตร์

กฎหมายที่รับรองสิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม(คลาสสิก) ก็ถูกจำกัดด้วยกฎหมายป้องกันการผูกขาด กฎหมายห้ามการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม กฎหมายควบคุมราคา เป็นต้น และนี่คือกรอบแนวคิดและเหตุผลที่ปัจจุบันยังคงดำรงอยู่

3) การจำกัดสิทธิในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส

จากการที่มาตรา 544 ของประมวลแพ่งเป็นสัญลักษณ์อันแท้จริงของสิทธิในทรัพย์สิน แต่ก็พบข้อจำกัดของสิทธิในทรัพย์สินได้แฝงอยู่ด้วยเช่นกัน โดยการบัญญัติว่า “การมีสิทธิ เสรีภาพ หมายถึง สามารถในการทำทุกสิ่งทุกอย่างตราบเท่าที่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้อื่น เพราะเป็นสิทธิตามธรรมชาติของแต่ละคน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีสิทธิในทรัพย์สิน ที่ไม่มีอื่นใดมาจำกัด นอกเหนือจากขอยืนยันว่าให้สมาชิกในสังคมได้รับสิทธิเช่นเดียวกัน” เพราะฉะนั้นเจ้าของทรัพย์สินจึงต้องระมัดระวังไม่ให้รบกวนความสงบสุขของเพื่อนบ้านด้วยการใช้สิทธิในการเป็นเจ้าของเกินขอบเขต ดังนั้น กฎหมายจึงได้สร้างรากฐานของการจำกัดสิทธิขึ้น ซึ่งถือว่ามีความสำคัญเพราะช่วยให้สามารถหาสมดุลระหว่างสิทธิของบุคคลอื่นและสิทธิของเจ้าของที่เป็นปัญหาได้ ด้วยการบัญญัติข้อจำกัดการใช้แดนกรรมสิทธิ์ไว้ในมาตรา 522 วรรคสอง ไว้ว่า “เจ้าของกรรมสิทธิ์อาจทำด้วยประการใด ๆ ในที่ดินเช่นการเพาะปลูก หรือการก่อสร้างตามแต่จะเห็นสมควร ยกเว้นในกรณีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องภาระจำยอม หรือภาระติดพันในที่ดิน”

อีกทั้งพบว่าในกรณีของมาตรา 545 มีการกำหนดข้อจำกัดในทรัพย์สินมากที่สุดเรื่องหนึ่งคือ การรบกวนการครอบครองทรัพย์สินด้วยการเวนคืน โดยมาตรา 545 บัญญัติว่า “ไม่มีผู้ใดถูกบังคับให้ยอมจำนนในทรัพย์สินของเขา ยกเว้นเหตุผลของสาธารณูปโภคและมีการชดเชยเพียงพอ โดยคำนึงถึงข้อ 17 ของปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และพลเมืองฝรั่งเศสเป็นสิ่งสำคัญ” จากข้อความนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของรัฐในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน ด้วยสาเหตุของประโยชน์สาธารณะ และมาตรา 545 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ ด้วยการเวนคืนดูเหมือนจะเป็นข้อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่รุนแรงมากที่สุด เพราะเป็นกฎหมายที่ต้องกำหนดความจำเป็นของรัฐ ซึ่งในเวลาต่อมากฎหมายฉบับวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2353 ก็ได้มีการนำระบบการเวนคืนมาใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะด้วยความจำเป็นของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายคือสาเหตุของการเกิดระบบสาธารณูปโภค³⁶

ประกอบกับในมาตรา 552 วรรคแรกของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ซึ่งโดยหลักการแล้วการมีสิทธิในที่ดินหรือแดนกรรมสิทธิ์นอกจากจะกินความไปเหนือพื้นดินแล้วยังลงลึกไปในใต้ดินอีกด้วย ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับเจ้าของทรัพย์สิน แต่ในมาตรา 552 นี้ก็ได้บัญญัติ

³⁶ Marianne ROLAIN, LES LIMITATIONS AU DROIT DE PROPRIÉTÉ EN MATIÈRE IMMOBILIÈRE, Thèse pour le doctorat en Droit présentée et soutenue publiquement le 30 novembre 2015

ข้อจำกัดกรรมสิทธิ์ไว้ในวรรค สองด้วยโดยบัญญัติว่า “เจ้าของกรรมสิทธิ์อาจทำด้วยประการใด ๆ ก็ได้ ในที่ดินของตน ได้แก่ การเพาะปลูก การก่อสร้าง ตามแต่จะเห็นสมควร ยกเว้นในกรณีที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ภาระจำยอมหรือภาระติดพันในที่ดิน” อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นบางประการซึ่งทำให้เจ้าของที่ดินไม่สามารถมีกรรมสิทธิ์ลงไปได้ดินได้ ถ้าได้ที่ดินถูกสงวนไว้ในการรักษาวัตถุโบราณ หรือเกี่ยวกับกิจการ เหมือนแร่ เพราะได้ที่ดินถือเป็นสิทธิของรัฐซึ่งอาจให้ผู้อื่นได้สัมปทานในการค้นหาแร่ได้ ซึ่งเท่ากับทำให้เจ้าของที่ดินตกอยู่ภายใต้ภาระจำยอมตามกฎหมายนั่นเอง นอกจากนี้ พบว่ามาตรา 637 แห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสที่กำหนดเกี่ยวกับการให้เจ้าของและเจ้าของที่ดินข้างเคียงมีสิทธิตัดกิ่งไม้ที่รูกล้ำเข้ามาในที่ดินของตนได้อีกด้วย³⁷

จากการศึกษาถึงหลักการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในประมวลกฎหมายแพ่ง ฝรั่งเศสแล้ว สะท้อนให้เห็นว่า การมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังถือเป็นหลักการสำคัญที่กฎหมายได้ บัญญัติรับรองและคุ้มครองให้ เช่น สิทธิของเจ้าของที่ดินคือการมีกรรมสิทธิ์นอกจากจะได้แดน กรรมสิทธิ์เหนือพื้นดินแล้วยังถือลงไปใต้ดินอีกด้วย ซึ่งเจ้าของที่ดินอาจทำการก่อสร้างหรือขุดค้นใต้ พื้นดินตามสมควรและยอมได้มาซึ่งผลผลิต แต่ขณะเดียวกันพบว่าตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 673 วรรค 2 ก็ได้กำหนดข้อจำกัดด้านแดนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้ด้วยหากเป็นไปได้เพื่อประโยชน์ สาธารณะ และเพื่อ “การรักษาความสงบเรียบร้อยร่วมกัน” โดยสรุปแล้วถึงแม้ว่าหลักกฎหมายเรื่อง กรรมสิทธิ์ของฝรั่งเศสจะมีลักษณะเด็ดขาดถาวรและถือเป็นอำนาจส่วนตัวของเจ้าของกรรมสิทธิ์มี สิทธิเต็มที่ในทรัพย์สินของตน เช่น จะทำการจำหน่ายหรือให้เช่าทรัพย์สินหรือกระทำการใดต่อ ทรัพย์สินของตนโดยจะกำหนดราคาเช่าเท่าใดก็ได้โดยรัฐไม่เข้าไปแทรกแซงเพราะยึดหลักสิทธิ เสรีภาพของประชาชน แต่เนื่องในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพทางการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมทำให้การใช้สิทธินี้มีแนวโน้มถูกจำกัดสิทธิมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการถูกจำกัดสิทธิตาม กฎหมายเอกชน หากการใช้สิทธินั้นเกินกว่าการใช้สิทธิตามปกติธรรมดาและทำให้เกิดความเสียหาย แก่ผู้อื่น หรือหากเป็นไปได้เพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก จึงเกิดการจำกัดสิทธิการใช้ประโยชน์ของ เจ้าของกรรมสิทธิ์เพื่อที่ดินข้างเคียงด้วยการกำหนดภาระจำยอม และเป็นการถูกจำกัดสิทธิเพื่อ ประโยชน์ของมหาชนที่เป็นไปตามหลักการถูกจำกัดโดยผลของกฎหมายมหาชน เช่น กฎหมายผัง เมือง กฎหมายควบคุมการก่อสร้างอาคารบางประเภท รวมถึงการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล ด้วยการมุ่งหมายถึงความปลอดภัยสาธารณะ ซึ่งพบว่าล้วนเป็นผลสะท้อนจากการเปลี่ยนแปลงบริบท ด้านการปกครองของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ทำให้พบว่ามีทั้งการรับรองสิทธิในทรัพย์สินและมีการ จำกัดสิทธิในการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินด้วยเช่นเดียวกัน

³⁷ อุกฤษ มงคลนาวิน, เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องกรรมสิทธิ์ในกฎหมายฝรั่งเศส, ห้องสมุด คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 4 – 5.

จากที่ได้อธิบายข้างต้น หลักกรรมสิทธิ์ยังคงได้รับการรับรองแต่กรรมสิทธิ์ต้องมีหน้าที่ของบุคคลต่อสังคมส่วนรวมด้วยภายใต้หลักประโยชน์สาธารณะ ทำให้รัฐเข้ามาแทรกแซงการใช้สอยทรัพย์สินของบุคคลได้ ด้วยการกำหนดให้รัฐสภาเป็นผู้ตราบัญญัติเพื่อกำหนดหลักการที่สำคัญเกี่ยวกับการกำหนดกฎเกณฑ์ อาทิ เรื่องการกำหนดฐานภาษี อัตราภาษี และวิธีการจัดเก็บภาษีทุกชนิด รวมถึงการโอนวิสาหกิจเอกชนมาเป็นของรัฐ และการโอนทรัพย์สินของวิสาหกิจภาครัฐไปเป็นของเอกชนด้วย ซึ่งในการกำหนดไว้ตามมาตรา 34 ของรัฐธรรมนูญประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส นั้นหมายถึงการกระทำใด ๆ ที่จะเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินหรือกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จะต้องเป็นการกระทำโดยมีอำนาจทางกฎหมายให้สามารถกระทำได้จึงเป็นการกำหนดให้รัฐสภาซึ่งถือว่าเป็นผู้แทนของประชาชนเป็นผู้ตราบัญญัติให้ฝ่ายปกครองนำไปปฏิบัติตามกฎเกณฑ์นั้น ด้วยเหตุผลเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม ด้วยการวางข้อกำหนดจำกัดขอบเขตการใช้สิทธิในทรัพย์สินขึ้น โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ตลอดทั้งหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ และเหตุผลในการดำเนินการของรัฐด้วยการมีบทบัญญัติในกฎหมายของรัฐในการกำหนดหน้าที่ที่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็น 3 กรณีใหญ่ ๆ คือ

- 1) การยกเหตุผลเรื่องการปกป้องรักษาประโยชน์สาธารณะด้วยการจัดทำบริการสาธารณะ
- 2) การยกเหตุผลและความจำเป็นในเรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อย
- 3) การยกเหตุผลเรื่องการอำนวยความสะดวกในการจัดทำบริการสาธารณะด้วยการกำหนดข้อผูกมัดของหลักกรรมสิทธิ์ หรือการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินเพื่อคุ้มครองหรือตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ในการใช้กรรมสิทธิ์ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อหลักกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลอย่างมาก

สิทธิในการเป็นเจ้าของจึงถูกจำกัดโดยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นในรัฐธรรมนูญหรือในประมวลกฎหมายแพ่ง หรือกฎหมายเฉพาะ ที่อาจทำให้เจ้าของที่ดินอาจสูญเสียสิทธิในการควบคุมเพราะกฎหมายหรือกฎระเบียบด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการวางผังเมือง ด้านสิ่งแวดล้อม เหตุที่รัฐต้องจำกัดสิทธิโดยกฎหมาย เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ กฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดการใช้ประโยชน์ที่ดิน หรืออาคารที่พักอาศัย และการมีข้อจำกัดสำหรับสิทธิในการเป็นเจ้าของโดยชอบธรรมนั้นต้องสนองต่อสังคมในการ “รักษาความมั่นคงร่วมกัน” ทำให้รัฐต้องบัญญัติกฎหมายมาจำกัดสิทธิในการใช้ทรัพย์สินของเจ้าของ และได้มีการชดเชยอย่างเป็นธรรมให้กับเจ้าของสิทธินั้น โดยกำหนดให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเรื่องการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินด้วยเวนคืน³⁸ โดย

³⁸René HOSTIOU, กฎหมายเวนคืนของประเทศฝรั่งเศส, วารสารวิชาการศาลปกครอง (มกราคม - เมษายน 2547), หน้า 114 - 124.

กระบวนการเวนคืนในชั้นศาลโดยตุลาการเวนคืนมีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ประการคือ การโอนกรรมสิทธิ์ การกำหนดค่าทดแทน และการเข้าถือครองทรัพย์สิน อีกทั้งมีการกำหนดให้รัฐต้องรับผิดชอบที่งานโยธาสาธารณณะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน³⁹

จากการศึกษาการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส สามารถสรุปเรื่องการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินได้ดังนี้

1. ขอบเขตของการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน

1.1 กรรมสิทธิ์ ตามความหมายในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ.1789 มีขึ้นเพื่อยืนยันความศักดิ์สิทธิ์ของหลักกรรมสิทธิ์และวางหลักการที่จะขจัดให้หมดสิ้นไปซึ่งข้อจำกัดกรรมสิทธิ์ทั้งหลายที่เคยมีมาแต่เดิมในสมัยก่อนการปฏิวัติ ดังนั้นในคำประกาศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฯ ลงวันที่ 26 สิงหาคม 1789 นี้ จึงได้รับรองยืนยัน “หลักกรรมสิทธิ์” ไว้ในบทบัญญัติมาตรา 2 ว่าเป็นส่วนหนึ่งของ “สิทธิตามธรรมชาติที่ไม่อาจจำกัดได้ของมนุษยชาติ” และยืนยันไว้ในมาตรา 17 ว่าเป็นสิทธิที่ศักดิ์สิทธิ์และไม่อาจถูกล่วงละเมิดได้ โดยอายุความ กรรมสิทธิ์เป็นสิทธิที่ศักดิ์สิทธิ์และไม่อาจถูกล่วงละเมิดได้ คนทุกคนไม่อาจถูกสิทธิกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตนได้ เว้นเสียแต่จะเป็นไปด้วยความจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะที่ชอบด้วยกฎหมายและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ ภายใต้เงื่อนไขของการชดเชยค่าสินไหมทดแทนล่วงหน้าที่เหมาะสมและเป็นธรรม

1.2 ในช่วงแรกของรัฐธรรมนูญ มีหลักการสำคัญในการรับรองหลักสิทธิเสรีภาพพื้นฐานได้ให้การรับรองบทบัญญัติซึ่งยอมรับค่าบังคับในฐานะหลักการตามรัฐธรรมนูญให้แก่หลักการพื้นฐานต่าง ๆ ของคำประกาศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองในปี 1789 คือสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ไม่อาจจำกัดได้ และกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคลล่วงละเมิดมิได้และศักดิ์สิทธิ์ ช่วงต่อมากการแก้ไขจุดอ่อนของปัจเจกชนนิยมและเสรีนิยมดั้งเดิม สิทธิเสรีภาพในเรื่องกรรมสิทธิ์ก็ถูกจำกัดลงด้วยเหตุผลเพื่อประโยชน์สังคม ปัจจุบันจุดมุ่งหมายและเงื่อนไขในการใช้กรรมสิทธิ์ได้ประสบกับความเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก ทั้งในแง่การเกิดขึ้นและการขยายตัวของสิทธิในทรัพย์สินรูปแบบใหม่ ๆ ขณะเดียวกันกับการใช้กรรมสิทธิ์ก็ต้องประสบกับข้อจำกัดที่มีขึ้นเพื่อสาธารณประโยชน์

1.3 บทบัญญัติ มาตรา 34 ของรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศสฉบับปัจจุบัน กำหนดไว้โดยชัดแจ้งให้เป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติในการวางหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับระบบ

³⁹ พูนศักดิ์ ไวสำรวจ, ความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองในฝรั่งเศส, วารสารกฎหมายปกครอง (ธันวาคม 2530) หน้า 588 – 607.

กรรมสิทธิ์ ซึ่งเป็นการวางหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับวิธีการในการใช้สิทธิในทรัพย์สิน ตลอดจนหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในเรื่อง สิทธิแห่งพลเมือง และหลักประกันขั้นพื้นฐานสำหรับประชาชน

1.4 ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสได้กำหนดบทนิยามของกรรมสิทธิ์ไว้ในมาตรา 544 ว่า “กรรมสิทธิ์ คือ สิทธิที่จะถือเอาและใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินอย่างสมบูรณ์ ภายใต้เงื่อนไขที่จะต้องไม่ใช่ทรัพย์สินนั้นในลักษณะที่ต้องห้ามตามกฎหมายหรือกฎข้อบังคับใด ๆ”

2. การจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน

2.1 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(ก) การจำกัดสิทธิเรื่องการเวนคืนในปี ค.ศ. 1789 ในมาตรา 17 ได้มีการบัญญัติให้รัฐต้องชดเชยค่าทดแทนการเวนคืนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคลไว้อย่างเป็นรูปธรรม

(ข) การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในกรณีไม่ใช่การเวนคืน โดยตุลาการได้มีการพัฒนาหลักความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิดขึ้นหากว่าเป็นการกระทำจากการดำเนินงานโยธาสาธารณะ เช่น การก่อสร้าง การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สิน

2.2 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในกรณีการเวนคืนในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศส ปี ค.ศ. 1958 ตามมาตรา 34 กำหนดให้รัฐสภาเป็นผู้ตรารัฐบัญญัติที่เป็นการกระทำโดยมีอำนาจตามกฎหมายให้สามารถกระทำได้ เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินด้วยการกำหนดฐานภาษี อัตราภาษี และวิธีการจัดเก็บภาษีทุกชนิด รวมถึงการโอนวิสาหกิจเอกชนมาเป็นของรัฐ และการโอนทรัพย์สินของวิสาหกิจภาครัฐไปเป็นของเอกชน ในมาตรา 545 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง ก็กำหนดว่า “บุคคลไม่อาจถูกบังคับให้สละความเป็นเจ้าของเว้นแต่กรณีเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยต้องจ่ายค่าทดแทนที่เป็นธรรม” ประมวลกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนเพื่อประโยชน์สาธารณะ ค.ศ. 1977 (le code de l'expropriation pour cause d'utilité publique) มีการบัญญัติขึ้นเพื่อรับรองสิทธิในทรัพย์สิน และ กำหนดข้อจำกัดสิทธิไว้อย่างชัดเจนว่า หากจำต้องเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ของประชาชนก็สามารถกระทำได้ โดยการกำหนดให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของประโยชน์สาธารณะ โดยกระบวนการเวนคืนในชั้นศาลโดยตุลาการเวนคืนมีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ประการคือ การโอนกรรมสิทธิ์ การกำหนดค่าทดแทน และการเข้าถือครองทรัพย์สิน

2.3 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่มีใช้เรื่องการเวนคืน โดยตุลาการได้มีการพัฒนาหลักความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิดขึ้นหากว่าเป็นการกระทำจากการดำเนินงานโยธาสาธารณะ เนื่องจากการทำงานในที่ดินโดยรัฐหรือเอกชนที่ได้รับมอบอำนาจแล้วก้าวล่วงเข้าไปกระทบกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคลอื่นด้วยการจ่ายค่าทดแทนความเสียหายจากการก่อสร้าง การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สิน

2.2.2 การรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ยุคโบราณ การปกครองของชนเผ่าเยอรมันแบบศักดินาสวามิภักดิ์ที่เป็นระบบมาจากแนวคิดดั้งเดิมคือ Vassalaggio ที่เห็นว่า ผู้ปกครองคือเจ้าของที่ดินทั้งหมดของดินแดน และมาปรากฏเป็นรูปธรรมในสมัยจักรพรรดิชาร์ลมาญในปี ค.ศ. 800 ที่ใช้ความผูกพันด้วยที่ดินโดยการนำที่ดินที่ถือว่าเป็นของจักรพรรดิมาจัดสรรให้กับขุนนางใกล้ชิด ภายใต้ข้อตกลงว่าจะต้องจงรักภักดี และช่วยปกป้องจักรพรรดิ ที่เรียกว่า *Beneficium* และยังได้สิทธิพิเศษคือหลัก *Immunita* หรือระบบความคุ้มกันที่ไม่ต้องเสียภาษี และผู้สวามิภักดิ์ในดินแดน บุคคลอื่นจะเข้ามายุ่งเกี่ยวในดินแดนของแต่ละคนไม่ได้ โดยขุนนางที่ได้รับที่ดินก็จะแบ่งออกเป็นสายเพื่อให้ใช้ประโยชน์ภายใต้ระบบดังกล่าว ทำให้ในแต่ละพื้นที่ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจกลาง และขุนนางจะสร้างกฎเกณฑ์ของแต่ละคนขึ้นมาปกครองในแต่ละส่วนแต่ละดินแดนที่ครอบครอง และหากผู้รับที่ดินถึงแก่ความตาย ที่ดินก็จะถูกส่งมอบกลับไปสู่คนที่มอบให้ ซึ่งกฎเกณฑ์ดังกล่าวเรียกว่า “จารีตประเพณีแบบ Feudal” ที่แม้ภายหลังหลักการดังกล่าว ได้พัฒนาไปในลักษณะสามารถตกทอดไปยังทายาทได้ แต่ก็ยังคงมีเพียงสิทธิในการใช้ประโยชน์ในที่ดินเท่านั้นห้ามกรรมสิทธิ์ไม่

จากการที่จักรพรรดิใช้ระบบจารีตประเพณีแบบ Feudal มาใช้ในการปกครอง แต่ไม่ได้รับเอาความคิดที่ว่าผู้ปกครองอาณาจักรย่อมมีอำนาจเหนือปัจเจกชนทุกคน เนื่องจากการปกครองของเยอรมันในสมัยนั้นไม่มีความเป็นปึกแผ่น และในแต่ละผู้ปกครองก็มีอำนาจไม่เท่ากัน⁴⁰ จักรพรรดิจึงทำได้เพียงการเป็นเจ้าของเหนือทรัพย์สิน (*Dominium*) ด้วยการครอบครองและเข้ายึดที่ดินในดินแดนอื่น และให้ที่ดินที่ยึดครองตกเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน โดยประชาชนจะได้ประโยชน์จากที่ดินก็เพียงสิทธิครอบครองในการใช้ประโยชน์เท่านั้น

ยุคต่อมาที่ถือว่าทรัพย์สินมีคุณค่าเสมือนเสรีภาพ (*Eigentum als Freirecht*) ภายใต้กฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลได้รับแนวความคิดมาจากกฎหมายโรมันที่ให้ความสำคัญกับการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถือว่าเป็นสิทธิเด็ดขาดอันมีอาจก้าวล่วงได้ ถือเป็นส่วนสำคัญของเสรีภาพส่วนบุคคลที่ทำให้แต่ละคนสามารถใช้ชีวิตที่พึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเป็นการให้ความนิยามของทรัพย์สินตามความเข้าใจของกฎหมายธรรมชาติเสรีนิยม (*des naturrechtlich liberale Eigentumsbegriff*) โดยถือว่าการมีสิทธิในทรัพย์สินสามารถใช้ยันกับบุคคลทุกคนรวมถึงรัฐด้วย และพื้นฐานความคิดเช่นนี้นำไปสู่การร่างบทบัญญัติมาตรา 903 ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB)

⁴⁰ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, กฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจเยอรมัน, กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538 หน้า 35 – 75.

ยุคที่ถือว่าการใช้สอยทรัพย์สินต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมด้วย (Sozialbindung) คือ สิทธิในทรัพย์สินจะได้รับความคุ้มครองอย่างไม่มีเงื่อนไขไม่ได้ (unbedingter Schutz) โดยรัฐหรือฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้ตรากฎหมายรับรองให้บุคคลมีสิทธิในทรัพย์สิน และการมีสิทธิในทรัพย์สินต้องผูกพันอยู่กับประโยชน์ส่วนรวม (Sozialbindung) โดยวางกรอบกฎหมายและวิธีการไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 14 (3) ที่ว่า⁴¹ “การเวนคืนจะกระทำได้ก็แต่เพื่อส่วนรวม การเวนคืนจะกระทำได้แต่โดยกฎหมายให้อำนาจกระทำได้ ซึ่งบัญญัติถึงลักษณะและขอบเขตค่าชดเชยด้วยว่า การชดเชยดังกล่าวจะกำหนดโดยการสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะกับผลประโยชน์ของผู้ที่ได้รับผลกระทบ ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับจำนวนค่าสินไหมทดแทน การขอความช่วยเหลือให้อยู่ในเขตอำนาจศาลยุติธรรม” โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องพยายามเจรจากับเจ้าของทรัพย์สินเพื่อถ่ายโอนทรัพย์สินโดยสมัครใจ ข้อกำหนดนี้จะปฏิบัติได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเสนอข้อเสนอมที่เหมาะสมแก่เจ้าของเท่านั้น หากการร้องขอเป็นเรื่องเร่งด่วนเนื่องจากเหตุผลด้านสวัสดิการสาธารณะ เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจออกคำสั่งโอนสิทธิได้ทันทีที่การพิจารณาคดีและศาลรัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิแก่เจ้าของทรัพย์สินผู้ถูกจำกัดสิทธิด้วย หากเจ้าของทรัพย์สินไม่ได้รับค่าชดเชยใด ๆ เจ้าของทรัพย์สินต้องพยายามที่จะให้การตัดสินใจเป็นโมฆะเพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญแทนที่จะขอให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาแก้ไขการตัดสินใจ ศาลรัฐธรรมนูญจึงได้มีการพิจารณาในสี่ประเด็น และพิจารณาสัดส่วนการเวนคืนไปจนถึงจุดที่ฝ่ายปกครองทำหน้าที่ โดยหลักการเวนคืนต้อง (1) ได้รับมอบอำนาจตามกฎหมายหรือได้กระทำการตามที่กฎหมายให้อำนาจ (2) เป็นวิธีการที่เหมาะสมในการบรรลุวัตถุประสงค์สาธารณะ (3) หากมีความจำเป็น ได้เลือกใช้วิธีการที่มีการล่วงล้ำสิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกชนน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสาธารณะ และ (4) ก่อให้เกิดผลประโยชน์สาธารณะที่มีค่าเกินกว่าสิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกชน ตามวัตถุประสงค์สาธารณะ⁴² จากที่ได้อธิบายถึงเรื่องการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเบื้องต้น ผู้เขียนจะขออธิบายเพิ่มเติมถึงที่มาของการรับรองคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินดังต่อไปนี้

⁴¹รัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน แปลจาก The Basic Law of the Federal Republic of Germany (revised edition : 31 December 1961) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) หน้า 22.

⁴²Stephan W. Schill, INTERNATIONAL INVESTMENT LAW AND COMPARATIVE PUBLIC LAW 917 (2011).

2.2.2.1 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

จากประวัติศาสตร์อันยาวนานของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (German Confederation) ได้ถูกจัดตั้งขึ้นมาแทนที่อาณาจักรไรช์เดิม (The Old Reich) ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของรัฐอธิปไตยแต่ละรัฐ แต่อำนาจที่แท้จริงคงเป็นของสองรัฐที่ยิ่งใหญ่ในยุคนั้นคือ ปรุสเซีย (Prussia) และ ออสเตรีย (Austria) ทำให้เกิดการจลาจลทางการเมืองและการประท้วงอยู่เสมอๆ จึงมีการจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1849 ได้มีการบัญญัติสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนไว้ในภาคผนวก แต่ก็ไม่ได้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้เพราะเหตุจลาจลขึ้น ต่อมาสิทธิขั้นพื้นฐานก็ได้นำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับไวมาร์ในปี ค.ศ. 1919 และในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจากการรับอิทธิพลของความคิดเกี่ยวกับกฎหมายธรรมชาติทำให้ในปี ค.ศ. 1945 ได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้ใน บรรพ 3 ว่าด้วยทรัพย์สินแห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (Sachenrecht, Property Law) มาตรา 854 ถึงมาตรา 1296 ซึ่งว่าด้วยการครอบครอง และสิทธิต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน ทั้งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์⁴³

ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียอมรับว่า สิทธิในทรัพย์สินเป็นสิทธิที่มีมาแต่กำเนิด แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า สิทธิในทรัพย์สินนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อการบรรลุถึงสิ่งที่ดีที่สุดของประชาคมทางการเมืองด้วยกรณีนี้จึงได้รับการมองว่าการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินคงมีอยู่เพียงบางส่วนเท่านั้นช่วงเวลาต่อมา หลักการค้าเสรีได้รับการประกันโดยกฎหมาย ระเบียบกิจการค้าทั่วไปของปรุสเซีย ซึ่งประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1845 ซึ่งตามกฎหมายนี้ผู้ประกอบการค้ามีอิสระในการที่จะเลือกประเภทการค้า และวิธีการค้าของตนได้ การแทรกแซงของรัฐเป็นเพียงข้อยกเว้นเท่านั้น กล่าวคือ รัฐจะแทรกแซงเมื่อประโยชน์สาธารณะได้รับความเสียหาย จึงทำให้กฎหมายกิจการค้านี้มีลักษณะเป็นกฎหมายพิเศษที่ทำหน้าที่ “ปกป้องและรักษา” คือรักษาความสงบเรียบร้อยโดยทำหน้าที่ป้องกันภัยอันตรายที่จะมีต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของส่วนรวม หากมีการเวนคืนทรัพย์สินต้องมีการชดเชย⁴⁴ และมาตรการการเวนคืนทั้งหมดต้องให้การชดเชยอย่างชัดเจน โดยการชดเชยอาจอยู่ในรูปของเงิน อสังหาริมทรัพย์ทางเลือกหรือการโอนสิทธิอื่น ๆ หากการดำรงชีวิต

⁴³ Athanasios Gromitsaris, Expropriation, Takings Annual Report 2011 Germany, IUSPUBLICUM ,4.2 (July2011),http://www.iuspublicum.com/repository/uploads/21_03_2012_12_05_Gromitsaris_Expropiation.pdf

⁴⁴ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, กฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจเยอรมัน, อ่างแล้ว, หน้า 75.

ของเจ้าของเดิมขึ้นอยู่กับที่ดิน การชดเชยต้องจัดให้เป็นรูปแบบของที่ดินทดแทน⁴⁵ หากมาตรการการเวนคืนที่ไม่ได้ให้การชดเชยอย่างชัดแจ้งถือว่าขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

1) การรับรองสิทธิในรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ ค.ศ.1849

ในปี ค.ศ. 1849 ผู้แทนรัฐต่าง ๆ ได้มาประชุมที่เมืองแฟรงก์เฟิร์ต (Frankfurt) เพื่อร่างรัฐธรรมนูญ โดยใช้โบสถ์เพาล์เคอเช่ (Paulskirche) เป็นสถานที่ประชุม ดังนั้นรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1849 จึงเรียกว่า Frankfurt Paulskirche Constitution โดยสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญนี้ได้นำสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนมาบัญญัติไว้ในภาคผนวก แต่หลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ก็เกิดการจลาจลขึ้นทำให้รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1849 ได้ถูกยกเลิกไปในที่สุด

รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐไวมาร์ ค.ศ. 1919

รัฐธรรมนูญฉบับสาธารณรัฐไวมาร์ ค.ศ. 1919 (Weimar Republic) ลงวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ. 1919 เป็นรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่มีการนำหลักการเกี่ยวกับการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนชาวเยอรมันบางส่วนที่ได้เคยบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับปฏิวัติประชาชนปี ค.ศ. 1849 อันมิได้มีการใช้บังคับในขณะนั้นมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ และจากการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดทางเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม นำมาสู่แนวความคิดใหม่โดยหลักเสรีภาพทางเศรษฐกิจที่เน้นความเป็นอิสระทางเอกชนด้วยมีการบัญญัติเรื่องระเบียบแห่งชาติทางเศรษฐกิจว่าต้องสอดคล้องกับความเป็นธรรม และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทุกคนมีชีวิตความเป็นอยู่ดีที่มนุษย์ทั้งหลายควรจะมีเช่นนั้น และภายใต้ข้อจำกัดเช่นว่านี้เสรีภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลจักต้องได้รับการคุ้มครอง⁴⁶ ซึ่งแนวความคิดใหม่นี้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของรัฐที่จะต้องสร้างความเป็นธรรมในสังคมขึ้น

รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ค.ศ. 1949

เป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของเยอรมัน ที่นิยมเรียกว่า กฎหมายพื้นฐาน (Grundgesetz-Basic law) ถือกำเนิดขึ้นจาก The Parliamentary Council หรือ คณะกรรมการร่าง หลังจากการแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 มีการให้การรับรองสิทธิเสรีภาพไว้อย่างกว้างขวางคือ มีการบัญญัติคุ้มครองเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการมีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญที่ผูกพันโดยตรงต่ออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ เป็นการพิจารณาสิทธิของบุคคลตามรัฐบัญญัติ และมีการบัญญัติหลักประกันในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิ

⁴⁵Federal Building Code, sec. 100(1) (Germany 1997).

⁴⁶อุกฤษ มงคลนาวิน, รัฐธรรมนูญกับเศรษฐกิจของไทย, วารสารกฎหมาย ปีที่ 1 ฉบับที่ 1, 2517. หน้า 38, อ้างถึงใน บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, กฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจเยอรมัน, หน้า 51

อาทิ การจำกัดสิทธิอาจกระทำได้โดยกฎหมาย และกฎหมายนั้นต้องมีบทบัญญัติใช้บังคับเป็นการทั่วไป และหากเป็นการกระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพไม่ว่ากรณีใด ๆ ไม่อาจกระทำได้อีกทั้งได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์เป็นองค์กรที่มีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

ปัจจุบันสิทธิการเป็นเจ้าของทรัพย์สินถูกรับรองไว้ในมาตรา 14 วรรคหนึ่งของกฎหมายพื้นฐาน (Basic Law หรือ Grundgesetz) โดยวางหลักว่า เอกชนชอบที่จะใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่และได้รับประโยชน์สูงสุดจากทรัพย์สินของตนในทุกกรณีที่กฎหมายอนุญาตไว้ แต่ในขณะเดียวกันกฎหมายพื้นฐานได้กำหนด “หน้าที่ในทางสังคม” (social obligation) ของสิทธิในทรัพย์สินไว้ในวรรคสองของมาตราเดียวกันว่า “ทรัพย์สินก่อให้เกิดหน้าที่ การใช้สอยทรัพย์สินต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม” หมายความว่าสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของเอกชนได้ถูกจำกัดไว้โดย “ประโยชน์ของคนทั้งชาติ” (commonweal) จึงเป็นที่ยอมรับกันว่าสิทธิในทรัพย์สินที่ไม่มีเงื่อนไขและการใช้สอยทรัพย์สินของเอกชนต้องคำนึงถึงประโยชน์ของรัฐและไม่ไปกระทบต่อประโยชน์ของเอกชนอื่น ซึ่งเป็นการบัญญัติถึงลักษณะและขอบเขตค่าชดเชยด้วย โดยการกำหนดค่าชดเชยนั้น ให้คำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะและผลประโยชน์ของผู้เสียหายในการกรณีที่ไม้อาจตกลงกันในเรื่องค่าชดเชยให้ฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมได้⁴⁷

ซึ่งตามตำรากฎหมายในประเทศเยอรมันได้มองว่ากรรมสิทธิ์เป็นสิทธิในทรัพย์สินที่กว้างขวางที่สุดที่เกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์สิน⁴⁸ เพราะกรรมสิทธิ์(Eigentum) คือสิทธิในทรัพย์สินและในกรณีตามมาตรา 14 ของกฎหมายพื้นฐานเป็นการให้ฝ่ายนิติบัญญัติเป็นฝ่ายที่สามารถกำหนดเนื้อหาหรือขอบเขตที่เป็นการกำหนดข้อผูกมัดกรรมสิทธิ์ได้ โดยเฉพาะหากการใช้กรรมสิทธิ์นั้นมีความเกี่ยวข้องกับสังคมแต่อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญของเยอรมันก็ได้บัญญัติหลักการคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานไว้⁴⁹ และตามมาตรา 19 วรรคหนึ่ง GG บัญญัติไว้ว่า “การจำกัดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญจะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามที่กฎหมายพื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจไว้ และกฎหมายที่ตราออกมาใช้จำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะต้องมีผลใช้บังคับได้เป็นการทั่วไป โดยไม่เจาะจงให้ใช้บังคับกับกรณีใดกรณีหนึ่งโดยเฉพาะ นอกจากนี้ในการตรากฎหมายดังกล่าวเพื่อมาจำกัดสิทธิและ

⁴⁷ เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์, รัฐธรรมนูญนานาชาติ, งานแปลของสภาวิจัยแห่งชาติ, 2516., หน้า 50.

⁴⁸ คณิต ฌ นคร, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559., หน้า 328

⁴⁹ มานิตย์ วงศ์เสรี, “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรรคสองของกฎหมายพื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน(Garantie des Wesensgehalts)” วารสารวิชาการศาลปกครอง ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน ธันวาคม) 2551, หน้า 2 – 3.

เสรีภาพพื้นฐานนั้นจะต้องมีการระบุหรืออ้างถึงบทบัญญัติหรือเลขมาตราของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย” และมาตรา 19 วรรคสอง GG ก็ได้บัญญัติหลักการสำคัญและกำหนดรูปแบบเพื่อให้องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการตรากฎหมายว่า “ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม การจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายพื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ นั้น จะมีผลให้กระทบกระเทือนต่อเนื้อหาสาระสำคัญ หรือ แก่น ของสิทธิเสรีภาพนั้นไม่ได้ (In keinem darf ein Grundrecht in seinem Wesensgehalt angetastet werden.)”

2) การรับรองสิทธิในทรัพย์สินในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ค.ศ.

1900

ในรัฐธรรมนูญฉบับไวมาร์ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 1919 ได้วางหลักประกันในหลักกรรมสิทธิ์ไว้ท่ามกลางการต่อสู้ทางแนวความคิดระหว่างระบบสังคมนิยมและทุนนิยมในขณะนั้น จึงได้มีการประนีประนอมทางแนวความคิดของทั้งสองฝ่าย ทำให้ประมวลกฎหมายแพ่งฉบับแรกร่างเสร็จในปี ค.ศ. 1888 แต่ไม่ได้ถูกนำมาใช้ ต่อมามีการจัดทำร่างประมวลกฎหมายแพ่งขึ้นใหม่โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายสาขา อาทิ ผู้แทนนักนิติศาสตร์ ผู้แทนนักเศรษฐศาสตร์ และผู้แทนนักปรัชญา ได้เป็นร่างประมวลกฎหมายแพ่งฉบับใหม่ คือ “เปียร์แกร์ลีเชสเกเซทซ์บุค” ซึ่งผ่านการพิจารณาสำคัญหลายครั้งกระทั่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติเยอรมนีลงมติรับรองให้ใช้เป็นกฎหมายได้ในปี ค.ศ. 1896 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1900 โดยประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมีโครงสร้างที่ได้รับจากการรวบรวมหลักกฎหมายจากกฎหมายโรมันเข้าไว้ด้วยกัน โดยมีเนื้อหาสาระครอบคลุมกฎหมายเกี่ยวกับบุคคล ทรัพย์สิน ครอบครัว และมรดก เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายของชาติอื่น ๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายโรมัน

ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ทรัพย์สิน” (Sache) ประกอบด้วยทรัพย์สินเอกชนและทรัพย์สินในทางมหาชน โดยทรัพย์สินที่อยูในการกรรมสิทธิ์ของเอกชนสามารถใช้สอยหาประโยชน์ได้ตามหลักกรรมสิทธิ์ และทรัพย์สินในทางมหาชนทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการคลังของรัฐ (Finanzvermögen) ได้แก่ ที่ดิน ป่าไม้ หรือคุณค่าของทรัพย์สินนั้นมีผลต่อรัฐ⁵⁰

แนวคิดพื้นฐานการรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ได้บัญญัติรับรอง “ทรัพย์สิน” (Sache), “ส่วนควบของทรัพย์สิน” (Bestandteil) อุปกรณ์ของทรัพย์สิน (Zubehör) และ “ดอกผลของทรัพย์สิน” (Frucht) ไว้ในมาตรา 90 ถึงมาตรา 103 และได้

⁵⁰ Bernadette - Julia Felsch, Wege zu einer gerechten Bodenordnung DIPLOMARBEIT nach Maßgabe der Diplomprüfungsordnung für Studenten der Hochschule für Politik zur Erlangung des akademischen Grades eines Dipl.sc.pol.Univ. der Ludwig - Maximilians - Universität München - Sozialwissenschaftliche Fakultät - München, den 27. Dezember 2010

บัญญัติเรื่องว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินที่เคลื่อนย้ายได้และเคลื่อนที่ไม่ได้เช่นที่ดิน โดยบทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ดินปรากฏอยู่ในมาตรา 873 ถึงมาตรา 902, หลักกรรมสิทธิ์ในมาตรา 903 ถึงมาตรา 928 โดยมาตรา 903⁵¹ ของประมวลกฎหมายนี้ได้วางหลักการเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินว่าเจ้าของทรัพย์สินสามารถใช้สอย จำหน่ายจ่ายโอน ทำลายและหวงกั้นทรัพย์สินของตนจากการเข้าเกี่ยวข้องของผู้อื่นโดยมีแนวความคิดที่นำมาจากกฎหมายโรมัน ที่ถือว่าทรัพย์สินมีคุณค่าเสมือนเสรีภาพ โดยเฉพาะในเรื่องอำนาจกรรมสิทธิ์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 903 ที่ถือเป็นอำนาจยิ่งใหญ่ของการที่เจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินใด สามารถยกอำนาจการเป็นเจ้าของนั้นขึ้นต่อสู้กับทุกคนได้ รวมถึงมาตรา 906⁵² และมาตรา 907 ยังรับรองสิทธิของเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่มีสิทธิกระทำการป้องกันภัยที่จะมาถึงที่ดินของตนอีกด้วย อีกทั้งถ้าอสังหาริมทรัพย์ใดได้เข้ามาติดต่อกับที่ดินจนกลายเป็นส่วนซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งที่ดินนั้น กรรมสิทธิ์ของเจ้าของที่ดินขยายครอบคลุมถึงอสังหาริมทรัพย์นั้นด้วย ตามมาตรา 946 รวมถึงการมีสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ถ้าอสังหาริมทรัพย์หลายสิ่งได้เข้ามาติดต่อกันและกันจนกลายเป็นส่วนซึ่งสาระสำคัญแห่งทรัพย์สินอันเป็นรูปทรงเดียวกันนั้น ถือว่าเจ้าของอสังหาริมทรัพย์มีกรรมสิทธิ์เหนืออสังหาริมทรัพย์ทั้งหลายนั้นเช่นเดิมตามส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น ขณะที่นำมาติดต่อกันตามมาตรา 947 นั่นคือความเป็นเจ้าของ⁵³

⁵¹ Section 903 Ownership Powers of the owner The owner of a thing may, to the extent that a statute or third-party rights do not conflict with this, dealwith the thing at his discretion and exclude others from every influence. The owner of an animal must,when exercising his powers, take into account the special provisions for the protection of animals.

⁵²Section 906
Introduction of imponderable substances (1) The owner of a plot of land may not prohibit the introduction of gases, steam, smells, smoke, soot, warmth, noise, vibrations and similar influences emanating from another plot of land to the extent that the influence does not interfere with the use of his plot of land, or interferes with it only to an insignificant extent. An insignificant interference is normally present if the limits or targets laid down in statutes or by statutory orders are not exceeded by the influences established and assessed under these provisions. The same applies to values in general administrative provisions that have been issued under section 48 of the Federal Environmental Impact Protection Act [Bundes- Immissionsschutzgesetz] and represent the state of the art.

⁵³ คณิต ฒ นคร, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559, หน้า 371 – 383.

และในความเป็นเจ้าของสิทธิก็มีสิทธิในการเรียกร้อง ดังอธิบายไว้ในมาตรา 985⁵⁴ ที่เป็นสิทธิของเจ้าของต่อการเรียกร้องค่าชดเชยต่อผู้ครอบครอง รวมถึงสิทธิในการป้องกันผู้ครอบครองตามมาตรา 986⁵⁵ รวมถึงการมีสิทธิในการถือครองหุ้นในมาตรา 1094 ถึงมาตรา 1104, และสิทธิการเช่าซื้อในมาตรา 1105 ถึง มาตรา 1112

2.2.2.2 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ถึงแม้จะมีการรับรองสิทธิในทรัพย์สินตามกฎหมายพื้นฐานแล้ว ยังพบว่ามีการมาตรการของรัฐที่เป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินอีกด้วย คือหากต้องมีการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินต้องกระทำตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายพื้นฐานตามมาตรา 14 (2) (3) เพราะสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินต้องมีการระงับทางสังคมซึ่งหมายถึงการใช้ประโยชน์จะเป็นประโยชน์ซึ่งกันและกันในสังคมด้วยการใช้ทรัพย์สินแบบที่ไม่รบกวนจำกัดสิทธิของบุคคลอื่น ดังอธิบายได้ต่อไปนี้

1) การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญเยอรมันมีการบัญญัติข้อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินไว้ในมาตรา 14 (2) ว่า “การมีสิทธิในทรัพย์สินย่อมมีหน้าที่ด้วย” และตามมาตรา 14 (3) บัญญัติว่า “การเวนคืนจะกระทำได้ก็แต่เพื่อส่วนรวม” เพราะการเวนคืนถือเป็นการจำกัดกรรมสิทธิในทรัพย์สินที่รุนแรงที่สุด ด้วยการพรากเอาสิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกชนมาเป็นของรัฐ ทำให้ต้องมีการบัญญัติกฎหมายรับรองการใช้อำนาจการเวนคืนไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือ อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ต้องกำหนดลักษณะ และขอบเขตค่าชดเชยด้วย โดยการกำหนดค่าชดเชยนั้น ให้คำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะ และผลประโยชน์ของผู้เสียหาย รวมถึง มาตรา 15 ที่บัญญัติว่า “จะต้องเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ร่วมกันของสังคม” เช่น การโอนที่ดินเพื่อทรัพยากรธรรมชาติ และ การโอน

⁵⁴ § 985. [Herausgabeanspruch] Der Eigentümer kann von Besitzer Herausgabe der Sache verlangen.

⁵⁵ § 986. [Einwendungen des Besitzers]

(1) 1Der Besitzer kann die Herausgabe der Sache verweigern, wenn er oder der mittelbare Besitzer, von dem er sein Recht zum Besitz ableitet, dem Eigentümer gegenüber zum Besitz berechtigt ist. (2) Ist der mittelbare Besitzer dem Eigentümer gegenüber zur Überlassung des Besitzes an den Besitzer nicht befugt, so kann der Eigentümer von dem Besitzer die Herausgabe der Sache an den mittelbaren Besitzer oder, wenn dieser den Besitz nicht wieder übernehmen kann oder will, an sich selbst verlangen.

(2) Der Besitzer einer Sache, die nach § 931 durch Abtretung des Anspruchs auf Herausgabe veräußert worden ist, kann dem neuen Eigentümer die Einwendungen entgegensetzen, welche ihm gegen den abgetretenen Anspruch zustehen.

ปัจจัยในการผลิตของเอกชนมาเป็นของรัฐ หรือในลักษณะอื่นที่รัฐเข้ามาควบคุมเศรษฐกิจ จะกระทำได้อีกแต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติถึงประเภท และขอบเขตของค่าชดเชยไว้ สำหรับค่าชดเชยนั้น ให้นำบทบัญญัติมาตรา 14 วรรคสาม ประโยคที่ 3 และ 4 มาใช้ประกอบการพิจารณา และในกรณีที่ไม่อาจตกลงกันในเรื่องค่าชดเชย ให้ฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมได้

2) การจำกัดสิทธิในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน

ประมวลกฎหมายแพ่งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Bürgerliches Gesetzbuch) ซึ่งใช้บังคับเมื่อปี ค.ศ. 1900 ถึงแม้ว่ามาตรา 903 ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ได้วางหลักการเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินว่าเจ้าของทรัพย์สินสามารถใช้สอย จำหน่ายจ่ายโอน และหวงกันทรัพย์สินของตนได้จากบุคคลอื่น แต่ในมาตราเดียวกันนี้ ก็ได้ให้ความสำคัญกับการมีสิทธิในทรัพย์สินจนถึงขนาดว่าเป็นสิทธิที่ไม่มีเงื่อนไขหรือไม่อาจถูกละเมิดได้ เพราะต้องกระทำการอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย และต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นด้วย ดังปรากฏอยู่ในมาตรา 836 (1)⁵⁶ มาตรา 837⁵⁷ และมาตรา 838⁵⁸ ที่กำหนดให้ผู้ครอบครองที่ดิน จะต้องชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ได้รับ

⁵⁶ Section 836

Liability of the owner of a plot of land

(1) If a human being is killed or if the body or the health of a human being is injured or a thing is damaged by the collapse of a building or any other structure attached to a plot of land or by parts of the building or structure breaking off, then the possessor of the plot of land is liable to make compensation to the injured person for damage resulting from this, to the extent that the collapse or severing is a consequence of defective construction or inadequate upkeep. Liability in damages does not apply if the possessor has observed reasonable care for the purpose of avoiding danger.

⁵⁷ Section 837

Liability of building possessor

If anyone, in exercise of a right, possesses a building or another structure on the plot of land of another person, then the responsibility specified in section 836 applies to him instead of the possessor of the plot of land.

⁵⁸ Section 838

Liability of the person with a duty of maintenance of a building

A person who assumes the maintenance of a building or of a structure attached to a plot of land for the possessor or has to maintain the building or the other structure by virtue of a right of use to which he is entitled is responsible in the same way as the possessor for the damage caused by the collapse or the breaking off of parts of the building.

ความเสียหาย อันเนื่องมาจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากทรัพย์สินของตน และมาตรา 909⁵⁹ ที่ระบุถึงการมีสิทธิในที่ดินของเจ้าของ แต่ก็ไม่สามารถขุด หรือทำให้พื้นดินข้างเคียงได้รับความเสียหาย อีกทั้งกำหนดให้เจ้าของต้องดูแลรักษาไม่ให้ต้นไม้หรือกิ่งไม้ของตนเข้าไปรบกวนความสงบสุขของพื้นที่ข้างเคียงตามที่ระบุไว้ในมาตรา 910⁶⁰ รวมถึงต้องดูแลมิให้มีการสร้างสิ่งปลูกสร้างรุกล้ำเข้าไปในเขตแดนที่มีใช้ของตน และ ต้องชดเชยค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตนด้วย ตามมาตรา 912⁶¹ และในเรื่องของภาระจำยอม อาจทำให้ต้องรับภาระจำยอมโดยที่ดินข้างเคียงด้วยตามที่ระบุไว้ในมาตรา 917⁶²

⁵⁹Section 909

Excavation

A plot of land may not be excavated in such a way that the ground of the neighbouring plot of land loses its necessary support, unless care has been taken to provide a sufficient reinforcement of another kind.

⁶⁰Section 910

Overhang

(1) The owner of a plot of land may cut off and keep roots of a tree or of a bush that have intruded from a neighbouring plot of land. The same applies to projecting branches if the owner has laid down a reasonable period for the possessor of the neighbouring plot of land to remove them and the removal does not take place within the period.

(2) The owner does not have this right if the roots or the branches do not adversely affect the use of the plot of land.

⁶¹Section 912

Encroachment; duty to tolerate

(1) If the owner of a plot of land, when erecting a building, built over the boundary, but this was neither intentional nor the result of gross negligence, the neighbour must tolerate the encroachment, unless the neighbour filed an objection before or immediately after the encroachment across the boundary.

(2) The neighbour must be compensated by periodical payments. The amount of the periodical payments depends on the period of the encroachment across the boundary

⁶²Section 917

Right of way of necessity

(1) If a plot of land lacks the connection to a public road necessary for the due use, the owner may require of the neighbours that until the defect is removed they tolerate the use of their

จากการศึกษาการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายพื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Brandgesetz หรือ theBasic Law) สรุปเรื่องการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินได้ดังนี้

1. ขอบเขตของการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน

1.1 ทรัพย์สิน (Eigentum) ตามความหมายในมาตรา 14 ของรัฐธรรมนูญว่าการรับรองคุ้มครองความมีอยู่ของทรัพย์สินตามบทบัญญัติมาตรา 14 ของรัฐธรรมนูญ มีขอบเขตกว้างกว่าทรัพย์สินในทางกฎหมายแพ่ง ซึ่งขอบเขตของความคุ้มครองตามมาตรา 14 ของรัฐธรรมนูญ ได้ขยายรับรองไปถึงสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ และทรัพย์สินทางปัญญาอื่นด้วย

1.2 ทรัพย์สิน (Eigentum) ตามความหมายในมาตรา 14 ของรัฐธรรมนูญ ไม่ได้คุ้มครองไปถึง “โอกาส” ในการหาทรัพย์สินได้ใน “อนาคต”

1.3 บทบัญญัติมาตรา 14 ของรัฐธรรมนูญ คุ้มครองทรัพย์สินของบุคคลที่ได้รับมาแล้วเท่านั้น ส่วนเรื่องของการคุ้มครองโอกาสในการหาทรัพย์สินในอนาคตมีบัญญัติไว้ในมาตรา 12 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นเรื่องของเสรีภาพในการประกอบอาชีพการงาน

1.4 ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์เคยตัดสินว่า สิทธิครอบครองก็อยู่ในความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน (Eigentum)” ตามมาตรา 14 รัฐธรรมนูญ

2. การจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน

2.1 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(ก) การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่มีใช้เรื่องการเวนคืน (Inhalts und Schrankenbestimmung) ตามมาตรา 14 (1) ประโยคที่สอง แห่งรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (GG) ที่ว่า “ขอบเขตของสิทธิให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

(ข) การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในกรณีการเวนคืนตามมาตรา 14 (3) แห่งบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ “การเวนคืนจะกระทำได้ก็แต่เพื่อส่วนรวม การเวนคืนจะกระทำได้ก็แต่โดยกฎหมายให้อำนาจกระทำ หรืออาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งบัญญัติถึงลักษณะและขอบเขตค่าชดเชยด้วย การกำหนดค่าชดเชยนั้น ให้คำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะ และผลประโยชน์ของผู้เสียหาย ในกรณีที่ไม่อาจตกลงกันได้ค่าชดเชย ให้ฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมได้”

---

plots of land to create the necessary connection. The direction of the right of way of necessity and the scope of the right of use are, if necessary, determined by judicial decision.

(2) The neighbours over whose plots of land the right of way of necessity leads must be compensated by periodical payments. The provisions of section 912 (2) sentence 2 and sections 913, 914 and 916 apply with the necessary modifications.

2.2 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่มีใช้เรื่องการเวนคืน (Inhalts und Schrankenbestimmung) ตามมาตรา 14 (1) ประโยคที่สองแห่งรัฐธรรมนูญ (GG) เช่น ระเบียบว่าด้วยการคุ้มครองโบราณสถาน หรือโบราณวัตถุ ซึ่งหลักเกณฑ์ตามระเบียบดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อหลักในการใช้สอยทรัพย์สินเพื่อส่วนตัว อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิในทรัพย์สินอย่างแน่นอน

2.3 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในกรณีการเวนคืนตามมาตรา 14 (3) แห่งรัฐธรรมนูญ (GG) การกำหนดหลักการทางกฎหมายว่าด้วยเรื่องการเวนคืนไว้ในรัฐธรรมนูญ ก็เพื่อเป็นการเตือน (Warnfunktion) ฝ่ายนิติบัญญัติที่จะตรากฎหมายเวนคืนทรัพย์สินให้ตระหนักและคำนึงถึงหลักการทางกฎหมายของมาตรา 14 (3) แห่งรัฐธรรมนูญว่า ในการตรากฎหมายเวนคืนรัฐจะกระทำได้อีกเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (zum Wohle des Allgemeinheit) และใช้ในกิจการของรัฐเท่านั้น

2.2.3 การรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสหรัฐอเมริกา

ที่ดินของประเทศสหรัฐอเมริกา ก่อนปี ค.ศ. 1600 มีสภาพเป็นป่ากว้างและทุ่งหญ้าไม่มีผู้อยู่อาศัย นอกจากชนพื้นเมืองพวกอินเดียนแดง ต่อมา เมื่ออังกฤษได้เข้ายึดครองและจัดตั้งเป็นอาณานิคม (Colony) จึงได้อำนาจกรรมสิทธิ์ที่ดินโดยถือว่าที่ดินทั้งหมดในเขตอาณานิคมเป็นของกษัตริย์อังกฤษ แต่กษัตริย์ได้ให้บริษัทและคนอังกฤษที่มาตั้งถิ่นฐานในอาณานิคมเป็นผู้ถือครองที่ดินนั้น จนถึงปี ค.ศ. 1776 มีอาณานิคมอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศอังกฤษทั้งหมด 13 อาณานิคม มีรูปแบบการปกครองแบบสหพันธรัฐ (Federal Republic) ที่แยกกันปกครองระหว่างรัฐบาลกลางและมลรัฐทำให้กฎหมายต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน แต่กฎหมายที่บัญญัติขึ้นในมลรัฐจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาไม่ได้ โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขและเป็นหัวหน้ารัฐบาล (Chief Executive) ภายใต้รัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย 50 มลรัฐ โดยกฎหมายทรัพย์สินของประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายทรัพย์สินของประเทศอังกฤษในยุคศักดินา ที่ให้ความสำคัญกับทรัพย์สินที่เป็นที่ดิน⁶³ และที่ดินของประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งออกเป็นสองประเภทตามผู้ครอบครอง ประกอบด้วยประเภทแรก คือ ที่ดินของเอกชน (Private land) ที่เอกชนมีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของที่ดินและจะใช้ประโยชน์ได้อย่างเสรี เว้นแต่มีกฎหมายจำกัดการใช้ประโยชน์ในที่ดิน เช่น การเวนคืนที่ดิน การกำหนดเขตที่ดิน การจำกัดความสูงของอาคาร เป็นต้น และประเภทที่สองคือที่ดินของรัฐ (Public land) โดยที่ดินของรัฐเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐและหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐเป็นผู้ครอบครองและใช้ประโยชน์

⁶³ มานิตย์ จุมปา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553, หน้า 131.

2.2.3.1 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสหรัฐอเมริกา

การรับรองสิทธิในทรัพย์สินในคำประกาศอิสรภาพ ค.ศ. 1776 ก่อนที่จะมีการบัญญัติรัฐธรรมนูญอเมริกันฉบับที่ใช้ในปัจจุบันนั้นมีการประกาศใช้ในลักษณะ “บทบัญญัติแห่งสมาพันธรัฐ” (Articles of Confederation) ซึ่งความเป็นสมาพันธรัฐนั้น อำนาจจากรัฐบาลกลางมีน้อย และจากคำประกาศอิสรภาพของอเมริกาที่ได้ยืนยันถึงสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทำให้นำไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญอเมริกาที่มีฐานะเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่เป็นลายลักษณ์อักษรของหลังจากได้รับชัยชนะจากการทำสงครามกับอังกฤษ จึงต่างร่วมมือกันทำข้อตกลงประกาศอิสรภาพ โดยคำประกาศอิสรภาพที่รับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนของอเมริกาได้รับอิทธิพลแนวความคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติซึ่งเป็นการยืนยันในสิทธิที่ติดตัวมาโดยธรรมชาติของมนุษย์ โดยสาระสำคัญของคำประกาศว่าด้วยสิทธิ เป็นการยืนยันถึงอำนาจสูงสุดของประชาชน เพื่อการปกป้องผลประโยชน์ และความปลอดภัยของตนโดยมีสาระสำคัญดังนี้⁶⁴

“โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพและอิสรภาพอย่างเท่าเทียมกัน และมีสิทธิติดตัวมาแต่กำเนิด แม้เมื่อได้ตกลงดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม โดยสัญญาประชาคมใด ๆ แล้วก็ตามมนุษย์ไม่อาจถูกริดลอน หรือพรากสิทธิเหล่านี้ไปจากอนุชนรุ่นหลังได้ สิทธิเหล่านี้ได้แก่สิทธิในการใช้ชีวิต ในเสรีภาพ ในการแสวงหา และการเป็นเจ้าของทรัพย์สินในการแสวงหาและได้รับความสุขให้แก่ตน”

ในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยกฎหมายของรัฐบาลกลาง มลรัฐ และท้องถิ่น เจ้าของกรรมสิทธิ์ต้องถูกควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยสิทธิในที่ดินและลักษณะกรรมสิทธิ์ที่ดิน ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้อำนาจแต่ละมลรัฐสามารถออกกฎหมายมาบังคับใช้ในมลรัฐของตนได้ตามความเหมาะสมที่แตกต่างกัน⁶⁵ และมีแนวคิดที่ดินเพื่อสวัสดิภาพของสังคมเป็นหลัก ความที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ ทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนของที่ดิน จึงส่งเสริมการใช้ประโยชน์ในที่ดินเป็นสำคัญ ด้วยการเน้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมโดยจะได้รับสิทธิพิเศษทางกฎหมายและทางภาษี ทั้งนี้เพื่อเป็นแรงจูงใจในการเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดิน อาทิ การลดภาษีที่ดิน (Property tax relief) ลดการประเมินภาษีในด้านเกษตรกรรม (Special assessment relief) เป็นต้น

⁶⁴ จรัญ โฆษณานันท์, สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน, พิมพ์ครั้งที่ 2, สำนักพิมพ์นิติธรรม, กรุงเทพมหานคร, 2556., หน้า 205.

⁶⁵ George J. Siedel and Janis K.ohee Zem, Real estate law: 4th ed (South-western collage publishing, 1999), pp.137-141.

1) การรับรองสิทธิในรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา

รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาเป็นแบบลายลักษณ์อักษรที่คุ้มครองหลักสิทธิเสรีภาพโดยสร้างการปกครองแบบสมาพันธ์รัฐ (Federation) และระบบการแบ่งแยกอำนาจ (Superation of Powers) ด้วยมีระบบการตรวจสอบและคานอำนาจ (Check and Balance) ที่เข้มแข็ง เพราะได้รับอิทธิพลทางความคิดจากหลักสิทธิธรรมชาติและหลักการแบ่งแยกอำนาจของสองนักปราชญ์คนสำคัญคือ จอห์น ล็อก และ มองเตสกีเออ โดยในปี ค.ศ. 1776 ได้ประกาศอิสรภาพออกจากรประเทศอังกฤษ โดยมี 13 มลรัฐเข้าร่วมแต่เมื่อร่างรัฐธรรมนูญและประกาศใช้ ก็มีมลรัฐเข้าร่วมเพิ่มเติมเป็น 39 มลรัฐ

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับแรกของสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1787

จากการที่พยายามแก้ไขความล้มเหลวของสมาพันธ์รัฐที่ตั้งขึ้นโดยการนำเอาปรัชญาการเมืองมาสังเคราะห์ให้เหมาะสมกับสภาพการปกครอง โดยมีเนื้อหาสาระที่สำคัญคือรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาก็เป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดโครงสร้างของประเทศ ด้วยการนำปรัชญา แนวความคิดของ เพลโต อริสโตเติล มองเตสกีเออ และจอห์น ล็อก ที่สะท้อนหลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการถ่วงดุลอำนาจ หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ รัฐบาลที่มาจากความยินยอมของประชาชนและการมีระบอบการปกครองแบบประธานาธิบดี แต่ไม่มีการกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างชัดเจนแต่อย่างใด มีเพียงอารัมภบทที่กล่าวถึงการรวมตัวเป็นสหรัฐใหม่ที่ว่า “เพื่อส่งเสริมสันติสุขทั่วไปและพิทักษ์รักษาความสุขสวัสดิ์แห่งอิสรภาพทั้งที่มีอยู่ในตัวเองและของอนุชนรุ่นหลัง” จึงเกิดความขัดแย้งระหว่างมลรัฐต่อการให้สัตยาบัน และได้ประกาศใช้ใน 17 กันยายน ปี ค.ศ. 1787 แต่อย่างไรก็ตามในที่สุดได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยเพิ่ม “บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิ” (Bill of Rights) ขึ้นในปี ค.ศ. 1789 และในปลายปี 1791 บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิก็ได้รับการให้สัตยาบันและกลายเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญอเมริกาตามรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา⁶⁶

การแก้ไขรัฐธรรมนูญเนื่องจากพลเมืองจำนวนมากเกรงว่ารัฐบาลกลางที่จัดตั้งขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกามีอำนาจมากเกินไปจึงมีการเสนอบทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินและสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ หรือที่เรียกว่าคำประกาศว่าด้วยเรื่องสิทธิพลเมือง เป็นการปรับปรุงรัฐธรรมนูญให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ และทันสมัยอยู่เสมอ

⁶⁶ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง, โครงการตำราและสื่อการสอน คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาควิชาการศึกษาระดับปริญญาโท ปีการศึกษา 2558, หน้า 112.

สหรัฐอเมริกา มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญหลายครั้ง ซึ่งครั้งที่ 1-10 เป็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ โดยให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1791 ประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้⁶⁷

บทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 3 เป็นเรื่องสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินและการใช้ทรัพย์สิน ด้วยการกำหนดว่า “ในยามสงบหรือยามสงครามห้ามออกคำสั่งให้ทหารเข้าพำนักอาศัยในบ้านเรือนหลังใดโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของบ้าน ยกเว้นแต่กำหนดไว้ในกฎหมาย”

บทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 4 เป็นการคุ้มครองบุคคลจากการถูกค้น และยึดทรัพย์สิน สิทธิที่จะคุ้มครองประชาชนจากการตรวจค้นและการอายัดตัวบุคคล บ้านเรือน เอกสาร และทรัพย์สินในครอบครองโดยไม่สมเหตุสมผลต้องไม่ถูกละเมิด และ ห้ามออกหมายค้นยกเว้นในกรณีที่มีมูลเหตุที่น่าจะเป็นซึ่งสนับสนุนด้วยคำสัตย์สาบานหรือคำยืนยัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีคำอธิบายเกี่ยวกับสถานที่ที่จะตรวจค้นและบุคคลจะจับกุมหรือทรัพย์สินที่จะอายัด

บทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 5 The fifth amendment to the United States รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5 (the Fifth Amendment) ได้บัญญัติว่า “บุคคลใดจะถูกจำกัดสิทธิหรือทำให้สูญเสียในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน โดยไม่มีกระบวนการตามกฎหมายไม่ได้และการเวนคืนทรัพย์สินส่วนบุคคลโดยจะนำไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์โดยไม่มีค่าตอบแทนโดยชอบธรรมไม่ได้” จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าว ทำให้เป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานของพลเมืองที่จะไม่ถูกรบวงจำกัดสิทธิในการใช้ทรัพย์สินจากรัฐ และในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของพลเมือง รัฐจะกระทำการใดโดยปราศจากการปฏิบัติตามกระบวนการทางกฎหมายไม่ได้เช่นกัน

บทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1868

บทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ 14 มาตรา 1 เป็นเรื่องสิทธิพลเมือง สหรัฐที่มีสาระสำคัญที่ถือว่าเป็นบทที่มีความสำคัญในการรับรองสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ทรัพย์สินของประชาชนชาวอเมริกันทุกคนไว้อย่างชัดเจนมาก โดยกำหนดว่ามลรัฐใดจะตราหรือบังคับใช้กฎหมายอันเป็นการตัดทอน เอกสิทธิหรือความคุ้มกันที่พลเมืองสหรัฐจะพึงได้รับไม่ได้ หรือมลรัฐใดจะตัดรอนสิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของบุคคล โดยไม่ชอบด้วยวิถีทางที่ถูกต้องแห่งกฎหมาย หรือจะปฏิเสธบุคคลในเขตอำนาจไม่ให้ความคุ้มครองแห่งกฎหมายโดยเท่าเทียมกันไม่ได้ ทั้งนี้ทำให้เป็นเกราะป้องกันตัวที่ชาวอเมริกันรู้สึกปลอดภัย และเป็นอิสระ โดยเฉพาะเรื่องรัฐจะบังคับหรือปฏิบัติต่อพลเมืองในเรื่องใด ๆ ก็ตามจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นบรรทัดฐานอย่างเคร่งครัด

⁶⁷ กระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ สำนักงานโครงการสารสนเทศระหว่างประเทศ ,photos.state.gov/libraries/adana/30145/publications-other-lang/THAI.pdf

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกาข้างต้น พบว่าเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญต่อเรื่องของสิทธิต่าง ๆ มากเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกามีสถานะเป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดโครงสร้างของประเทศ จึงมีหลักการสำคัญในเรื่องการจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายของรัฐสภา โดยกำหนดให้รัฐสภาจะตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับได้ต่อเมื่อรัฐธรรมนูญให้อำนาจ โดยที่กฎหมายที่บัญญัติขึ้นจะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญไม่ได้ โดยเฉพาะในเรื่องการคุ้มครองและรับรองถึงการมีสิทธิเสรีภาพ และสิทธิในทรัพย์สิน ดังคำกล่าวที่ว่า “เมื่อบุคคลใดเป็นเจ้าของทรัพย์สิน บุคคลนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น เพื่อป้องกันมิให้บุคคลอื่นเข้าแทรกแซงเกี่ยวข้องต่อการใช้ทรัพย์สิน รวมทั้งมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากการเข้าแทรกแซงโดยมิชอบด้วยกฎหมาย”⁶⁸ รวมถึงการบัญญัติกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับเรื่องสิทธิในทรัพย์สินของรัฐบาลกลางร่วมกับมลรัฐต่าง ๆ เพื่อให้มีรูปแบบกฎหมายและวิธีการปฏิบัติที่สอดคล้องกันเพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของแต่ละมลรัฐ เพราะประเทศสหรัฐอเมริกามีระบบการปกครองแบบที่แต่ละมลรัฐจะมีอำนาจงานนิติบัญญัติของตนเอง แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกามีสถานะเป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดโครงสร้างของประเทศ โดยที่บทกฎหมายอื่นใดจะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญไม่ได้ ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินตามกฎหมายจึงต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญตามที่ได้รับรองไว้

2) การรับรองสิทธิในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากการปกครองประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่อยู่ในระบบกฎหมายแบบ common Law จึงทำให้สิทธิในทรัพย์สินมีความแตกต่างจากประเทศที่อยู่ในระบบกฎหมายแบบ Civil Law และการปกครองอยู่ในรูปแบบกฎหมายที่ใช้บังคับแบบ Federal laws และ State laws มีมากขึ้นจึงได้มีการรวบรวมกฎหมายจากส่วนกลางและจากมลรัฐเพื่อให้เกิดความสะดวกในการใช้ เรียกว่า Revised Laws หรือ Consolidated Laws แต่นิยมเรียกกันว่า Codes Laws นอกจากนี้ยังมีการจัดทำประมวลกฎหมายพาณิชย์ขึ้นสำเร็จในปี ค.ศ. 1952 และได้ถูกแก้ไขต่อมาในปี ค.ศ. 1958 และ ค.ศ. 1962

ที่ดิน ของประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งออกเป็นสองประเภท⁶⁹ ตามผู้ครอบครอง ประกอบด้วย ประเภทแรก คือ ที่ดินของเอกชน (Private land) ที่เอกชนมีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของที่ดินและจะใช้ประโยชน์ได้อย่างเสรี เว้นแต่มีกฎหมายจำกัดการใช้ประโยชน์ในที่ดิน เช่น การ

⁶⁸ ครรชิต ปังคานนท์, “แดนแห่งกรรมสิทธิ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีการขนส่งมวลชนใต้ดิน”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539)

⁶⁹ ธิติ สายเชื้อ, การบริหารจัดการที่ดินของรัฐของสหรัฐอเมริกา, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (มกราคม 2557) <http://lawdrafter.blogspot.com/2014/01/blog-post.html>

เวนคืนที่ดิน การกำหนดเขตที่ดิน การจำกัดความสูงของอาคาร เป็นต้น และประเภทที่สองคือที่ดินของรัฐ (Public land) โดยที่ดินของรัฐเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ และหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐเป็นผู้ครอบครองและใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีสิทธิครอบครองเป็นช่วงระยะเวลา (Non feehold) ที่ดินประเภทนี้ เป็นสิทธิครอบครองอันได้มาจากการเช่าที่ดิน และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาตามสัญญาเช่า สิทธิครอบครองในที่ดินย่อมสิ้นสุดไป

โดยสิทธิในที่ดิน และลักษณะกรรมสิทธิ์ที่ดินของเอกชน สามารถแยกได้เป็นสองประเภทประกอบด้วย⁷⁰ ประเภทแรก คือทรัพย์สินที่อิสระในการถือครอง โดยไม่จำกัดเวลา (Freehold estate) แบ่งออก เป็น 4 แบบคือ

1) แบบกรรมสิทธิ์เด็ดขาดในที่ดิน (Fee simple absolute) ถือว่า เป็นทรัพย์สินที่มีค่ามากที่สุดเพราะเจ้าของที่ดินมีกรรมสิทธิ์เด็ดขาดในที่ดิน โดยไม่ถูกจำกัด (Limitation) หรือถูกควบคุม (Controlled) แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบ (Governmental regulation) และเจ้าของมีอำนาจอย่างเต็มที่ในการใช้ประโยชน์จากที่ดินตามกฎหมายอย่างไม่มีเงื่อนไข เช่น การจำหน่าย และเป็นมรดก

2) แบบกรรมสิทธิ์อันมีจำกัดระยะเวลา (Convention life estate) จากช่วงชีวิตของบุคคล เช่นนี้จึงต้องทำเป็นหนังสือ เพราะเป็นการจำกัดช่วงเวลาบางช่วงเท่านั้น จึงจะได้กรรมสิทธิ์ ซึ่งสุดท้ายอาจตกเป็นของบุคคลที่สามเมื่อสิ้นช่วงอายุ

3) แบบกรรมสิทธิ์สิ้นสุดลงตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ (Fee simple Defeasible) กล่าวคือ การที่กรรมสิทธิ์ในที่ดินจะสิ้นสุดลงเมื่อมีเหตุการณ์ตามที่ระบุไว้เป็นเงื่อนไขที่เกิดขึ้น

4) แบบทรัพย์สินมรดกตกทอดในวงจำกัด (Fee tail) คือการให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินตกทอดลงไปเฉพาะทายาทเท่านั้น ทั้งนี้หากพบว่าผู้รับเสียชีวิตและไม่มีทายาท กรรมสิทธิ์ในที่ดินจะกลับไปสู่เจ้าของเดิม

2.2.3.2 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศสหรัฐอเมริกา

1) การจำกัดสิทธิในรัฐธรรมนูญประเทศสหรัฐอเมริกา

โดยรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติเกี่ยวกับความเกี่ยวพันกันระหว่างรัฐบาลกับการใช้ที่ดิน ด้วยเป็นการให้อำนาจรัฐสภา (Congress) ในทางนิติบัญญัติในทุกกรณีในดินแดนที่เป็นที่ตั้งของรัฐบาลสหพันธ์ (ไม่เกินสิบตารางไมล์) รวมทั้งให้รัฐสภามีอำนาจเหนือดินแดนที่ซื้อมาด้วยความเห็นชอบจากสภาของมลรัฐโดยใช้ได้ตามความจำเป็น เกี่ยวกับ

⁷⁰George J. Siedel and Janis Koheezem, Real estate law: 4th ed (South-western collage publishing, 1999), pp.137-141.

เป็นการให้อำนาจรัฐสภา (Congress) ในการตรากฎหมายและระเบียบที่จำเป็นเกี่ยวกับดินแดนหรือทรัพย์สินอื่นๆ อันเป็นของสหรัฐอเมริกา

และรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 (Fifth Amendment) ได้บัญญัติไว้ว่า “.....บุคคลใดจะถูกจำกัดสิทธิใน ชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน โดยไม่ต้องด้วยกระบวนการแห่งกฎหมายไม่ได้และทรัพย์สินของบุคคลใดจะถูกนำไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ โดยไม่มีค่าทดแทนอันเป็นธรรมไม่ได้” ข้อความเช่นนี้ได้นำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของทุกมลรัฐด้วย และสิทธิของรัฐในการที่จะนำทรัพย์สินของบุคคลมาใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะนั้น ก็คือสิทธิในการเวนคืน เป็นที่ยอมรับกันว่าการเวนคืนทรัพย์สินของบุคคลนั้นเป็นอำนาจของรัฐที่จะกระทำโดยมีข้อจำกัดตามสมควร เพราะการใช้สิทธิดังกล่าวมีผลเท่ากับเป็นการบังคับให้เจ้าของทรัพย์สินขายทรัพย์สินให้กับรัฐนั่นเอง และค่าทดแทนที่จ่ายนั้นต้องจ่ายในเวลาอันสมควร หมายความว่า สิ่งอันใดก็ตามที่เจ้าของที่ดินได้สูญเสียไปและสิ่งนั้นไม่ใช่สิ่งที่ถูกเวนคืนไม่ได้รับกลับมา⁷¹ หากไม่มีการจ่ายค่าทดแทนไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุผลใดก็ตาม การใช้อำนาจเวนคืนนั้นต้องถือว่าไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่ถูกต้องตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนด และต่อมามีการประกาศใช้บทแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 14 (the Fourteenth Amendment) ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยในคดี Chicago, Burlington & Quincy R.⁷² ว่ารัฐต้องจ่ายค่าทดแทนที่เป็นธรรมสำหรับทรัพย์สินที่เวนคืนมา เพราะการใช้อำนาจเวนคืนเป็นการแสดงออกถึงความมีอธิปไตยของรัฐเหนือประชาชน และ อำนาจในการเวนคืนจะครอบคลุมทรัพย์สินของเอกชนทุกชนิด ทุกประเภท และทุกลักษณะ รวมไปถึงสิทธิ ไม่ว่าจะเป็ทรัพย์สินหรือบุคคลสิทธิและสิทธิทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน เพราะในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้อำนาจเวนคืนตามหลัก “eminent domain”

2) การจำกัดสิทธิในกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา

การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลหรือการเวนคืนโดยการใช้หลัก eminent domain เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในแก้ไขข้อที่ห้าที่ระบุเรื่องทรัพย์สินส่วนบุคคลว่า ไม่สามารถนำทรัพย์สินมาดำเนินการได้หากไม่มีการชดเชยที่ถูกต้อง และการจำกัดสิทธิใน

⁷¹Sackman Van Bruny and Russel D. Van Brunt. (1950). Nichols on Eminent Domain. Metthew and Bender & Company Incorporated. P 33.

⁷²U.S. Supreme Court Chicago, B. & Q. R. Co. v. Chicago, 166 U.S. 226 (1897) No. 129 Argued November 6, 9, 1896 Decided March 1, 1897 166 U.S. 226

A judgment of a state court, even if authorized by statute, whereby private property is taken for public use, without compensation made or secured to the owner, is, upon principle and authority, wanting in the due process of law required by the Fourteenth Amendment of the Constitution of the United States.

ทรัพย์สินในสหรัฐอเมริกาไม่ว่าสำหรับการก่อสร้าง ทางหลวง ทางรถไฟ สนามบินหรือโครงการ สาธารณูปโภค และเหตุผลสำคัญอื่น ๆ ในเรื่องสาธารณสุข เช่นเหตุการณ์ที่คุกคามต่อสุขภาพของ ประชาชนและมีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษของพื้นที่ จึงทำให้รัฐบาลมีบทบาท ในการย้ายที่อยู่อาศัยที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่ และนี่อาจเป็นเหตุให้รัฐบาลเวนคืนทรัพย์สินของผู้ลี้ ภัยหากพบว่ามีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบดังกล่าว ศาลสหรัฐฯได้ยอมรับหลักการนี้ในฐานะที่เป็น อำนาจของรัฐบาล

กฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้อำนาจมลรัฐ สามารถออกกฎหมายมาบังคับใช้ในมลรัฐของตนเองได้ตามความเหมาะสม โดยเจ้าของกรรมสิทธิ์ต้อง ถูกควบคุมการใช้และบังคับใช้โดยกฎหมายของรัฐบาลกลาง มลรัฐ และท้องถิ่นที่ได้ควบคุมการใช้ ที่ดินโดยแบ่งเป็น 2 ประเภท⁷³ คือ การควบคุมแบบส่วนตัว (Private Land-Use Controls) และการ ควบคุมแบบส่วนรวม (Public Controls)

จากการศึกษาการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามบทบัญญัติ รัฐธรรมนูญและกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา สรุปเรื่องการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิใน ทรัพย์สินได้ดังนี้

1. ขอบเขตของการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน

1.1 ทรัพย์สิน ตามกฎหมายได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ดังคำกล่าวที่ว่า “เมื่อบุคคลใดเป็นเจ้าของทรัพย์สิน บุคคลนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ในการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น เพื่อป้องกันมิให้บุคคลอื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องต่อการใช้ทรัพย์สิน รวมทั้งมีสิทธิที่จะเรียกร้องซึ่งค่าเสียหาย จากการแทรกแซงโดยมิชอบด้วยกฎหมายแองโกล-อเมริกา”

1.2 หลักกรรมสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาถูกใช้ในความหมายของ “เจ้าของ” (Ownership) แต่สิทธินี้ก็มีใช้สิทธิเด็ดขาด เพียงแต่การมีกรรมสิทธิ์นี้ได้แสดงออกถึงความเป็นเจ้าของ ที่มีน้ำหนักมากกว่าการมีสถานะเป็นเพียงผู้ครอบครอง แต่โดยปกติแล้วเมื่อบุคคลใดมีกรรมสิทธิ์ใน ทรัพย์สินก็ย่อมมีสิทธิครอบครองเหนือทรัพย์สินนั้น ๆ ด้วย และเมื่อบุคคลมีสิทธิในทรัพย์สินแล้วย่อม สามารถที่จะมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เรียกว่า “กลุ่มแห่งสิทธิ” (Bundle of Rights) ซึ่งครอบคลุมไป ด้วยสิทธิในการเป็นเจ้าของในช่วงเวลาหนึ่ง (posses for some period of time) สิทธิในการ จำนอง (Mortgage) สิทธิในการขายทรัพย์สิน (Sell) สิทธิหวงกัน (Exclude) สิทธิในการให้ (Gift) และสิทธิในการยกทรัพย์สินให้โดยการทำพินัยกรรม (Will)

⁷³ Fillmore W. Galaty, Wellington J. Allaway, and Robert C. Kyle, Modern Real Estate Practice, 13th ed. (Chicago: Real Education, 1994) pp.282-283.

1.3 ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยว่ารัฐต้องจ่ายค่าทดแทนที่เป็นธรรมสำหรับทรัพย์สินที่เวนคืนมา เพราะการใช้อำนาจเวนคืนเป็นการแสดงออกถึงความมีอธิปไตยของรัฐเหนือประชาชน และ อำนาจในการเวนคืนจะครอบคลุมทรัพย์สินของเอกชนทุกชนิด ทุกประเภท และทุกลักษณะ รวมไปถึงสิทธิ ไม่ว่าจะเป็ทรัพย์สินหรือบุคคลสิทธิ และสิทธิทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน และในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้อำนาจเวนคืนตามหลัก “eminent domain” ถือเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ในเรื่องการได้รับค่าทดแทนที่เป็นธรรม

2. การจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน

2.1 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(ก) การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่มีใช้เรื่องการเวนคืน สภาคองเกรสตรากฎหมายใหม่ที่ทำให้รัฐบาลมีอำนาจในการแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจตรงกฎระเบียบของรัฐบาลสามารถแบ่งออกได้เป็นสองประเภท คือ ประเภทแรกระเบียบทางเศรษฐกิจ และประเภทที่สองคือระเบียบทางสังคม

(ข) การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินด้วยการเวนคืน ของประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้หลัก “ประโยชน์สาธารณะ” ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการใช้อำนาจเวนคืนในประเทศสหรัฐอเมริกา

2.2 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่มีใช้เรื่องการเวนคืน กรณีที่เป็นการวางข้อกำหนดของรัฐบางประการ ที่เป็นผลให้มูลค่าทางเศรษฐกิจของเจ้าของทรัพย์สินลดลง จนทำให้การใช้สอยทรัพย์สินของเอกชนไม่สามารถกระทำได้ในทางปฏิบัติ การกระทำดังกล่าว จึงมีผลเสมือนเป็นการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ (inverse condemnation) ในกรณีดังกล่าวเจ้าของทรัพย์สินจะต้องได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะ ซึ่งหลักเกณฑ์ตามระเบียบดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อหลักในการใช้สอยทรัพย์สินเพื่อส่วนตัว อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิในทรัพย์สินอย่างแน่นอน

2.3 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในทรัพย์สินในกรณีการเวนคืนศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยในคดี Chicago, Burlington & Quincy R. ว่ารัฐต้องจ่ายค่าทดแทนที่เป็นธรรมสำหรับทรัพย์สินที่เวนคืนมา เพราะการใช้อำนาจเวนคืนเป็นการแสดงออกถึงความมีอธิปไตยของรัฐเหนือประชาชน และ อำนาจในการเวนคืนจะครอบคลุมทรัพย์สินของเอกชนทุกชนิด ทุกประเภท และทุกลักษณะ รวมไปถึงสิทธิ คือทรัพย์สินหรือบุคคลสิทธิ และสิทธิทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน และในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้อำนาจเวนคืนตามหลัก “eminent domain”

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ดังกล่าวข้างต้นพบว่า แนวความคิดว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สิน เป็นสิทธิตามธรรมชาติ จากคำสอนของสำนักกฎหมายฝ่ายธรรมชาติ และแนวคิดเสรีนิยมคลาสสิกเป็นที่มาสำคัญ ถือว่ามีความสำคัญต่อเสรีภาพของมนุษย์ ที่ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน และมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ด้วยการมีสิทธิในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินที่ถือว่าเป็นสิทธิที่ติดตัวมาแต่กำเนิดอันไม่สามารถโอนแก่กันได้ เพราะการมีสิทธิในทรัพย์สินแสดงออกถึงการมีเสรีภาพ

ที่แท้จริงของมนุษย์และมุ่งหมายเพื่อจำกัดการใช้อำนาจของผู้ปกครอง ทำให้ประเทศที่ปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตยได้มีการบัญญัติหลักการสำคัญไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นแนวทางในการรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน อีกทั้งเพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ พร้อมทั้งได้กำหนดขอบเขตในการรับรองสิทธิและเสรีภาพไว้ในรัฐธรรมนูญ และพบว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมภายในประเทศนั้น ๆ ดังได้อธิบายมาแล้วข้างต้น โดยพบว่าการรับรองสิทธิในทรัพย์สินและจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในคราวเดียวกัน เพราะไม่มีเสรีภาพใดที่จะได้รับความคุ้มครองโดยปราศจากขอบเขต เพราะสารัตถะแห่งเสรีภาพก็คือ การเคารพในสิทธิและมีหน้าที่ซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับรัฐ ดังนั้นรัฐธรรมนูญนอกจากจะบัญญัติรับรองการมีสิทธิในทรัพย์สินเอาไว้ แต่ก็ได้กำหนดขอบเขตของการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินเอาไว้ด้วยเช่นกัน หากเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวม ที่ต้องกระทำการภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายและต้องกำหนดให้มีการจ่ายค่าทดแทนหรือเยียวยาในความเสียหายที่เกิดขึ้น และแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะกำหนดข้อยกเว้นให้รัฐตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนได้ แต่การตรากฎหมายจำกัดสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวอยู่ในเงื่อนไข ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด เพื่อมิให้ฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิเกินขอบเขตของสิทธิเสรีภาพ

เมื่อได้ทราบถึงแนวความคิด ทฤษฎีของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของต่างประเทศตามที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น และในบทที่ 3 ผู้เขียนจะได้ทำการอธิบายถึงพัฒนาการของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินภายใต้ระบบกฎหมายไทยต่อไป

บทที่ 3

พัฒนาการของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศไทย

ภายใต้บทที่ 3 นี้ จะเป็นการอธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในประเทศไทย ตลอดจนแนวคิดในทางกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน โดยนำไปพิจารณาควบคู่กับการอธิบายหลักกฎหมายว่าด้วยการรับรองสิทธิในทรัพย์สินในประเทศไทย และการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในประเทศไทย ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วจะนำไปสู่การวิเคราะห์มุมมองเกี่ยวกับการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน เพื่อให้เกิดแนวทางอันเป็นหลักประกันต่อการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินภายใต้บริบทกฎหมายไทยมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

3.1 พัฒนาการของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะได้อธิบายถึงพัฒนาการของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และในบทกฎหมายต่าง ๆ ดังอธิบายได้ต่อไปนี้

3.1.1 รัฐธรรมนูญไทยกับการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้ กำหนดให้มีหลักประกันของสิทธิและเสรีภาพ ไว้ ในบทบัญญัติมาตรา 26 ที่ได้อธิบายถึงการบัญญัติกฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และในวรรคสอง ได้บัญญัติหลักการห้ามไม่ให้ตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เพียงเพื่อใช้บังคับแก่บุคคลใดหรือกรณีใดกรณีหนึ่งเป็นการเจาะจง หลักการอ้างบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ และหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพไม่ได้

จากการศึกษาการพิจารณาถึงสถานะของแนวความคิดในเรื่องสิทธิในทรัพย์สินแล้ว นั้นทำให้สามารถเข้าใจได้ว่า สิทธิในทรัพย์สินเป็นหลักการอันมีคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ที่รัฐต้องรับรองและคุ้มครองให้ เพราะนอกจากจะเป็นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐแล้วยังรวมถึงเพื่อการดำรงอยู่ของรัฐอีกด้วย และหากมีการแทรกแซงของรัฐที่เป็นการละเมิดสิทธิย่อมถือว่าการกระทบถึงสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นรัฐจึงต้องทำการปกป้องและคุ้มครองเพื่อมิให้มีการกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพดังกล่าว จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ได้ปรากฏแนวความคิดของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน ใช้นั้น เป็นการกล่าวถึงคำว่า “รับรอง” ซึ่งถือว่าเป็นคุณค่าที่มีผลในทางกฎหมาย โดยคำว่า “สิทธิ” (Rights) หมายถึงอำนาจที่

กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น หรือ เป็นประโยชน์เรียกร้อง ให้ผู้อื่นกระทำการหรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า สิทธิในทรัพย์สินคือสิ่งที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้และเป็นการก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นในการให้ ปฏิบัติตามกฎหมายอีกด้วย⁷⁴ และ “เสรีภาพ” หมายถึง อำนาจตัดสินใจด้วยตนเองของมนุษย์ที่จะ เลือกลงดำเนินพฤติกรรมของตนเอง โดยไม่มีบุคคลอื่นใดอ้างหรือใช้อำนาจแทรกแซงเกี่ยวข้องกับการ ตัดสินใจนั้น และเป็นการตัดสินใจด้วยตนเองที่จะกระทำหรือไม่กระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันไม่เป็นการ ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย และคำว่า “จำกัด” มีความหมายว่า กำหนดขอบเขตหรือขีดค้นไว้โดยเฉพาะ จะ ทำเกินกว่านั้นไม่ได้ อีกทั้งความหมายของคำว่า คุ้มครอง (Protection) ตามพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายว่า ระวังรักษา ป้องกันรักษา, ปกป้องรักษา ซึ่งถือว่า สารัตถะสำคัญในเรื่องสิทธิเสรีภาพก็คือสิ่งที่ต้องรับรอง ปกป้องและคุ้มครอง คือ สิทธิในทรัพย์สิน ของประชาชน

3.1.1.1 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองพุทธศักราช

2475

แนวคิดที่ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิในทรัพย์สินของสังคมไทย ในอดีตช่วงก่อนการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ ในยุคเริ่มแรกเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับ ผู้ใต้ปกครอง ภายใต้การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่เป็นระบอบการปกครองที่มีกษัตริย์เป็น ผู้ปกครองและมีสิทธิขาดในการบริหารประเทศ กล่าวคือ ที่มาของกฎหมายทั้งปวงอยู่ที่ พระมหากษัตริย์ และพระมหากษัตริย์ก็คือกฎหมาย เป็นสมมุติเทพที่มีอำนาจสูงสุดในการปกครอง แผ่นดิน จึงเกิดพัฒนาการทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับรองสิทธิในทรัพย์สินที่อาจสะท้อนให้เห็นถึง การรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน ดังปรากฏในบทบัญญัติของกฎหมายเก่าที่ใช้ก่อน เปลี่ยนแปลงการปกครอง อาทิ กฎหมายตราสามดวง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ที่ได้บัญญัติขึ้น ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นรัฐเสรีประชาธิปไตย สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1) การรับรองสิทธิในทรัพย์สินในกฎหมายตราสามดวง

ในกฎหมายตราสามดวงนั้นจะเป็นการนำเกณฑ์ของการดำรงชีวิตมาใช้ใน การจำแนกประเภทของทรัพย์สิน ดังพบได้จากพระไอยการมรดก มาตรา 2 ได้บัญญัติถึงประเภทของ ทรัพย์สินไว้ว่า “...ให้เอาทรัพย์สินอันเปนสะวิญาณกะทรัพย์และวิญาณกะทรัพย์ ทั้งสองประการนั้น แบ่งปัน ให้แก่บิดามานดาแลลูกหลานชายหญิงแห่งผู้มรณภาพนั้น...” จากมาตราข้างต้นทำให้เห็นได้ว่าในสมัย

⁷⁴ หยุต แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 15, สำนักพิมพ์ประกายพริก, กรุงเทพมหานคร, 2545., หน้า 227.

โบราณจะนำหลักความมีชีวิตเป็นเกณฑ์กำหนดประเภทของทรัพย์สิน ซึ่งสามารถแบ่งแยกทรัพย์สินได้สองประเภท คือ⁷⁵

ประเภทแรก สะวิญาณกะทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่มีวิญญาณหรือชีวิต ได้แก่ ข้าทาสบริวาร สัตว์พาหนะและสัตว์เลี้ยง เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย หมู เป็นต้น

ประเภทที่สอง อะวิญาณกะทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่ไม่มีวิญญาณหรือชีวิตซึ่งนับเป็นทรัพย์สิน ได้แก่ เงิน ทอง ที่ดิน เสื้อผ้า เครื่องประดับ เป็นต้น

สำหรับเรื่องการรับรองสิทธิในทรัพย์สินตามกฎหมายตราสามดวงในเรื่องที่ดินพบว่า ที่ดินทั้งหมดเป็นของพระเจ้าแผ่นดิน แต่ได้มอบสิทธิให้ราษฎรทำประโยชน์ในที่ดินเท่านั้น และเมื่อได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินนั้นแล้ว สามารถตกทอดให้ลูกหลานได้ และสำหรับทรัพย์สินสิ่งอื่นได้ที่ได้รับพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ สิ่งนั้นก็ถือเป็นมรดกตกทอด ดังปรากฏพบในกฎหมายสำคัญดังนี้

บทพระอาการเบตเสจร บทที่ 42 บัญญัติว่า⁷⁶ “ที่ในแวนแคว้นกรุงเทพ พระมหานครศรีอยุธยามหาดิลกภพนพรัตนราชธานีบุรีรมย เบนที่แห่งพระเจ้าอยู่หัวหากให้ราษฎรทั้งหลาย ผู้เปนข้าแผ่นดินอยู่...แลมีผู้หนึ่งเข้ามาอยู่แลล้อมทำเอาแลปลุกสร้างอยู่ให้เปนสิทธิแก่มัน...”

“ถ้าผู้ขออยู่ได้ปลุกเรือนไม้จริง แลทำรั้วไว้เปนเขต เจ้าที่ยอมให้ปลุกให้ทำแล้วได้อยู่มาถึง 3 ปี ท่านว่าเปนสิทธิแก่มันผู้ขออยู่”

บทที่ 43 บัญญัติว่า⁷⁷ “กรณีหัวป่าแลที่มีเจ้าของสืบสร้าง แลผู้นั้นตายได้แก่ลูกหลาน ถ้าใครมาแผ้วถางให้ใหม่ลาหนึ่งเปนสินไหม พิไ নয়กึ่ง พร้อมคืนที่ให้แก่พี่น้องลูกหลานเจ้าของ”

พระอาการอาษาหลวง มาตรา 47 บัญญัติว่า⁷⁸ “ผู้ใดโกนสร้างเสีกรังที่ไร่นาเรียกสวรนั้น ท่านให้ไปบอกแก่เสนา นายรวาง นายอากอร กำนันพื้นที่ให้ไปดูที่เรียกสวรไร่นานั้น

⁷⁵ กษัตริ์เดช มีเขียน, “อิทธิพลของวัฒนธรรมทางการเมืองกับการรับรองสิทธิเสรีภาพในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 4 - ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559)

⁷⁶ ราชบัณฑิตยสถาน, กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2, (กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2550), หน้า 489 -490.

⁷⁷ ประมวลกฎหมาย รัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวง ตรา 3 ดวง เล่ม 2,มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, หน้า 219.

⁷⁸ ราชบัณฑิตยสถาน, กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2, กรุงเทพมหานคร, ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 396.

โก่นสำงั้น ให้รู้มากแลน้อยให้เสนานายรวางนายอากรเขียนโฉนดให้ไว้แก่ผู้เล็กรั้งโก่นสำงใหม่ นั้น
....”

บทที่ 53 มาตราหนึ่ง บัญญัติว่า “ถ้าสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวให้ พระราชทานรังวันทรัพย์ เสื้อผ้า โค กระบือ เงินทอง อากร เรือกสวน พศุดุทรัพย์สิ่งใด แก่ไพร่ฟ้าข้า แผ่นดิน ท่านว่าเปนสิทธิแผ่นดินผู้ใดมากกล่าวพิภาษสิ่งสิ้นสรรพเหตุซึ่งทรัพย์พระราชทานนั้น ท่านมิให้ว่า เลย และแผ่นดินได้สิ้นพิทยานั้นล้มตาย ให้เปนสิทธิแก่พี่น้องลูกหลาน”

เมื่อล่วงเข้าสู่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเริ่มมี การเข้าถือครองสิทธิเหนือที่ดินในแบบสมัยใหม่ ด้วยการจับจองที่ดินเพื่อมีสิทธิเหนือที่ดิน โดยในปี พ.ศ. 2404 ทรงมี “ประกาศร่างพระราชหัตถเลขาพระราชทานพระเจ้าลูกยาเธอ” ด้วยมีความตอน หนึ่งว่า⁷⁹

“สมเด็จพระปรมินทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้ากรุงสยาม ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ 4 ในพระบรมวงศ์ปัจจุบันนี้ ขอประกาศแก่ชนที่ควรจะรู้คำประกาศนี้ว่า ที่ท้องทุ่งริม คลองขุดใหม่ตั้งแต่บางขวางไปออกบ้านจิวรายนั้นเป็นแขวงเมืองนนทบุรี นครไชยศรี เดิมกร้างว่างเปล่าอยู่หาผู้เป็นเจ้าของไม่ ครั้งขุดคลองไปตลอดแล้วข้าพเจ้าได้สั่งเจ้าพระยารวิวงศมหาโกษาธิบดีว่า ที่พระคลังผู้เป็นแม่กองขุดคลองให้จับที่ว่างเปล่านั้นเป็นที่นาอยู่แขวงเมืองนนทบุรีฝากเหนือ 1,620 ไร่ อยู่ในแขวงเมืองนครไชยศรีฝั่งเหนือ 9,396 ไร่ ฝั่งใต้ 5,184 ไร่ รวมเป็นที่นา 16,200 ไร่ แบ่ง 50 ส่วน ได้ส่วนละ 324 ไร่ เป็นที่นายาว 60 เส้น กว้าง 5 เส้น 8 วา ที่นาทั้งปวงนี้เพราะไม่มีเจ้าของมาแต่เดิม เป็นที่จับจองของข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าขอยกส่วนที่ว่างนั้นให้เป็นของบุตรชายข้าพเจ้าคนละส่วนบ้าง สองส่วนบ้าง ให้เป็นผู้บ่าวไพร่ไปตั้งทำนา ถ้าจะให้ผู้อื่นเช่าทำก็ตาม

ส่วนหนึ่งซึ่งจะมีสำคัญด้วยหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้ายอมยกให้...(ชื่อ พระโอรส)...ให้...จงเอาหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ไปเป็นสำคัญ และขอให้พระยารวิวงศมหาโกษาธิบดี นำ ข้าหลวงไปรังวัดแล้วทำตราแดงให้เป็นสำคัญตามอย่างธรรมเนียมแผ่นดินเมืองเถิด

จากประกาศดังกล่าวได้แสดงถึงแนวความคิดในการรับรองความเป็น เจ้าของในการถือครองที่ดิน นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างระบบการถือครองที่ดิน

ซึ่งในกาลต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราช โองการเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศทั่วกันว่า ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออกหมายประกาศเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคมรัตนโกสินทร์ ศก 120 เรื่องว่าด้วยการที่จะออกโฉนดที่ดิน⁸⁰

⁷⁹ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (บรรณาธิการ), ประชุมกฎหมายรัชกาลที่ 4, กรุงเทพมหานคร, มูลนิธิโตโยต้า ประเทศไทย : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2547., หน้า 295 - 296.

⁸⁰ หนังสือรวมกฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน, อนุสรณ์ในพิธีเปิดอาคารใหม่ในกรมที่ดิน, หน้า 48 - 49.

ข้อ 1. บัญญัติว่า “หนังสือโฉนดที่ดิน ที่จะได้ออกให้แก่เจ้าของที่ดินตามประกาศนี้เป็นหนังสือพิมพ์แบบหลวงบอกชื่อแลตำแหน่งเจ้าพนักงานออกโฉนด ชื่อวงษ์ตระกูลที่อยู่ของผู้รับโฉนดตำแหน่งแห่งที่ดินแลขนาดที่ดินที่ซึ่งจดเขตทั้งสี่ทิศ แลจำลองรูปแผนที่ดินแปลงนั้นลงในโฉนดด้วยเปนสำคัญ ในทำโยโฉนดมีที่ตารางสำหรับจดหมายเหตุสำคัญในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นต่อไปภายหน้าด้วย”

ข้อ 7. บัญญัติว่า “ที่ดินซึ่งได้ออกโฉนดตามประกาศนี้ ให้เจ้าของมีกรรมสิทธิ์เหมือนอย่างนาคูโค...”

พระราชบัญญัติออกตราจองที่ดินชั่วคราว รัตนโกสินทร์ศก 121

มาตรา 1 บัญญัติว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า พระราชบัญญัติออกตราจองชั่วคราว รัตนโกสินทร์ศก 121”

มาตรา 6 บัญญัติว่า “ตราจองชั่วคราวนี้จะได้ออกให้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับที่ดินทุก ๆ ชนิด ในที่ที่ยังไม่มีสิ่งสำคัญเดิมมา แลที่สิ่งสำคัญเดิมเป็นอันตราหายไปแล้ว ตราจองชั่วคราวนี้เมื่อข้าหลวงเกษตรได้ลงชื่อแลประทับตราออกให้แก่ผู้ใดแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นมีกรรมสิทธิ์ในเนื้อที่ตามในตราจองชั่วคราวนี้โดยชอบด้วยกฎหมายกว่าจะได้ออกโฉนดเปลี่ยนให้ใหม่...”

ประกาศอนุญาตให้จับจองที่ดินทุ่งฝั่งตะวันตกแห่งแม่น้ำเจ้าพระยา รัตนโกสินทร์ ศก 123

ข้อ 1 บัญญัติว่า⁸¹ “ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดขอจับจองที่ดินในท้องทุ่งนี้ ให้ข้าหลวงเกษตรจัดการไต่สวน แลออกโฉนดไปตามประกาศพระราชบัญญัติการออกโฉนดที่ดินทุกประการ”

พระราชบัญญัติการออกโฉนดที่ดิน รัตนโกสินทร์ศก 127 (พ.ศ. 2451)⁸² ที่เป็นการแสดงถึงการรับรองการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังรายละเอียดต่อไปนี้

มาตรา 29 บัญญัติว่า “หนังสือโฉนดที่ดินที่จะได้ออกให้แก่เจ้าของที่ดินตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นหนังสือพิมพ์แบบหลวงบอกชื่อแลตำแหน่งเจ้าพนักงานออกโฉนด ชื่อวงษ์ตระกูลที่อยู่ของผู้รับโฉนด ตำแหน่งแห่งที่ดิน แลขนาดที่ดินที่ซึ่งจดเขตทั้งสี่ทิศ แลจำลองรูปแผนที่ดินแปลงนั้นลงในโฉนดด้วยเปนสำคัญ...”

มาตรา 35 บัญญัติว่า⁸³ “ที่ดินซึ่งได้ออกโฉนดตามพระราชบัญญัตินี้ให้เจ้าของมีกรรมสิทธิ์ตามพระราชกำหนดกฎหมาย”

⁸¹ประกาศ พระราชบัญญัติ และ พระราชกำหนดต่าง ๆ รัชกาลที่ 5 ร.ศ. 127, โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, หน้า 75 - 76.

⁸²ประกาศ พระราชบัญญัติ และ พระราชกำหนดต่าง ๆ รัชกาลที่ 5 ร.ศ. 127, พิมพ์ครั้งแรก, โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, หน้า 677.

มาตรา 59 บัญญัติว่า “ถ้าผู้จะขจองที่ดิน ซึ่งเป็นที่ว่างมีอยู่ในเขตท้องที่ที่ได้ออกโฉนดแผนที่แล้ว ให้ผู้นั้นปักไม้แก่นหมายเขตที่ซึ่งจะขจองไว้ทุกมุม...”

มาตรา 60 บัญญัติว่า “เมื่อกรมอำเภอได้รับเรื่องราวเช่นนี้ แลเห็นเป็นการถูกต้องแล้ว

(ก) ให้ออกใบเหยียบย่ำให้แก่ผู้ขอเป็นสำคัญ แลใบเหยียบย่ำนั้นต้องเซ็นชื่อและประทับตราตำแหน่งนายอำเภอเป็นสำคัญ...”

ใบเหยียบย่ำตามข้อบังคับชั่วคราวสำหรับเพาะปลูก สวนใหญ่ สมพักศร ที่ไร่ แลนา ร.ศ. 129 (พ.ศ. 2453)

ข้อ 2 บัญญัติว่า “ที่ดินซึ่งจะอนุญาตให้จับจองได้นั้น ให้แยกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) ที่ดินซึ่งได้สงวนหรือหมายเขตไว้ สำหรับราษฎรที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่นั้น

(2) ที่ดินสำหรับราษฎรซึ่งอยู่ต่างท้องที่หรือต่างหัวเมือง”

ข้อ 3 บัญญัติว่า “ผู้ที่ขอจับจองที่ดินกระทำการเพาะปลูกนั้น ต้องทำหนังสือพิมพ์รับรองให้ไว้แก่รัฐบาล...”

พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2459

มาตรา 1 บัญญัติว่า “ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดถือว่าตนมีอำนาจอาศัยในที่ดินของผู้อื่นได้ โดยปักเขตล้อมรั้วตามลักษณะเบ็ดเสร็จบทที่ 42 แลที่ดินนั้นเป็นที่ดินที่ได้ออกโฉนดแผนที่แล้ว ก่อนวันประกาศพระราชบัญญัติฉบับนี้ ให้ผู้ถือว่าตนมีอำนาจอาศัยได้นั้น มาขอจดทะเบียนภายในกำหนด 1 ปี...”

และถือเป็นมูลฐานของกฎหมายเกี่ยวกับการรับรองการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ด้วยการมีเอกสารสำคัญคือหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินหรือโฉนดที่ดิน ในประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ในเวลาต่อมา

พระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ.120⁸⁴ (พ.ศ. 2444) ซึ่งถือเป็นการออกกฎหมายที่เป็นรากฐานการรับรองและคุ้มครองลิขสิทธิ์ในปัจจุบัน โดยมีลักษณะการรับรองและคุ้มครองกรรมสิทธิ์ ดังนี้

⁸³ ประกาศ พระราชบัญญัติ และ พระราชกำหนดต่าง ๆ รัชกาลที่ 5 ร.ศ. 127, พิมพ์ครั้งแรก, โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, หน้า 689.

⁸⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 18 ตอน 20 ก 18 สิงหาคม 2444 หน้า 286.

มาตรา 3 บัญญัติว่า “ผู้แต่งได้แต่งหนังสือรวมเป็นเล่มก็ดี หรือเป็นแต่ส่วนของเล่มก็ดีถ้าได้กระทำถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ให้ผู้นั้นเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในหนังสือที่ตนได้แต่งนั้น เสมือนกับทรัพย์สินสมบัติของตน”

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ผู้มีกรรมสิทธิ์ในหนังสือเรื่องใดมีอำนาจที่จะพิมพ์จะคัดจะแปลเป็นภาษาอื่นแลจำหน่ายหรือขายหนังสือที่ตนมีกรรมสิทธิ์ได้เพียงแต่ผู้เดียว ผู้อื่นที่มีได้รับอนุญาตจากผู้มีกรรมสิทธิ์จะพิมพ์หรือจะคัดจะแปลเป็นภาษาอื่นและจะจำหน่ายหรือขายหนังสือนั้นไม่ได้”

มาตรา 5 บัญญัติว่า “ให้กรรมสิทธิ์คงอยู่ตลอดอายุของผู้แต่งหนังสือ แลคงต่อไปถึงวันที่ผู้แต่งถึงมรณภาพอีก 7 ปี แต่ถ้าหนังสือเรื่องใด นับแต่วันที่ผู้แต่งได้รับกรรมสิทธิ์จนสิ้น 7 ปี ภายหลังผู้แต่งมรณภาพ รวมเวลากรรมสิทธิ์ไม่ถึง 42 ปีใช้ ให้กรรมสิทธิ์คงอยู่ต่อไป จนนับรวมได้ 42 ปี ตั้งแต่วันที่ได้รับกรรมสิทธิ์หนังสือเรื่องนั้นจึงให้สิ้นอายุกรรมสิทธิ์”

มาตรา 16 บัญญัติว่า⁸⁵ “บรรดาหนังสือที่มีกรรมสิทธิ์อยู่นั้น ห้ามมิให้ผู้ใดคัดลอกหรือแปลเป็นภาษาอื่นหรือพิมพ์จำหน่ายโดยหาผลประโยชน์ก็ดี...เว้นแต่ได้รับหนังสืออนุญาตของผู้มีกรรมสิทธิ์ยอมให้ทำจึงทำได้ ถ้าผู้ใดกระทำผิดตามที่ว่ามา ผู้นั้นมีความผิดฐานล่วงกรรมสิทธิ์ผู้มีกรรมสิทธิ์มีอำนาจที่จะฟ้องเรียกสินไหมเป็นค่าเสียหาย...”

พระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ พ.ศ. 2457⁸⁶

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชบัญญัติดังกล่าวได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม โดยขยายการให้กรรมสิทธิ์ไปถึงบรรดาครูกับทั้งผู้แสดงปาฐกถาและผู้แต่งเรื่องราวต่างๆ ที่มีอุตสาหกรรมในการแต่งหนังสือเพื่อประโยชน์แก่บ้านเมืองต่อไป โดยการตราเพื่อขยายการให้การรับรองสิทธิในกรรมสิทธิ์จากการแต่งหนังสือในหลายลักษณะมากยิ่งขึ้น

มาตรา 6 บัญญัติว่า⁸⁷ “คำว่า กรรมสิทธิ์นั้น ให้เป็นที่เข้าใจแลหมายความ ว่า อำนาจสิทธิ์ขาดแต่ผู้เดียวในการที่จะพิมพ์ จะแปลหรือจะเพิ่มจำนวนเล่มหนังสือที่แต่งซึ่งมีค่าว่า กรรมสิทธิ์ติดอยู่ด้วยนั้นให้มากขึ้นได้ แลบรรดากรรมสิทธิ์ทั้งนี้ ให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินส่วนบุคคลซึ่งจะต้องวินิจฉัยในเรื่องจัดการทรัพย์สินมรดกของผู้ตายเช่นอย่าง สัมหาริมะทรัพย์นั้น”

⁸⁵ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 18 ตอน 20 ก 18 สิงหาคม 2444 หน้า 288.

⁸⁶ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 31 ตอน 0 ก 20 ธันวาคม 2457 หน้า 462.

⁸⁷ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 31 ตอน 0 ก 20 ธันวาคม 2457 หน้า 464.

มาตรา 7 บัญญัติว่า⁸⁸ “ผู้แต่งหนังสือปาฐะกะถาใด ๆ เรื่องเดียวหรือหลายเรื่องก็ดี หรือบุคคลผู้ที่ได้รับชื่อหรือรับโอนฉบับหนังสือปาฐะกะถานั้น ๆ มาจากผู้แต่งก็ดีมีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่ผู้เดียวที่จะพิมพ์ แลโฆษณาหนังสือปาฐะกะถานั้นได้ แลผู้ใดคัดลอกออกโฆษณาหรือออกขายโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้แต่งหรือจากผู้ที่ได้รับชื่อรับโอนมาจากผู้แต่ง ผู้นั้นมีความผิดตามโทษที่กำหนดไว้”

พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พุทธศักราช 2474⁸⁹

นอกจากนี้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการประกาศแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองวรรณกรรมและขยายให้คุ้มครองไปถึงศิลปกรรม ดนตรีกรรม วิทยาศาสตร์กรรมด้วย

มาตรา 4 บัญญัติว่า⁹⁰ “ลิขสิทธิ์ หมายความถึงสิทธิอันมีแต่ผู้เดียวที่จะทำขึ้นหรือทำซ้ำซึ่งวรรณกรรมหรือศิลปกรรมนั้น ๆ ไม่ว่าจะทำเป็นรูปร่างอย่างไร และหมายความรวมถึงสิทธิในการนำออกเล่นแสดงต่อประชาชนด้วย ถ้าเป็นการปาฐะถา หมายความว่าสิทธิในการนำออกกล่าวแสดง หรือถ้าวรรณกรรมหรือศิลปกรรมนั้นยังมีได้โฆษณาไว้ ศัพท์นี้หมายถึงสิทธินำออกโฆษณาด้วย

ลิขสิทธิ์กินความถึงสิทธิอันมีแต่ผู้เดียวที่จะ

(ก) ทำขึ้นหรือทำซ้ำซึ่งวรรณกรรมหรือศิลปกรรม

(ข) ถ้าเป็นนาฎกียกรรม เปลี่ยนให้เป็นเรื่องอ่านเล่น

(ค) ถ้าเป็นเรื่องอ่านเล่นหรือหนังสืออื่นอันมิใช่ นาฎกียกรรมหรือเป็นศิลปกรรม

(ง) ถ้าเป็นวรรณกรรมหรือนาฎกียกรรม หรือดนตรีกรรมทำขึ้นเป็นแผ่นเสียง หรือกระดาษม้วนเจาะรู หรือภาพยนตร์ หรือทำโดยวิธีอื่น ๆ ซึ่งอาจนำวรรณกรรม หรือศิลปกรรมนั้น ๆ ออกแสดงได้โดยเครื่องกล

สิทธิอันมีแต่ผู้เดียวในการกระทำได้กล่าวข้างต้นนี้ กินความถึงสิทธิที่จะมอบอำนาจให้ผู้อื่นกระทำด้วย...”

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พุทธศักราช 2474⁹¹

มาตรา 3 บัญญัติว่า⁹² “ตามความหมายแห่งพระราชบัญญัตินี้ คำว่า “เครื่องหมาย” ให้กินความถึง ภาพอันคิดค้นขึ้น ตรา คำจำหน้า ใบสลาก ตั้ว นาม ลายมือชื่อ คำตัวหนังสือ ตัวเลข

⁸⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 31 ตอน 0 ก 20 ธันวาคม 2457 หน้า 465.

⁸⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 85 ตอน 0 ก 21 มิถุนายน 2474 หน้า 127.

⁹⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 85 ตอน 0 ก 21 มิถุนายน 2474 หน้า 128 – 131.

⁹¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 48 5 เมษายน 2474 หน้า 2.

คำว่า “เครื่องหมายการค้า” หมายความว่า เครื่องหมายซึ่งใช้หรือจะใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับสินค้า เพื่อสำแดงว่าสินค้านั้น ๆ เป็นสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้ทำขึ้น โดยการเลือก โดยให้คำรับรอง โดยการทำการค้าขายสินค้านั้น หรือโดยเป็นผู้เสนอขาย”

มาตรา 4 บัญญัติว่า⁹³ “สิ่งอันกล่าวต่อไปนี้เป็นสาระสำคัญต้องมีสิ่งหนึ่งเป็นอย่างน้อยอยู่ในเครื่องหมายการค้าอันพึงรับจดทะเบียนได้

- (1) ชื่อบริษัท ชื่อเอกชน หรือชื่อห้าง แสดงลักษณะพิเศษหรือฉะเพาะ
  - (3) คำที่ประดิษฐ์ขึ้นคำหนึ่งหรือหลายคำ
  - (5) เครื่องหมายอื่น ๆ อันมีลักษณะบ่งฉะเพาะ ตามความหมายของมาตรา
- นี้ คำว่า “ลักษณะบ่งฉะเพาะ” หมายความว่านำมาทำให้เหมาะเพื่อจะใช้ให้เห็นว่าสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้านั้นผิดกับสินค้าของผู้อื่น”

มาตรา 6 บัญญัติว่า⁹⁴ “เครื่องหมายการค้าอันชอบด้วยบทบัญญัติแห่งมาตรา 4 และทั้งไม่ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งมาตรา 5 ไซ้ ท่านว่าอาจจดทะเบียนได้”

2) การรับรองสิทธิในทรัพย์สินในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการตรวจชำระพระราชกำหนดบทพระอัยการเก่าใหม่ เพื่อให้เป็นแบบแผนวิธีเดียวกับกฎหมายของตะวันตก โดยพระราชบัญญัติใหม่นี้เรียกว่ากฎหมายลักษณะอาญา ที่ได้ประกาศใช้ในวันที่ 21 กันยายน รัตนโกสินทร์ศก 127 แทนกฎหมายตราสามดวงเป็นแม่บทกฎหมายในการปกครองประเทศมาแต่ครั้งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

จากข้อความข้างต้นกล่าวสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญต่อกฎหมายของสยามประเทศ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในบ้านเมืองขึ้นหลายประการ อาทิ การเปลี่ยนแปลงด้านการปกครองที่ในเวลานั้นมีต่างประเทศเข้ามาอยู่ในสยามประเทศมากมายหลายชาติและมีการติดต่อค้าขายกันเป็นจำนวนมาก และต้องการให้มีการปกครองโดยกฎหมายตามแบบของตะวันตก จึงทำให้ต้องเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตในด้านกงสุล และเป็นเรื่องที่ยากลำบากในการปกครอง เพราะคนที่อยู่ในประเทศเดียวกันต้องขึ้นศาลและใช้อำนาจทางกฎหมายต่างกัน ดังนั้นเพื่อเป็นการทำให้บรรดาชาวต่างชาติที่อยู่ในบ้านเมือง ได้รับประโยชน์ในการปกครองภายใต้กฎหมายและระบบศาลเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระ

⁹² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 48 5 เมษายน 2474 หน้า 2.

⁹³ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 48 5 เมษายน 2474 หน้า 3.

⁹⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 48 5 เมษายน 2474 หน้า 5.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงโปรดเกล้าให้ตรากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127⁹⁵ เพื่อให้กฎหมายมีความทันสมัยและเทียมเท่าประเทศตะวันตกและบริบทของประเทศที่กำลังเปลี่ยนแปลง โดยได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้ อธิบายได้ดังนี้

หมวดที่ 1 ในมาตรา 6 ข้อ 10 ว่า “ทรัพย์สินที่ท่านหมายความว่า บรรดาสิ่งของอันบุคคลสามารถมีกรรมสิทธิ์หรือถืออำนาจเป็นเจ้าของได้ เป็นต้นว่า เงินตรา และบรรดาสิ่งของอันพึงเคลื่อนจากที่ได้ก็ดี แลเคลื่อนจากที่ได้ก็ดีท่านก็นับว่าเป็นทรัพย์สินอันกล่าวมาในข้อนี้”

มาตรา 185 ที่ว่า “ถ้าผู้ใดวางเพลิงเผาทรัพย์สินของผู้อื่น ท่านว่ามันมีความผิด...”

มาตรา 188 ที่ว่า “ถ้าผู้ใดทำให้เกิดระเบิด จนสามารถอาจจะเปนอันตรายแก่บุคคลก็ดี แก่ทรัพย์สินก็ดี ท่านว่ามันมีความผิด...” มาตรา 191 ที่ว่า “ผู้ใดทำให้ถนนหลวง, สพาน, คลอง, แลทางอย่างใดใด สำหรับสาธารณชนใช้ในการไปมา...ชำรุดจนสามารถอาจจะเกิดอันตรายแก่การไปมาก็ดี หรือสามารถอาจจะเปนอันตรายแก่บุคคล หรือทรัพย์สินก็ดี ท่านว่ามันมีความผิด...”

มาตรา 288 ที่ว่า “ผู้ใดบังอาจเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยการทุจริต...ถ้าแลมันบังอาจเอาไปโดยเจ้าของเขาได้อนุญาตใช้ ท่านว่ามันคือโจรลักทรัพย์...”

มาตรา 329 ที่ว่า “ผู้ใดมิได้มีอำนาจที่จะทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย แลมันบังอาจ เข้าไปในเคหะสถานของผู้อื่น หรือในรั้วเขตร์ของเคหะสถานของผู้อื่น..ท่านว่ามันผู้กระทำความผิดต้องวางโทษ...”

จากบทกฎหมายข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า รัฐได้ตระหนักถึงสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน เพราะถือว่าทรัพย์สินเป็นสิ่งที่ประชาชนทำมาหาได้ด้วยกำลังร่างกาย ประชาชนจึงย่อมต้องหวงแหนหรือหวงกันต่อทรัพย์สินนั้น ทำให้หากมีผู้ใดกระทำการละเมิดหรือทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินผู้อื่น ผู้นั้นจึงย่อมต้องมีความผิดและรับโทษทางอาญา ซึ่งกฎหมายดังกล่าวข้างต้นสะท้อนได้ว่า ประเทศไทยได้ให้การรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนในเชิงการสร้างหลักประกันในคุ้มครองและป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของประชาชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันของสังคม

มาตรา 235 บัญญัติว่า “ผู้ใดเอาชื่อของผู้อื่นหรือชื่อของห้างอื่น บริษัทอื่น ซึ่งมันรู้อยู่ว่ามันไม่มีความชอบธรรมที่จะใช้ มาใช้ให้ปรากฏที่สิ่งสินค้า หรือที่ห่อสินค้าหรือที่ใบบอกขายใบบอกราคาสินค้าของมันท่านว่ามีความผิด...”

⁹⁵ราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพมหานครในพระบรมมหาราชวัง เล่มที่ 25 ฉบับพิเศษ วันที่ 1 มิถุนายน รัตนโกสินทร์ ศก 127., หน้า 259 - 260.

มาตรา 236 บัญญัติว่า “ผู้ใดปลอมเครื่องหมายในการค้าขายของบุคคลหรือบริษัทใดก็ดีที่เขาใช้ในการค้าขายท่านว่ามีความผิด...”

มาตรา 237 คือ “ผู้ใดเลียนแบบอย่างเครื่องหมายในการค้าขายของผู้อื่นหรือบริษัทอื่นมาใช้โดยเจตนาจะลวงให้ผู้ซื้อหลงว่าเป็นของของบุคคลหรือบริษัทอื่นนั้นถึงวิธีที่เลียนแบบเครื่องหมายนี้ทำให้ผิดเพี้ยนเสียบ้างเล็กน้อยเพื่อจะมีให้ตรงต่อการปลอมก็ดี ท่านก็ว่าท่านมีความผิด...”

มาตรา 238 “ผู้ใดเอาของที่รู้อยู่ว่าเป็นของใช้ชื่อหรือเครื่องหมายในทางทุจริตหรือเป็นของที่เลียนเครื่องหมายของผู้อื่นหรือบริษัทอื่นในทางทุจริตตั้งว่ามาในมาตรา 235, 236, และ 237 เข้ามาในราชอาณาจักรขายหรือทอดตลาดก็ดี ถือว่ามีความผิด”

มาตรา 239 “เครื่องวัด, เครื่องชั่ง, เครื่องตวง, อันเป็นของปลอม ดังว่ามาในมาตรา 233 และ 234 แลสิ่งของที่ใช้ชื่อหรือเครื่องหมายสินค้าในทางทุจริต สิ่งของที่ใช้เครื่องหมายในทางทุจริต บรรดาที่ว่ามาในมาตรา 235, 236, 237 ปรากฏขึ้นเมื่อใดท่านให้รับเสียจ้งสิ้น”

สาระสำคัญที่พิจารณาถึงการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 พบว่าได้มีการให้คำนิยามของ ลักษณะทรัพย์สิน ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จากแต่เดิมใช้หลักจารีตประเพณีและธรรมเนียมปฏิบัติในการปฏิบัติต่อ ๆ กันมา และใช้หลักสัญชาตญาณของความเป็นมนุษย์ต่อการหวงกันในเรื่องที่ตนหามาได้ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิธรรมชาติ ทำให้ราษฎรมีความเข้าใจในลักษณะของทรัพย์สินชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง เนื่องจากการค้าขายกับทางตะวันตกเพิ่มมากขึ้น ทำให้พบว่าประเทศตะวันตกมีการค้าขายกันมานานแล้วตั้งแต่หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทำให้ประเทศตะวันตกต้องการขยายกิจการค้าขายเพิ่มขึ้นโดยหวงกันในเรื่องชื่อและยี่ห้อในการค้าขายเพราะเปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ในตราหรือยี่ห้อทางการค้า จึงต้องการการรับรองด้วยกฎหมาย เพราะสินค้าที่นำเข้ามาใช้ในประเทศมาจากประเทศตะวันตกเสียส่วนใหญ่ ซึ่งในประเทศเหล่านั้นได้มีการกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ให้การคุ้มครองในทรัพย์สิน ซึ่งรวมถึงทรัพย์สินทางปัญญาด้วย

3.1.1.2 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองพุทธศักราช

2475

ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีการบัญญัติรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศเป็นหลักในการรัฐธรรมนูญในฐานะเป็นกฎหมายสูงสุดได้กำหนดรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิ พร้อมทั้งได้กำหนดขอบเขตในการรับรองสิทธิและเสรีภาพไว้ในรัฐธรรมนูญประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ได้ปรากฏแนวความคิดของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน วัันนั้น เป็นการกล่าวถึงคำว่า “รับรอง” ซึ่งถือว่าเป็นคุณค่าของมนุษย์ที่มีผลในทางกฎหมาย โดยคำว่า “สิทธิ”

(Right) หมายถึงอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น หรือ เรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง⁹⁶ หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า สิทธิในทรัพย์สินคือสิ่งที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้และเป็นการก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่น ในการให้ปฏิบัติตามกฎหมายอีกด้วย “เสรีภาพ” หมายถึง อำนาจตัดสินใจด้วยตนเองของมนุษย์ที่จะเลือกดำเนินพฤติกรรมของตนเอง โดยไม่มีบุคคลอื่นใดอ้างหรือใช้อำนาจแทรกแซงเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนั้น และเป็นการตัดสินใจด้วยตนเองที่จะกระทำหรือไม่กระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย และคำว่า “จำกัด” มีความหมายว่า กำหนดขอบเขตหรือขีดค้นไว้โดยเฉพาะ จะทำเกินกว่านั้นไม่ได้ อีกทั้ง ความหมายของคำว่า คุ้มครอง (Protection) ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายว่า ระวังรักษา ป้องกันรักษา, ปกป้องรักษา ซึ่งถือว่า สาระสำคัญในเรื่องสิทธิเสรีภาพก็คือสิ่งที่ต้องรับรอง ปกป้องและคุ้มครอง คือ สิทธิในทรัพย์สินของประชาชน

สิทธิในทรัพย์สินเป็นสิทธิประการหนึ่งที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครอง ตลอดจนมีการให้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนได้ภายใต้บทบัญญัติกฎหมายให้อำนาจไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นหลักการประการสำคัญหนึ่งของแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยม แต่พบว่าพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 ที่เป็นธรรมนูญการปกครองฉบับแรกของไทย ที่เป็นการถ่ายโอนอำนาจจากพระมหากษัตริย์ไปยังคณะราษฎรเท่านั้น ทั้งนี้แม้ว่าจะเป็นบทบัญญัติที่ไม่เกิดจากอำนาจหรือความต้องการของประชาชนและไม่บัญญัติถึงการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้แต่พบว่ามี การแถลงแนวนโยบายของคณะราษฎร เพื่อสร้างสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคหรือที่เรียกว่า “หลัก 6 ประการของคณะราษฎร”⁹⁷ ที่มีแนวนโยบายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ไม่ปรากฏการบัญญัติไว้ในพระธรรมนูญการปกครองฯ ฉบับดังกล่าว ส่งผลให้พระธรรมนูญการปกครองฯ สะท้อนให้เห็นได้ว่าเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเมืองการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่การปกครองระบบประชาธิปไตยเท่านั้น ซึ่งเป็นเพียงการแสดงออกถึงการถ่ายโอนอำนาจระหว่างผู้ปกครอง โดยไม่ได้นำไปสู่การสร้างหลักประกันที่เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแต่อย่างใด ผู้เขียนจึงนำแนวคิด

⁹⁶ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538., หน้า 21.

⁹⁷ นราธิปพงศ์ประพันธ์ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น, ประวัติรัฐธรรมนูญไทยฉบับแรก พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน, กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์ประจักษ์วิทยา, 2514., หน้า 4 – 5.

รัฐธรรมนูญนิยมมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งการศึกษาเกี่ยวกับการรับรองและจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งอธิบายได้ดังนี้

ก) การรับรองสิทธิในทรัพย์สินตามแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมน้อย

จากการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2475, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปีพุทธศักราช 2489 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปีพุทธศักราช 2492 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปีพุทธศักราช 2495 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปีพุทธศักราช 2511 นั้นจัดเป็นรัฐธรรมนูญที่นำเอาแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมไปวางไว้ในตัวรัฐธรรมนูญน้อยมาก คือมีการรับรองสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพียงบางประการเท่านั้น ไม่ได้มีการนำเอาหลักคิดตามแนวรัฐธรรมนูญนิยมมาใส่ไว้อย่างเต็มที่ ซึ่งบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ปรากฏการบัญญัติรับรองและจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน สามารถอธิบายได้ต่อไปนี้

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 ได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่บุคคลมีสิทธิเสรีภาพไม่เท่าเทียมกัน มาสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ โดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ปรากฏเกี่ยวกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้เป็นฉบับแรก ภายใต้เจตนารมณ์ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ ตลอดจนความเสมอภาคของบุคคลตามหลักแนวคิดที่ว่าบุคคลย่อมมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันต่อหน้ากฎหมาย และได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันและปรากฏเกี่ยวกับการรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้ในบทบัญญัติมาตรา 14 ซึ่งบัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน ...”

2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 เป็นรัฐธรรมนูญที่ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้ในมาตรา 14 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูดการเขียน การพิมพ์การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งคณะพรรคการเมืองการอาชีพทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย”

3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 มาตรา 34 บัญญัติให้การรับรองสิทธิในทรัพย์สินของคุณ ดังนี้ “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองขอบเขตต์และการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การสืบทอดกยอมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดกยอมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย...”

4) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2495 มาตรา 26 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งพรรคการเมือง ทั้งนี้ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย”

5) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 มาตรา 32 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองขอบเขตและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมาย

การสืบทอดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดกย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย...”

จากการบัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินในรัฐธรรมนูญทั้งห้าฉบับดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนพบว่า บทบัญญัติรัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนภายใต้หลักประกันสิทธิเสรีภาพของเอกชนภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย กล่าวคือ “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินและ การสืบทอดกย่อมได้รับความคุ้มครองขอบเขตและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” โดยตามแนวความคิดที่ว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดและเป็นแม่แบบในการปกครองประเทศ ส่งผลให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิในทรัพย์สินที่กำหนดไว้พบในบทบัญญัติกฎหมายต่างๆ ถือเป็นสาระสำคัญที่เป็นหลักต่อการรับรองสิทธิเสรีภาพและสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน

ข) การรับรองสิทธิในทรัพย์สินตามแนวความคิดรัฐธรรมนูญนิยมมาก

รัฐธรรมนูญที่มีการนำเอาแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมมาใช้เป็นรูปธรรมหรือที่เรียกว่ารัฐธรรมนูญที่ปรากฏแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมมากนั้น ประกอบด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปีพุทธศักราช 2517, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2538, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปีพุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2550

ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญในกลุ่มนี้ก่อนที่เราจะพูดถึงการรับรองสิทธิในทรัพย์สินต่อไป นั่นคือรัฐธรรมนูญในกลุ่มนี้เป็นการบัญญัติหมวดที่ว่าด้วย “แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ” ไว้ ซึ่งโดยสภาพของบทบัญญัติในหมวดนี้คือการกำหนดหน้าที่ให้แก่รัฐในการคุ้มครองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน

โดยรัฐธรรมนูญทั้งห้าฉบับนี้โดยภาพรวมแล้วถือว่ามีโครงสร้างทางกฎหมายในการรับรองสิทธิในทรัพย์สินที่ไม่แตกต่างกัน คือ มีการกำหนดการรับรองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลในภาพรวม พร้อมด้วยการกำหนดหน้าที่ของรัฐในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งหากพิจารณารัฐธรรมนูญตามรายฉบับ จะพบได้ว่าบทบัญญัติที่มีลักษณะดังกล่าวกระจายอยู่ในบทมาตราต่าง ๆ ดังนี้

1) **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517** ได้บัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินและการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ไว้ในมาตราเดียวกัน นั่นคือบทบัญญัติมาตรา 39 ในขณะที่ส่วนว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐซึ่งบัญญัติให้รัฐต้องกระทำการใด ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในทรัพย์สินนั้นถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 71 โดยมีใจความในแต่ละมาตรา ดังนี้

มาตรา 39 ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การสืบทอดยกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดยกย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

มาตรา 71 ซึ่งบัญญัติว่า “รัฐต้องรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน และในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข”

2) **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534** ได้รับรองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้ในมาตรา 35 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นครั้งแรกที่มีการแบ่งแยกบทมาตราระหว่างการรับรองสิทธิในทรัพย์สินและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน ความว่า

มาตรา 35 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การสืบทอดยกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดยกย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

มาตรา 62 รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน และในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข

3) **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2538** กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ทุกประการ โดยรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้ในมาตรา 37 กำหนดเรื่องการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ไว้ในมาตรา 38 และกำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐไว้ในมาตรา 61 ดังนี้

มาตรา 37 ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบทอดยกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดยกย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 61 ซึ่งบัญญัติว่า “รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน และในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข”

4) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนด

หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 และ 2538 ในบางประการโดยรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้ในมาตรา 48 ดังนี้

มาตรา 48 ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

อย่างไรก็ตาม จุดที่น่าสนใจคือไม่ได้มีการกำหนดเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินของประชาชนไว้ในหมวดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐอีกต่อไป แต่เป็นการกล่าวในภาพรวมของมาตรา 75 ว่ารัฐจะต้องดำเนินการใด ๆ ก็ตามเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนกำหนดไว้ในมาตรา 84 ว่ารัฐต้องจัดระบบการถือครองที่ดินที่เหมาะสม

ทั้งนี้ บทบัญญัติมาตรา 60 ของรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันนี้ยังบัญญัติให้ “บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งนั่นหมายความว่า บุคคลทั้งหลายย่อมสามารถเข้ามาควบคุมการกระทำของรัฐที่อาจแทรกแซงการใช้สิทธิในทรัพย์สินของตนได้ในอีกทางหนึ่งด้วย

5) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550⁹⁸ ถือเป็นรัฐธรรมนูญที่โดดเด่นที่สุดในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน เนื่องจากกำหนดให้เรื่องของสิทธิในทรัพย์สินนั้นเป็นส่วนที่แยกออกมาต่างหากจากสิทธิอื่นในรัฐธรรมนูญ คือกำหนดให้เป็นส่วนที่ 5 โดยบทมาตราในส่วนที่ 5 ประกอบด้วยสองมาตราสำคัญคือมาตรา 41 และ 42 โดยเนื้อหาของทั้งสองมาตราไม่มีความแตกต่างกับรัฐธรรมนูญฉบับอื่นมากนัก นั่นคือเป็นการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน ดังนี้

มาตรา 41 ซึ่งบัญญัติว่า⁹⁹ “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

⁹⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก 24 สิงหาคม 2550 หน้า 1.

⁹⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก 24 สิงหาคม 2550 หน้า 11.

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

อย่างไรก็ตาม มีการบัญญัติสิทธิที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 57 ว่าด้วยสิทธิในข้อมูลข่าวสาร ว่าประชาชนทั้งหลายมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง ตลอดจนเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจกระทบต่อทรัพย์สินของตน รวมถึงต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนที่จะมีการเวนคืนอีกด้วย โดยมีใจความตามกฎหมายว่า

มาตรา 57 ซึ่งบัญญัติว่า¹⁰⁰ “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบ การพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ”

มาตรา 84 บัญญัติว่า¹⁰¹ “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

(1) สนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรมโดยอาศัยกลไกตลาด และสนับสนุน ให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยต้องยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจซึ่งมีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และต้องไม่ประกอบกิจการที่มี ลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีสาธารณูปโภค

(10) จัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนเพื่อ ประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐในทางเศรษฐกิจ และต้องมีให้สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอยู่ความผูกขาดของเอกชนอันอาจก่อความเสียหายแก่รัฐ

(11) การดำเนินการใดที่เป็นเหตุให้โครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน หรือเพื่อความมั่นคง

¹⁰⁰ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก 24 สิงหาคม 2550 หน้า 16.

¹⁰¹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก 24 สิงหาคม 2550 หน้า 25.

ของรัฐ ตกไปเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน หรือทำให้รัฐเป็นเจ้าของน้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ดจะกระทำมิได้...”

มาตรา 85 บัญญัติว่า¹⁰² “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

(2) กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือ สิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น...”

มาตรา 86 บัญญัติว่า¹⁰³ “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้าน วิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และ พลังงาน ดังต่อไปนี้

(2) ส่งเสริมการประดิษฐ์หรือการค้นคิดเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษาและ พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

หากพิจารณาจากภาพรวมของบทบัญญัติว่าด้วยการรับรองสิทธิและการ จำกัดสิทธิในทรัพย์สินภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ที่มีการนำเอาทฤษฎีรัฐธรรมนูญนิยมมาเป็นแม่แบบแล้ว จะพบว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนิยมมากมีแนวโน้มที่จะรับรองสิทธิในทรัพย์สินของ บุคคลและวางกระบวนการในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวไว้มากกว่ารัฐธรรมนูญนิมน้อย โดยเฉพาะ การกำหนดหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองทรัพย์สินของประชาชน และกำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วน ในการแสดงความคิดเห็นต่อโครงการของรัฐซึ่งอาจจะกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของตนได้ ซึ่งแน่นอน ว่าเป็นการกระทำการภายใต้หลักทฤษฎีรัฐธรรมนูญนิยม โดยเฉพาะในส่วนที่ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนและการถ่วงดุลอำนาจรัฐ

จากการศึกษาเกี่ยวกับการรับรองภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ โดยอาศัย หลักแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมเป็นหลักประกันในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแล้วนั้น พบว่าการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน ภายใต้ บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหากไม่ได้รับอิทธิพลของแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมเลย หรือได้รับแนวคิดรัฐธรรมนูญนิมน้อย ย่อมส่งผลให้การรับรองสิทธิในทรัพย์สินโดยอาศัยหลักประกัน สิทธิภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญซึ่งอยู่ภายใต้ระบบที่ยอมรับให้รัฐออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพได้ โดยไม่จำกัด ซึ่งการบัญญัติในลักษณะดังกล่าวเป็นเพียงการบัญญัติขึ้นไว้ภายใต้บทบังคับของกฎหมาย ที่กำหนดไว้เท่านั้น แต่หากได้รับแนวคิดรัฐธรรมนูญนิมนั้น จะพบว่าเป็นการรับรองโดย บทบัญญัติรัฐธรรมนูญอันเป็นแม่บทโดยจะวางหลักประกันในการคุ้มครองว่าบุคคลมีสิทธิและเสรีภาพ เพียงใดภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

¹⁰²ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก 24 สิงหาคม 2550 หน้า 27.

¹⁰³ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก 24 สิงหาคม 2550 หน้า 28.

จากแนวความคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงรากฐานอันเป็นสาระสำคัญของการมีสิทธิในทรัพย์สินที่บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น มีสาระสำคัญอันเป็นการแสดงถึงสิทธิพื้นฐานที่มาจากสิทธิและเสรีภาพ และแนวความคิดของสิทธิในทรัพย์สิน ยังส่งผลให้รัฐต้องกำหนดกฎเกณฑ์ของรัฐที่จะต้องปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งนอกจากจะส่งผลก่อให้เกิดสิทธิในทางมหาชนที่มุ่งหมายต่อการกระทำของรัฐแล้ว อีกทั้งยังเป็นตัวกำหนดความชอบธรรมของรัฐและของกฎหมายที่มีต่อคุณค่าของบุคคลในการมีสิทธิในทรัพย์สิน เพราะการมีสิทธิในทรัพย์สินจะเป็นตัวกำหนดภาระหน้าที่และวัตถุประสงค์ของรัฐ หากมีการจำกัดหรือการแทรกแซงขอบเขตของสิทธิในทรัพย์สินที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองภายในขอบเขตสิทธิและเสรีภาพ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการใช้สิทธิและเสรีภาพอื่นๆ ของประชาชนได้ เพราะการมีสิทธิในทรัพย์สินหรือหลักกรรมสิทธิ์เป็นสิทธิพื้นฐานที่รัฐจะต้องรับรองและคุ้มครองให้ ดังปรากฏพบในบทกฎหมายต่าง ๆ นอกจากรัฐธรรมนูญ อธิบายได้ดังนี้

3.1.2 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์

คำว่าอสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา 100 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้บังคับเมื่อปีพุทธศักราช 2468 โดยกรมร่างกฎหมายในขณะนั้นได้อธิบายไว้ดังนี้ อสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ “ที่ดินกับทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินนั้น ถาประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น อนึ่งคำว่าอสังหาริมทรัพย์ ท่านหมายรวมถึงสิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินด้วย”¹⁰⁴ สิทธิทั้งหลายอันได้แก่ ภารจำยอมเหนือที่ดิน จำนอง หรือสิ่งปลูกสร้าง เป็นต้น

ปัจจุบันในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย บรรพ 4 เรื่องกฎหมายลักษณะทรัพย์สินประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับลักษณะของทรัพย์สินไว้ใน มาตรา 137 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินหมายความว่า วัตถุที่มีรูปร่าง” และมาตรา 138 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินหมายความว่ารวมทั้งทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้” โดยท่านอาจารย์ ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช ได้อธิบายถึง คำว่า “ทรัพย์สิน” ตามประมวลแพ่งบัญญัติไว้ใน มาตรา 99(เดิม) ว่าเป็นการให้ความหมายอย่างกว้างเพราะคำว่าทรัพย์สินไม่ได้หมายความเฉพาะแต่สิ่งที่จับต้องได้สัมผัสได้เท่านั้นแต่รวมถึงวัตถุไม่มีรูปร่างที่จับต้องไม่ได้เช่น “สิทธิ” ด้วย ดังนั้นทรัพย์สินจึงหมายความว่ารวมทั้งวัตถุที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่างที่อาจมีราคาและถือเอาได้ เพราะในสมัยก่อนมนุษย์ถือเอาแต่วัตถุที่มีรูปร่างอันจับต้องยึดถือเอาได้ด้วยกำลังแห่งกาย เช่น โคน กระบือ ที่ดิน ไถ แอก เป็นสำคัญ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แบ่งทรัพย์สินออกเป็น 5 ประเภท

¹⁰⁴ บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน, พิมพ์ครั้งที่ 13, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์พลสยามพริ้นติ้ง(ประเทศไทย), 2553., หน้า 13 – 17.

คือ 1) อสังหาริมทรัพย์ 2) สงหาริมทรัพย์ 3) ทรัพย์แบ่งได้ 4) ทรัพย์แบ่งไม่ได้ และ 5) ทรัพย์นอกพหุณิชย์

และนิยามความหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปัจจุบันที่ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 139 ว่า “อสังหาริมทรัพย์หมายความว่า ที่ดิน และทรัพย์อันติดอยู่กับที่ดินลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น และหมายความรวมถึง ทรัพย์สิทธิอันเกี่ยวกับที่ดินหรือทรัพย์อันติด อยู่กับที่ดินหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้นด้วย” อันประกอบด้วย ที่ดิน ทรัพย์อันติดกับที่ดินมีลักษณะเป็นการถาวร ทรัพย์ซึ่งประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน และทรัพย์สิทธิอันเกี่ยวกับที่ดินหรือทรัพย์อันติดอยู่กับที่ดิน ตามบทบัญญัติมาตรานี้ นอกจากจะเป็นการให้ความหมายของอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นวัตถุที่มีรูปร่างแล้วยังหมายรวมถึงการมีสิทธิเหนือทรัพย์ หรือ ทรัพย์สิทธิ อีกด้วย

จากการศึกษาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยพบว่าไม่ปรากฏ การกำหนดคำนิยามความหมายของกรรมสิทธิ์ไว้อย่างชัดเจน หากแต่มีการให้สิทธิแก่เจ้าของทรัพย์สินไว้ในมาตรา 1336 บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แม้ด้วยบทประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย จะไม่ได้ให้คำนิยามของคำว่ากรรมสิทธิ์ไว้อย่างชัดเจน แต่จากการศึกษาพบว่าได้มีการกำหนดสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินไว้ในมาตรา 1336 ที่ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการแสดงถึงการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินด้วยการมีอำนาจจะทำได้ในการปฏิบัติต่อทรัพย์สินของตนอย่างอิสระตราบเท่าที่ไม่เป็นการขัดแย้งต่อบทกฎหมายใด อาทิ ด้วยการให้สิทธิในการใช้สอย รวมถึงการหาประโยชน์และการได้ประโยชน์ในทรัพย์สินนั้น ซึ่งถือได้ว่าการกำหนดสิทธิในการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแต่เพียงผู้เดียวที่จะมีสิทธิเต็มทีในทรัพย์สินนั้น จึงเป็นเรื่องว่าด้วยอำนาจของบุคคลที่จะใช้ต่อวัตถุทรัพย์สินได้โดยตรงหรือเรียกว่าทรัพย์สิทธิ รวมถึงการกล่าวถึงวิธีการได้มา ผล และความสิ้นสุดแห่งทรัพย์สิทธิบางประการด้วย

3.1.2.1 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ตามรัฐธรรมนูญ

จากแนวความคิดว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สิน ที่มีที่มาจากแนวคิดเรื่อง “สิทธิตามธรรมชาติ” ในทางปรัชญาของสังคมตะวันตก และด้วยคำสอนของศาสนาคริสต์เป็นที่มาสำคัญจากแนวความคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน นั่นคือความเสมอภาค และมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และมีสิทธิบางอย่างที่ติดตัวมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ได้แก่ สิทธิในชีวิต สิทธิในทรัพย์สิน ที่เป็นสิทธิไม่สามารถโอนแก่กันได้ สำหรับแนวความคิดเรื่องสิทธิในทรัพย์สินก็ถือเป็นพื้นฐานสำคัญ

สำหรับการวางรากฐานของหลักสิทธิและเสรีภาพ และหลักความเสมอภาคของบุคคล เพราะการมีสิทธิในทรัพย์สินนั้นเป็นสิทธิที่เจ้าของใช้กำลังแรงแห่งกายและสติปัญญาในการหาทรัพย์สินนั้นขึ้นมา จึงสามารถได้ประโยชน์จากทรัพย์สินของตน อาทิ ใช้สอยทรัพย์สิน จำหน่าย หรือจ่ายโอนได้ และเป็นสิทธิที่มีก่อนการเกิดรัฐ ในประเทศที่มีรัฐธรรมนูญในการปกครองและบริหารประเทศได้ตระหนักถึงเรื่องดังกล่าวเป็นสำคัญ ที่รัฐต้องเคารพและให้ความคุ้มครองโดยกฎหมาย หรือการรับรองสิทธิในทรัพย์สินในรัฐธรรมนูญ ที่ถือเป็นแนวความคิดที่มีคุณค่าอันถือเป็นสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญที่รัฐต้องรับรองและคุ้มครองให้ จึงส่งผลให้รัฐดำเนินการ หรือกระทำการต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับคุณค่าอันสูงสุดของรัฐธรรมนูญนั้น ถือเป็นสิ่งที่ไม่อาจก้าวล่วงหรือละเมิดได้ และไม่อาจจำหน่ายจ่ายโอน ทั้งนี้เพื่อให้สิทธิในทรัพย์สินที่บัญญัติรับรองไว้ภายในขอบเขตของรัฐธรรมนูญให้มีผลเป็นจริงในทางปฏิบัติ คือการมีสิทธิใช้สอยทรัพย์สิน ได้ซึ่งประโยชน์จากทรัพย์สินของตน หรือจำหน่าย จ่ายโอน ได้อย่างเป็นอิสระโดยขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของตนเอง

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน มาตรา 37 ได้บัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินว่า¹⁰⁵ “บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบทอดก ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ...”

มาตรา 56 บัญญัติว่า¹⁰⁶ “รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐอันจำเป็นต่อ การดำรงชีวิตของประชาชนหรือเพื่อความมั่นคงของรัฐ รัฐจะกระทำด้วยประการใดให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ ของเอกชนหรือทำให้รัฐเป็นเจ้าของน้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ดมิได้”

มาตรา 72 บัญญัติว่า¹⁰⁷ “รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(2) จัดให้มีการวางผังเมืองทุกระดับและบังคับการให้เป็นไปตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ รวมตลอดทั้งพัฒนาเมืองให้มีความเจริญโดยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

¹⁰⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 6 เมษายน 2560 หน้า 10.

¹⁰⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 6 เมษายน 2560 หน้า 15.

¹⁰⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 6 เมษายน 2560 หน้า 18.

(3) จัดให้มีมาตรการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม...”

มาตรา 75 บัญญัติว่า¹⁰⁸ “รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง จัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน ทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ

รัฐต้องไม่ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่กรณีที่มีความจำเป็น เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม การจัดให้มีสาธารณูปโภค หรือการจัดทำบริการสาธารณะ

3.1.2.2 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ในประมวลกฎหมาย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 139 บัญญัติว่า “อสังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ที่ดินและทรัพย์อันติดอยู่กับที่ดินมีลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น และหมายความรวมถึงทรัพย์สินอันเกี่ยวกับที่ดินหรือทรัพย์อันติดอยู่กับที่ดินหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้นด้วย

มาตรา 1298 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินทั้งหลายนั้น ท่านว่าจะก่อตั้งขึ้นได้แต่ด้วยอาศัยอำนาจในประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น”

มาตรา 1335 บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งบทกฎหมายในประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ท่านว่าแดนแห่งกรรมสิทธิ์นั้นกินทั้งเหนือพื้นดินและใต้พื้นดินด้วย”

มาตรา 1336 บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย”

ความหมายของสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตาม มาตรา 1367 บัญญัติว่า “บุคคลใดยึดถือทรัพย์สินโดยเจตนา จะยึดถือเพื่อตน ท่านว่าบุคคลนั้นได้สิทธิครอบครอง”

มาตรา 1368 บัญญัติว่า “บุคคลอาจได้มาซึ่งสิทธิครอบครองโดยผู้อื่นยึดถือไว้ให้”

และพบว่าบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์มีมากมายหลายฉบับ เป็นกฎหมายการจัดที่ดินทำกินให้แก่ประชาชนและมีสิทธิใน

¹⁰⁸ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 6 เมษายน 2560 หน้า 19.

ที่ดิน ด้วยมีเจตนารมณ์ในการจัดที่ดินให้แก่ประชาชนเพื่อทำกินและอยู่อาศัย และกระจายสิทธิการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนมีที่ดินทำกินตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด สำหรับการรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ในช่วงเวลาต่อมาพบว่า มีการรับรองกรรมสิทธิ์ในที่ดินด้วยการตราพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ซึ่งมีการรับรองสิทธิในที่ดินทำกินให้ประชาชนที่เพิ่มขึ้นตามแนวนโยบายแห่งรัฐ และเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และตราพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพขึ้นในปี พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ตามลำดับ

1) พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497¹⁰⁹

ความเป็นมา จากแต่เดิมก่อนการประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดินมีระบบกฎหมายในการบริหารจัดการที่ดินในประเทศไทยหลายฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติออกตราจองชั่วคราว ซึ่งประกาศเปลี่ยนนามพระราชบัญญัติเมื่อรัตนโกสินทรศก 124 เป็นพระราชบัญญัติออกโฉนดตราจองพระราชบัญญัติการออกโฉนดที่ดิน รัตนโกสินทรศก 127 พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ฉบับที่ 2 พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ฉบับที่ 3 พระราชบัญญัติแก้ไขความในมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการออกโฉนดที่ดิน ร.ศ. 127 พระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พุทธศักราช 2478 พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2479 พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2479 พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2479 พระราชบัญญัติควบคุมการได้มาซึ่งที่ดินโดยห้างหุ้นส่วนและบริษัทจำกัด เพื่อค้ากำไร พุทธศักราช 2485 และพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2486

แต่ต่อมานับตั้งแต่วันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับให้ยกเลิกไปและใช้ประมวลกฎหมายที่ดินฉบับเดียว และกำหนดให้ผู้ที่ได้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ โดยไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน แจ้งการครอบครองที่ดินต่อนายอำเภอท้องที่เพื่อการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ตามกฎหมาย

หลักการสำคัญ ประมวลกฎหมายที่ดิน พุทธศักราช 2497 ในการประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดินโดยรัฐ ได้ดำเนินการจัดที่ดินให้แก่ประชาชนได้มีสิทธิในที่ดินโดยกว้างขวาง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และส่งเสริมให้ประชาชนมีที่ดินทำมาหากิน โดยจัดให้มีการเดินสำรวจ และออกเอกสารสิทธิด้วยการใช้ระวางรูปถ่ายทางอากาศ การรับจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ และการทำกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน โดยบทบัญญัติของประมวลกฎหมายที่ดินจะให้อำนาจของกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย ในการดูแลรักษา และจัดการที่ดินของรัฐและที่ดินของเอกชนในภาพรวม ของประมวลกฎหมายที่ดินเป็นการ

¹⁰⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 71 ตอนที่ 78 ฉบับพิเศษ 30 พฤศจิกายน 2479 หน้า 1.

กำหนดอย่างเป็นระบบในเรื่องการกำหนดสิทธิในที่ดิน การออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน การดำเนินการรังวัดที่ดิน การดำเนินการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามมาตรา 74 การดำเนินการเรื่องจัดกรรมสิทธิในที่ดินให้แก่ประชาชนตามมาตรา 3 การกำหนดสิทธิในที่ดินเพื่อการศาสนา การกำหนดสิทธิในที่ดินของคนต่างด้าวตามมาตรา 96 ทวิวรรคหนึ่ง และการกำหนดสิทธิในที่ดินของนิติบุคคลบางประเภทตามมาตรา 97 เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการขอมิสิทธิในที่ดิน และเพื่อสะดวกแก่การบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่

โดยมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 1 บัญญัติว่า “ในประมวลกฎหมายนี้

“ที่ดิน” หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไป และให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย

“สิทธิในที่ดิน” หมายความว่า กรรมสิทธิ์ และให้หมายความรวมถึงสิทธิครอบครองด้วย

“ใบจอง” หมายความว่า หนังสือแสดงการยอมให้เข้าครอบครองที่ดินชั่วคราว

“หนังสือรับรองการทำประโยชน์” หมายความว่า หนังสือคำรับรองจากพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าได้ทำประโยชน์ในที่ดินแล้ว

“ใบไต่สวน” หมายความว่า หนังสือแสดงการสอบสวนเพื่อออกโฉนดที่ดิน และให้หมายความรวมถึงใบนำด้วย

“โฉนดที่ดิน” หมายความว่า หนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน และให้หมายความรวมถึงโฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง และตราจองที่ตราว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว”

มาตรา 3 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ในกรณีต่อไปนี้

(1) ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ตามบทกฎหมายก่อนวันที่ประมวลกฎหมายนี้ใช้บังคับ หรือได้มาซึ่งโฉนดที่ดินตามบทแห่งประมวลกฎหมายนี้

(2) ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพหรือกฎหมายอื่น

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 6 บุคคลใดได้มาซึ่งสิทธิครอบครองในที่ดินก่อนวันที่ประมวลกฎหมายนี้ใช้บังคับ ให้มีสิทธิครอบครองสืบไปและให้คุ้มครองตลอดถึงผู้โอนด้วย”

2) พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511¹¹⁰

ความเป็นมา พบว่าประเทศไทยได้มีแนวคิดการจัดสรรที่ดินทำกินให้กับประชาชนมานานแล้ว ดังปรากฏพบในพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พุทธศักราช 2485 และพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2504 จึงมีความต้องการให้เหมาะสมกับกาลสมัย และต้องการนำบทบัญญัติมาไว้รวมเป็นฉบับเดียว ได้แก่การจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง หรือนิคมกสิกรรม และนิคมเกลือ ในรูปแบบสหกรณ์ต่าง ๆ และต้องการกำหนดประเภทนิคมและแผนที่กำหนดแนวเขตที่ดินที่จะจัดตั้งนิคม

หลักการและสาระสำคัญ เป็นมาตรการช่วยเหลือประชาชนให้มีที่ดินทำกิน โดยการจัดตั้งเป็นนิคมด้วยการกำหนดแนวเขตที่ดินจัดตั้งเป็นนิคมหลักการสำคัญคือ เป็นการให้อำนาจของรัฐในการจัดที่ดินโดยนำที่ดินของรัฐมาจัดให้ประชาชนเพื่อมีที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพ ในที่ดินที่จัดตั้งเป็นนิคมโดยกฎหมายและมาตรา โดยประเทศไทยได้มีการจัดที่ดินให้ประชาชนมาก่อน ในพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พุทธศักราช 2485 และพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2504 และได้ประกาศยกเลิกโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นการจัดให้ประชาชนเพื่อมีที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพในที่ดินที่จัดตั้งเป็นนิคมโดยกฎหมาย โดยมีสองรูปแบบคือ รูปแบบนิคมสร้างตนเอง โดยมีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้ดำเนินการ ตามมาตรา 5 และรูปแบบนิคมสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกัน ด้วยข้อกำหนดที่ว่า เมื่อสมาชิกได้ทำประโยชน์ในที่ดินติดต่อกันเกินกว่า 5 ปี ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 5 และชำระเงินค่าช่วยทุนและหนี้สินหมดแล้วจึงจะได้หนังสือรับรองการทำประโยชน์ซึ่งสามารถนำไปขอเอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายที่ดินได้ และอยู่ภายใต้ข้อกำหนดห้ามโอนภายในระยะเวลา 5 ปีนับแต่วันได้รับเอกสารสิทธิตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 12 ยกเว้นการเป็นมรดกตกทอดให้แก่ทายาทโดยธรรม

โดยมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 6 บัญญัติว่า “ให้รัฐบาลมีอำนาจจัดที่ดินของรัฐ เพื่อให้ประชาชนได้มีที่ตั้งเคหสถานและประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งในที่ดินนั้น โดยจัดตั้งเป็นนิคมตามพระราชบัญญัตินี้”

มาตรา 8 บัญญัติว่า “ให้อธิบดีมีอำนาจอนุญาตให้สมาชิกนิคมเข้าทำประโยชน์ในที่ดินของนิคมตามกำลังแห่งครอบครัวของสมาชิกนิคมนั้นแต่ไม่เกินครอบครัวละห้าสิบไร่”

¹¹⁰ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 85 ตอนที่ 55 19 มิถุนายน 2511 หน้า 59.

มาตรา 9 บัญญัติว่า “สมาชิกนิคมจะต้องใช้ที่ดินที่ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ตามมาตรา 8”

มาตรา 11 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 26 และมาตรา 40 เมื่อสมาชิกนิคมได้ทำประโยชน์ในที่ดินแล้ว และได้เป็นสมาชิกนิคมมาเป็นเวลาเกินกว่าห้าปี ทั้งได้ชำระเงินช่วยเหลือที่รัฐบาลได้ลงไปตามมาตรา 10 และชำระหนี้เกี่ยวกับกิจการของนิคมให้แก่ทางราชการเรียบร้อยแล้ว ให้ออกหนังสือแสดงการทำประโยชน์ ให้แก่ผู้นั้น”

3) พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518¹¹¹

ความเป็นมา ประชากรส่วนใหญ่ในประเทศไทยประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่ดินจึงเป็นปัจจัยสำคัญและเป็นรากฐานเบื้องต้นของการผลิตทางเกษตรกรรม แต่ปรากฏว่าเกษตรกรกำลังประสบความเดือดร้อน เนื่องจากต้องสูญเสียสิทธิในที่ดินและกลายเป็นผู้เช่าที่ดิน ต้องเสียค่าเช่าที่ดินในอัตราสูงเกินสมควร ที่ดินขาดการบำรุงรักษา จึงทำให้อัตราผลิตทางเกษตรกรรมอยู่ในระดับต่ำ เกษตรกรไม่ได้รับความเป็นธรรมและเสียเปรียบจากระบบการเช่าที่ดิน และการจำหน่ายผลิตผลตลอดมา ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะความยุ่งยากทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและการเมืองของประเทศเป็นอย่างมาก

หลักการและสาระสำคัญ เป็นความจำเป็นที่รัฐจะต้องดำเนินการแก้ไข ปัญหาโดยวิธีการปฏิรูปที่ดิน เพื่อช่วยให้เกษตรกรมีที่ดินทำกิน และให้การใช้ที่ดินเกิดประโยชน์มากที่สุด พร้อมกับการจัดระบบการผลิตและจำหน่ายผลิตผลเกษตรกรรม เพื่อให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกร ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสนองแนวนโยบายแห่งรัฐในการลดความเหลื่อมล้ำในฐานะของบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคม ตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หน่วยงานที่ทำหน้าที่รักษาการ และดำเนินงานในตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

โดยมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้

“การปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม” หมายความว่า การปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการถือครองในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมรวมถึงการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้น โดยรัฐนำที่ดินของรัฐหรือที่ดินที่รัฐจัดซื้อหรือเวนคืนจากเจ้าของที่ดิน ซึ่งมีได้ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นด้วยตนเอง หรือมีที่ดินเกินสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อจัดให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินของตนเองหรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพและสถาบันเกษตรกรได้

¹¹¹ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 92 ตอนที่ 54 5 มีนาคม 2518 หน้า 10.

เช่าซื้อ เช่าหรือเช่าทำประโยชน์โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพเกษตรกร การปรับปรุง ทรัพยากรและปัจจัยการผลิต ตลอดจนการผลิตและการจำหน่ายให้เกิดผลดียิ่งขึ้น”

มาตรา 30 บัญญัติว่า “บรรดาที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ที่ ส.ป.ก.ได้มาให้ ส.ป.ก. มีอำนาจจัดให้เกษตรกรหรือ สถาบันเกษตรกรได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่ คณะกรรมการกำหนด ตามขนาดการถือครองในที่ดิน ดังกล่าวต่อไปนี้

(1) จำนวนที่ดินไม่เกินห้าสิบไร่ สำหรับเกษตรกรและบุคคลในครอบครัว เดียวกัน ซึ่งประกอบเกษตรกรรม อย่างอื่นนอกจากเกษตรกรรมเลี้ยงสัตว์ใหญ่ตาม (2)

(2) จำนวนที่ดินไม่เกินหนึ่งร้อยไร่ สำหรับเกษตรกรและบุคคลในครอบครัว เดียวกัน ซึ่งใช้ประกอบเกษตรกรรมเลี้ยงสัตว์ใหญ่ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศกำหนด...”

มาตรา 31 บัญญัติว่า “ถ้าเกษตรกรผู้ใดต้องการมีสิทธิในที่ดินหรือขอเช่า ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเกินกว่าที่กำหนดไว้ตาม มาตรา 30 (1) หรือ (2) และแสดงได้ว่าตนมี ความสามารถและมีปัจจัยที่จะทำที่ดินที่ขอเพิ่มนั้นให้เป็นประโยชน์ในทางเกษตรกรรมได้ ทั้งตนจะ เป็นผู้ประกอบเกษตรกรรมในที่ดินนั้นด้วยตนเอง ให้ทำคำร้องยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่...”

3.1.3 การรับรองสิทธิในสังหาริมทรัพย์

บทบัญญัติ “สังหาริมทรัพย์” ที่ใช้บังคับเมื่อปี พ.ศ. 2468 อันเป็นบทบัญญัติเดิมคือ มาตรา 101 ได้ให้นิยามความหมายของสังหาริมทรัพย์ว่า¹¹² “ได้แก่ทรัพย์สินทั้งหลายอันอาจขนเคลื่อนที่ จากที่แห่งหนึ่งไปแห่งอื่นได้ ไม่ว่าเคลื่อนด้วยแรงเดินแห่งตัวทรัพย์สินนั้นเอง ถ้าเคลื่อนด้วยกำลังภายนอก อนึ่ง คำว่าสังหาริมทรัพย์ ท่านหมายรวมทั้งกำลังแรงแก่ธรรมชาติอันอาจถือเอาได้ และทั้งสิทธิ ทั้งหลายอันเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ด้วย” และในปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 140 บัญญัติว่า “สังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ และ หมายรวมถึงสิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นด้วย” จากบทบัญญัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ใน สมัยก่อนมนุษย์ถือเอาแต่วัตถุที่มีรูปร่างอันจับต้องยึดถือเอาได้ด้วยกำลังแห่งกาย เช่น โค กระบือ ที่ดิน ไถ แอก เป็นสำคัญ โดยความคิดที่จะถือเอาซึ่งวัตถุไม่มีรูปร่าง เช่น ลิขสิทธิ์ยังไม่ได้เริ่มขึ้น แต่ ด้วยพัฒนาการของโลกได้เปลี่ยนแปลงวัตถุในทรัพย์สินที่บุคคลจะถือเอาได้เพิ่มจำนวนขึ้นตามจำนวน และความต้องการของประชากร¹¹³ ดังนั้นเฉกเช่นเดียวกับนิยามความหมายของคำว่า ทรัพย์สิน ที่

¹¹² คณิต ฦ นคร, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559., หน้า 349.

¹¹³ เสนีย์ ปราโมช มรว., คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์พลสยามพริ้นติ้ง (ประเทศไทย), 2551., หน้า 9.

จำเป็นต้องพิจารณาบทบัญญัติ มาตรา 137 และ บทบัญญัติของมาตรา 138 ประกอบกัน เพราะคำว่า "ทรัพย์สิน" นอกจากจะหมายถึงวัตถุมีรูปร่างแล้วยังต้องเป็นวัตถุมีรูปร่างอันอาจมีราคาและถือเอาได้ด้วย ส่วนคำว่า "ทรัพย์สิน" หมายถึงวัตถุมีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาได้และถือเอาได้ประการหนึ่ง และยังหมายถึงวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาได้และถือเอาได้อีกประการหนึ่ง ซึ่งหมายความรวมถึงทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดจากผลผลิตทางความคิดหรือการสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่ไม่อาจจับต้องหรือสัมผัสได้แต่สามารถสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดและสติปัญญานั้นได้อย่างมหาศาล

3.1.3.1 การรับรองสิทธิในสังหาริมทรัพย์ตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา 37 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบทอดกอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 60 บัญญัติว่า “รัฐต้องรักษาไว้ซึ่งคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมอันเป็น สมบัติของชาติ เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน

การจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง ไม่ว่าจะใช้เพื่อส่งวิทยุ กระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม หรือเพื่อประโยชน์อื่นใด ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะ รวมตลอดทั้งการให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้ใช้ประโยชน์จาก คลื่นความถี่ด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

รัฐต้องจัดให้มีองค์กรของรัฐที่มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อรับผิดชอบและกำกับกำกับการดำเนินการเกี่ยวกับคลื่นความถี่ให้เป็นไปตามวรรคสอง ในการนี้องค์กรดังกล่าวต้องจัดให้มีมาตรการป้องกันมิให้มีการแสวงหาประโยชน์จากผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือสร้างภาระแก่ผู้บริโภคเกินความจำเป็น ป้องกันมิให้คลื่นความถี่รบกวนกัน รวมตลอดทั้งป้องกันการกระทำที่มีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ หรือปิดกั้นการรับรู้ข้อมูลหรือข่าวสารที่ถูกต้องตามความเป็นจริงของประชาชน และป้องกันมิให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลใดใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่โดยไม่คำนึงถึงสิทธิของประชาชนทั่วไป รวมตลอดทั้ง การกำหนดสัดส่วนขั้นต่ำที่ผู้ใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่จะต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

3.1.3.2 การรับรองสิทธิในสังหาริมทรัพย์ในประมวลกฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 140 “สังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ และหมายความรวมถึงสิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นด้วย” หมายถึง ทรัพย์สินทั้งหลายที่เคลื่อนที่ได้โดยไม่เสียรูปทรงหรือเสียสภาพแห่งตัวทรัพย์สินนั้น รวมทั้ง กำลังแรงแห่งธรรมชาติ ทรัพย์สินเคลื่อนที่ได้โดยสภาพตัวทรัพย์สินเอง หรือเคลื่อนที่ได้โดยกำลังจากภายนอกและสิทธิอันเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินแต่เดิมความหมายของสังหาริมทรัพย์นั้นคือทรัพย์สินที่

เคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งได้ รวมถึงสิทธิต่างๆของทรัพย์สินนั้นๆ ด้วย ต่อมาจึงมีการแก้ไขใหม่ในปี พ.ศ. 2535 และใช้ความหมายตามมาตรา 140 ซึ่งเป็นที่เข้าใจได้โดยง่ายว่าทรัพย์สินที่ใดไม่ใช่ อสังหาริมทรัพย์ ก็ถือเป็นสังหาริมทรัพย์ทั้งสิ้น โดยสิทธิในสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ สิทธิในสัญญาบางอย่าง เช่น สิทธิในหุ้นส่วน สิทธิการเช่า สิทธิจำนำ เป็นต้น

1) พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482¹¹⁴

ความเป็นมา สัตว์พาหนะ อันประกอบด้วย ช้าง มา โค กระบือ ลอ ลา ซึ่งต้องทำตัวรูปพรรณ โดยการนำสัตว์นั้นไปขอดจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณจากนายทะเบียนท้องที่

หลักการและสาระสำคัญ เป็นการกำหนดให้จดทะเบียนทำตัวรูปพรรณสัตว์พาหนะ เพื่อประโยชน์ในทางการค้าด้วยการนำไปจำหน่ายได้ โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่รักษาการและมีอำนาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียม เนื่องจากสัตว์พาหนะถือเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สำคัญของเจ้าของ จึงต้องมีการจดทะเบียนเพื่อยืนยันความเป็นเจ้าของและป้องกันการลักขโมยอันจะเป็นการนำมาซึ่งความไม่สงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

ดังมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 8 บัญญัติว่า “เมื่อสัตว์พาหนะดังต่อไปนี้ คือ

- (1) ช้างมีอายุย่างเข้าปีที่แปด
- (2) สัตว์อื่นนอกจากโคตัวเมียมีอายุย่างเข้าปีที่หก
- (3) สัตว์ใดได้ใช้ขับขี่ยลากเข็นหรือใช้งานแล้ว
- (4) สัตว์ใดที่มีอายุย่างเข้าปีที่สี่ เมื่อจะนำออกนอกราชอาณาจักร

(5) โคตัวเมียมีอายุย่างเข้าปีที่หก เมื่อจะทำการโอนกรรมสิทธิ์ เว้นแต่ในกรณีรับมรดก ให้เจ้าของหรือตัวแทนพร้อมด้วยผู้ใหญ่บ้าน หรือพยานในกรณีที่ไม่มีผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ใหญ่บ้านไปด้วยไม่ได้ให้นำสัตว์นั้นไปขอดจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณจากนายทะเบียนท้องที่

มาตรา 14 บัญญัติว่า “การโอนกรรมสิทธิ์สัตว์พาหนะ ให้ผู้โอนและผู้รับโอนทั้งสองฝ่ายหรือตัวแทนนำสัตว์พาหนะและ ตัวรูปพรรณไปยังนายทะเบียนเพื่อจดทะเบียนการโอนกรรมสิทธิ์...”

มาตรา 16 บัญญัติว่า “การจำหน่ายสัตว์พาหนะ ให้ผู้จำหน่ายและผู้รับจำหน่ายทั้งสองฝ่ายหรือตัวแทนนำตัวรูปพรรณประจำตัวสัตว์ที่จะจำหน่ายไปยังนายทะเบียนท้องที่...”

¹¹⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 56 6 พฤศจิกายน 2482 หน้า 1492.

2) พระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514¹¹⁵

ความเป็นมา โดยที่ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการพัฒนาในด้านอุตสาหกรรมมากขึ้น แต่การจําเองเครื่องจักร ไม่อาจกระทำได้ เพราะตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เครื่องจักรไม่ใช่สังหาริมทรัพย์ซึ่งได้จดทะเบียนไว้ตามกฎหมาย จึงกำหนดให้มีการตรากฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนเครื่องจักรขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบอุตสาหกรรมนำเครื่องจักรที่ได้จดทะเบียนแล้วไปจําเองได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบอุตสาหกรรมมีเงินทุนหมุนเวียนสำหรับดำเนินกิจการเพิ่มมากขึ้น

หลักการและสาระสำคัญ เพื่อจะช่วยให้ผู้ประกอบอุตสาหกรรมมีเงินทุนสำหรับดำเนินกิจการเพิ่มมากขึ้นและสะดวกต่อการดำเนินธุรกิจด้วย อันจะเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ หลักการสำคัญจึงเป็นการกำหนดให้มีการจดทะเบียนกรรมสิทธิ์เครื่องจักรด้วยการแถลงแหล่งที่มา และเพื่อแสดงกรรมสิทธิ์ในการเป็นเจ้าของที่แท้จริง เพราะนอกจากจะเป็นการสะดวกต่อการดำเนินธุรกิจแล้วยังจะนำมาซึ่งประโยชน์แก่การพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศต่อไป

ดั่งมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 3 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้

“เครื่องจักร” หมายความว่า สิ่งที่ประกอบด้วยชิ้นส่วนหลายชิ้นสำหรับใช้ก่อกำเนิดพลังงานเปลี่ยนหรือแปลงสภาพพลังงานหรือส่งพลังงาน ทั้งนี้ด้วยกำลังไอน้ำ เชื้อเพลิง ลม ก๊าซ ไฟฟ้าหรือพลังงานอื่นใด อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันและหมายความรวมถึงอุปกรณ์ลวี่ล ปูลเล สายพาน เฟลา เกียร์หรือสิ่งอื่นที่ทำงานสนองกัน

“เจ้าของ” หมายความว่าผู้ถือกรรมสิทธิ์

“จดทะเบียนเครื่องจักร” หมายความว่า การจดทะเบียนกรรมสิทธิ์เครื่องจักรและหรือการจดทะเบียนนิติกรรมอื่นเกี่ยวกับเครื่องจักรในภายหลัง...”

มาตรา 5 บัญญัติว่า “เครื่องจักรใดเมื่อได้จดทะเบียนกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้แล้วให้ถือว่าเป็น สังหาริมทรัพย์ที่อาจจําเองได้ ตามมาตรา 703 (4) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และให้นำบทบัญญัติมาตรา 1299 มาตรา 1300 และมาตรา 1301 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

¹¹⁵ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 88 ตอนที่ 44 27 เมษายน 2514 หน้า 247.

3) พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535¹¹⁶

ความเป็นมา พบว่าประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทยมานานแล้ว ดังปรากฏพบ พระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2517 และพระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 เป็นกฎหมายที่ให้ หน่วยงานที่เป็นศูนย์รวมในการกำกับดูแลและพัฒนาตลาดทุน มีวัตถุประสงค์เพื่อการกำกับและ ควบคุมบริษัทหลักทรัพย์ นายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ และการเป็นที่ปรึกษาการลงทุนในการค้า หลักทรัพย์ การจัดจำหน่ายหลักทรัพย์ การจัดการกองทุนรวม การจัดการกองทุนส่วนบุคคลด้วยการมี มาตรการที่มุ่งคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ลงทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามกฎหมาย

หลักการและสาระสำคัญ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาพบว่า การซื้อขายใน ตลาดหลักทรัพย์นับวันจะทวีความสำคัญต่อตลาดทุน และเป็นประโยชน์ต่อผู้ลงทุนยิ่งขึ้น ในขณะที่ การกระทำความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดไม่เป็นธรรมในการซื้อขายหลักทรัพย์มีความเปลี่ยนแปลง และสลับซับซ้อนมากขึ้นและพบว่าการกระทำความผิดในรูปแบบใหม่ ๆ และที่เปลี่ยนไป จึงตรา พระราชบัญญัติขึ้นมาเพื่อควบคุมลักษณะการกระทำความผิดและเพิ่มมาตรการในการบังคับใช้ กฎหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ทันสถานการณ์ และเป็นสากล รวมทั้งเพื่อรองรับการเชื่อมโยง ตลาดทุน และผลิตภัณฑ์ทางการเงินใหม่ ๆ

ดังปรากฏหลักการสำคัญในกฎหมายดังนี้

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้ “หลักทรัพย์” หมายความว่า

(1) ตัวเงินคลัง (2) พันธบัตร (3) ตัวเงิน (4) หุ้น (5) หุ้นกู้ (6) หน่วย ลงทุนอันได้แก่ ตราสารหรือหลักฐานแสดงสิทธิในทรัพย์สินของกองทุนรวม (7) ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้น (8) ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นกู้ (9) ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหน่วยลงทุน และ (10) ตราสารอื่นใดที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. กำหนด”

จากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายข้างต้นพบว่าการแก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติอีกหลายครั้งดังนี้ พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 โดยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เพื่อให้กองทุนสำรองเลี้ยงชีพตามกฎหมายว่า ด้วยกองทุนสำรองเลี้ยงชีพมีลักษณะเป็นการประกอบธุรกิจการจัดการลงทุนประเภทหนึ่ง ซึ่งมี ลักษณะใกล้เคียงกับการประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ประเภทการจัดการกองทุนส่วนบุคคล จึงกำหนดให้ เป็นไปตามมาตรฐานและหลักการเดียวกันกับการจัดการกองทุนส่วนบุคคล

¹¹⁶ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 22 16 มีนาคม 2535

เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์จึงกำหนดให้กระทำการตามมาตรา 238 มาตรา 239 มาตรา 240 มาตรา 241 และมาตรา 242 ถ้าฝ่าฝืนตามมาตรา 19 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 268/1 และมาตรา 268/2 แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535

“มาตรา 268/1 บุคคลตามมาตรา 33/1 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดตามมาตรา 33/1 วรรคสอง ในเรื่องหน้าที่และความรับผิดชอบในการเปิดเผยข้อมูล หรือหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติภายหลัง การได้รับอนุญาตเช่นเดียวกับบริษัทที่ออกหลักทรัพย์ ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น และในกรณีที่เป็นความผิดที่เปรียบเทียบได้ ให้เปรียบเทียบได้เช่นเดียวกัน

มาตรา 268/2 บุคคลตามมาตรา 33/2 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. กำหนดตามมาตรา 33/2 ให้มีหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันกับบริษัทที่ออกหลักทรัพย์ในการเปิดเผยข้อมูล ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น และในกรณีที่เป็นความผิดที่เปรียบเทียบได้ให้เปรียบเทียบได้ เช่นเดียวกัน” จึงตราพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2559

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น สาระสำคัญของบทบัญญัติกฎหมายนี้ เพื่อคุ้มครองผู้ลงทุนในเรื่องการได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง เพียงพอ และคุ้มครองผู้ลงทุนโดยรวมจากการซื้อขายหลักทรัพย์ อาทิ หุ้น หุ้นกู้ กองทุนรวม เป็นต้น โดยทำให้การซื้อขายมี และเป็นธรรมอย่างเท่าเทียม อีกทั้งเพื่อดูแลตลาดซื้อขายหลักทรัพย์ให้น่าเชื่อถืออย่างมีประสิทธิภาพ และโปร่งใส

4) พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558¹¹⁷

ความเป็นมา เพราะการจำนอง ตามมาตรา 703 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จำกัดไว้เฉพาะอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์มีทะเบียนบางประเภทเท่านั้น ผู้ประกอบธุรกิจจึงไม่สามารถนำทรัพย์สินอื่นที่ใช้ในการประกอบธุรกิจนอกจากทรัพย์สินดังกล่าวมาใช้เป็นประกันการชำระหนี้ในลักษณะที่ผู้ให้หลักประกันไม่ต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับหลักประกันได้ ดังนั้น เพื่อให้ผู้ประกอบการได้รับความสะดวกและคล่องตัวในการพัฒนาต่อยอดทางธุรกิจจึงกำหนดให้มีการรับประกันสิทธิอื่น ๆ ที่มีเหนือทรัพย์สินเป็นการประกันการชำระหนี้ได้ตามที่กำหนดในกฎหมายบัญญัติ

หลักการและสาระสำคัญ เป็นการกำหนดให้ผู้ให้หลักประกันจะต้องนำทรัพย์สินที่ตนมีสิทธิอยู่ในปัจจุบันหรือที่จะได้มาในอนาคตตามสัญญาหรือนิติสัมพันธ์ใด ๆ มาใช้เป็นหลักประกันก็ได้ แต่สัญญาหลักประกันทางธุรกิจต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงาน

¹¹⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 104 ก 5 พฤศจิกายน 2558 หน้า 1.

ทะเบียนตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 2...” แต่สิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสิทธิ ที่เป็นหลักประกัน ตามสัญญาจะมีขึ้นเมื่อผู้ให้หลักประกันได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้น โดยที่ทรัพย์สินที่อาจนำมาใช้เป็นประกัน การชำระหนี้ ในลักษณะที่ผู้ให้หลักประกันไม่ต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับหลักประกัน

ดังมีหลักการสำคัญทางกฎหมายดังต่อไปนี้

มาตรา 8 บัญญัติว่า¹¹⁸ “หลักประกันได้แก่ทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้

- (1) กิจการ
- (2) สิทธิเรียกร้อง
- (3) สิ่งหามทรัพย์ที่ผู้ให้หลักประกันใช้ในการประกอบธุรกิจ เช่น เครื่องจักร สินค้าคงคลัง หรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า

(4) ทรัพย์สินทางปัญญา...”

มาตรา 22 บัญญัติว่า¹¹⁹ “ผู้ให้หลักประกันมีสิทธิครอบครอง ใช้สอย แลกเปลี่ยน จำหน่าย จ่ายโอน และจำนองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน รวมทั้งใช้เป็นหลักประกัน ใช้ในการผลิต นำไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่นใช้ไปสิ้นไปในกรณีที่ครอบครองเพื่อการใช้สิ้นเปลือง และได้ออกผลของทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน...”

มาตรา 73 บัญญัติว่า¹²⁰ “ให้ผู้บังคับหลักประกันมีอำนาจหน้าที่ บำรุงรักษา จัดการและดำเนินกิจการ ที่เป็นหลักประกันจนกว่าจะจำหน่ายกิจการที่เป็นหลักประกัน ได้ ตรวจสอบและประเมินราคากิจการ ที่เป็นหลักประกัน กำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการจำหน่าย กิจการที่เป็นหลักประกัน ดำเนินการจำหน่าย กิจการที่เป็นหลักประกัน และจัดสรรเงินที่ได้จากการ จำหน่ายกิจการที่เป็นหลักประกันตามมาตรา 74 เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ ผู้บังคับหลักประกันอาจ จำหน่ายจ่ายโอน เช่า ให้เช่า ชำระหนี้ ก่อหนี้ หรือ กระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดภาวะในกิจการที่เป็น หลักประกันได้เพียงพอที่จำเป็นเพื่อให้กิจการสามารถดำเนินการต่อไปได้...”

3.1.4 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นหรือสร้างสรรค์ ของมนุษย์ เป็นการสร้างผลผลิตด้วยความคิดและสติปัญญาและความชำนาญซึ่งเป็นการแสดงถึง ความสามารถเฉพาะตัวของบุคคล โดยไม่คำนึงชนิดของการสร้างสรรค์หรือวิธีการในการแสดงออก โดยการ รับรองทรัพย์สินทางปัญญาแสดงออกในรูปแบบของสิ่งที่จับต้องได้ เช่น สินค้าต่าง ๆ หรือในรูปแบบ

¹¹⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 104 ก 5 พฤศจิกายน 2558 หน้า 3.

¹¹⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 104 ก 5 พฤศจิกายน 2558 หน้า 5.

¹²⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 104 ก 5 พฤศจิกายน 2558 หน้า 18.

ของสิ่งที่จับต้องไม่ได้เช่น แนวคิดในการดำเนินธุรกิจ หรือ กรรมวิธีการผลิตทางอุตสาหกรรม เป็นต้น ประกอบด้วย พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติการผลิตภัณฑ์ซอฟต์แวร์ พ.ศ. 2548 ดังอธิบายได้ดังนี้

1) พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522¹²¹

สิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ถือเป็นสิทธิเด็ดขาดตามกฎหมายที่รัฐออกให้แก่บุคคลโดยสิทธินี้จะให้อำนาจผู้ทรงสิทธิที่จะกีดกันและหวงห้ามมิให้บุคคลอื่นกระทำการแสวงหาประโยชน์โดยปราศจากความยินยอมของผู้ทรงสิทธิบัตร ดังนั้น จึงทำให้สิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินที่เจ้าของสามารถจำหน่ายโอนหรือก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ได้ ประเทศไทยมีการยกร่างกฎหมายในปี 2456 แต่ยังไม่เคยผ่านเป็นกฎหมาย ต่อมาก็ได้บัญญัติกฎหมายรับรองสิทธิบัตรในปี พ.ศ. 2522 เป็นฉบับแรก โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 12 กันยายน พ.ศ. 2522 หลักการและเหตุผลที่ตราพระราชบัญญัติเพื่อส่งเสริมให้มีการวิจัย ประดิษฐ์และออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อรับรองสิทธิของผู้ประดิษฐ์และออกแบบตามกฎหมาย และ มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายตามสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ. 2535 ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 20 กันยายน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 โดยมีการเพิ่มเติมความคุ้มครองในผลิตภัณฑ์ยา รวมถึงเครื่องจักรการเกษตร ปัจจุบันมีการแก้ไขมาเป็นฉบับที่ 3 คือ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขตามข้อตกลง TRIPs และมีการเพิ่มความคุ้มครองในอนุสิทธิบัตรด้วย

มาตรา 3 บัญญัติว่า

“สิทธิบัตร หมายความว่า หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ ตามที่กำหนดในหมวด 2 และหมวด 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้”

“อนุสิทธิบัตร หมายความว่า หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ ตามที่กำหนด”

“การประดิษฐ์ หมายความว่า การคิดค้น หรือคิดทำขึ้นอันเป็นผลให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ หรือกรรมวิธีใดชิ้นใหม่...”

“กรรมวิธี หมายความว่า วิธีการ กระบวนการ หรือกรรมวิธีในการผลิต หรือการเก็บรักษาให้คงสภาพหรือให้มีคุณภาพดีขึ้น...”

¹²¹ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 96 ตอนที่ 35 16 มีนาคม 2522 หน้า 1.

"แบบผลิตภัณฑ์ หมายความว่า รูปร่างของผลิตภัณฑ์ หรือองค์ประกอบของ ลวดลาย หรือสีของผลิตภัณฑ์อันมีลักษณะพิเศษสำหรับผลิตภัณฑ์ซึ่งสามารถใช้เป็นแบบสำหรับ อุตสาหกรรมรวมทั้งหัตถกรรมได้"

มาตรา 5 บัญญัติว่า "ภายใต้บังคับมาตรา 9 การประดิษฐ์ที่ขอรับ สิทธิบัตรได้ต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้ (1) เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ (2) เป็นการประดิษฐ์ที่มี ขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น และ (3) เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม"

จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าว พบว่าเป็นกฎหมายที่รับรองสิทธิของนัก ประดิษฐ์และนักออกแบบที่เป็นผู้ประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ หรือได้ออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้น และต้องไม่มี ผู้ใดทำขึ้นมาก่อน ดังนั้น เมื่อมีการรับรองสิทธิในทรัพย์สินนี้จึงทำให้ผู้เป็นเจ้าของย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้ เดียวที่จะใช้ นำเข้าผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วถ้ามีบุคคลอื่นมาละเมิดสิทธิ กฎหมายจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้เป็นเจ้าของ

สาระสำคัญของการรับรองสิทธิในทรัพย์สินของสิทธิบัตรนี้ กล่าวได้ว่าเป็น การให้การรับรองสิทธิในการออกแบบหรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ อันเป็นการแสดงออกถึงการใ้ ความสามารถในการสติปัญญาและความสามารถในการคิดค้น ทดลอง ในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่มนุษยชาติ เช่น สิทธิบัตรยา กฎหมายจึงต้องให้การรับรองและคุ้มครองในสิทธินี้แก่เจ้าของผู้ประดิษฐ์

มาตรา 82 "บุคคลใดฝ่าฝืนมาตรา 22 หรือ มาตรา 65 ประกอบด้วย มาตรา 22 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 22 ต้องระวางโทษ..."

มาตรา 85 "บุคคลใดกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 36 หรือมาตรา 63 โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตร ต้องระวางโทษ..."

จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ ในมาตรา 84 และ มาตรา 85 เป็นการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ที่กระทำละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ทรงอนุสิทธิบัตร ด้วย การฝ่าฝืนตามมาตรา 22 คือ เปิดเผยแพร่ละเอียดการประดิษฐ์ หรือกระทำการอื่นที่อาจจะก่อให้เกิด ความเสียหายแก่ผู้ขอรับสิทธิบัตร ต้องได้รับโทษในทางอาญาและในทางแพ่ง กล่าวคือ นอกจากเป็น เรื่องที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของผู้คิดค้นแล้วยังก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมืองในการทำ ให้เกิดความไม่สงบเพราะการกระทำละเมิด

2) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534¹²²

เป็นกฎหมายที่รับรองสิทธิของผู้เป็นเจ้าของที่ได้คิด ประดิษฐ์สิ่งใหม่ และได้ ออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือ เครื่องหมายออกมา ไม่ว่าจะ เป็นเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วม โดยทำให้ผู้บริโภคสามารถจดจำ และแยกสินค้าที่ใช้

¹²²ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 108 ตอนที่ 199 ก 15 พฤศจิกายน 2534 หน้า 7.

เครื่องหมายการค้าต่างกันได้ โดยกฎหมายจะให้การคุ้มครองแก่ผู้เป็นเจ้าของถ้ามีบุคคลมาละเมิดสิทธิ โดยใช้เครื่องหมายโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้เป็นเจ้าของจะมีความผิดและได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 6 บัญญัติว่า “เครื่องหมายการค้าอันพึงรับจดทะเบียนได้ ต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) เป็นเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ
- 2) เป็นเครื่องหมายการค้าที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัตินี้

และ

3) ไม่เป็นเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่บุคคลอื่นได้จดทะเบียนไว้แล้ว...”

มาตรา 7 บัญญัติว่า “เครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ ได้แก่ เครื่องหมายการค้าอันมีลักษณะที่ทำให้ประชาชน หรือผู้ใช้สินค้านั้นทราบและเข้าใจได้ว่า สินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้า นั้น แตกต่างจากสินค้าอื่น...”

มาตรา 13 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 27 ห้ามนายทะเบียนรับจดทะเบียนในกรณีเห็นว่าเครื่องหมายการค้าที่ขอจดทะเบียนนั้น

1) เป็นเครื่องหมายการค้าที่เหมือนกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว ไม่ว่าจะใช้กับสินค้าจำพวกเดียวกันหรือต่างจำพวกกันที่จดทะเบียนเห็นว่ามีลักษณะอย่างเดียวกัน หรือ

2) เป็นเครื่องหมายการค้าที่คล้ายกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว จนอาจทำให้สาธารณชนสับสนหรือหลงผิดในความเป็นเจ้าของสินค้า หรือแหล่งกำเนิดของสินค้าไม่ว่าจะใช้กับสินค้าจำพวกเดียวกัน หรือต่างจำพวกกันที่นายทะเบียนเห็นว่ามีลักษณะอย่างเดียวกัน

จากการศึกษากฎหมายเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2559 ทำให้เห็นได้ว่ารัฐได้ให้การรับรองกรรมสิทธิ์ในสินค้าโดยเป็นการรับรองถึงความเครื่องหมายการค้าหรืออันพึงได้เป็นที่รู้จักในทางค้าขายหรือทางพาณิชย์ โดยหากมีผู้ใดนำเครื่องหมายทางการค้าที่ได้รับการรับรองสิทธิไปใช้ หรือทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อสับสน หลงผิดด้วยเจตนาว่าเครื่องหมายทางการค้านั้นเป็นของตน อันเป็นการหาประโยชน์โดยมิชอบยอมทำให้เจ้าของเครื่องหมายทางการค้านั้นต้องขาดประโยชน์ในทรัพย์สินและก่อให้เกิดความเสียหาย

สาระสำคัญของการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน พบว่า เนื่องจากการใช้ความคิดด้วยสติปัญญาที่เป็นความสามาถเฉพาะตัว ซึ่งเป็นการรับรองโดยกฎหมายด้วยให้การคุ้มครองแก่ผู้เป็นเจ้าของในลักษณะปกป้องคุ้มครอง กล่าวคือ ถ้ามีบุคคลมาละเมิดสิทธิโดยใช้

เครื่องหมายโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้เป็นเจ้าของจะมีความผิดและได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งถ้ามองในมิติของกฎหมายมหาชนแล้วจะพบได้ว่า รัฐได้ให้การรับรองและคุ้มครองในเครื่องหมายการค้าอันหมายถึง เครื่องหมายที่ใช้หรือจะใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับสินค้าเพื่อแสดงว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้นมีความแตกต่างกับของบุคคลอื่น ที่เป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของสินค้าและแสดงถึงคุณภาพของสินค้านั้น หากมีผู้ทำปลอมหรือลอกเลียนแบบขึ้นนอกจากจะทำความเสียหายของเจ้าของเครื่องหมายการค้าแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจที่นำมาสู่ความไม่สงบเรียบร้อยของสังคมอีกประการหนึ่ง

3) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537¹²³

เป็นการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ งานสร้างสรรค์ ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดในแผนก วรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะของผู้สร้างสรรค์ อธิบายได้ดังนี้

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ผู้สร้างสรรค์ หมายความว่า ผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์ ใดๆอย่างหนึ่ง ที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 6 “งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ งานสร้างสรรค์ ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดในแผนก วรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะของผู้สร้างสรรค์...”

มาตรา 8 “ให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้น ภายใต้เงื่อนไข(1) ในกรณีที่ยังไม่ได้มีการโฆษณา (2) ในกรณีที่ได้มีการโฆษณางานแล้ว การโฆษณางานนั้นในครั้งแรกได้กระทำขึ้นในราชอาณาจักร หรือในประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์”

มาตรา 19 “ภายใต้บังคับมาตรา 21 และมาตรา 22 ลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ให้มีอยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และมีอยู่ต่อไปอีกห้าสิบปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย”

มาตรา 69 “ผู้ใดกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามมาตรา 27 มาตรา 28 การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์หรือสิ่งบันทึกเสียงอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 15 (5) ทั้งนี้ ไม่ว่าในส่วนตัวที่เป็นเสียงและหรือภาพ ให้อถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ถ้าได้กระทำได้ดังต่อไปนี้

(1) ทำซ้ำ หรือดัดแปลง

¹²³ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 111 ตอนที่ 59 ก 21 ธันวาคม 2537 หน้า 1.

(2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน

(3) ให้เช่าต้นฉบับ หรือสำเนางานดังกล่าว ต้องระวางโทษ...

มาตรา 70 “ผู้ใดกระทำการอันละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 31 ต้องระวางโทษ...”

จากบทบัญญัติมาตรา 69 มาตรา 70 จะพบว่าเป็นบทกำหนดโทษหากมีผู้ใดกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งถือว่าเป็นการรับรองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ด้วยเพราะ การคิดค้นงานอันมีลิขสิทธิ์เกิดจากการใช้กำลังเงินทุน กำลังความคิดและกำลังร่างกาย เพื่อให้เกิดผลงานขึ้นหากมีผู้กระทำละเมิดสิทธิเกิดขึ้น นอกจากจะเป็นการกระทำละเมิดต่อสิทธิของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินแล้ว ยังพบว่าเป็นการทำลายหรือเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจและความสงบเรียบร้อยแก่บ้านเมือง

4) พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543¹²⁴

เป็นกฎหมายที่รับรองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ที่ได้ออกแบบ ทางเดินของวงจรรไฟฟ้าขึ้นในตัวแบบผังภูมิหรือที่เรียกว่าชิป (chip) เป็นการคุ้มครองผู้ออกแบบแบบผังภูมิในผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปหรือกึ่งสำเร็จรูปที่ทำหน้าที่ทางอิเล็กทรอนิกส์ อันประกอบด้วยชิ้นส่วนที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติการทางอิเล็กทรอนิกส์และส่วนเชื่อมต่อที่เชื่อมชิ้นส่วนเหล่านั้นทั้งหมด หรือบางส่วนเข้าด้วยกัน ซึ่งได้จัดวางเป็นชั้นในลักษณะที่ผสมรวมกันอยู่บนหรือในวัตถุกึ่งตัวนำขึ้นเดียวกัน และการออกแบบที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจะต้องเป็นการออกแบบทางเดินของวงจรรไฟฟ้าขึ้นใหม่ อธิบายได้ดังนี้

มาตรา 6 บัญญัติว่า “แบบผังภูมิที่สามารถขอรับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่

(1) แบบผังภูมิที่ผู้ออกแบบได้สร้างสรรค์ขึ้นเองและไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวม

(2) แบบผังภูมิที่ผู้ออกแบบได้สร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยนำเอาชิ้นส่วน ส่วนเชื่อมต่อแบบผังภูมิหรือวงจรรวมอันเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวมมาจัดวางใหม่ในลักษณะที่ทำให้เกิดเป็นแบบผังภูมิที่ไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวม”

มาตรา 19 บัญญัติว่า “สิทธิในแบบผังภูมิจะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อได้รับจดทะเบียนและออกหนังสือสำคัญให้แล้ว”

มาตรา 22 บัญญัติว่า “ผู้ทรงสิทธิมีสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

¹²⁴ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 117 ตอนที่ 41 ก 12 พฤษภาคม 2543

- (1) ทำขึ้นซึ่งแบบผังภูมิที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) นำเข้ามาในราชอาณาจักร ขาย หรือจำหน่ายโดยวิธีการใดเพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์...

การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามวรรคหนึ่งโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิให้ถือ ว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิ...”

หากผู้ใดกระทำการตามมาตรา 22 (1), 22 (2) โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิต้องถูกระวางโทษ... ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศต่อไปจึงเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ซึ่งสร้างสรรค์แบบผังภูมิของวงจรรวมโดยให้มีสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะทำซ้ำ นำเข้า ขาย หรือจำหน่าย เพื่อวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งแบบผังภูมิของวงจรรวม วงจรรวม ตลอดจนผลิตภัณฑ์ที่มีแบบผังภูมิที่ได้รับความคุ้มครองประกอบอยู่ด้วย

5) พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545¹²⁵

ความลับทางการค้าคือข้อมูลทางการค้าที่ยังไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในหมู่คน และเป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในทางการค้าเนื่องจากเป็นความลับ ซึ่งตามปกติแล้วความลับทางการค้าจะได้รับความคุ้มครองตราบเท่าที่เป็นความลับอยู่ และสิทธินั้นยังคงอยู่ตลอดไปหากยังไม่ได้เปิดเผย และเป็นระบบที่ไม่ต้องจดทะเบียน อธิบายได้ดังนี้

มาตรา 3 บัญญัติว่า “ความลับทางการค้า หมายความว่า ข้อมูลการค้าซึ่งยังไม่รู้จักกันโดยทั่วไป หรือยัง เข้าถึงไม่ได้ในหมู่บุคคลซึ่งโดยปกติแล้วต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลดังกล่าว โดยเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เนื่องจากการเป็นความลับ และเป็นข้อมูลที่ผู้ควบคุมความลับทางการค้าได้ใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อรักษาไว้เป็นความลับ...”

มาตรา 33 บัญญัติว่า “ผู้ใดเปิดเผยความลับทางการค้าของผู้อื่นให้เป็นที่ล่วงรู้โดยทั่วไป โดยทั่วไปในประการที่ทำให้ความลับทางการค้านั้นสิ้นสภาพเป็นความลับทางการค้า โดยเจตนาถั่นแกล้งให้ผู้ควบคุมความลับทางการค้าได้รับความเสียหายในการประกอบธุรกิจ ไม่ว่าจะกระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร การกระจายเสียง หรือการแพร่ภาพ หรือการเปิดเผยด้วยวิธีอื่นใด ต้องระวางโทษ...”

มาตรา 34 บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยเหตุที่ตนมีตำแหน่งหน้าที่ในการดูแลรักษาความลับทางการค้าตามระเบียบที่ออกตามความในมาตรา 15 วรรคหนึ่ง เปิดเผยหรือใช้ความลับนั้นเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ ต้องระวางโทษ...”

จากบทบัญญัติข้างต้นพบว่า สารสำคัญของบทบัญญัติเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ค้นพบ คิดค้น รวบรวม หรือสร้างสรรค์ ข้อมูลการค้าที่เป็นความลับทางการค้าโดยมิได้เป็นการ

¹²⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 36 ก 23 เมษายน 2545 หน้า 22.

ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าของผู้อื่นหรือผู้มีสิทธิโดยชอบ โดยเจ้าของความลับทางการค้ามีสิทธิที่จะเปิดเผย เอาไป หรือใช้ ซึ่งความลับทางการค้า หรืออนุญาตให้บุคคลอื่นเปิดเผย หรือใช้ซึ่งความลับทางการค้าได้ด้วยการทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำอันไม่เป็นธรรมต่อสิทธิของผู้เป็นเจ้าของ

6) พระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546¹²⁶

เป็นการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อป้องกันมิให้ประชาชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า โดยกำหนดให้มีการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์และห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันจะทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์อันแท้จริงของสินค้าที่ระบุในทะเบียน โดยมีหลักการที่สำคัญดังนี้

มาตรา 3 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้

“สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” หมายความว่า ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพชื่อเสียงหรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว

“แหล่งภูมิศาสตร์” หมายความว่า พื้นที่ของประเทศเขตภูมิภาค และท้องถิ่นและให้หมายความรวมถึง ทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำน้ำ เกาะ ภูเขา หรือพื้นที่อื่นทำนองเดียวกันด้วย

“สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่สามารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือโอนกันได้ ไม่ว่าจะเกิดโดยธรรมชาติ หรือเป็นผลิตผลทางการเกษตร รวมตลอดถึงผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรมและอุตสาหกรรม”

มาตรา 5 บัญญัติว่า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนสำหรับสินค้าใด ต้องไม่มี ลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) เป็นชื่อสามัญของสินค้าที่จะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น
- (2) เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือนโยบายแห่งรัฐ”

มาตรา 7 บัญญัติว่า “ผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีดังนี้

- (1) ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งมีเขตรับผิดชอบครอบคลุมบริเวณแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า

¹²⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 108 ก 31 ตุลาคม 2546 หน้า 3.

(2) บุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการค้าเกี่ยวข้องกับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และมีถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า

(3) กลุ่มผู้บริโภคหรือองค์กรผู้บริโภคสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์”

มาตรา 15 บัญญัติว่า “ในกรณีที่คำขอขึ้นทะเบียนเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 และมาตรา 10 และนายทะเบียน เห็นควรให้ขึ้นทะเบียนโดยมีเงื่อนไขหรือไม่มีเงื่อนไขให้นายทะเบียนมีคำสั่งประกาศ โฆษณาการรับขึ้นทะเบียนตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา 20 บัญญัติว่า “เมื่อนายทะเบียนขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามมาตรา 15 หรือมาตรา 19 แล้วให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีผลตั้งแต่วันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน”

มาตรา 28 บัญญัติว่า “รัฐมนตรีอาจประกาศให้สินค้าประเภทใดเป็นสินค้าเฉพาะอย่างก็ได้ โดยกำหนดในกฎกระทรวง...”

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นสาระสำคัญเป็นการให้ความสำคัญกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยที่มีความหลากหลายทางพื้นที่ และแต่ละพื้นที่ก็บ่งบอกถึงลักษณะอันสำคัญทางแหล่งภูมิศาสตร์ จึงควรค่าแก่การได้รับการรับรองและคุ้มครอง

7) พระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. 2548¹²⁷

เป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย ว่าด้วยลิขสิทธิ์ และให้หมายความรวมถึงผู้รับโอนลิขสิทธิ์ หรือผู้ได้รับอนุญาตให้ทำการผลิตงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยเจ้าของลิขสิทธิ์ใดจะทำการผลิตหรือว่าจ้างทำการผลิตให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนเริ่มทำการผลิตหรือว่าจ้างทำการผลิตทุกครั้ง เว้นแต่การทำ การผลิตหรือว่าจ้างทำการผลิต เพื่อใช้ในการศึกษา เพื่อประโยชน์ในทางราชการ เพื่อการสาธารณประโยชน์ ดังรายละเอียดดังนี้

มาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ใดจะทำการผลิตเมื่อจะเริ่มทำการผลิตให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนเริ่มทำการผลิต...”

มาตรา 7 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ทำการผลิตมีสถานที่ผลิตมากกว่าหนึ่งแห่ง ให้ผู้ทำการผลิตแจ้งการผลิตตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง สำหรับสถานที่ผลิตทุกแห่ง

การย้ายสถานที่ผลิตตามที่ระบุในใบรับแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนวันที่ย้ายสถานที่ผลิต...”

¹²⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนที่ 43 ก 31 พฤษภาคม 2548 หน้า 1.

มาตรา 8 บัญญัติว่า “ให้อธิบดีกำหนดเครื่องหมายรับรองการผลิตสำหรับผู้ทำการผลิตและเครื่องหมายรับรองงานต้นแบบสำหรับเจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อแสดงบนผลิตภัณฑ์ซีดีที่ทำ การผลิตโดยผู้ทำการผลิตที่ได้แจ้งตามมาตรา 5...”

มาตรา 22 บัญญัติว่า “ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง มาตรา 7 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ต้องระวางโทษ...”

มาตรา 26 บัญญัติว่า “ห้ามผู้ใดปลอมหรือเลียนเครื่องหมายรับรองการผลิต หรือเครื่องหมายรับรองงานต้นแบบเพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายรับรองเช่นว่านั้น”

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น พบว่าเพื่อมีการสร้างกลไกป้องปรามการ กระทำการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องการ ละเมิดลิขสิทธิ์ในผลิตภัณฑ์ซีดี ที่มีการทำให้มีประสิทธิภาพและเป็นระบบมากขึ้น

3.2 พัฒนาการของการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน

3.2.1 รัฐธรรมนูญไทยกับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน

เนื่องจากรัฐธรรมนูญได้วางเงื่อนไขเกี่ยวกับการอำนาจรัฐในการออกกฎหมายมา จำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน ทำให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอาจ ไม่ได้ได้รับการรับรองอย่าง แท้จริง แต่ตามหลักนิติรัฐไม่มีเสรีภาพใดที่จะได้รับความคุ้มครองโดย ปราศจากขอบเขต เพราะสาระดีและแห่งเสรีภาพก็คือ การเคารพในสิทธิและหน้าที่ซึ่งกันและกันระหว่าง บุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับรัฐ ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นอกจากจะบัญญัติ รับรองการมีสิทธิในทรัพย์สินเอาไว้ แต่ก็ได้กำหนดขอบเขตของการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินเอาไว้ด้วย หากเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือความมั่นคงของรัฐ ที่ต้องกระทำการภายใต้บทบัญญัติของ กฎหมาย และต้องมีการกำหนดให้มีการจ่ายค่าทดแทนหรือเยียวยาในความเสียหายที่เกิดขึ้นพร้อมทั้ง ให้สิทธิประชาชนในการฟ้องคดีหากถูกละเมิดสิทธิเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

3.2.1.1 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

1) การจำกัดสิทธิในกฎหมายตราสามดวง

ช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในราวสมัยรัชกาลที่ 1 – ก่อนการปฏิรูปกฎหมาย ครั้งใหญ่สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ตัวบทกฎหมายต่างๆ จะมีลักษณะ เป็นกฎหมายที่อิงอยู่กับแนวความคิดแบบดั้งเดิมของไทย ภายใต้อิทธิพลของระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ ส่งผลทำให้การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนในยุคนี้มีลักษณะที่ แตกต่างจากประเทศทางตะวันตกหรือในแบบรัฐสมัยใหม่ ทั้งนี้การรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิใน

ทรัพย์สินได้ปรากฏอย่างชัดเจนในกฎหมายตราสามดวง รวมถึงยังได้มีพระราชดำริ พระราชดำรัสหรือพระราชโองการของพระมหากษัตริย์ ที่นัยหนึ่งก็ถือว่าเป็นการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินด้วย ดังปรากฏข้อความดังนี้ “อนึ่ง แผ่นดินเปนใหญ่แต่สมเด็จพระมหากษัตริย์ ด้วยเหตุว่าพระมหากษัตริย์เจ้านั้นเปนสมมติเทวดา จะให้ผู้อยู่ใหญ่เปนผู้น้อยๆ ผู้น้อยเปนผู้อยู่ใหญ่ก็ได้ ถ้าสมเด็จพระมหากษัตริย์มีพระราชโองการ ด้วยกิจสิ่งใดๆ ก็ดี ดูกดั่งขวานฟ้า ถึงมาทว่าฝ่าถูกต้องต้นไม้และภูเขา มีอาร์สามารถทนทานได้ ย่อมจะหักทำลายไป ถ้าจะมีพระราชโองการตรัสสั่งให้ห้ามสิ่งใดก็ขาดเปนสิทธิสิ่งนั้น”¹²⁸

บทที่ 47 บัญญัติว่า “ผู้ใดโกนสร้างเล็กรั้งที่ไร่นาเรียกสวนโดยไม่บอกแก่เสนานายระวาง นายอากร กำหนดพื้นที่ให้ไปคูเพื่อรู้ว่ามากแลน้อย จับได้พิจารณาเป็นสัจให้ลงโทษ 6 สถาน”

และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ “ค่าทดแทนในการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์” ด้วยทรงตราพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาที่ดิน พ.ศ.2399 และต่อมาในปี พ.ศ.2403 ทรงมีพระราชโองการเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ห้องสมุดวชิรญาณ, จดหมายเหตุรัชกาลที่ 4 จ.ศ. 1222 (พ.ศ. 2403) เลขที่ 117 พระบรมราชโองการเรื่องพระราชกำหนดว่าด้วยพระราชที่บ้าน เรือน นา สวน¹²⁹ “...ตั้งแต่นี้สืบไป ถ้าพระเจ้าแผ่นดินจะต้องพระราชประสงค์ที่บ้านเรือน นา สวน พระราชทานให้เป็นวัง บ้าน สวน นา แก่พระราชวงษานุวงศ์ แลข้าทูลละอองธุลีพระบาทฝ่ายหน้าฝ่ายในซึ่งมีความชอบถวายพระราชศรัทธาทรงสร้างพระอารามหลวงในที่แห่งใด ตำบลใด ถวายพระราชทานให้ผู้นั้นก็ได้... ให้เอาเงินในพระคลังมหาสมบัติสำหรับแผ่นดิน ชื่อที่บ้านเรือน นา สวน พระราชทานแก่วงษานุวงศ์ และข้าทูลละอองธุลีพระบาทฝ่ายหน้า ฝ่ายใน...”

**ประกาศอนุญาตให้จับจองที่ดินทุ่งฝั่งตะวันตกแห่งแม่น้ำเจ้าพระยา
รัตนโกสินทร์ ศก 123**

ข้อ 2 บัญญัติว่า¹³⁰ “ถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลอง แลทำประตูน้ำในท้องทุ่งนี้ ในเวลาหนึ่งเวลาใด แลถ้าคลองกับทั้งถนนริมคลอง แลประตูน้ำที่ทำการขุดคลองแลรักษาคลองที่ทำการ แลรักษาประตูน้ำแลอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวกับคลอง แลประตูน้ำนั้นจะถูกที่ดิน

¹²⁸ จรัญ โฆษณานันท์, ปรัชญากฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541., หน้า 162-163.

¹²⁹ อ้างถึงใน นฤมล ชีรวัดณ์, “พระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว,” (ปริญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 206.

¹³⁰ ประกาศ พระราชบัญญัติ และ พระราชกำหนดต่าง ๆ รัชกาลที่ 5 ร.ศ. 127, โรงพิมพ์บำรุงนุกูลกิจ, หน้า 76.

ของผู้ใดเท่าใด ผู้ถือโฉนดที่ดินในเวลานั้น ต้องเวนคืนที่ดินนั้น ให้แก่รัฐบาลเท่าที่ต้องการนั้น โดยรัฐบาลไม่ต้องใช้ค่าเสียหายอันใดให้”

พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2459¹³¹

มาตรา 5 บัญญัติว่า “ที่ดินรายใดที่ได้ออกโฉนดแผนที่ หรือใบนำหรือใบไต่สวนสำหรับรับโฉนดแผนที่แล้ว แลเจ้าของที่ดินได้เวนคืนก็ดี หรือได้อพยพทอดทิ้งเกินกำหนด 9 ปีก็ดี ให้กระทรวงเกษตรราธิการเป็นเจ้าของนำที่ออกข้อบังคับในการที่ราษฎรจะจับจองใหม่...”

จากบทบัญญัติข้างต้นกล่าวได้ว่าในสมัยโบราณ ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับการการทำมาหากินในที่ดิน โดยวิธีการจับจองในที่ดินที่รกร้างว่างเปล่า และพัฒนาที่ดินโดยการครอบครองที่ดินและทำประโยชน์ในที่ดินด้วยการแจ้งความประสงค์แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนเข้าทำประโยชน์ และหากมีการทอดทิ้งการทำประโยชน์ในที่ดินตามระยะเวลาที่กำหนดสิทธินั้นก็สิ้นสุด

ประกาศสร้างรถไฟสยามแต่กรุงเทพฯ ถึงเมืองนครราชสีมา ร.ศ. 109

(พ.ศ. 2433)

มาตรา 10 บัญญัติว่า¹³² “ทางรถไฟซึ่งจะผ่านไปในที่ใดๆ ก็ดี ฤาโรงพัก โรงจักรโรงงาน ในการรถไฟจะต้องสร้างขึ้นในที่ใดๆ ก็ดี... เจ้าของที่ต้องยอมรับตามราคาที่เขาพนักงานกระทรวงโยธิการตีให้ แลต้องไปจากที่นั้นตามกำหนด..แต่วันลงมือจัดการสร้างรถไฟนครราชสีมาอันยังไม่มีเจ้าของแห่งที่สองฟากทางรถไฟ...คงตกเป็นที่หลวง...”

ประกาศกรมโยธาธิการว่าด้วยการจัดซื้อที่ดินทำทางรถไฟ ร.ศ 110

ข้อ 7 บัญญัติว่า¹³³ “...ตามหมายประกาศทางรถไฟหลวงลงวันที่ 1 มีนาคม ร.ศ. 109 นั้นมีกำหนดอยู่ว่า ให้ใช้เงินค่าถ่ายที่แผ่นดินให้แก่เจ้าของที่ดิน แต่พอคุ้มค่าผลประโยชน์ที่เจ้าของที่ต้องเสียไปเท่านั้น แลเจ้าของที่ดินไม่มีอำนาจที่ร้องขอเงินเกินขึ้นไปอีกได้อันหนึ่งต้องพึงเข้าใจกันว่าที่แผ่นดินทั้งสิ้นเป็นของพระเจ้าอยู่หัว เมื่อต้องพระราชประสงค์แล้ว จะถ่ายถอนคืนเอาในเวลาหนึ่งเวลาใดก็ได้...”

¹³¹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 33 ตอน 0 ก 17 กันยายน 2459 หน้า 136.

¹³²หลวงรัตนานุบดี (เปล่ง เวการะ) (รวบรวม), กฎหมายในรัชกาลที่ 5 เล่ม 3, กรุงเทพมหานคร, สำนักพระราชพิธีการ, 2541., หน้า 1154.

¹³³หลวงรัตนานุบดี (เปล่ง เวการะ) (รวบรวม), กฎหมายในรัชกาลที่ 5 เล่ม 3, กรุงเทพมหานคร, สำนักพระราชพิธีการ, 2541., หน้า 1290.

**ประกาศกระทรวงนครบาลในการจัดซื้อที่ดินสร้างการประปา สำหรับ
กรุงเทพมหานคร รัตนโกสินทร์ ศก 128**

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศกระแสพระบรมราชโองการในการสร้างการประปาสำหรับกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ประกาศในหนังสือพิมพ์ราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 13 กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ ศก 128 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงนครบาลจัดซื้อที่ดินสำหรับใช้ทำการในตำบลที่จะสร้างคลองน้ำแลสถฐานที่ต่าง ๆ ดังมีรายละเอียดดังนี้¹³⁴

ข้อ 5 บัญญัติว่า “...ส่วนการจัดซื้อที่ดินนั้น เจ้าพนักงานจะได้ใช้ค่าที่ดินกับทั้งค่าเรือเรือโรงแลค่าต้นผลไม้ให้แก่เจ้าของที่ดินเดิมตามสมควรเจ้าของที่ดินที่ทั้งปวงต้องพึงเข้าใจว่า ที่แผ่นดินยอมเป็นของหลวงทั้งสิ้น เมื่อต้องพระราชประสงค์แล้วจะถ่ายถอนคืนเมื่อใดก็ได้ผู้ซึ่งเอาไครยอยู่ในที่นั้น จะควรได้แก่แต่ค่าสิ่งซึ่งตนได้ปลูกสร้างลงไว้ให้เป็นประโยชน์เท่านั้น ซึ่งจะคิดเป็นอย่างอื่นอันเป็นทางขัดขวางแก่ประโยชน์ของบ้านเมืองนั้นไม่ควร...”

ข้อ 10 บัญญัติว่า “สิ่งปลูกสร้างไว้ในเนื้อที่ทั้งนั้น ต้องตราค่าปลูกสร้างตามสมัยเมื่อตรวจ แต่การรื้อล้างสิ่งปลูกสร้างนั้น ถ้าเจ้าของไม่ได้สิ่งใดไปก็ให้ได้รับราคาเต็ม ถ้าเจ้าของรับสิ่งใดไปบ้างก็หักเงินค่าสิ่งนั้นออกเสียตามราคาซื้อขายกันเวลานั้น”

ข้อ 11 บัญญัติว่า “เจ้าของที่ดินใดแก่หลังขัดขวางไม่ยินยอมให้ใช้ที่สำหรับการก่อสร้างประปาสำหรับกรุงเทพมหานคร โดยไม่มีเหตุอันจำเป็นก็ต้องขับไล่ออกเอาที่ทำการก่อสร้างประปา...ในทันใดนั้น”

**ประกาศกระทรวงโยธาธิการในการจัดซื้อที่ดินสร้างทางรถไฟหลวงสาย
ใต้รัตนโกสินทร์ ศก 128**¹³⁵

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นกล่าวได้ว่า ในสมัยโบราณได้ตระหนักถึงความจำเป็นเกี่ยวกับการใช้สาธารณูปโภค สาธารณูปการในการดำรงชีวิต พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงมีพระราชโองการให้สร้างทางรถไฟ สร้างทางหลวง สร้างการประปา กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ใช้ในการคมนาคม และเพื่อการสาธารณสุขให้มีความสะอาดและความปลอดภัยต่อการใช้อุปโภค บริโภค จึงมีการจำกัดสิทธิในที่ดินด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ แต่ยังคงยืนยันเรื่องสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวว่า แม้ในช่วงเวลานั้นได้มีการรับรองสิทธิให้ราษฎรมีกรรมสิทธิในที่ดินด้วยการออกโฉนดรับรองให้แล้วก็ตาม แต่พบว่ากรรมสิทธิในที่ดินยังคงเป็นของพระมหากษัตริย์

¹³⁴ ประกาศ พระราชบัญญัติ แล พระราชกำหนดต่าง ๆ รัชกาลที่ 5 ปี ร.ศ. 128, พิมพ์ครั้งแรก, โรงพิมพ์นุกุลกิจ, หน้า 70 – 75.

¹³⁵ ประกาศ พระราชบัญญัติ แล พระราชกำหนดต่าง ๆ รัชกาลที่ 5 ปี ร.ศ. 128, พิมพ์ครั้งแรก, โรงพิมพ์นุกุลกิจ, หน้า 114 – 115.

โดยราษฎรสามารถใช้สิทธิเรียกร้องหากมีการละเมิดสิทธิระหว่างราษฎรด้วยกันได้เท่านั้น แต่ไม่อนุญาตให้ใช้สิทธินั้นอ้างหรือยืนยันต่อพระมหากษัตริย์

2) การจำกัดสิทธิในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127

สำหรับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127¹³⁶ (พ.ศ.2451) นั้นประกอบขึ้นจากหลักกฎหมายสำคัญของไทยตั้งแต่ดั้งเดิมมาผสมกลมกลืนกับแนวกฎหมายของต่างประเทศ โดยพบว่าเป็นเรื่องของการกำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับความผิดทางอาญา ประเภทของความผิด การลงโทษ เป็นต้น ซึ่งหากพิจารณากฎหมายดังกล่าวได้มีการกำหนดความผิดฐานทำให้เกิดอันตรายในทรัพย์สินของบุคคลอื่นอันประกอบด้วย

มาตรา 185 บัญญัติว่า¹³⁷ “ถ้าผู้ใดวางเพลิงเผาทรัพย์สินของผู้อื่น ท่านว่ามันมีความผิด”

มาตรา 188 บัญญัติว่า¹³⁸ “ถ้าผู้ใดทำให้เกิดระเบิด จนสามารถอาจจะเป็นอันตรายแก่บุคคลก็ดี แก่ทรัพย์ก็ดี ท่านว่ามันมีความผิด...” มาตรา 191 ที่ว่า “ผู้ใดทำให้ถนนหลวง, สพาน, คลอง, แลทางอย่างใดใด สำหรับสาธารณชนใช้ในการไปมา...ชำรุดจนสามารถอาจจะเกิดอันตรายแก่การไปมาก็ดี หรือสามารถอาจจะเป็นอันตรายแก่บุคคล หรือทรัพย์ก็ดี ท่านว่ามันมีความผิด...”

มาตรา 288 บัญญัติว่า¹³⁹ “ผู้ใดบังอาจเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยการทุจริต ...ถ้าแลมันบังอาจเอาไปโดยเจ้าของเขาได้อนุญาตใช้ ท่านว่ามันคือโจรลักทรัพย์...”

มาตรา 329 บัญญัติว่า¹⁴⁰ “ผู้ใดมิได้มีอำนาจที่จะทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย แลมันบังอาจ เข้าไปในเคหะสถานของผู้อื่น หรือในรั้วเขตร์ของเคหะสถานของผู้อื่น..ท่านว่า มันผู้กระทำความผิดต้องวางโทษ...”

จากกฎหมายข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า รัฐได้ตระหนักถึงสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน เพราะถือว่าทรัพย์สินเป็นสิ่งที่ประชาชนทำมาได้ ประชาชนจึงย่อมต้องหวงแหนหรือหวง

¹³⁶ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 25 ฉบับพิเศษ หน้า 249-250 ลงวันที่ 1 มิถุนายน ร.ศ.127

¹³⁷กฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทร์ศก 127, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2553., หน้า 85.

¹³⁸กฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทร์ศก 127, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2553., หน้า 86.

¹³⁹กฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทร์ศก 127, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2553., หน้า 128.

¹⁴⁰กฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทร์ศก 127, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2553., หน้า 147.

กันต่อสิ่งนั้นๆ โดยหากผู้ใดกระทำการล่วงเมิดหรือทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ผู้นั้นจึงย่อมต้องมีความผิดและรับโทษทางอาญา ซึ่งกฎหมายดังกล่าวข้างต้นสะท้อนได้ว่า ประเทศไทยได้ให้การรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนในเชิงการสร้างหลักประกันในคุ้มครองและป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของบุคคลอื่น

3.2.1.2 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช

2475

จากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปีพุทธศักราช 2475 เป็นการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญพบว่าสิทธิและเสรีภาพได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยกฎหมาย แต่ในขณะเดียวกันรัฐก็ได้มีการจำกัดสิทธิสิทธิในทรัพย์สินภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายด้วยเช่นกัน ด้วยการแทรกแซงด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ทั้งบทบาทของรัฐได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่รัฐมีหน้าที่คุ้มครองสังคม หรือรักษาความสงบเรียบร้อย มาเป็นการที่รัฐมีหน้าที่จัดหาและจัดทำบริการสาธารณะ อันเป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม ตามหลักทั่วไปแล้วการจำกัดสิทธิและเสรีภาพอาจกระทำได้ที่เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันต่อการมีสิทธิเสรีภาพ และแม้ว่า รัฐธรรมนูญจะกำหนดอำนาจให้รัฐสามารถตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ แต่การตรากฎหมายจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขทั่วไปของการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพ กล่าวคือ กฎหมายที่ตราขึ้นจำกัดสิทธิ ต้องมีความแน่นอนชัดเจน ไม่มีผลใช้บังคับย้อนหลัง และต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด และฝ่ายนิติบัญญัติต้องบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ดังปรากฏพบในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหลายฉบับ ดังนี้

1) การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามแนวคิดรัฐธรรมนูญนิมน้อย

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังนี้จากการศึกษาพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 นั้น จัดเป็นรัฐธรรมนูญที่นำเอาแนวคิดรัฐธรรมนูญนิมน้อยมาวางไว้ในตัวรัฐธรรมนูญน้อยมาก คือมีการรับรองสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพียงบางประการเท่านั้น ไม่ได้มีการนำเอาหลักคิดตามแนวรัฐธรรมนูญนิมน้อยมาใส่ไว้อย่างเต็มที่ ซึ่งบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ปรากฏการบัญญัติรับรองและจำกัดสิทธิในทรัพย์สินแต่พบว่ามีรัฐธรรมนูญเพียงสองฉบับที่ได้ให้กำหนดขอบเขตการใช้อำนาจในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนเอาไว้ สามารถอธิบายได้ต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492¹⁴¹

มาตรา 34 บัญญัติว่า¹⁴² “ให้สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง แต่ในขณะเดียวกัน บทมาตราเดียวกันนี้ก็เปิดช่องให้รัฐสามารถเข้ามาแทรกแซงสิทธิดังกล่าวได้โดยการเวนคืน ดังนี้

“การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำได้แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรงหรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและต้องชดใช้ค่าทำขวัญอันเป็นธรรมแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิตามที่ระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์บรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้นด้วย”

การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าใช้หรือครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลก็ดี การโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลมาเป็นของรัฐก็ดี ถ้ามิใช่ด้วยความยินยอมของบุคคลนั้น จะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยสาธารณะ หรือเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะและต้องชดใช้ค่าทดแทนอันเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายด้วย”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511¹⁴³

มาตรา 32 บัญญัติว่า “...การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์แก่การผังเมืองหรือประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทำขวัญอันเป็นธรรมแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิตามที่ระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์บรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้นด้วย”

โดยพบว่าได้มีการบัญญัติเหตุผลของการจำกัดสิทธิเพิ่มขึ้นมาจากเดิมที่ว่า “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำได้แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ เป็นเพื่อประโยชน์แก่การผังเมืองหรือประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น...”

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญข้างต้นจึงกล่าวได้ว่า ปรากฏการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินไว้เป็นไปเพียงเพื่อกำหนดหลักทั่วไปเท่านั้น แต่ไม่มีอะไรที่พิเศษ

¹⁴¹ราชกิจจานุเบกษา ณะบับพิเศษ เล่ม 17 ตอนที่ 16 23 มีนาคม 2492 หน้า 1.

¹⁴²ราชกิจจานุเบกษา ณะบับพิเศษ เล่ม 17 ตอนที่ 16 23 มีนาคม 2492 หน้า 18.

¹⁴³ราชกิจจานุเบกษา ตอนพิเศษ เล่ม 85 20 มิถุนายน 2511 หน้า 1.

แตกต่างกันส่วนที่เป็นสาระสำคัญ จึงสรุปได้ว่าภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับดังกล่าวข้างต้น พบว่าแม้รัฐธรรมนูญให้การรับรองสิทธิในทรัพย์สินของเอกชนไว้ภายใต้หลักประกันสิทธิเสรีภาพของเอกชนแต่ไม่กำหนดขอบเขตของการใช้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของเอกชนไว้ อันแสดงออกถึงการให้อำนาจรัฐเข้ามาจำกัดสิทธิไว้อย่างไม่จำกัด

2) การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมมาก

รัฐธรรมนูญที่มีการนำเอาแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมมาใช้อย่างเต็มที่ หรือที่เรียกว่ารัฐธรรมนูญที่ซึ่งปรากฏแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมมากนั้นได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2538, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยพบว่าพบว่ารัฐธรรมนูญในกลุ่มนี้เป็นการบัญญัติหมวดที่ว่าด้วย “แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ” เอาไว้ด้วย ซึ่งโดยสภาพของบทบัญญัติในหมวดนี้คือ บทว่าด้วยการกำหนดอำนาจให้รัฐในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนในภาพรวม และมีการกำหนดหน้าที่ของรัฐในการรับรองและจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนด้วย ซึ่งหากพิจารณาตามรัฐธรรมนูญรายฉบับ จะพบว่าบทบัญญัติที่มีลักษณะดังกล่าวจะกำหนดหลักการอยู่ในบทมาตราต่าง ๆ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517¹⁴⁴

มาตรา 39 บัญญัติว่า¹⁴⁵ “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการอันเป็นการสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติหรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทำขวัญภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย...”

ซึ่งการยกเว้นรัฐธรรมนูญฉบับปี พุทธศักราช 2517 นี้ ได้บัญญัติเรื่องการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นจากฉบับปี พุทธศักราช 2511 คือ เพื่อการพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน

¹⁴⁴ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 91 ตอนที่ 169 7 ตุลาคม 2517 หน้า 1.

¹⁴⁵ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 91 ตอนที่ 169 7 ตุลาคม 2517 หน้า 18.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534¹⁴⁶

มาตรา 36 ซึ่งบัญญัติว่า¹⁴⁷ “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศหรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับ ความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงราคาซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืน และกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท เว้นแต่จะนำไปใช้เพื่อการอื่นตามวรรคหนึ่งและโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

จากบทบัญญัติมาตรา 36 ที่ได้บัญญัติเหตุแห่งการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน หรือการเวนคืนเอาไว้ในรัฐธรรมนูญพบว่ามีข้อแตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2517 แต่มีข้อแตกต่างในเรื่องค่าทดแทนจากเดิมเป็นการระบุถ้อยคำให้ชดใช้ค่าทำขวัญ ได้เปลี่ยนมาเป็นการชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรม และกฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืน และกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท เว้นแต่จะนำไปใช้เพื่อการอื่นตามวรรคหนึ่ง และโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไปให้เป็น ไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ยังถือเป็นครั้งแรกอีกด้วยที่มีการกำหนดให้การเวนคืนต้องคำนึงถึงราคาซื้อขายทั่วไปและความเสียหายอันเกิดจากการเวนคืนนั้นมากกว่าราคาตามที่กฎหมายกำหนด

¹⁴⁶ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 108 ตอนที่ 216 9 ธันวาคม 2534 หน้า 1.

¹⁴⁷ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 108 ตอนที่ 216 9 ธันวาคม 2534 หน้า 14.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2538¹⁴⁸

กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้เฉกเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ทุกประการ โดยได้กำหนดเรื่องการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ไว้ในมาตรา 38 และกำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐไว้ในมาตรา 61 ดังนี้

มาตรา 38 ซึ่งบัญญัติว่า¹⁴⁹ “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับ ความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงราคาซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืน และกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท เว้นแต่จะนำไปใช้เพื่อการอื่นตามวรรคหนึ่งและโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 61 บัญญัติว่า¹⁵⁰ “รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน และในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540¹⁵¹

มาตรา 49¹⁵² ซึ่งบัญญัติว่า “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็น

¹⁴⁸ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 112 ตอนที่ 7 ก 10 กุมภาพันธ์ 2538 หน้า 1.

¹⁴⁹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 112 ตอนที่ 7 ก 10 กุมภาพันธ์ 2538 หน้า 6.

¹⁵⁰ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 112 ตอนที่ 7 ก 10 กุมภาพันธ์ 2538 หน้า 13.

¹⁵¹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก 11 ตุลาคม 2540 หน้า 1.

¹⁵²ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก 11 ตุลาคม 2540 หน้า 11.

ในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตร หรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่นและต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรมโดยคำนึงถึงราคาซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ปรากฏพบได้ว่า รัฐได้บัญญัติการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2538 ด้วยการบัญญัติเพิ่มเหตุผลขึ้นมาเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินคือ เพื่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

มาตรา 87 บัญญัติว่า¹⁵³ “รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาด กำกับดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม การคุ้มครองผู้บริโภค และการป้องกันการผูกขาดตัดตอนทั้งทางตรงทางอ้อม รวมทั้งยกเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และต้องไม่ประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีการสาธารณูปโภค”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550¹⁵⁴

ถือเป็นรัฐธรรมนูญที่โดดเด่นที่สุดในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน เนื่องจากกำหนดให้เรื่องของสิทธิในทรัพย์สินนั้นเป็นส่วนที่แยกออกมาต่างหากจากสิทธิอื่นในรัฐธรรมนูญ คือกำหนดให้เป็นส่วนที่ 5 โดยบทมาตราในส่วนที่ 5 ประกอบด้วยมาตราสำคัญคือ มาตรา 42 โดยเนื้อหามีความแตกต่างกับรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ดังนี้

มาตรา 42 ซึ่งบัญญัติว่า “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะกิจการของรัฐเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การ

¹⁵³ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก 11 ตุลาคม 2540 หน้า 17.

¹⁵⁴ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก 24 สิงหาคม 2550 หน้า 1.

อันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน การอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งทางประวัติศาสตร์ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายจากการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่งต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรมโดยคำนึงถึงราคาซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาด การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ความเสียหายของผู้ถูกเวนคืนและประโยชน์ที่รัฐและผู้ถูกเวนคืนได้รับจากการใช้สอยอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าวต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าวข้างต้น ปรากฏพบว่า รัฐได้บัญญัติการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ที่แตกต่างจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2540 ด้วยการบัญญัติเพิ่มเหตุผลขึ้นมาเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินคือ เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งทางประวัติศาสตร์ และกำหนดให้การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่งต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรมโดยคำนึงถึงราคาซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาด

อย่างไรก็ตาม มีการบัญญัติสิทธิที่เกี่ยวข้องเนื่องกับสิทธิในทรัพย์สินไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 57 ว่าด้วยสิทธิในข้อมูลข่าวสาร ว่าประชาชนทั้งหลายสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจงตลอดจนเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจกระทบต่อทรัพย์สินของตน รวมถึงต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนที่จะมีการเวนคืนอีกด้วย โดยมีใจความตามกฎหมาย คือ

มาตรา 57 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และการออกกฎที่อาจมี

ผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ”

ทั้งนี้ ในส่วนของแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐนั้น ไม่ได้มีการกล่าวถึงสิทธิในทรัพย์สินไว้โดยตรง หากจะพอมองหาบทบัญญัติที่ใกล้เคียงได้ก็คงเป็นบทมาตรา 85 ที่กำหนดให้รัฐต้องกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมเท่านั้น

หากพิจารณาจากภาพรวมของบทบัญญัติว่าด้วยการรับรองสิทธิในทรัพย์สินและการจำกัดสิทธิดังกล่าวภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่อยู่ในกลุ่มที่มีการนำเอาทฤษฎีรัฐธรรมนูญนิยมมาใช้เป็นจำนวนมากแล้ว เราจะพบว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะรับรองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลและวางกระบวนการในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวไว้มากกว่ารัฐธรรมนูญในกลุ่มอื่น โดยเฉพาะการกำหนดหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองทรัพย์สินของประชาชนและกำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการแสดงความคิดเห็นต่อโครงการของรัฐซึ่งอาจจะกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของตนได้ ซึ่งแน่นอนว่าเป็นการกระทำภายใต้หลักทฤษฎีรัฐธรรมนูญนิยม โดยเฉพาะในส่วนที่ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการถ่วงดุลอำนาจรัฐ

3.2.2 การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญข้างต้นพบว่า สิทธิในทรัพย์สินเป็นสิทธิพื้นฐานตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ เพราะการมีสิทธิในทรัพย์สินถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง ในขณะที่เดียวกันก็พบว่ารัฐธรรมนูญก็ได้กำหนดกรอบทิศทางนโยบายให้แก่ฝ่ายนิติบัญญัติในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน ด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์และภาระหน้าที่ต่างๆ ของรัฐอีกด้วย จึงส่งผลให้มีการกำหนดกฎเกณฑ์ หรือการกำหนดหน้าที่ในการกระทำใดๆ ของรัฐ โดยรัฐมีหน้าที่ในการสนับสนุนและส่งเสริมให้สามารถบรรลุเป้าหมายด้วยการบัญญัติกฎหมายที่ชัดเจนแน่นอนมาจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน ดังพบได้จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและในรูปบทบัญญัติของกฎหมาย ดังนี้

3.2.2.1 การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ตามรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาถึงการจำกัดสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พบว่ามีการกำหนดการจำกัดสิทธิที่เพิ่มมากขึ้นตามบริบทของประเทศที่เปลี่ยนแปลงดังนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 มาตรา 32 บัญญัติว่า “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำได้แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์แก่การผังเมือง หรือประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทำขวัญอันเป็นธรรมแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิตามที่ระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ บรรดาที่ได้รับ

ความเสียหายในการเวนคืนนั้นด้วย” และพบว่ามี การบัญญัติเหตุผลของการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินไว้ ในรัฐธรรมนูญหลายฉบับ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ได้พบว่าในมาตรา 39 มีการบัญญัติเหตุผลในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน เพิ่มขึ้นจากเดิมที่บัญญัติว่าเป็นการอันเป็น สาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อ การผังเมือง มาเป็น เพื่อการพัฒนาการเกษตรหรือการ อุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือ เพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยมาตรา 49 บัญญัติว่า การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่ง ทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การพัฒนาการเกษตร หรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และมีการบัญญัติเหตุผลขึ้นมาเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินเพิ่มขึ้น คือ เพื่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 การอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งทางประวัติศาสตร์

จากการศึกษาตามแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมพบว่า รัฐธรรมนูญได้กำหนด เป้าหมายในการบริหารประเทศ ด้วยการบัญญัติการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน ว่า “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อ การอันเป็นสาธารณูปโภคอันจำเป็นในการป้องกันประเทศการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การพัฒนาการเกษตร หรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์ สาธารณะอย่างอื่น และ การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์โบราณสถานและ แหล่งทางประวัติศาสตร์” เพื่อให้สอดคล้องต่อหลักการอันมีค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญ พบว่า ฝ่ายนิติ บัญญัติได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน ดังนี้

3.2.2.2 การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ในบทบัญญัติกฎหมาย

1) พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พุทธศักราช 2477¹⁵⁵

ความเป็นมา ประเทศไทยได้มีการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มานานแล้ว เพื่อกิจการเหมืองแร่ และการจัดทำทางรถไฟและทางหลวง โดยปรากฏพบในพระราชบัญญัติการทำ เหมืองแร่ พุทธศักราช 2461 พระราชบัญญัติการจัดวางรถไฟและทางหลวงพุทธศักราช 2464 และ พระราชบัญญัติทางหลวงที่ได้รับสัมประทาน พุทธศักราช 2473 และเพื่อกำหนดให้การเวนคืน

¹⁵⁵ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 21 เมษายน 2478 หน้า 47.

อสังหาริมทรัพย์เพื่อทำกิจการสาธารณูปโภคหรือการทำเหมืองแร่ให้เหมาะสมแก่กาลสมัย จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ขึ้นใหม่

หลักการและสาระสำคัญ เป็นการกำหนดบังคับเวนคืนที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการใด ๆ อันเป็นสาธารณูปโภค หรือเพื่อการเหมืองแร่ โดยบทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดหลักการสำคัญดังนี้

มาตรา 5 บัญญัติว่า “อสังหาริมทรัพย์ซึ่งรัฐบาลต้องการเพื่อกิจการใด ๆ อันเป็น สาธารณูปโภค หรือเพื่อการเหมืองแร่นั้น เมื่อมิได้ตกลงเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ท่านให้เวนคืนตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

มาตรา 6 บัญญัติว่า “เมื่อรัฐบาลได้ตกลงจะทำกิจการใดเกี่ยวแก่สาธารณูปโภค แต่ยังมีได้ทำการสำรวจที่ที่เจาะจงให้แน่นอนไซ้ จะออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่คิดว่าจะเวนคืนนั้นขึ้นฉบับหนึ่ง

ในพระราชกฤษฎีกานั้นให้กำหนด

(ก) ความประสงค์ที่จะเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

(ข) เจ้าหน้าที่เวนคืนอสังหาริมทรัพย์

(ค) กำหนดเขตที่ดินที่ต้องเวนคืน...”

2) พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. 2497¹⁵⁶

ความเป็นมา พบว่าประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติการเดินอากาศมานานแล้ว คือพระราชบัญญัติการเดินอากาศ พุทธศักราช 2480 พระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2490 และพระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2492 เพื่อเป็นการให้เหมาะสมกับยุคสมัยจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้น

หลักการและสาระสำคัญ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดเขตบริเวณใกล้เคียงสนามบิน หรือสถานที่ตั้งเครื่องอำนวยความสะดวกในการเดินอากาศเป็นเขตปลอดภัยในการเดินอากาศ ด้วยการกำหนดให้บางบริเวณเป็นเขตปลอดภัยในการเดินอากาศและภายในบริเวณดังกล่าว จึงกำหนดให้งดเว้นกระทำการบางอย่างในทรัพย์สิน

โดยบทบัญญัติกฎหมายกำหนดหลักการสำคัญดังนี้

มาตรา 59 บัญญัติว่า “ภายในเขตปลอดภัยในการเดินอากาศตาม มาตรา 58 ห้ามมิให้บุคคลใดก่อสร้างหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือปลูกต้นไม้ยืนต้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่...”

¹⁵⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 71 ตอนที่ 58 14 กันยายน 2497 หน้า 1249.

มาตรา 60 บัญญัติว่า “ถ้าปรากฏว่ามีการฝ่าฝืนต่อมาตรา 59 วรรคหนึ่ง หรือฝ่าฝืนเงื่อนไขตามมาตรา 59 วรรคสอง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ฝ่าฝืน จัดการรื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง หรือตัด หรือย้ายต้นไม้ขึ้นภายในเวลาที่กำหนด

ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคก่อน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจจัดการรื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง หรือตัด หรือย้ายต้นไม้ขึ้นเสียเอง ค่าใช้จ่ายในการนี้ให้ผู้ฝ่าฝืนเป็นผู้ชดเชย”

3) พระราชบัญญัติการไฟฟ้านครหลวง พ.ศ. 2501¹⁵⁷

ความเป็นมา โดยที่การดำเนินการไฟฟ้าในเขตจังหวัดพระนครและ จังหวัดธนบุรีในปัจจุบันได้แยกดำเนินการเป็นสองแห่ง คือ กองไฟฟ้าหลวง กรมโยธาเทศบาลแห่งหนึ่ง และการไฟฟ้ากรุงเทพ กระทรวงมหาดไทยอีกแห่งหนึ่ง และเพื่อจะปรับปรุงการไฟฟ้าให้กว้างขวาง และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนยิ่งขึ้น จึงได้รวมการดำเนินการไฟฟ้าทั้งสองแห่งนี้มา รวมเป็นการไฟฟ้านครหลวงแห่งเดียว

หลักการและสาระสำคัญ มีวัตถุประสงค์จัดตั้งการไฟฟ้านครหลวง เพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า จัดให้ได้มาและจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า และดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับพลังงานไฟฟ้า โดยให้มีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินเพื่อใช้ระบบการส่ง หรือการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า หรือตั้งสับเสตชัน ให้เป็นอำนาจพนักงานของการไฟฟ้านครหลวงใช้สอยหรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ ด้วยกรรม เวณดินอสังหาริมทรัพย์

ดังมีหลักการสำคัญตามบทบัญญัติกฎหมายดังนี้

มาตรา 6 บัญญัติว่า “ให้จัดตั้งการไฟฟ้าขึ้นเรียกว่า “การไฟฟ้านครหลวง” มีวัตถุประสงค์

(1) ผลิตพลังงานไฟฟ้า

(2) จัดให้ได้มาและจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า

(3) ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับพลังงานไฟฟ้า

มาตรา 34 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการสร้างและบำรุงรักษาซึ่งระบบการส่งพลังงานไฟฟ้า เช่น สายส่งศักย์สูงย่อย หรือสายส่งศักย์ต่ำ เสา สับเสตชันและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พนักงานมีอำนาจที่จะใช้สอย หรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ในความครอบครองของบุคคลใด...”

มาตรา 35 ทวิ บัญญัติว่า “เมื่อการไฟฟ้านครหลวงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ที่ดินอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในระบบการส่ง หรือจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า หรือตั้งสับเสตชัน

¹⁵⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 32 1 เมษายน 2535 หน้า 1.

ถ้ามิได้ตกลงในเรื่องการโอนเป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”

มาตรา 39 บัญญัติว่า “ผู้ใดขัดขวางการกระทำของการไฟฟ้านครหลวงหรือพนักงานต้องระวางโทษ...”

4) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2503¹⁵⁸

ความเป็นมา เนื่องจากมีกิจการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเป็นจำนวนมาก อีกทั้งองค์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ได้ขยายปริมาณงานและมโนนโยบายที่จะให้การผลิตและจ่ายกระแสไฟฟ้าในส่วนภูมิภาคทั้งหมดเป็นหน้าที่ขององค์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเพื่อให้มีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง

หลักการและสาระสำคัญ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีวัตถุประสงค์จัดตั้งโรงผลิตพลังงานไฟฟ้าและระบบการส่งหรือก่อสร้างการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าหรือตั้งสถานีไฟฟ้า เมื่อการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ กำหนดให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีอำนาจดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

โดยมีบทบัญญัติกฎหมายที่สำคัญ ดังนี้

มาตรา 34 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการสร้างและบำรุงรักษาเพื่อประโยชน์ซึ่งระบบการส่งพลังงานไฟฟ้า เช่น สายส่งตักย์สูงหรือสายส่งตักย์ต่ำ เสา สถานีไฟฟ้าและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พนักงานมีอำนาจที่จะใช้สอยหรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ในความครอบครองของบุคคลใด ”

มาตรา 35 บัญญัติว่า “เมื่อการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในการก่อสร้างโรงผลิตพลังงานไฟฟ้าและระบบการส่งหรือการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าหรือตั้งสถานีไฟฟ้า ถ้ามิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”

มาตรา 36 บัญญัติว่า “ให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีอำนาจเดินสายส่งตักย์สูงหรือสายส่งตักย์ต่ำไปได้ เหนือ ตาม หรือข้ามพื้นดินของบุคคลใด ๆ หรือบึก หรือตั้งเสาสถานีไฟฟ้า หรืออุปกรณ์ต่างๆ ลงในหรือบนพื้นดินของบุคคลใด ๆ...”

¹⁵⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 77 ตอนที่ 78 27 กันยายน 2503 หน้า 783.

5) พระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. 2510¹⁵⁹

ความเป็นมา การประปาเป็นกิจการสาธารณูปโภคมีวัตถุประสงค์สำรวจ จัดหาแหล่งน้ำดิบ และจัดให้ได้มาซึ่งน้ำดิบเพื่อใช้ในการผลิต จัดส่ง และจำหน่ายน้ำประปา โดยที่การประปาในเขตจังหวัดพระนคร จังหวัดธนบุรี จังหวัดนนทบุรีและจังหวัดสมุทรปราการได้แยกดำเนินการเป็นสี่แห่งทำให้บริการไม่สะดวกจึงรวมกันเพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการ

หลักการและสาระสำคัญ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้อสังหาริมทรัพย์ในการสร้าง และบำรุงรักษาระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำประปา

โดยมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 6 บัญญัติว่า “ให้จัดตั้งการประปาขึ้นเรียกว่า “การประปานครหลวง” มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

(1) สำรวจ จัดหาแหล่งน้ำดิบ และจัดให้ได้มาซึ่งน้ำดิบเพื่อใช้ในการประปา

(2) ผลิต จัดส่ง และจำหน่ายน้ำประปาในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัด นนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ และควบคุมมาตรฐานเกี่ยวกับระบบประปาเอกชนในเขตท้องที่ดังกล่าว...”

มาตรา 36 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการสร้าง และบำรุงรักษาระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำ เช่น ท่อน้ำ ประตูน้ำ โรงสูบน้ำ เครื่องวัดจำนวนน้ำ ถังพักน้ำ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พนักงานมีอำนาจที่จะใช้สอย หรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ในครอบครองของบุคคลใด ๆ ซึ่งมีใช้โรงเรือนที่คนอยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว...”

มาตรา 37 บัญญัติว่า “เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำ เมื่อมิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”

มาตรา 38 บัญญัติว่า “ในการส่ง และการจำหน่ายน้ำ ให้การประปานครหลวงมีอำนาจเดินท่อน้ำและติดตั้งอุปกรณ์ไป ได้ เหนือ ตาม หรือข้ามพื้นดินของบุคคลใด ๆ...”

¹⁵⁹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 84 ตอนที่ 75 15 สิงหาคม 2510 หน้า 601.

6) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511¹⁶⁰

ความเป็นมา มีวัตถุประสงค์ให้จัดตั้งการไฟฟ้าขึ้น เรียกว่า “การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย” ผลิต จัดให้ได้มา จัดส่งหรือจำหน่ายซึ่งพลังงานไฟฟ้าให้แก่การไฟฟ้านครหลวง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคหรือการไฟฟ้าอื่น

หลักการและสาระสำคัญ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ พลังงานไฟฟ้า แหล่งพลังงานอันได้มาจากธรรมชาติ เช่น น้ำ ลม ความร้อนธรรมชาติ แสงแดด แร่ธาตุ หรือเชื้อเพลิงเป็นต้นว่า น้ำมันถ่านหิน หรือก๊าซ รวมทั้งพลังงานปรมาณู เพื่อการผลิตพลังงานไฟฟ้า และงานอื่นที่ส่งเสริมกิจการของ กฟผ. จัดตั้งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ให้ดำเนินกิจการด้านการสร้างแหล่งผลิตไฟฟ้าขึ้นในพื้นที่ของประเทศไทย โดยให้เป็นอำนาจการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเข้าครอบครอง อสังหาริมทรัพย์เพื่อได้มาซึ่งแหล่งพลังงาน

ดังมีหลักการสำคัญตามกฎหมายดังนี้

มาตรา 28 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการสำรวจเพื่อหาแหล่งพลังงานตามมาตรา 6 (2) หรือเพื่อหาสถานที่สำหรับใช้ในกิจการตามมาตรา 9 (4) หรือเพื่อสร้างและบำรุงรักษาระบบไฟฟ้า ให้พนักงานหรือลูกจ้างมีอำนาจที่จะใช้สอยหรือเข้าครอบครอง อสังหาริมทรัพย์ในความครอบครองของบุคคลใด ซึ่งมีไม่ใช่สถานเป็นการชั่วคราว...”

มาตรา 29 บัญญัติว่า “ในการส่งและการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า ให้ กฟผ. มีอำนาจ

(1) เดินสายส่งไฟฟ้าหรือสายจำหน่ายไฟฟ้าไปได้ เหนือ ตามหรือข้าม พื้นดินของ บุคคลใด ปักหรือตั้งสถานีไฟฟ้าย่อยหรืออุปกรณ์อื่น ลงในหรือบนพื้นดินของบุคคลใดซึ่งมิใช่เป็นที่ตั้งโรงเรือน (2) ประกาศกำหนดเขตเดินสายไฟฟ้าเพื่อประโยชน์แห่งความปลอดภัย ในการส่งพลังงานไฟฟ้าโดยประกาศไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอแห่งท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ และจัดทำเครื่องหมายแสดงไว้ในที่ที่ประกาศกำหนดเขตนั้นตามสมควร

(3) รั้วถอนโรงเรือนหรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างขึ้น หรือทำขึ้น หรือ ทำลาย หรือตัดฟัน ตัดต้น กิ่ง หรือ รากของต้นไม้ หรือพืชผล ในเขตเดินสายไฟฟ้า...”

มาตรา 36 บัญญัติว่า “เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่ง อสังหาริมทรัพย์เพื่อได้มาซึ่งแหล่งพลังงานตามมาตรา 6 (2) ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”

¹⁶⁰ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 85 ตอนที่ 102 2 พฤศจิกายน 2511 หน้า 1.

7) พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514¹⁶¹

ความเป็นมา การตราพระราชบัญญัตินี้เพื่อส่งเสริมการสำรวจและการผลิตปิโตรเลียมภายใต้มาตรการควบคุมที่เหมาะสม อำนาจประโยชน์ให้รัฐ ผู้ประกอบกิจการปิโตรเลียม และเป็นการกำหนดระเบียบในการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม

หลักการและสาระสำคัญ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้มีคณะกรรมการปิโตรเลียมมีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงาน เจ้าหน้าที่แลปะออกกฎกระทรวง มีวัตถุประสงค์ได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในกิจการปิโตรเลียม

โดยมีหลักการสำคัญตามกฎหมายดังนี้

มาตรา 23 บัญญัติว่า “ปิโตรเลียมเป็นของรัฐ ผู้ใดสำรวจหรือผลิตปิโตรเลียมในที่ดินไม่ว่าที่นั้นเป็นของตนเองหรือของบุคคลอื่นต้องได้รับสัมปทาน...”

มาตรา 67 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้รับสัมปทานมีความจำเป็นต้องเข้าไปในที่ดินที่บุคคลใดเป็นเจ้าของหรือมีสิทธิครอบครองเพื่อสำรวจปิโตรเลียม...”

มาตรา 68 บัญญัติว่า “เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในกิจการปิโตรเลียม ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”

8) พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518¹⁶²

ความเป็นมา ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการผังเมืองมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2495 ด้วยการตราพระราชบัญญัติการผังเมืองและผังชนบท พ.ศ. 2495 และปรับปรุงเป็นพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 และแก้ไขเพิ่มเติมอีก 2 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2525 และ พ.ศ. 2535 เพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัย

หลักการและสาระสำคัญ พระราชบัญญัติการผังเมืองเป็นกฎหมายหลักที่ใช้ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและมีขึ้นเพื่อการบังคับใช้ผังเมืองรวม โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการและมีอธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นเป็นผู้วางและจัดทำผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นที่มีการพัฒนาทั้งในด้านเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม

¹⁶¹ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 88 ตอนที่ 43 23 เมษายน 2514 หน้า 1.

¹⁶²ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 92 ตอนที่ 33 13 กุมภาพันธ์ 2518 หน้า 8.

โดยมีหลักการสำคัญของกฎหมายดังนี้

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้

“การผังเมือง” หมายความว่า การวาง จัดทำและดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะในบริเวณเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท เพื่อสร้างหรือพัฒนาเมืองหรือส่วนของเมืองขึ้นใหม่ หรือแทนเมืองหรือส่วนของเมืองที่ได้รับความเสียหาย เพื่อให้มีหรือทำให้ดียิ่งขึ้นซึ่งสุขลักษณะ ความสะอาดสบาย ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ความปลอดภัยของประชาชน และสวัสดิภาพของสังคม เพื่อส่งเสริมการเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม เพื่อดำรงรักษาและบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์ หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือเพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศที่สวยงาม หรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ

“ผังเมืองรวม” หมายความว่า แผนผัง นโยบายและโครงการ รวมทั้งมาตรการควบคุมโดยทั่วไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และการดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคมนาคมและการขนส่ง การสาธารณสุขปโภค บริการสาธารณะ และสภาพแวดล้อม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการผังเมือง

“ผังเมืองเฉพาะ” หมายความว่า แผนผังและโครงการดำเนินการเพื่อพัฒนาหรือดำรงรักษาบริเวณเฉพาะแห่ง หรือกิจการที่เกี่ยวข้อง ในเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทเพื่อประโยชน์แก่การผังเมือง

“อาคาร” หมายความว่า อาคารตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการก่อสร้างอาคาร รวมทั้งสิ่งปลูกสร้างทุกชนิดหรือสิ่งอื่นใดที่วางบน ใต้ หรือผ่านเหนือพื้นดิน หรือพื้นน้ำ

“ที่อุปกรรม” หมายความว่า ที่ดินของเอกชน ซึ่งผังเมืองเฉพาะจัดให้เป็นที่ดินว่างหรือใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างอื่นด้วย เช่น ทางเท้า ทางเดิน ตรอกหลัง หรือข้างอาคาร ทางน้ำ ทางหรือท่อระบายน้ำ”

มาตรา 27 ในเขตที่ได้มีกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมแล้ว ห้ามบุคคลใดใช้ประโยชน์ที่ดินผิดไปจากที่ได้กำหนดไว้ในผังเมืองรวม หรือปฏิบัติการใด ๆ ซึ่งขัดกับข้อบังคับของผังเมืองรวมนั้น...”

9) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522¹⁶³

ความเป็นมา พระราชบัญญัตินี้ได้ตราขึ้นแทนพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคารในเขตเพลิงไหม้ พุทธศักราช 2476 พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช 2479 พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคารในเขตเพลิงไหม้ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2496

¹⁶³ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 96 ตอนที่ 80 14 พฤษภาคม 2522 หน้า 1.

พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2504 เพื่อให้สอดคล้องกับความปลอดภัยในการก่อสร้างอาคาร การผังเมือง การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การสถาปัตยกรรม จึงรวบรวมไว้ในพระราชบัญญัตินี้

หลักการและสาระสำคัญ เป็นการกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมอาคารมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดประเภทหรือลักษณะของสิ่งสร้างขึ้น

โดยมีหลักการสำคัญของกฎหมายดังนี้

มาตรา 8 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงแข็งแรง ความปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรม และการอำนวยความสะดวกแก่การจราจร ตลอดจนการอื่นที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติตามที่จำเป็นปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้”

มาตรา 21 บัญญัติว่า “ผู้ใดจะก่อสร้างดัดแปลงหรือเคลื่อนย้ายอาคาร ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น และดำเนินการตามมาตรา 39 ทวิ”

มาตรา 32 บัญญัติว่า “อาคารประเภทควบคุมการใช้ คืออาคารดังต่อไปนี้

(1) อาคารสำหรับใช้เป็นคลังสินค้า โรงแรม อาคารชุด หรือสถานพยาบาล

(2) อาคารสำหรับใช้เพื่อกิจการพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม การศึกษา การสาธารณสุข หรือกิจการอื่น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

10) พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522¹⁶⁴

ความเป็นมา โดยที่ในปัจจุบัน ปัญหาในด้านที่อยู่อาศัยภายในเมืองได้เพิ่มมากขึ้น และระบบกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ไม่อาจสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งต้องอยู่อาศัยในอาคารเดียวกันโดยร่วมกันมีกรรมสิทธิ์ห้องชุดในอาคารนั้นแยกจากกันเป็นสัดส่วนได้ สมควรวางระบบกรรมสิทธิ์ห้องชุดขึ้นเพื่อให้ผู้ที่อยู่ในอาคารเดียวกันสามารถถือกรรมสิทธิ์ห้องชุดในอาคารส่วนที่เป็นของตนแยกจากกันเป็นสัดส่วนและสามารถจัดระบบค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาอาคารร่วมกันได้ นอกจึงวางมาตรการควบคุมการจัดตั้งอาคารชุดให้เหมาะสมเพื่อเป็นหลักประกันให้แก่ผู้ที่จะมาซื้อห้องชุดเพื่ออยู่อาศัย

¹⁶⁴ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 96 ตอนที่ 67 30 เมษายน 2522 หน้า 29.

หลักการและสาระสำคัญ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ออกกฎกระทรวงกำหนด ค่าธรรมเนียม

โดยมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้

“อาคารชุด” หมายความว่า อาคารที่บุคคลสามารถแยกการถือกรรมสิทธิ์ออกได้เป็นส่วน ๆ โดยแต่ละส่วนประกอบด้วยกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคลและกรรมสิทธิ์ร่วมในทรัพย์สินส่วนกลาง

“ทรัพย์สินส่วนบุคคล” หมายความว่า ห้องชุด และหมายความรวมถึงสิ่งปลูกสร้าง หรือที่ดินที่จัดไว้ให้เป็นของเจ้าของห้องชุดแต่ละราย

“ห้องชุด” หมายความว่า ส่วนของอาคารชุดที่แยกการถือกรรมสิทธิ์ออกได้เป็นส่วนเฉพาะของแต่ละบุคคล

“ทรัพย์สินส่วนกลาง” หมายความว่า ส่วนของอาคารชุดที่มีใช้ห้องชุดที่ดินที่ตั้งอาคารชุดและที่ดินหรือทรัพย์สินอื่นที่มิใช่เพื่อใช้หรือเพื่อประโยชน์ร่วมกันสำหรับเจ้าของร่วม

มาตรา 12 บัญญัติว่า “กรรมสิทธิ์ในห้องชุดจะแบ่งแยกมิได้”

มาตรา 13 บัญญัติว่า “เจ้าของห้องชุดมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคลที่เป็นของตน และมีกรรมสิทธิ์ร่วมในทรัพย์สินส่วนกลาง

พื้นห้อง ผนังกันห้องที่แบ่งระหว่างห้องชุดใด ให้ถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์รวมของเจ้าของร่วมระหว่างห้องชุดนั้น และการใช้สิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวให้เป็นไปตามข้อบังคับ

เจ้าของห้องชุดจะกระทำการใด ๆ ต่อทรัพย์สินส่วนบุคคลของตนอันอาจจะเป็นการกระทบกระเทือนต่อโครงสร้าง ความมั่นคง การป้องกันความเสียหายต่อตัวอาคาร หรือการอื่นตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับมิได้

11) พระราชบัญญัติการประกาศส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522¹⁶⁵

ความเป็นมา โดยที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะปรับปรุง และขยายกิจการประกาศในส่วนภูมิภาคให้ดียิ่งขึ้น ในการนี้จึงโอนกิจการประกาศในส่วนภูมิภาค และหน่วยงานก่อสร้างประกาศภูมิภาคของกรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย กิจการประกาศนบท และหน่วยก่อสร้างประกาศนบทของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ไปจัดตั้งเป็นรัฐวิสาหกิจเรียกว่า “การประกาศ

¹⁶⁵ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 96 ตอนที่ 26 27 กุมภาพันธ์ 2522 หน้า 1.

ส่วนภูมิภาค” สังกัดกระทรวงมหาดไทย เพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการผลิตจัดส่งและจำหน่าย น้ำประปาในส่วนภูมิภาค

หลักการและสาระสำคัญ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบเพื่อปฏิบัติ ในการต้องได้มาซึ่ง อสังหาริมทรัพย์ เพื่อใช้ในการวางหรือจัดสร้างระบบการผลิต การส่ง และการจำหน่ายน้ำประปา

โดยมีหลักการสำคัญของกฎหมาย ดังนี้

มาตรา 29 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการสร้างและบำรุงรักษาระบบ การผลิต การส่ง และการจำหน่ายน้ำประปา เช่น แหล่งน้ำดิบ ท่อน้ำ โรงสูบน้ำ เครื่องวัดปริมาณน้ำ ถังพักน้ำ โรงกรองน้ำ ถังตกตะกอน และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พนักงาน และลูกจ้างมีอำนาจใช้สอยหรือ เข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งมีใช้ที่อยู่อาศัยของบุคคลใดๆ...”

มาตรา 30 บัญญัติว่า “ในการผลิต การส่ง และการจำหน่ายน้ำประปา ให้ กปภ. มีอำนาจเดินท่อน้ำและติดตั้งอุปกรณ์ไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามพื้นดินของบุคคลใด ๆ ในเมื่อ ที่ดินนั้นมีใช้ที่ตั้งโรงเรือนสำหรับอยู่อาศัย...”

มาตรา 31 บัญญัติว่า “ในบริเวณที่กำหนดตามมาตรา 30 วรรคสอง ห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น ปลูกต้นไม้ หรือกระทำการใด ๆ อันอาจทำ ให้เกิดอันตรายหรือเป็นอุปสรรคต่อระบบการผลิต การส่ง และการจำหน่ายน้ำประปา”

มาตรา 33 บัญญัติว่า “เมื่อ กปภ. มีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่ง อสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในการวางหรือจัดสร้างระบบการผลิต การส่ง และการจำหน่ายน้ำประปา ถ้าไม่ สามารถตกลงในเรื่องการโอนกันได้ ให้ดำเนินการเวนคืน ตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืน อสังหาริมทรัพย์”

12) พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530¹⁶⁶

ความเป็นมา เป็นการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยเวนคืน อสังหาริมทรัพย์แทนที่พระราชบัญญัติเดิมที่ได้ประกาศใช้มานานแล้ว และเพื่อให้การเวนคืน อสังหาริมทรัพย์เป็นไปได้โดยรวดเร็วและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

หลักการและสาระสำคัญ เมื่อรัฐต้องมีภารกิจที่เพิ่มขึ้นจากเดิม มา เป็นการทำหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อคนส่วนรวมของประเทศด้วย การใช้อำนาจทางมหาชนมาจำกัดการใช้สิทธิของปัจเจกชนที่เพิ่มมากขึ้น ด้วยความจำเป็นที่จะต้อง ได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการใด ๆ อันจำเป็นเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภคหรือการอันจำเป็นใน การป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการ

¹⁶⁶ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 104 ตอนที่ 164 19 สิงหาคม 2530 หน้า 1.

พัฒนาการเกษตร หรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น จึงบังคับเวนคืนที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นเพื่อให้กรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ที่ต้องเวนคืนตกเป็นของรัฐ

โดยหลักกฎหมายที่สำคัญ ดังนี้

มาตรา 4 บัญญัติว่า “เวนคืน หมายความว่า บังคับเวนคืนที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นตามเงื่อนไขแห่งพระราชบัญญัตินี้”

มาตรา 5 บัญญัติว่า “เมื่อรัฐมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการใด ๆ อันจำเป็นเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภคหรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตร หรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ถ้ามิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้...”

13) พระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. 2535¹⁶⁷

ความเป็นมา พบว่าประเทศไทยได้มีการพัฒนาพลังงานแห่งชาติมานานแล้วดังปรากฏพบคือ พระราชบัญญัติการพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติการพลังงานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติการพลังงานแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการพลังงานแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 เพื่อให้เป็นการจัดหาและก่อให้เกิดการพลังงานแห่งชาติที่ทันสมัย

หลักการและสาระสำคัญ เป็นการกำหนดหน้าที่ของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานให้รับผิดชอบการค้นคว้า พัฒนา กำกับดูแลและปฏิบัติการเกี่ยวกับการผลิต การส่ง และจำหน่ายพลังงาน จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ เพื่อใช้ในการสำรวจแหล่งผลิตระบบส่ง ระบบจำหน่ายพลังงาน ด้วยการเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลใด และตั้งสถานีพลังงาน เดินสายหรือท่อพลังงานไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามพื้นดินของบุคคลใด ๆ หรือปัก ตั้งเสาหรืออุปกรณ์ ลงในหรือบนพื้นดินของบุคคลใด ๆ ให้กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานมีอำนาจตั้งสถานีพลังงาน

โดยมีหลักกฎหมายที่สำคัญ ดังนี้

มาตรา 14 บัญญัติว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะใช้สอยหรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ในความครอบครองของบุคคลใด ๆ...”

¹⁶⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 9 ก 12 กุมภาพันธ์ 2535 หน้า 9.

มาตรา 15 บัญญัติว่า “เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในการผลิต การส่ง หรือการจำหน่ายพลังงาน ถ้ามิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”

มาตรา 16 บัญญัติว่า “เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนชน ให้กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานมีอำนาจตั้งสถานีพลังงาน เดินสายหรือท่อพลังงานไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามพื้นดินของบุคคลใด ๆ หรือปัก ตั้งเสาหรืออุปกรณ์ ลงในหรือบนพื้นดินของบุคคลใด ๆ”

14) พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535¹⁶⁸

ความเป็นมา ปราบกฏพบว่าประเทศไทยมีการตราพระราชบัญญัติโรงงานมานานแล้ว ดังปรากฏพบใน พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 พระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 และพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522 จึงมีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยโรงงานเพื่อให้ตอบรับกับกาลสมัย

หลักการและสาระสำคัญ โดยให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนด ประเภทชนิดหรือขนาดโรงงานจำพวกที่ 1 โรงงานจำพวกที่ 2 หรือโรงงานจำพวกที่ 3 ด้วยการขออนุญาต ประกอบด้วย ใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน ใบอนุญาตขยายโรงงาน เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง ความปลอดภัยของประเทศหรือของสาธารณชน

ดังมีหลักการกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 7 บัญญัติว่า “ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้โรงงาน ตามประเภทชนิดหรือขนาดใด เป็นโรงงานจำพวกที่ 1 โรงงานจำพวกที่ 2 หรือโรงงานจำพวกที่ 3 แล้วแต่กรณีโดยคำนึงถึงความจำเป็นในการควบคุมดูแล การป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญ การป้องกันความเสียหาย และการป้องกันอันตรายตาม ระดับความรุนแรงของผลกระทบที่จะมีต่อประชาชนหรือสิ่งแวดล้อมโดยแบ่งออกเป็นดังนี้

(1) โรงงานจำพวกที่ 1 ได้แก่โรงงานประเภท ชนิด และขนาดที่สามารถประกอบกิจการโรงงานได้ทันทีตามความประสงค์ของผู้ประกอบกิจการโรงงาน

(2) โรงงานจำพวกที่ 2 ได้แก่โรงงานประเภท ชนิด และขนาดที่เมื่อจะประกอบกิจการโรงงานต้องแจ้งให้ผู้อนุญาตทราบก่อน

(3) โรงงานจำพวกที่ 3 ได้แก่โรงงานประเภท ชนิด และขนาดที่การตั้งโรงงานจะต้องได้รับใบอนุญาตก่อนจึงจะดำเนินการได้

¹⁶⁸ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 104 ตอนที่ 44 9 เมษายน 2535 หน้า 62.

เมื่อมีประกาศของรัฐมนตรีตามมาตรา 32 (1) ให้โรงงานที่กำหนดในประกาศดังกล่าวเป็นโรงงานจำพวกที่ 3 ด้วย

มาตรา 8 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการควบคุมการประกอบกิจการโรงงานให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อให้โรงงานจำพวกใดจำพวกหนึ่งหรือทุกจำพวกตามมาตรา 7 ต้องปฏิบัติตามในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับที่ตั้งของโรงงาน สภาพแวดล้อมของโรงงาน ลักษณะอาคารของโรงงานหรือลักษณะภายในของโรงงาน

(2) กำหนดลักษณะ ประเภทหรือชนิดของเครื่องจักร เครื่องอุปกรณ์หรือสิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการประกอบกิจการโรงงาน

(3) กำหนดให้มีคนงานซึ่งมีความรู้เฉพาะตามประเภท ชนิดหรือขนาดของโรงงานเพื่อปฏิบัติหน้าที่หนึ่งหน้าที่ใดประจำโรงงาน

(4) กำหนดหลักเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติ กรรมวิธีการผลิตและการจัดให้มีอุปกรณ์หรือเครื่องมืออื่นใดเพื่อป้องกันหรือระงับหรือบรรเทาอันตรายความเสียหายหรือความเดือดร้อนที่อาจเกิดแก่บุคคลหรือทรัพย์สินที่อยู่ในโรงงานหรือที่อยู่ใกล้เคียงกับโรงงาน

(5) กำหนดมาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษหรือสิ่งใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการโรงงาน...”

มาตรา 12 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 3 ต้องได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาต และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 8 ประกาศของรัฐมนตรีที่ออกตามกฎกระทรวงดังกล่าวและประกาศของรัฐมนตรีที่ออกตามมาตรา 32 และกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดตั้งโรงงานก่อนได้รับอนุญาต...”

15) พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535¹⁶⁹

ความเป็นมา ปรากฏพบว่าการประกาศใช้พระราชบัญญัติทางหลวงมานานแล้วและได้มีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้เหมาะกับกาลสมัยดังพบได้จากประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 295 ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 295 ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 295 ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 เนื่องจากประเทศไทยมีการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นต้องจัดทำโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับในการพัฒนา

¹⁶⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 52 18 เมษายน 2535 หน้า 6.

หลักการและสาระสำคัญ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของ กระทรวงนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหรือขยายทางหลวง กำหนดว่าถ้ามิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้ เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

มาตรา 68 บัญญัติว่า “เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่ง อสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างหรือขยายทางหลวง ถ้ามิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”

16) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

พ.ศ. 2535¹⁷⁰

ความเป็นมา เนื่องด้วยสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไป ตามการพัฒนาประเทศ จึงมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนและองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อม และให้มีจัดระบบการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ท้องถิ่นให้ เกิดการประสานงานกัน และมีหน้าที่ร่วมกันในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และควบคุม มลพิษ

หลักการและสาระสำคัญ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ และกำหนดให้มี คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ที่ต้องใช้ที่ดินสำหรับใช้เป็นที่ตั้งระบบบำบัดน้ำ เสียวมหรือระบบกำจัดของเสียวมสำหรับเขตควบคุมมลพิษ แต่ไม่สามารถจัดหาที่ดินของรัฐได้จึงให้ ดำเนินการในการจัดหาที่ดินของเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

โดยมีหลักกฎหมายที่สำคัญ ดังนี้

มาตรา 43 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ปรากฏว่าพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นพื้นที่ ดันน้ำลำธารหรือมีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยทั่วไป หรือมีระบบนิเวศน์ ตามธรรมชาติที่อาจถูกทำลายหรืออาจได้รับผลกระทบกระเทือนจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ได้ โดยง่ายหรือเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติหรือศิลปกรรมอันควรแก่การอนุรักษ์และพื้นที่นั้นยังมิได้ ถูกประกาศ กำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม แห่งชาติมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

มาตรา 45 บัญญัติว่า “พื้นที่ใดที่ได้มีการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ เขต ผังเมืองรวม เขตผังเมืองเฉพาะ เขตควบคุมอาคาร เขตนิคมอุตสาหกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น หรือเขตควบคุมมลพิษตามพระราชบัญญัตินี้ไว้แล้ว แต่ปรากฏว่ามีสภาพปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

¹⁷⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 37 ก 4 เมษายน 2535 หน้า 1.

รุนแรงเข้าขั้นวิกฤตซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไขโดยทันทีและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่มีอำนาจตามกฎหมาย หรือไม่สามารถที่จะทำการแก้ไขปัญหาได้ ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรีขออนุมัติเข้าดำเนินการเพื่อใช้มาตรการคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างตามมาตรา 44 ตามความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อควบคุมและแก้ไขปัญหาในพื้นที่นั้นได้...”

มาตรา 62 บัญญัติว่า “ในกรณีที่เป็นจำเป็นต้องจัดหาที่ดินสำหรับใช้เป็นที่ตั้งระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมสำหรับเขตควบคุมมลพิษใด แต่ไม่สามารถจัดหาที่ดินของรัฐได้ให้ดำเนินการจัดหาที่ดินของเอกชน เพื่อพิจารณาคัดเลือกเป็นที่ตั้ง...”

ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการตามวรรคหนึ่งได้ ให้กำหนดที่ดินที่เหมาะสมเพื่อเสนอต่อรัฐมนตรี ให้ดำเนินการเวนคืนต่อไปตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”

17) พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดหาอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่ง

มวลชน พ.ศ. 2540¹⁷¹

ความเป็นมา โดยที่การดำเนินการตามโครงการระบบขนส่งมวลชนในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ตลอดจนเมืองอื่น ๆ อาจมีส่วนที่ต้องสร้าง ไปบน เหนือ หรือใต้พื้นดินหรือพื้นน้ำ ซึ่งในส่วนของโครงการก่อสร้างระบบขนส่งมวลชนนั้น รัฐอาจ มีความจำเป็นต้องเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดินของเอกชนเฉพาะส่วนที่เป็นแดนกรรมสิทธิ์บน เหนือ หรือใต้พื้นดินหรือพื้นน้ำ ซึ่งมิใช่กรณีเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จึงกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการในเรื่องนี้

หลักการและสาระสำคัญ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาหรือได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชนโดยการก่อสร้าง ขยาย บูรณะ หรือ ปรับปรุงอย่างใหญ่ ซึ่งระบบขนส่งมวลชน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการขนส่งมวลชนจะตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะดำเนินการก็ได้ หากการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ในกรณีมีความจำเป็นและเร่งด่วน หรือเป็นการกำหนดภาระในอสังหาริมทรัพย์

โดยมีหลักกฎหมายสำคัญดังนี้

มาตรา 6 บัญญัติว่า “ในกรณีที่หน่วยงานใดมีความจำเป็นต้องใช้อสังหาริมทรัพย์เพื่อประโยชน์ ในการดำเนินกิจการขนส่งมวลชนโดยไม่จำเป็นต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ ถ้ามิได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นให้ดำเนินการตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้แต่ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”

¹⁷¹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 72 ก 16 พฤศจิกายน 2540 หน้า 1.

มาตรา 19 บัญญัติว่า “ในกรณีที่หน่วยงานที่ดำเนินการเห็นว่าในการดำเนินกิจการขนส่งมวลชนที่ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา 8 แล้ว หากเนินเข้าไปจะเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการดำเนินกิจการดังกล่าว ให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้การเข้าใช้โดยสาริมทรัพย์นั้น เป็นกรณีที่มีความจำเป็นและเร่งด่วนได้ เมื่อได้มีการประกาศตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าใช้โดยสาริมทรัพย์ได้แต่ต้องมีหนังสือแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งโดยสาริมทรัพย์นั้นทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าหกสิบวัน และพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องจัดให้มีการ จ่ายหรือวางเงินค่าทดแทนที่กำหนดก่อน และให้นำบทบัญญัติมาตรา 22 มาใช้บังคับโดยอนุโลมให้นำบทบัญญัติมาตรา 10 วรรคสี่ วรรคห้า และวรรคหก มาใช้บังคับกับการดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 19 นี้ด้วยโดยอนุโลม”

มาตรา 20 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกำหนดลักษณะภาระในโดยสาริมทรัพย์ที่จำเป็นสำหรับกิจการขนส่งมวลชนแล้ว แต่พนักงานเจ้าหน้าที่และเจ้าของหรือ ผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งโดยสาริมทรัพย์ไม่อาจตกลงกันได้ในเรื่องการกำหนดลักษณะภาระในโดยสาริมทรัพย์หรือในเรื่องเงินค่าทดแทน ซึ่งมีใช้กรณีตามมาตรา 14 ให้ตราพระราชบัญญัติ กำหนดภาระในโดยสาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน โดยให้ระบุที่ดินหรือโดยสาริมทรัพย์อื่น ที่ต้องตกอยู่ภายใต้ภาระในโดยสาริมทรัพย์ และลักษณะของภาระในโดยสาริมทรัพย์ พร้อมทั้งรายชื่อ เจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งโดยสาริมทรัพย์ ให้มีแผนที่หรือแผนผังแสดงเขตที่ดินหรือโดยสาริมทรัพย์อื่นที่ต้องตกอยู่ภายใต้ภาระในโดยสาริมทรัพย์ ตำแหน่ง ระดับ เนื้อที่ และบริเวณที่ต้องใช้เพื่อกิจการขนส่งมวลชนอย่างชัดเจน ไว้ท้ายพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง และให้ถือว่าแผนที่หรือแผนผังเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชบัญญัตินั้น”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

18) พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542¹⁷²

ความเป็นมา เนื่องจากการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง พุทธศักราช 2474 ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว จึงไม่เหมาะสมและทันกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็วสมควรปรับปรุงการควบคุมการประกอบกิจการเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิงให้สามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของการประกอบกิจการตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ได้บัญญัติให้อำนาจรัฐในการจัดให้มีน้ำมันเชื้อเพลิงและระบบการขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิงทางท่อ และบทบัญญัติในเรื่องของสัมปทาน

หลักการและสาระสำคัญ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างคลังน้ำมันเชื้อเพลิงหรือระบบการขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิงทางท่อด้วยการให้ดำเนินการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

¹⁷² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 121 ก 2 ธันวาคม 2542 หน้า 1.

โดยมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 32 บัญญัติว่า “เมื่อมีความจำเป็นที่หน่วยงานของรัฐจะต้องได้มาซึ่ง อสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างคลังน้ำมันเชื้อเพลิงหรือระบบการขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิงทางท่อ ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”

มาตรา 33 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการสร้างหรือบำรุงรักษาคลังน้ำมันเชื้อเพลิงหรือระบบการขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิงทางท่อ ให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้ดำเนินการมีอำนาจเข้าไปใช้สอยหรือครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของบุคคล...”

มาตรา 51 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีผู้รับสัมปทานมีความจำเป็นจะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างคลังน้ำมันเชื้อเพลิง หรือระบบการขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิงทางท่อตามที่กำหนดไว้ในสัมปทาน...ให้กรมธุรกิจพลังงานเป็นผู้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์...”

19) พระราชบัญญัติการรถไฟฟ้ามวลชนแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2543¹⁷³

ความเป็นมา เพื่อการจัดการและการให้บริการขนส่งมวลชนด้วยระบบรถไฟฟ้า รวมทั้งการดูแลรักษาความปลอดภัยสาธารณะให้โอนบรรดากิจการ เงิน ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้และ ความรับผิดชอบตลอดจนงบประมาณขององค์การรถไฟฟ้ามหานครตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การรถไฟฟ้ามหานคร พ.ศ.2535 ที่มีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับไปเป็นของ รฟม. ทำให้การดำเนินงานขององค์การรถไฟฟ้ามหานครต้องมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการขนส่งมวลชนโดยระบบรถไฟฟ้าได้ทวีความจำเป็นอย่างมากทั้งในปัจจุบันและอนาคต จึงปรับปรุงอำนาจหน้าที่ขององค์การรถไฟฟ้ามหานครให้สามารถดำเนินกิจการรถไฟฟ้าให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

หลักการและสาระสำคัญ วัตถุประสงค์ต้องใช้อสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน ให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ทำให้พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการ

ดั่งมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 35 บัญญัติว่า “การใช้อสังหาริมทรัพย์เพื่อดำเนินการกิจการรถไฟฟ้าโดยไม่จำต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ถ้ามิได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการตามกฎหมาย ว่าด้วยการจัดหาอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน ส่วนในกรณีที่มีความจำเป็นต้อง

¹⁷³ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117 ตอนที่ 114 ก 1 ธันวาคม 2543 หน้า 1.

ได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ และมีได้ตก ลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”

20) พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547¹⁷⁴

ความเป็นมา ประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติโรงแรมมานานแล้ว โดยปรากฏพบในพระราชบัญญัติโรงแรม พุทธศักราช 2478 พระราชบัญญัติโรงแรม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2484 พระราชบัญญัติโรงแรม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2495 และ พระราชบัญญัติโรงแรม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2503 และได้มีการตราพระราชบัญญัตินี้เพื่อให้ทันสมัย

หลักการและสาระสำคัญ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้มีอำนาจแต่งตั้งนายทะเบียน ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียม สถานที่พักที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ทางธุรกิจเพื่อให้บริการที่พักชั่วคราวสำหรับคนเดินทางโดยมีค่าตอบแทน และให้คณะกรรมการมีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงตามมาตรา 13

ดังปรากฏหลักการสำคัญในกฎหมายดังนี้

มาตรา 13 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการกำหนดและควบคุมมาตรฐานของโรงแรม ส่งเสริมการประกอบธุรกิจโรงแรม และส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงแข็งแรง สุขลักษณะหรือความปลอดภัยของโรงแรม รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดประเภทของโรงแรม และกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง ขนาด ลักษณะ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือมาตรฐานการประกอบธุรกิจของโรงแรม ทั้งนี้ เงื่อนไขดังกล่าวให้รวมถึงการห้ามประกอบกิจการอื่นใดในโรงแรมด้วย

กฎกระทรวงตามวรรคหนึ่ง รัฐมนตรีจะกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง ขนาด ลักษณะ สิ่งอำนวยความสะดวก และมาตรฐานการประกอบธุรกิจของโรงแรมแต่ละประเภทให้แตกต่างกันก็ได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงลักษณะของท้องที่ที่โรงแรมตั้งอยู่หรือความจำเป็นในการควบคุมดูแลโรงแรมในแต่ละประเภท หรือความเหมาะสมกับลักษณะของโรงแรมแต่ละประเภท”

มาตรา 15 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบธุรกิจโรงแรม เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน...”

มาตรา 22 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจโรงแรมดำเนินการดังต่อไปนี้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน (1) เปลี่ยนแปลงประเภทของโรงแรม (2) เพิ่มหรือลดจำนวนห้องพักในโรงแรมอันมีผลกระทบต่อโครงสร้างของโรงแรม (3) เปลี่ยนชื่อโรงแรม...”

¹⁷⁴ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 121 ตอนที่ 70 ก 12 พฤศจิกายน 2547 หน้า 12.

21) พระราชบัญญัติการทางพิเศษแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2550¹⁷⁵

ความเป็นมา การทางพิเศษแห่งประเทศไทยได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานทำให้บทบัญญัติบางประการไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งทำให้การปฏิบัติงานของการทางพิเศษแห่งประเทศไทยไม่มีความคล่องตัวเท่าที่ควร จึงปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ให้สามารถดำเนินกิจการในอันที่จะให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการจราจรได้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนกำหนด มาตรการเพื่อความปลอดภัยเกี่ยวกับการใช้ทางพิเศษ

หลักการและสาระสำคัญ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และออกกฎกระทรวงและประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้าง การบำรุงรักษาและการดำเนินงานทางพิเศษ เพื่อสร้างหรือขยายทางพิเศษจึงให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ทำให้พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ประกอบด้วยหลักกฎหมายสำคัญดังนี้

มาตรา 32 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการสร้างหรือขยายทางพิเศษ การบำรุงรักษาทางพิเศษ และการป้องกันอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดแก่ทางพิเศษ ให้ กทพ. มีอำนาจที่จะใช้สอยหรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ในความครอบครองของบุคคล...”

มาตรา 34 บัญญัติว่า “เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างหรือขยายทางพิเศษ ถ้ามิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”

มาตรา 35 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ กทพ. สร้างหรือขยายทางพิเศษผ่านแดนแห่งกรรมสิทธิ์บน เหนือ หรือใต้พื้นดินหรือพื้นน้ำของบุคคลใดโดยไม่จำเป็นต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ ถ้ามิได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดหาอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน”

22) พระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. 2550¹⁷⁶

ความเป็นมา เนื่องจากกิจการพลังงานมีความสำคัญเพื่อสาธารณูปโภคพื้นฐานสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของประเทศ เพื่อให้การประกอบกิจการพลังงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความมั่นคง มีปริมาณเพียงพอและทั่วถึงในราคาที่เป็นธรรม

¹⁷⁵ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 4 ก 8 มกราคม 2551 หน้า 1.

¹⁷⁶ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 89 ก 10 ธันวาคม 2550 หน้า 1.

และมีคุณภาพ ที่ได้มาตรฐาน ตอบสนองต่อความต้องการภายในประเทศและต่อการพัฒนาประเทศ อย่างยั่งยืนในด้านสังคม เศรษฐกิจ

หลักการและสาระสำคัญ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้มีบริการด้านพลังงานอย่างเพียงพอ มีความมั่นคงสร้างระบบ โครงข่ายพลังงาน หรือสิ่งปลูกสร้างอื่นอันจำเป็น และเกี่ยวเนื่องกับกิจการดังกล่าว รวมถึงแหล่งน้ำ เพื่อการผลิตไฟฟ้าและการสร้างเขื่อนกั้นน้ำ เขื่อนระบายน้ำ เขื่อนกักเก็บน้ำ อ่างเก็บน้ำ หรือ สิ่งอื่น อันเป็นอุปกรณ์ของเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำนั้นเพื่อการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ เพื่อการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำ หรือเพื่อประโยชน์เกี่ยวกับกิจการสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำรวมทั้งลานไถไฟฟ้าและสิ่งอื่นอันเป็นอุปกรณ์ ของโรงไฟฟ้าพลังน้ำ พระราชบัญญัตินี้จึงมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคล เรื่องการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ และให้กรรมสิทธิ์ใน อสังหาริมทรัพย์จากการเวนคืนตกเป็นของแผ่นดิน

ดังมีหลักการสำคัญตามกฎหมายดังนี้

มาตรา 104 บัญญัติว่า “เมื่อมีความจำเป็นที่ผู้รับใบอนุญาตซึ่งเป็น หน่วยงานของรัฐจะต้องใช้อสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างระบบโครงข่ายพลังงาน หรือสิ่งปลูกสร้างอื่นอัน จำเป็น และเกี่ยวเนื่องกับกิจการดังกล่าว รวมถึงแหล่งน้ำเพื่อการผลิตไฟฟ้าและการสร้างเขื่อนกั้นน้ำ เขื่อนระบายน้ำ เขื่อนกักเก็บน้ำ อ่างเก็บน้ำ หรือสิ่งอื่นอันเป็นอุปกรณ์ของเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำนั้น เพื่อการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ... ถ้ามิได้ตกลงเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตาม กฎหมาย ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ โดยให้สำนักงานเป็นเจ้าหน้าที่เวนคืน และให้กรรมสิทธิ์ ในอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาจากการเวนคืนตกเป็นของแผ่นดิน...”

มาตรา 105 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการสำรวจหรือเพื่อหาสถานที่ตั้ง ระบบโครงข่ายพลังงาน ให้ผู้รับใบอนุญาตโดยอนุมัติของคณะกรรมการมีอำนาจเข้าไปใช้สอย หรือครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลใดเป็นการชั่วคราวได้...”

มาตรา 107 บัญญัติว่า “เมื่อได้มีการประกาศกำหนดเขตระบบ โครงข่ายพลังงานตามมาตรา 106 แล้ว ให้ผู้รับอนุญาตมีอำนาจดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(3) วางระบบโครงข่ายพลังงานไปได้ เหนือ ตาม หรือข้ามพื้นดินของ บุคคลใด ปักหรือตั้งเสา หรืออุปกรณ์อื่นลงในหรือบนพื้นดินของบุคคลใดซึ่งมิใช่เป็นที่ตั้งโรงเรือน

(4) รื้อถอนอาคารหรือโรงเรือนของบุคคลอื่น หรือ ทำลายสิ่งอื่นที่สร้าง หรือ ทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดพินต้น กิ่ง หรือรากของต้นไม้ของบุคคลอื่น...”

23) พระราชบัญญัติคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ พ.ศ. 2551¹⁷⁷

ความเป็นมา เมื่อมีการค้นพบซากหรือร่องรอยของสิ่งมีชีวิตในสมัยดึกดำบรรพ์ที่อยู่ในชั้นเปลือกโลกในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น เพื่อการศึกษาวิจัยในการสืบค้นความเป็นมาของประวัติของโลกจึงสมควรให้มีการอนุรักษ์ไว้ อีกทั้งยังเป็นมรดกทางธรรมชาติของแผ่นดิน และมีความสำคัญในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ แต่โดยที่ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายเพื่อคุ้มครอง อนุรักษ์ จึงเป็นการกำหนดให้มีกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครอง อนุรักษ์ และบริหารจัดการซากดึกดำบรรพ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการและสาระสำคัญ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฯ ตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียม เพราะมีวัตถุประสงค์สงวนซากดึกดำบรรพ์ไว้เพื่อเป็นสมบัติของชาติและเพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษา คุ้มครอง และอนุรักษ์ จึงประกาศกำหนดให้พื้นที่เป็นเขตสำรวจและศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแหล่งซากดึกดำบรรพ์ หรือซากดึกดำบรรพ์ และกำหนดให้ดำเนินการเวนคืนซากดึกดำบรรพ์นั้น จึงมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

โดยมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 12 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประวัติของโลก บรรพชีวินวิทยา บรรพชีววิทยา หรือการลำดับชั้นหิน ให้อธิบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้พื้นที่ใดเป็นเขตสำรวจและศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแหล่งซากดึกดำบรรพ์ หรือซากดึกดำบรรพ์...”

มาตรา 13 บัญญัติว่า “เมื่อได้ประกาศเขตสำรวจและศึกษาวิจัยตาม มาตรา 12 แล้วให้พนักงาน เจ้าหน้าที่มีสิทธิเข้าไปในที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นที่อยู่ภายในเขตสำรวจ...”

มาตรา 15 บัญญัติว่า “ในกรณีที่อธิบดีเห็นว่าแหล่งซากดึกดำบรรพ์ที่ขึ้นทะเบียนตามมาตรา 14 ที่มีใช่เป็นที่ดินของรัฐ เป็นแหล่งซากดึกดำบรรพ์ที่สมควรสงวนไว้เพื่อเป็นสมบัติของชาติและเพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษา คุ้มครอง และอนุรักษ์ ให้อธิบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมี อำนาจจัดซื้อแหล่งซากดึกดำบรรพ์ที่ขึ้นทะเบียนตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่ไม่สามารถจัดซื้อแหล่งซากดึกดำบรรพ์ที่ขึ้นทะเบียนจากเจ้าของผู้ครอบครองหรือผู้มีสิทธิในที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมายได้ และมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่ง

¹⁷⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 32 ก 11 กุมภาพันธ์ 2551

แหล่งชากดึกดำบรรพ์ ที่ขึ้นทะเบียนนั้นเพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาคุ้มครองและอนุรักษ์ ให้ดำเนินการเวนคืนแหล่งชากดึกดำบรรพ์ที่ขึ้นทะเบียนนั้นตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”

24) พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558¹⁷⁸

ความเป็นมา โดยที่กฎหมายว่าด้วยหอพักได้ใช้บังคับมานานตั้งแต่ พ.ศ. 2507 ทำให้สาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบกิจการหอพักไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน จึงมีการกำหนดแนวทางและวิธีการในการกำกับดูแลการประกอบกิจการหอพักให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่อยู่ระหว่างการศึกษารวมทั้งประกอบกับแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้โอนอำนาจในการกำกับดูแลการประกอบกิจการหอพักให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

หลักการและสาระสำคัญ การประกอบกิจการหอพักอันประกอบด้วยหอพักสถานศึกษา หอพักเอกชนที่ต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาตตามหลักเกณฑ์ในการประกอบกิจการหอพักสถานศึกษาและหอพักเอกชน โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพัก” ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประธานกรรมการ โดยมีหลักกฎหมายสำคัญดังนี้

มาตรา 27 บัญญัติว่า “สถานศึกษาใดประสงค์จะประกอบกิจการหอพัก ต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ในกฎกระทรวง”

มาตรา 33 บัญญัติว่า “ผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการหอพักเอกชน ต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่กำหนดในกฎกระทรวง”

¹⁷⁸ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 32 ก 22 เมษายน 2558 หน้า 1.

มาตรา 63 บัญญัติว่า “ผู้จัดการหอพัก ต้องจัดทำทะเบียนผู้พักแต่ละรายและส่งให้ แก่นายทะเบียนทราบ ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มีการทำสัญญาเช่าหรือสัญญาเช่าสิ้นสุดลง

ผู้ประกอบการกิจการหอพัก ต้องเก็บรักษาทะเบียนผู้พักไว้เป็นเวลาอย่างน้อยสองปีนับแต่วันที่สัญญาเช่าสิ้นสุดลง โดยจะเก็บไว้ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือรูปแบบใดก็ได้ และต้องให้อยู่ในสภาพที่ตรวจสอบได้”

มาตรา 78 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการกิจการหอพักผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 9 ต้องระวางโทษ...”

25) พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561¹⁷⁹

ความเป็นมา โดยที่ภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง หากมีการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบและโดยสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนแล้วจะทำให้การใช้ที่ดินในภาคตะวันออกเป็นไปอย่างเหมาะสมกับสภาพและศักยภาพของพื้นที่ ได้อย่างแท้จริง ทั้งยังจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวม

หลักการและสาระสำคัญ มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อดำเนินการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออกให้เป็นระบบและโดยสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการประกอบพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ทันสมัย สร้างนวัตกรรม และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ดั่งมีหลักการสำคัญของกฎหมายดังนี้

มาตรา 34 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องได้มาซึ่งที่ดิน หรืออสังหาริมทรัพย์อื่น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ให้สำนักงานมีอำนาจดำเนินการ การโดยวิธีการจัดซื้อ เช่า เช่าซื้อ แลกเปลี่ยน เวนคืน หรือโดยวิธีการอื่นตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ นโยบายกำหนด”

3.2.3 การจำกัดสิทธิในสังหาริมทรัพย์

ตามหลักทั่วไปแล้วการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน อาจกระทำได้ที่เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันต่อการมีสิทธิเสรีภาพ และแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะกำหนดข้อยกเว้นให้รัฐสามารถตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้แต่การตรากฎหมายจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขทั่วไปของการตรากฎหมาย กล่าวคือ กฎหมายที่ตราขึ้นจำกัด

¹⁷⁹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 34 ก 14 พฤษภาคม 2561 หน้า 1.

สิทธิ ต้องมีความแน่นอนชัดเจน ไม่มีผลใช้บังคับย้อนหลัง และต้องเป็นไปตามเงื่อนไขตามที่ รัฐธรรมนูญกำหนด และฝ่ายนิติบัญญัติต้องบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

3.2.3.1 การจำกัดสิทธิในสังหาริมทรัพย์ตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติหลักการเพื่อ เป็นการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในมาตรา 26 บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการ จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่ รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัด สิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล มิได้ รวมทั้งต้องระบุมูลเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้ บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง”

มาตรา 60 บัญญัติว่า “รัฐต้องรักษาไว้ซึ่งคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้ วงโคจรดาวเทียมอันเป็น สมบัติของชาติ เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน

การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนใน ระดับชาติ และระดับท้องถิ่นทั้งในด้านการศึกษาวัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์ สาธารณะอื่นรวมทั้งการแข่งขัน โดยเสรีอย่างเป็นธรรม”

3.2.3.2 การจำกัดสิทธิในสังหาริมทรัพย์ในบทบัญญัติกฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 140 บัญญัติว่า “สังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ และหมายความรวมถึงสิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สิน นั้นด้วย” โดยมาตรา 140 ได้กำหนดนิยามความหมายของสังหาริมทรัพย์ ที่ความหมายตรงข้ามกับ อสังหาริมทรัพย์ ประกอบด้วยสังหาริมทรัพย์ทั่วไป คือ ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ที่มี ลักษณะเคลื่อนที่ได้ด้วยแรงกำลังธรรมชาติ รถยนต์ ตู้เย็น พัดลม โทรทัศน์ จักรยาน ตลอดจนรวมถึง สิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นด้วย และสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ คือ ทรัพย์สินนอกจาก อสังหาริมทรัพย์ที่มี กฎหมายได้กำหนดเป็นทรัพย์สินในลักษณะพิเศษกว่าสังหาริมทรัพย์ทั่ว คือ เรือ กำนันมีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือเรือยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพ และสัตว์ พาหนะ คือ ช้าง ม้า โค กระบือ ลา ล่อ

สำหรับการจำกัดสิทธิในสังหาริมทรัพย์นั้นหมายถึงการจำกัดด้วยการ ควบคุมการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่ครอบครองหรือมีกรรมสิทธิ์ ดังปรากฏพบในพระราชบัญญัติ หลายฉบับ อธิบายได้ดังนี้

1) พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490¹⁸⁰

ความเป็นมา พบว่าประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติอาวุธปืน มานานแล้ว ดังปรากฏพบในพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิดและดอกไม้เพลิง พุทธศักราช 2477 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิดและดอกไม้เพลิงแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2477 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิดและดอกไม้เพลิงแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2477 (ฉบับที่ 2) พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิดและดอกไม้เพลิง (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2479 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิดและดอกไม้เพลิง (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2484

หลักการและสาระสำคัญ เนื่องจากอาวุธปืน และเครื่องกระสุน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน ถือเป็นทรัพย์สินที่มีความเป็นอันตราย จึงต้องมีการควบคุมการใช้ การพกพาเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนส่วนรวม

ดังมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้

(1) “อาวุธปืน” หมายความว่า รวมตลอดถึงอาวุธทุกชนิดซึ่งใช้ส่งเครื่องกระสุนปืนโดยวิธีระเบิดหรือกำลังดันของแก๊สหรืออัดลมหรือเครื่องกลไกอย่างใด ซึ่งต้องอาศัยอำนาจของพลังงานและส่วนหนึ่งส่วนใดของอาวุธนั้น ๆ ซึ่งรัฐมนตรีเห็นว่าสำคัญและได้ระบุไว้ในกฎกระทรวง มาตรา 4 (1) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2501

(2) “เครื่องกระสุนปืน” หมายความว่า รวมตลอดถึงกระสุนนัด กระสุนปราย กระสุนแตก ลูกกระเบิด ตอร์ปิโด ทุ่นระเบิดและจรวด ทั้งชนิดที่มีหรือไม่มีกรดแก๊ส เชื้อเพลิง เชื้อโรค ไอพิช หมอกหรือควัน หรือกระสุน ลูกกระเบิด ตอร์ปิโด ทุ่นระเบิดและจรวด ที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน หรือเครื่อง หรือสิ่งสำหรับอัดหรือทำ หรือใช้ประกอบเครื่องกระสุนปืน มาตรา 4 (2) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2501

(3) “สิ่งเทียมอาวุธปืน” หมายความว่า สิ่งซึ่งมีรูปและลักษณะอันน่าจะ ทำให้หลงเชื่อว่าเป็นอาวุธปืน มาตรา 4 (5) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2501

(6) “มี” หมายความว่า “มีกรรมสิทธิ์หรือมีไว้ในครอบครอง...”

¹⁸⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 64 ตอนที่ 42 9 กันยายน 2490 หน้า 556.

มาตรา 7 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดทำ ซ้อ มี ไซ้ สั่ง หรือนำเข้า ซึ่งอาวุธปืน หรือเครื่องกระสุนปืน เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่”

มาตรา 8 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดมีเครื่องกระสุนปืนซึ่งมิใช่สำหรับใช้กับอาวุธปืนที่ตนได้รับใบอนุญาตให้มีและใช้”

มาตรา 8 ทวิ บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดพาอาวุธปืนติดตัวไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะโดยไม่ได้รับใบอนุญาต...”

มาตรา 24 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใด ทำ ประกอบ ซ่อมแซม เปลี่ยนลักษณะ สั่ง นำเข้า มี หรือจำหน่าย ซึ่งอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืนสำหรับการค้า เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่”

มาตรา 72 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 7 ต้องระวางโทษ...”

มาตรา 72 ทวิ บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 8 มาตรา 12 มาตรา 16 วรรคหนึ่ง หรือวรรคสาม มาตรา 20 มาตรา 58 มาตรา 59 มาตรา 65 มาตรา 66 หรือมาตรา 70 วรรคหนึ่งหรือวรรคสองต้องระวางโทษ...”

จากบทบัญญัติข้างต้นพบว่าสาระสำคัญเป็นการจำกัดสิทธิในการมีไว้ การพกพาและการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนที่ต้องได้รับใบอนุญาตทุกขั้นตอนเพราะถือว่าเป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะพิเศษที่ต้องควบคุมการใช้

และได้มีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) ในปี พ.ศ. 2491 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 3) ปีพ.ศ. 2501 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 4) ปีพ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 5) ปีพ.ศ. 2517 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 6) ปีพ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 7) ปีพ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 8) ปีพ.ศ. 2530 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 9) ปีพ.ศ. 2543

2) พระราชบัญญัติรณนัต พ.ศ. 2522¹⁸¹

ความเป็นมา เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยรณนัต ได้ประกาศใช้บังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2473 นับเป็นเวลาเกือบห้าสิบปีแล้ว และในระหว่างระยะเวลาดังกล่าวได้มีการแก้ไข

¹⁸¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 102 ตอนที่ 155 ก 12 พฤษภาคม 2522 หน้า 22.

เพิ่มเติมมาแล้วประมาณยี่สิบครั้ง คือ (1) พระราชบัญญัติรถยนต์ พุทธศักราช 2473 (2) พระราชบัญญัติรถยนต์แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2474 (3) พระราชบัญญัติรถยนต์แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2475 (4) พระราชบัญญัติรถยนต์แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2477 (5) พระราชบัญญัติรถยนต์แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2477 (ฉบับที่ 2) (6) พระราชบัญญัติรถยนต์แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2478 (7) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2479 (8) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2481 (9) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช พุทธศักราช 2481 (9) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2481 (10) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 10) พุทธศักราช 2484 (11) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 11) พุทธศักราช 2484 (12) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 12) พุทธศักราช 2494 (13) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2502 (14) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2503 (15) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2506 (16) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2512 (17) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 20 ลงวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2514 (18) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรถยนต์ พุทธศักราช 2473 พ.ศ. 2516 20 ลงวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2514 (18) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรถยนต์ พุทธศักราช 2473 พ.ศ. 2516 (19) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรถยนต์ พุทธศักราช 2473 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2516 (20) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2517 บรรดากฎหมาย กฎ ข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้

หลักการและสาระสำคัญ เป็นการควบคุมการใช้ยานพาหนะด้วยการจดทะเบียนให้สอดคล้องกับการใช้รถยนต์ รถพ่วง รถบดถนน และรถแทรกเตอร์ ตลอดจนเพื่อให้การควบคุมและการกำกับดูแลการปฏิบัติตามกฎหมายเพราะเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อีกทั้งจำนวนรถยนต์และผู้ใช้รถใช้ถนนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงต้องควบคุมการใช้รถใช้ถนนให้เป็นไปตามกฎระเบียบ และมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับกาลสมัยและสภาพการณ์ของบ้านเมือง

ดังมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2528¹⁸² เป็นการอนุญาตให้ผู้มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี มีใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์ได้เนื่องจากสภาพการณ์ต่างจังหวัดมีความจำเป็นต้องใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะเป็นจำนวนมาก

พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2530¹⁸³ เป็นการแก้ไขสถานที่ตรวจสภาพรถ

¹⁸²ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 102 ตอนที่ 155 ก 24 ตุลาคม 2528 หน้า 1.

¹⁸³ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 104 ตอนที่ 139 ก 23 กรกฎาคม 2530 หน้า 5.

พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2530¹⁸⁴ กำหนดให้ใบอนุญาตขับขี่ระหว่างประเทศสำหรับรถยนต์ที่ออกตามอนุสัญญาว่าด้วยการจราจรทางถนน ทำ ณ นครเจนีวา ค.ศ. 1949

พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2537¹⁸⁵ เป็นการกำหนดเรื่องการให้ใช้ใบอนุญาตเป็นผู้ขับขี่รถยนต์ในขนส่งประจำทางและการขนส่งไม่ประจำทางให้ใช้แทนใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ส่วนบุคคลตามมาตรา 43 (2) ได้

พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542¹⁸⁶

พระราชบัญญัติรถยนต์แก้ไขฉบับที่ 10 เป็นการแก้ไขคำนิยามของคำว่า รถยนต์ส่วนบุคคลมิให้มีความหมายครอบคลุมถึงรถยนต์นั่งส่วนบุคคลเกิน 7 คนแต่ไม่เกิน 12 คนและรถยนต์บรรทุกส่วนบุคคลมีน้ำหนักไม่เกิน 1,600 กิโลกรัม

พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2544¹⁸⁷ เป็นการกำหนดอัตราภาษีประจำปีสำหรับรถที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้า

พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546¹⁸⁸ เป็นการปรับปรุงมาตรการการจดทะเบียนภาษีประจำปีที่ค้างชำระ และเพื่อความปลอดภัยของผู้ใช้รถและเพื่อคุ้มครองผู้อื่นให้ปลอดภัยจึงเป็นการปรับปรุงอายุใบอนุญาตขับรถตามสมรรถนะร่างกายของผู้ขับรถ โดยกำหนดเปลี่ยนแปลงให้มีอายุหนึ่งนับแต่วันที่ออกใบอนุญาตขับรถ และอาจต่ออายุได้สามปี หรือห้าปีได้แล้วแต่กรณี โดยใช้ความแข็งแรงของร่างกายเป็นเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 7

หลักการสำคัญเป็นการควบคุมเจ้าของรถและรถด้วยการจดทะเบียน โดยต้องแจ้งการใช้รถด้วยการต่อทะเบียนเสียภาษีกับกรมการขนส่งทางบกทุกปีตามระยะเวลาที่กำหนด เมื่อใช้รถเกินระยะเวลาต้องมีการตรวจสภาพรถ และควบคุมเจ้าของทรัพย์สินด้วยการกำหนดให้ต้องมีใบขับขี่ก่อนใช้รถบนท้องถนน เพราะรถยนต์ถือเป็นทรัพย์สินที่สร้างความสะดวกสบายแก่เจ้าของแต่ก็เป็นการสร้างความไม่สบายให้แก่ผู้คนที่ส่วนรวมหากว่าผู้ใช้รถและรถที่ใช้ นั้นไม่ได้มาตรฐานหรือเป็นอันตรายจากการใช้รถของผู้ขับขี่และพบว่ามีอัตราพระราชบัญญัติเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อกาลสมัยดังนี้

¹⁸⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 104 ตอนที่ 270 ก 28 ธันวาคม 2530 หน้า 59.

¹⁸⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 111 ตอนที่ 64 ก 31 ธันวาคม 2539 หน้า 18.

¹⁸⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 126 ตอนที่ 20 ก 25 มีนาคม 2542 หน้า 1.

¹⁸⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 118 ตอนที่ 112 ก 4 ธันวาคม 2544 หน้า 24.

¹⁸⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 49 ก 29 พฤษภาคม 2546 หน้า 1.

พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2550¹⁸⁹ เป็นการกำหนดการเก็บภาษีประจำปีสำหรับรถที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้าหรือรถที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานอื่นโดยมิได้ใช้เครื่องยนต์

มาตรา 3 บัญญัติว่า “ให้ยกเลิกความใน (11) ของอัตราภาษีประจำปีท้ายพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

(11) รถที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้าหรือรถที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานอื่นโดยมิได้ใช้เครื่องยนต์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้จัดเก็บภาษีในอัตราดังต่อไปนี้

(ก) รถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกินเจ็ดคนให้จัดเก็บภาษีตามน้ำหนักของรถในอัตราดังต่อไปนี้ (2)...”

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (12) และ (13) ของอัตราภาษีประจำปีท้ายพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2522

(12) รถที่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์ด้วยพลังงานทดแทน พลังงานอนุรักษสิ่งแวดล้อม หรือพลังงานอย่างประหยัด ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้จัดเก็บภาษีในอัตรากึ่งหนึ่งของอัตราที่กำหนดไว้

(13) รถที่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์ที่ใช้ก๊าซธรรมชาติซึ่งเป็นก๊าซไฮโดรคาร์บอนด้วยเครื่องยนต์ที่ประกอบด้วยก๊าซมีเทนเป็นส่วนใหญ่เป็นเชื้อเพลิง ให้จัดเก็บภาษีในอัตราดังต่อไปนี้

(ก) ระบบเชื้อเพลิงที่ใช้ก๊าซธรรมชาติดังกล่าวเพียงอย่างเดียวในอัตรากึ่งหนึ่งของอัตราที่กำหนดไว้

(ข) ระบบเชื้อเพลิงที่ใช้ก๊าซธรรมชาติดังกล่าวร่วมหรือสลับกับน้ำมันเชื้อเพลิงในอัตราสามในสี่ของอัตราที่กำหนดไว้”

พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2557

มาตรา 3 บัญญัติว่า “ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “รถยนต์ส่วนบุคคล” ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“รถยนต์ส่วนบุคคล” หมายความว่า รถยนต์นั่งส่วนบุคคล และรถยนต์บรรทุกส่วนบุคคล ซึ่งมีได้ใช้ประกอบการขนส่งตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก”

¹⁸⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 102 ก 30 ธันวาคม 2550 หน้า 3.

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ให้ยกเลิกความในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2527 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522”

มาตรา 6 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดใช้รถดังต่อไปนี้

(1) รถที่ยังมิได้จดทะเบียน (2) รถที่ถูกเพิกถอนการจดทะเบียน (3) รถที่ยังมิได้เสียภาษีประจำปี (4) รถที่แจ้งการไม่ใช้รถ (5) รถที่ทะเบียนระงับ”

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นพบว่ามีกรณีการตราแก้ไขพระราชบัญญัติเพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีการผลิตรถในปัจจุบันที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปมาก และเพื่อให้สอดคล้องกับการใช้รถในภาวะการณปัจจุบัน จึงมีการควบคุมการใช้รถที่ไม่ได้มาตรฐานเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้รถใช้ถนนคนอื่นๆ และเป็นการควบคุมผู้ขับขี่ให้มีมาตรฐานความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนให้มากยิ่งขึ้นด้วยการควบคุมดูแลเรื่องใบอนุญาตขับขี่ที่ต้องมีการควบคุมสมรรถนะทางร่างกายให้เหมาะสมกับการขับขี่

3) พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. 2558¹⁹⁰

ความเป็นมา เนื่องจากประเทศไทยมีการควบคุมช้างมานานในกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเท่านั้นแต่ยังไม่มีมีการควบคุมการค้า งาช้าง และยุคสมัยได้เปลี่ยนแปลงไป พบว่ามีการลักลอบค้างาช้างกันมากขึ้น แต่ยังไม่มีการกฎหมายควบคุมการค้า การครอบครอง การนำเข้าการส่งออก และการนำผ่านซึ่งงาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้างตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ จึงมีการนำช้างป่าตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่ามาสวมสิทธิและจดทะเบียนเป็นสัตว์พาหนะเพื่อตัดงาช้างรวมถึงการลักลอบนำเข้างาช้างแอฟริกาเพื่อนำมาค้า หรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้าง ประกอบกับประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ จึงต้องให้เป็นไปตามอนุสัญญานี้ด้วย

หลักการและสาระสำคัญ เป็นกฎหมายควบคุมการค้า การครอบครอง การนำเข้า การส่งออก และการนำผ่านซึ่งงาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้างตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ ปัจจุบันถึงแม้ว่าประเทศไทยมีกฎหมาย ควบคุมการค้า การครอบครอง การนำเข้า การส่งออก และการนำผ่านซึ่งงาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้าง แต่ก็กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเท่านั้น ดังรายละเอียดดังนี้

¹⁹⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 3 ก 21 มกราคม 2558 หน้า 1.

มาตรา 5 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านซึ่งงาช้าง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดี หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง...”

มาตรา 6 บัญญัติว่า “ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งงาช้างโดยไม่มี วัตถุประสงค์เพื่อการค้า ให้มาแจ้งการครอบครองพร้อมเอกสารการได้มาซึ่งงาช้างตามกฎหมายว่า ด้วยสัตว์พาหนะ ต่ออธิบดีตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด...”

มาตรา 7 บัญญัติว่า “ในกรณีผู้ซึ่งครอบครองงาช้างตามมาตรา 6 หรือ มาตรา 19 ประสงค์จะโอนการครอบครอง เปลี่ยนแปลงสถานที่ครอบครอง แปรสภาพ หรือเปลี่ยน รูปร่างงาช้างที่อยู่ในความครอบครอง ต้องแจ้งเป็นหนังสือต่ออธิบดีก่อนวันที่จะมีการโอนการ ครอบครอง เปลี่ยนแปลงสถานที่ครอบครอง แปรสภาพ หรือเปลี่ยนรูปร่างงาช้าง...”

มาตรา 13 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 5 วรรคหนึ่ง หรือประกาศที่ออกตามความในมาตรา 18 วรรคสอง ต้องระวางโทษ...”

มาตรา 14 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 6 วรรคหนึ่ง หรือวรรคห้า หรือมาตรา 7 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษ...”

มาตรา 19 บัญญัติว่า “ผู้ใดได้มาหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งงาช้างก่อน วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ให้แจ้งการครอบครองโดยระบุจำนวน ขนาด พร้อมทั้งส่งภาพถ่าย ของงาช้างต่ออธิบดีภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ...”

จากบทบัญญัติของกฎหมายนี้พบว่าสาระสำคัญในการจำกัดสิทธิในการ ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินชนิดนี้ ด้วยการควบคุม การครอบครอง การนำเข้า การส่งออก หรือการค้าซึ่ง งาช้าง ไม่ว่าจะมีการครอบครองงาช้างก่อนหรือหลังจากพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ และถ้าหาก ไม่กระทำตามที่กฎหมายบัญญัติจะได้รับโทษ

4) พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560¹⁹¹

โดยมีวัตถุประสงค์คือ ดอกเบี้ยที่ถือเป็นค่าตอบแทนในการทำสัญญา กู้ยืมเงินที่ผู้กู้ได้ตกลงจะแก่ผู้ให้กู้เพื่อเป็นการตอบแทนในการที่ผู้ให้กู้ได้ให้กู้ยืมเงิน แต่เหตุเกิดจากมี การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราและมีการเรียกเอาประโยชน์อย่างอื่นจึงตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้นเพื่อเป็น การป้องปรามผู้ที่จะทำกระทำการอันเป็นการละเมิดบุคคลอื่น

¹⁹¹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 5 ก 15 มกราคม 2560 หน้า 12.

5) พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522¹⁹²

โดยเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับเก่าที่ได้ใช้เป็นเวลานานแล้ว¹⁹³ และพบว่ามีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นการคุ้มครองคนส่วนใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์คือรถยนต์ทุกชนิดทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็รถยนต์ส่วนบุคคล รถยนต์บรรทุก รถยนต์พ่วง รถแท็กซี่ และรวมถึงรถจักรยานยนต์ โดยการคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของเจ้าของและของบุคคลอื่น จึงต้องถูกควบคุมการใช้ประโยชน์

3.2.4 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

1) พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522

หลักการและสาระสำคัญ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์รักษาการตามพระราชบัญญัติ และเหตุผลในการรับรองสิทธิบัตรนี้ได้กำหนด “ความใหม่” หรืองานที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน จึงจะได้รับความคุ้มครองจึงได้มีการกำหนดข้อจำกัดในสิทธิบัตรไว้หลายประการพบว่าประเทศไทยมีการตราแก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติสิทธิบัตรออกมาหลายฉบับ คือ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542) เพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัย

โดยมีหลักกฎหมายสำคัญดังนี้

มาตรา 5 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 9 การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรได้ต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่
- (2) เป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้นและ
- (3) เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม”

มาตรา 18 บัญญัติว่า “คำขอรับสิทธิบัตรแต่ละฉบับให้ขอได้เฉพาะการประดิษฐ์อย่างเดียวคำขอรับสิทธิบัตรเพื่อการประดิษฐ์หลายอย่างในคำขอฉบับเดียวกัน จะกระทำได้อต่อเมื่อการประดิษฐ์หลายอย่างนั้นมีความเกี่ยวพันอาจถือได้ว่าเป็นการประดิษฐ์อย่างเดียวกัน”

¹⁹² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 8 ฉบับพิเศษ 29 มกราคม 2522 หน้า 1.

¹⁹³ มาตรา 3 ให้ยกเลิก

- (1) พระราชบัญญัติจราจรทางบก พุทธศักราช 2477
- (2) พระราชบัญญัติจราจรทางบก แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2478
- (3) พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2481
- (4) พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2508
- (5) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 59 ลงวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2515

มาตรา 27 บัญญัติว่า “ในการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตร พนักงานเจ้าหน้าที่จะเรียกผู้ขอรับสิทธิบัตรมาให้ถ้อยคำชี้แจง หรือให้ส่งเอกสาร หรือสิ่งใดเพิ่มเติมก็ได้

ในกรณีที่ผู้ขอรับสิทธิบัตรได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรไว้แล้วนอกราชอาณาจักร ให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรส่งผลการตรวจสอบการประดิษฐ์หรือรายละเอียดการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

ในกรณีที่จะต้องส่งเอกสารเป็นภาษาต่างประเทศให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรส่ง เอกสารนั้นพร้อมด้วยคำแปลเป็นภาษาไทย

ถ้าผู้ขอรับสิทธิบัตรไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง หรือไม่ส่งเอกสารตามวรรคสองภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน ให้ถือว่าละทิ้งคำขอรับสิทธิบัตร...”

มาตรา 28 บัญญัติว่า “เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่เสนอรายงานการตรวจสอบ คำขอรับสิทธิบัตรต่ออธิบดีแล้ว

(1) ถ้าอธิบดีพิจารณาเห็นว่าคำขอรับสิทธิบัตรไม่ถูกต้องตามมาตรา 17 หรือการประดิษฐ์นั้นไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 9 ให้อธิบดีสั่งยกเลิกคำขอรับสิทธิบัตรนั้น และให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือแจ้งคำสั่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปยังผู้ขอรับสิทธิบัตร หรือโดยวิธีการอื่นที่อธิบดีกำหนดภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่อธิบดีมีคำสั่ง”

มาตรา 29 บัญญัติว่า “เมื่อได้ประกาศโฆษณาตามมาตรา 28 แล้วผู้ขอรับ สิทธิบัตรต้องยื่นคำขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการประดิษฐ์ว่าเป็นการประดิษฐ์ตามมาตรา 5 ภายในห้าปี นับแต่วันประกาศโฆษณา..ถ้าผู้ขอรับสิทธิบัตรไม่ยื่นคำขอภายในเวลาที่กำหนดไว้ ให้ถือว่า ละทิ้งคำขอรับสิทธิบัตร...”

มาตรา 35 บัญญัติว่า “สิทธิบัตรการประดิษฐ์ให้มีอายุยี่สิบปีนับแต่วัน ขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักร...”

มาตรา 46 บัญญัติว่า “เมื่อพ้นกำหนดสามปีนับแต่วันออกสิทธิบัตรหรือสี่ปี นับแต่วันยื่นขอรับสิทธิบัตรแล้วแต่ระยะเวลาใดจะสิ้นสุดลงทีหลัง บุคคลอื่นจะยื่นคำขอใช้สิทธิตาม สิทธิบัตรนั้นต่อ อธิบดีก็ได้ถ้าปรากฏว่าในขณะที่ยื่นคำขอมิพิดิการณแสดงว่าผู้ทรงสิทธิบัตรไม่ใช้สิทธิ โดยชอบ ดังต่อไปนี้

(1) ไม่มีการผลิตผลิตภัณฑ์ หรือไม่มีการใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตรภายใน ราชอาณาจักรโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือ

(2) ไม่มีการขายผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้กรรมวิธีตาม สิทธิบัตรหรือมีการขายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวในราคาสูงเกินควรหรือไม่พอสอนองความต้องการของ ประชาชนภายใน ราชอาณาจักรโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร...”

มาตรา 50 บัญญัติว่า “เมื่ออธิบดีวินิจฉัยว่าผู้ขอใช้สิทธิตามมาตรา 46 มาตรา 47 มาตรา 47 ทวิ เป็นผู้สมควรได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรได้

(1) ขอบเขตและระยะเวลาที่อนุญาตต้องไม่เกินกว่าพฤติการณ์อันจำเป็น

(3) ผู้รับอนุญาตไม่มีสิทธิโอนใบอนุญาตให้แก่บุคคลอื่น เว้นแต่จะโอนกิจการหรือ ชื่อเสียงในทางการค้า โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุญาตให้ใช้สิทธินั้นด้วย...”

มาตรา 51 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการประกอบกิจการอันเป็นสาธารณูปโภคหรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการสงวนรักษา หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม หรือป้องกันหรือบรรเทาการขาดแคลนอาหาร ยา หรือสิ่งอุปโภคบริโภคอย่างอื่นอย่างรุนแรง หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น กระทรวง ทบวง กรม อาจใช้สิทธิตามสิทธิบัตรอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามมาตรา 36 โดยกระทำการดังกล่าวเอง หรือให้บุคคลอื่นกระทำแทนในการใช้สิทธิดังกล่าว...ทั้งนี้โดยไม่อยู่ภายใต้บังคับเงื่อนไข มาตรา 46 มาตรา 47 และมาตรา 47 ทวิ...”

มาตรา 52 บัญญัติว่า “ในภาวะสงครามหรือในภาวะฉุกเฉิน นายกรัฐมนตรี โดยอนุมัติคณะรัฐมนตรีมีอำนาจ ออกคำสั่งใช้สิทธิตามสิทธิบัตรใด ๆ ก็ได้เพื่อการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศและรักษาความมั่นคงแห่งชาติ...”

มาตรา 55 บัญญัติว่า “อธิบดีอาจขอให้คณะกรรมการสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่มีการออกใบอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรใด ตามมาตรา 50 แล้วปรากฏว่า เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาสองปีนับแต่ออกใบอนุญาตดังกล่าว ผู้ทรงสิทธิบัตร ผู้รับอนุญาต จากผู้ทรงสิทธิบัตร หรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร มิได้ดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์ หรือไม่มีการใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตรนั้นในราชอาณาจักรโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือในขณะนั้นไม่มีผู้ใดขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตรนั้นหรือมีการขายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวในราคาสูงเกินควร และอธิบดีเห็นว่า มีเหตุอันควรที่จะเพิกถอนสิทธิบัตรดังกล่าว

(2) ผู้ทรงสิทธิบัตรได้อุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิบัตรโดยฝ่าฝืนมาตรา 41 ก่อนการขอให้คณะกรรมการสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรให้อธิบดีมีคำสั่งการสอบสวนข้อเท็จจริง และแจ้งคำสั่งให้ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ... ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง อธิบดีจะเรียกให้บุคคลใดมาให้ถ้อยคำชี้แจงหรือให้ส่งเอกสารใดเพิ่มเติมก็ได้...”

มาตรา 56 บัญญัติว่า “การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่จะขอรับสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัตินี้ได้ต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่ออุตสาหกรรมรวมทั้งหัตถกรรม”

มาตรา 60 บัญญัติว่า “คำขอรับสิทธิบัตรแต่ละฉบับ ให้ขอได้เฉพาะแบบผลิตภัณฑ์ที่ใช้กับผลิตภัณฑ์อย่างเดียว”

มาตรา 62 บัญญัติว่า “สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ มีอายุสิบปีนับแต่วันขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักร...”

มาตรา 65 ทวิ บัญญัติว่า “การประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรได้ต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่
- (2) เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม

มาตรา 65 تري บัญญัติว่า “บุคคลใดจะขอรับทั้งอนุสิทธิบัตรและสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์อย่างเดียวกันไม่ได้”

มาตรา 65 สัตต บัญญัติว่า “อนุสิทธิบัตรให้ มีอายุหกปีนับแต่วันขอรับอนุสิทธิบัตรในราชอาณาจักร

ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรอาจขอต่ออายุอนุสิทธิบัตรได้สองคราวมีกำหนดคราวละสองปีโดยให้ยื่นคำขอต่ออายุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในเก้าสิบวันก่อนวันสิ้นอายุ...”

2) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534

หลักการและสาระสำคัญ การกำหนดข้อจำกัดสิทธิในเครื่องหมายการค้า ก่อนการยื่นจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในประเทศไทยผู้ซึ่งเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า ดำเนินการตรวจสอบความเหมือนคล้ายเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น ทั้งที่อยู่ระหว่างยื่นคำขอจดทะเบียนและที่ได้รับจดทะเบียนแล้ว และเพื่อให้ทราบว่าเครื่องหมายการค้านั้นมีลักษณะที่สามารถจดทะเบียนได้และไม่เป็นที่ต้องห้ามตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้วมีอายุความคุ้มครอง 10 ปี นับตั้งแต่วันที่ยื่นคำขอจดทะเบียนและสามารถขอชำระค่าธรรมเนียมเพื่อต่ออายุความคุ้มครองออกไปได้ทุก ๆ 10 ปี โดยมีการปรับแก้ไขอีกหลายครั้งเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย คือ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559

โดยมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 6 บัญญัติว่า “เครื่องหมายการค้าอันพึงรับจดทะเบียนได้ต้องประกอบด้วย ลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) เป็นเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ
- (2) เป็นเครื่องหมายการค้าที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัตินี้

และ

(3) “ไม่เป็นเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่บุคคลอื่นได้จดทะเบียนไว้แล้ว”

มาตรา 7 บัญญัติว่า “เครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ ได้แก่ เครื่องหมายการค้าอันมีลักษณะที่ทำให้ประชาชนหรือผู้ใช้สินค้านั้นทราบและเข้าใจได้ว่า สินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้า นั้นแตกต่างไปจากสินค้าอื่น...”

มาตรา 53 บัญญัติว่า “การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าให้มีอายุสิบปีนับแต่วันที่จดทะเบียนตามมาตรา 42 และอาจต่ออายุได้ตามมาตรา 54...”

มาตรา 54 บัญญัติว่า “เจ้าของเครื่องหมายการค้าใดประสงค์จะต่ออายุการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของตน ให้ยื่นคำขอต่ออายุต่อนายทะเบียนภายในเก้าสิบวันก่อนวันสิ้นอายุ...”

มาตรา 55 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่เจ้าของเครื่องหมายการค้าได้ยื่นคำขอต่ออายุภายในกำหนดเวลาตาม มาตรา 54 วรรคหนึ่ง แต่นายทะเบียนเห็นว่าการขอต่ออายุไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงตามมาตรา 54 วรรคสอง ให้นายทะเบียนมีคำสั่งให้เจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้น ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำสั่งนั้น และมีหนังสือแจ้งคำสั่งให้เจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้นทราบโดยไม่ชักช้า ถ้าเจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้นมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียน ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้นายทะเบียนสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า นั้น...”

มาตรา 56 บัญญัติว่า “ในกรณีที่เจ้าของเครื่องหมายการค้า มิได้ยื่นคำขอต่ออายุภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 54 วรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเครื่องหมายการค้า นั้นได้ถูกเพิกถอนการจดทะเบียนแล้ว”

มาตรา 58 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ปรากฏต่อนายทะเบียนว่า เจ้าของเครื่องหมายการค้า ที่ได้จดทะเบียนแล้วฝ่าฝืนหรือมิได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือข้อจำกัดที่ทะเบียนกำหนดในการรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า นั้น ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า นั้น”

มาตรา 63 บัญญัติว่า “ผู้มีส่วนได้เสียหรือนายทะเบียนอาจร้องขอต่อคณะกรรมการให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ใดได้ หากพิสูจน์ได้ว่าในขณะที่ขอจดทะเบียนเจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้นมิได้ตั้งใจโดยสุจริตที่จะใช้เครื่องหมายการค้า นั้น สำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ และตามความจริงก็ไม่เคยมีการใช้เครื่องหมายการค้า นั้นโดยสุจริตสำหรับสินค้าดังกล่าวเลย หรือในระหว่างสามปีก่อนที่จะมีคำร้องขอให้เพิกถอนมิได้มีการใช้เครื่องหมายการค้า นั้น ...”

มาตรา 68 บัญญัติว่า “เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนจะทำสัญญาอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้เครื่องหมายการค้าของตนสำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ทั้งหมดหรือบางอย่างก็ได้

สัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าตามวรรคหนึ่งต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อนายทะเบียน...”

3) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

หลักการและสาระสำคัญ ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว เป็นสิทธิทางเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้กำหนดว่า “ความใหม่” เป็นสาระสำคัญของงานอันมีลิขสิทธิ์ แต่ต้องเป็นการแสดงออกซึ่งความคิด ที่มีการสร้างสรรค์ของผู้สร้างสรรค์งานจึงจะได้รับการคุ้มครอง โดยทั่วไป การคุ้มครองลิขสิทธิ์ จะมีผลเกิดขึ้นโดยทันทีที่มีการสร้างสรรค์ผลงาน โดยความคุ้มครองนี้จะมีตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และจะคุ้มครองต่อไปอีก 50 ปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์เสียชีวิต หากแต่มีงานบางประเภทที่จะมีอายุการคุ้มครองแตกต่างกัน

ดังปรากฏหลักการทางกฎหมายที่สำคัญ ดังนี้

มาตรา 19 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 21 และมาตรา 22 ลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ให้มีอยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าสิบปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย

ในกรณีที่มีผู้สร้างสรรค์ร่วม ลิขสิทธิ์ในงานดังกล่าวให้มีอยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ร่วม และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าสิบปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ร่วมคนสุดท้ายถึงแก่ความตาย ถ้าผู้สร้างสรรค์หรือผู้สร้างสรรค์ร่วมทุกคนถึงแก่ความตายก่อนที่ได้มีการโฆษณางานนั้น ให้ลิขสิทธิ์ดังกล่าวมีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคล ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก”

มาตรา 20 บัญญัติว่า “งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยผู้สร้างสรรค์ใช้นามแฝง หรือไม่ปรากฏชื่อผู้สร้างสรรค์ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้น ในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

ในกรณีที่รู้ตัวผู้สร้างสรรค์ให้นำมาตรา 19 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา 21 บัญญัติว่า “ลิขสิทธิ์ในงานภาพถ่ายโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ ให้มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการ

โฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

มาตรา 22 บัญญัติว่า “ลิขสิทธิ์ในงานศิลปะยุคใดให้มีอายุยี่สิบห้าปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้น ในระหว่างระยะเวลาดังกล่าวให้ลิขสิทธิ์มีอายุยี่สิบห้าปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

มาตรา 23 บัญญัติว่า “ลิขสิทธิ์ในงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้าง หรือตามคำสั่งหรือในความควบคุมตามมาตรา 14 ให้มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก”

มาตรา 26 บัญญัติว่า “การนำงานอันมีลิขสิทธิ์ออกทำการโฆษณาภายหลังจากที่อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์สิ้นสุดลงไม่ก่อให้เกิดลิขสิทธิ์ในงานนั้น ๆ ขึ้นใหม่”

มาตรา 63 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ฟ้องคดีละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงเมื่อพ้นกำหนดสามปีนับแต่วันที่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำละเมิด แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสิบปี นับแต่วันที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง”

มาตรา 67 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้พนักงานเจ้ามีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในอาคาร สถานที่ทำการ สถานที่ผลิต หรือสถานที่เก็บสินค้าของบุคคลใดในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น หรือเข้าไปในยานพาหนะ เพื่อตรวจคนสินค้า หรือตรวจสอบ เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(2) ยึดหรืออายัดเอกสารหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(3) สั่งให้บุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานอื่นในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำ สมุดบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานดังกล่าวมีประโยชน์แก่การค้นพบหรือใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์การกระทำ

และพบว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฉบับที่สอง ในมาตรา 64 วรรคสองเป็นการเพิ่มค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) เพื่อชดใช้เยียวยาความเสียหายทางแพ่ง ในกรณีปรากฏหลักฐานชัดเจนว่ามีการละเมิดโดยจงใจหรือมีเจตนาเป็นเหตุให้สามารถเข้าถึงงานโดยสาธารณชนได้อย่างแพร่หลาย และแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ได้กำหนดฐานความผิดจากการทำซ้ำ โดยการบันทึกเสียงหรือภาพ หรือทั้งเสียงและภาพจากภาพยนตร์

ระหว่างการฉายในโรงภาพยนตร์ ตามมาตรา 28/1 โดยกำหนดบทลงโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 4 ปี หรือปรับตั้งแต่ 100,000 ถึง 800,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 69/1

4) พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบแผนผังของวงจรรวม พ.ศ. 2543

หลักการและสาระสำคัญ ระยะเวลาการคุ้มครองมีอายุ 10 ปี นับแต่วันยื่นขอจดทะเบียนหรือวันที่นำออกหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เป็นครั้งแรก แล้วแต่วันใดจะเกิดขึ้นก่อน แต่ทั้งนี้ไม่เกิน 15 ปี นับแต่วันที่สร้างสรรค์แบบผังภูมินั้นเสร็จหากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ผู้สร้างสรรค์ก็ไม่สามารถนำแบบผังภูมินาขอจดทะเบียนได้ แม้ว่าจะไม่เคยนำแบบผังภูมินั้นออกหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ก็ตาม และสามารถโอนเป็นมรดกได้

มาตรา 6 บัญญัติว่า “แบบผังภูมิที่สามารถขอรับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่

(1) แบบผังภูมิที่ผู้ออกแบบได้สร้างสรรค์ขึ้นเองและไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวม

(2) แบบผังภูมิที่ผู้ออกแบบได้สร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยนำเอาชิ้นส่วน ส่วนเชื่อมต่อ แบบผังภูมิหรือวงจรรวมอันเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวมมาจัดวางใหม่ ในลักษณะที่ทำให้เกิดเป็นแบบผังภูมิที่ไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวม”

มาตรา 19 บัญญัติว่า “สิทธิในแบบผังภูมิจะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้เมื่อได้รับจดทะเบียนและออกหนังสือสำคัญให้

หนังสือสำคัญแบบผังภูมิให้มีอายุสิบปีนับแต่วันที่ยื่นขอจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ หรือวันที่นำแบบผังภูมิออกหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เป็นครั้งแรกไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรแล้วแต่วันใดจะเกิดขึ้นก่อน แต่ทั้งนี้ไม่เกินสิบห้าปีนับแต่วันที่สร้างแบบผังภูมินั้นเสร็จสิ้นแล้ว”

มาตรา 32 บัญญัติว่า “เมื่อพ้นกำหนดสามปีนับแต่วันรับจดทะเบียนและออก หนังสือสำคัญแบบผังภูมิบุคคลอื่นจะยื่นคำขอใช้สิทธิในแบบผังภูมิของผู้ทรงสิทธิตามมาตรา 22 ต่ออธิบดีได้ ถ้าปรากฏว่าผู้ทรงสิทธิใช้สิทธิในลักษณะที่เป็นการจำกัดหรือกีดกันการแข่งขันตามกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า...”

มาตรา 34 บัญญัติว่า “เพื่อการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การรักษาความมั่นคงแห่งชาติ การรักษาความปลอดภัย สุขภาพอนามัย หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่นที่มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลอาจขอใช้สิทธิในแบบผังภูมิได้อย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 22 ได้โดยกระทำการนั้นเองหรือให้บุคคลอื่นกระทำแทน...”

มาตรา 35 บัญญัติว่า “ในภาวะสงครามหรือในภาวะฉุกเฉินเพื่อการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศและรักษา ความมั่นคงแห่งชาติ นายกรัฐมนตรีโดยอนุมัติ คณะรัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งใช้สิทธิในแบบผังภูมิได้ก็ได้...”

5) พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

หลักการและสาระสำคัญ เนื่องจากประเทศไทยมีนโยบายที่จะคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อป้องกันมิให้ประชาชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า โดยกำหนดให้มีการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้า ที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ และห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อันจะทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์อันแท้จริง ของสินค้าที่ระบุในทะเบียน

โดยมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 5 บัญญัติว่า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนสำหรับสินค้าใดต้องไม่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) เป็นชื่อสามัญของสินค้าที่จะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น
- (2) เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือนโยบายแห่งรัฐ”

มาตรา 6 บัญญัติว่า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของต่างประเทศที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้จะต้องปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศนั้นและมีการใช้สืบเนื่องตลอดมาจนถึงวันที่ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนในประเทศไทย”

มาตรา 12 บัญญัติว่า “การตรวจสอบคำขอตามมาตรา 11 พนักงานเจ้าหน้าที่ อาจเรียกให้ผู้ขอขึ้นทะเบียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำชี้แจงหรือแสดงหลักฐานเพิ่มเติมต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วยก็ได้ ในกรณีที่จำเป็นต้องรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องวินิจฉัย ให้นายทะเบียนส่งเรื่องให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและให้ความเห็น”

มาตรา 22 บัญญัติว่า “เมื่อนายทะเบียนได้รับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามมาตรา 19 แล้ว หากปรากฏหลักฐานภายหลังว่าการขอขึ้นทะเบียนหรือการขึ้นทะเบียนได้ดำเนินการไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยอำพราง หรือโดยมีรายการข้อความผิด จากความเป็นจริง ในขณะที่รับขึ้นทะเบียน ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานเจ้าหน้าที่อาจขอให้นายทะเบียนส่งเรื่องให้คณะกรรมการมีคำวินิจฉัย ให้แก้ไขหรือเพิกถอนทะเบียนได้...”

มาตรา 23 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ปรากฏว่า สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปภายหลัง การขึ้นทะเบียนตามมาตรา 19 และการเปลี่ยนแปลงนั้นทำให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 5 หรือทำให้รายการเกี่ยวกับแหล่งภูมิศาสตร์หรือรายการอื่น

เปลี่ยนแปลงไปจากที่ลงไว้ในทะเบียน ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ อาจขอให้นายทะเบียนส่งเรื่องให้คณะกรรมการมีคำวินิจฉัยแก้ไขหรือเพิกถอนทะเบียนได้...”

มาตรา 26 บัญญัติว่า “ในกรณีที่บุคคลตามมาตรา 25 ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งให้บุคคลนั้นปฏิบัติตามเงื่อนไขภายในเวลาที่นายทะเบียนกำหนด หากยังไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรภายในเวลาดังกล่าวนายทะเบียนอาจมีคำสั่งเป็นหนังสือ ระวังการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของบุคคลนั้นเป็นระยะเวลาไม่เกินสองปีนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง...”

6) พระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. 2548

หลักการและสาระสำคัญ โดยที่ปัจจุบันพบว่าการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ซีดีที่ได้ทวีความรุนแรงจึงมีมาตรการกำกับดูแล ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี ดำเนินการผลิตสินค้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย จึงกำหนดข้อจำกัดด้วยกลไกการป้องปรามการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี ด้วยการให้มีการแจ้งการผลิตสำหรับผู้ประสงค์จะประกอบการผลิต การครอบครอง เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต ตลอดจนการรายงานปริมาณและสถานที่เก็บวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

ดังมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ใดจะทำการผลิตเมื่อจะเริ่มทำการผลิตให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนเริ่มทำการผลิต

เจ้าของลิขสิทธิ์ใดจะทำการผลิตหรือว่าจ้างทำการผลิตให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ก่อนเริ่มทำการผลิต หรือว่าจ้างทำการผลิตทุกครั้ง เว้นแต่การทำการผลิตหรือว่าจ้างทำการผลิตเพื่อใช้ในการศึกษา เพื่อประโยชน์ในทางราชการ เพื่อการสาธารณประโยชน์ หรือการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด...”

มาตรา 7 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ทำการผลิตมีสถานที่ผลิตมากกว่าหนึ่งแห่งให้ผู้ทำการผลิตแจ้งการผลิตตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง สำหรับสถานที่ผลิตทุกแห่ง การย้ายสถานที่ผลิตตามที่ระบุไว้ในใบรับแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนวันที่ย้ายสถานที่ผลิต...”

มาตรา 8 บัญญัติว่า “ให้อธิบดีกำหนดเครื่องหมายรับรองการผลิตสำหรับผู้ทำการผลิตและเครื่องหมายรับรองงานต้นแบบสำหรับเจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อแสดงบนผลิตภัณฑ์ซีดีที่ทำการผลิตโดยผู้ทำการผลิตที่ได้แจ้งตามมาตรา 5...”

มาตรา 14 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ทำการผลิตเลิกกิจการ หรือไม่สามารถทำการผลิตต่อไปได้ไม่ว่ากรณีใดให้ผู้ประสงค์จะทำการผลิตต่อไปแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ตามมาตรา 5 ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ทำการผลิตเลิกกิจการ หรือไม่สามารถทำการผลิตต่อไปได้...”

มาตรา 16 บัญญัติว่า “ผู้ใดได้มาหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งเครื่องจักร ต้องแจ้งต่ออธิบดีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้มา หรือมีไว้ในครอบครอง...”

มาตรา 17 บัญญัติว่า “ผู้ใดจำหน่าย จ่าย โอน เครื่องจักร ต้องแจ้งต่ออธิบดีภายใน เจ็ดวันนับแต่วันที่จำหน่าย จ่าย โอน...”

มาตรา 18 บัญญัติว่า “ผู้ใดได้มา หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งเม็ดพลาสติก หรือวัสดุอื่นใด อันเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ต้องแจ้งต่ออธิบดีถึงประเภท ชนิด ปริมาณ และสถานที่เก็บเม็ดพลาสติกหรือวัสดุอื่นใดนั้นภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้มา หรือมีไว้ใน ครอบครอง...”

มาตรา 40 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำการผลิตอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้ บังคับ หากประสงค์จะทำการผลิตต่อไป ให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 5 ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับหากพ้นระยะเวลา ดังกล่าว ต้องระวางโทษตามมาตรา 22”

มาตรา 41 บัญญัติว่า “ผู้ใดได้มา หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งเครื่องจักรอยู่ แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้แจ้งต่ออธิบดีตามมาตรา 16 ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากพ้นระยะเวลาดังกล่าว ต้องระวางโทษตามมาตรา 30 และหากแจ้งโดย แสดงข้อความอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษตามมาตรา 33”

มาตรา 42 บัญญัติว่า “ผู้ใดได้มา หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งเม็ดพลาสติก หรือวัสดุอื่นใดอันเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้แจ้งต่ออธิบดี ตามมาตรา 18 ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากพ้นระยะเวลาดังกล่าว ต้องระวางโทษตามมาตรา 31 และหากแจ้งโดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จต้องระวางโทษ ตามมาตรา 34”

จากบทบัญญัติในทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวข้างต้นพบว่า ทรัพย์สินทาง ปัญญาเป็นสิ่งสำคัญและมีคุณค่าในการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงควรค่าต่อการจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายด้วยเหตุผลที่ว่า การประดิษฐ์ คิดค้นเกิดมาจากกำลังความคิดและ สติปัญญาของเจ้าของ แต่พบว่ามี การกำหนดข้อจำกัดเอาไว้ด้วยเช่นเดียวกัน

จากการศึกษาถึงพัฒนาการของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิใน ทรัพย์สินในระบบกฎหมายไทย พบว่า การรับรองและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินภายใต้บทบัญญัติ รัฐธรรมนูญ โดยอาศัยหลักแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมเป็นหลักประกันในการรับรองและคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น สะท้อนให้เห็นถึงการรับรอง สิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่หากไม่ได้รับ อิทธิพลของแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมเลย หรือได้รับแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมบ้างแต่น้อย ย่อมส่งผลให้

การรับรองสิทธิในทรัพย์สินโดยอาศัยหลักประกันสิทธิภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญซึ่งอยู่ภายใต้ระบบที่ยอมให้รัฐออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพได้โดยไม่จำกัดขอบเขต เพราะบทบัญญัติรัฐธรรมนูญจะวางหลักประกันในการคุ้มครองว่าบุคคลมีสิทธิและเสรีภาพเพียงใดภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อเป็นการจำกัดการใช้อำนาจรัฐตามอำเภอใจ และกำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายไม่เกินขอบเขตสิทธิเสรีภาพ ซึ่งถ้าไม่ได้ปฏิบัติตามแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมจะทำให้การบัญญัติในลักษณะดังกล่าวเป็นเพียงการบัญญัติขึ้นไว้ภายใต้บทบังคับของกฎหมายที่กำหนดไว้เท่านั้นแต่การรับรองและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอาจไม่ได้รับการรับรองอย่างแท้จริงแต่กลับเป็นเพียงการรับรองให้เพียงแต่ในนามของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญอันบัญญัติไว้เป็นแม่บทเท่านั้น เนื่องจากรัฐธรรมนูญไม่ได้วางเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐในการตราพระราชบัญญัติมาจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนแต่อย่างใด ทั้งนี้ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์และอธิบายถึงพัฒนาการของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในระบบกฎหมายไทย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ปรากฏหลักการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน รวมถึงในพระราชบัญญัติต่างๆ ที่แสดงถึงการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินว่ามีขอบเขตของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินมากน้อยเพียงใด และมีผลต่อการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินอย่างไรในบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 4

บทวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาการของการรับรองสิทธิ และการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศไทย

ในบทนี้ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาการของการรับรองสิทธิในทรัพย์สินและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในระบบกฎหมายไทยที่ได้ทำการศึกษามาแล้วในบทที่ 3 ว่ามีหลักการรับรองสิทธิและหลักการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินอย่างไร

4.1 การวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับพัฒนาการของการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน

จากการศึกษาถึงพัฒนาการของการรับรองสิทธิในทรัพย์สินมาแล้วในบทที่ 3 ในหัวข้อต่อไปนี้ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ให้เห็นถึงพัฒนาการของการรับรองสิทธิในทรัพย์สินตามรัฐธรรมนูญที่ผ่านมาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนกระทั่งถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รวมถึงในพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ สังหาริมทรัพย์ และทรัพย์สินทางปัญญา ดังอธิบายรายละเอียดได้ต่อไปนี้

4.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกับการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน

รัฐเสรีประชาธิปไตยได้ให้ความสำคัญกับการรับรองสิทธิในทรัพย์สินด้วยการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เฉกเช่นเดียวกับประเทศไทยที่ได้มีการบัญญัติการรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้ในกฎหมายแม่บทหรือรัฐธรรมนูญดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1.1 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินในรัฐธรรมนูญที่ผ่านมา

ในห้วงเวลานับแต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองในปีพุทธศักราช 2475 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปีพุทธศักราช 2550 จากการศึกษาของผู้เขียนพบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นไปตามหลักการปกครองแบบเสรีนิยมประชาธิปไตย ดังอธิบายรายละเอียดได้ต่อไปนี้

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475¹⁹⁴

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยกร่างขึ้นโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 2475 มีทั้งหมด 68 มาตรา โดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ปรากฏพบเกี่ยวกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้เป็นฉบับแรก

¹⁹⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 49 10 ธันวาคม 2475 หน้า 529.

และได้บัญญัติเกี่ยวกับการรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้ในบทบัญญัติมาตรา 14 โดยมีใจความสำคัญว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพ บริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน..” เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่บุคคลมีสิทธิเสรีภาพไม่เท่าเทียมกัน มาสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ภายใต้เจตนารมณ์ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพตลอดจนความเสมอภาคของบุคคลตามหลักแนวคิดที่ว่าบุคคลย่อมมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันต่อหน้ากฎหมาย

(2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489¹⁹⁵

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยกร่างขึ้นโดยคณะกรรมการวิสามัญที่จัดตั้งขึ้นโดยสภาผู้แทนราษฎรประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พุทธศักราช 2489 มีทั้งหมด 96 มาตรา โดยได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้ในมาตรา 14 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน”

(3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492¹⁹⁶

รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นฉบับแรกที่ยกร่างขึ้นโดยสภาผู้แทนราษฎรที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้า ประกาศใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พุทธศักราช 2492 มีทั้งหมด 188 มาตรา และมีการบัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้ในมาตรา 34 ดังนี้ “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองขอบเขตต์และการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การสืบทอดกยอมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดกยอม เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย...”

(4) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495¹⁹⁷

เป็นรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐประหารทำการยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับก่อน และได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495 เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2489 โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนคล้ายกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อนและสำหรับการรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนได้มีการบัญญัติเอาไว้ในมาตรา 26 ความว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในทรัพย์สิน การ

¹⁹⁵ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 63 ตอนที่ 30 10 พฤษภาคม 2489 หน้า 318.

¹⁹⁶ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 66 ตอนที่ 17 23 มีนาคม 2492 หน้า 1.

¹⁹⁷ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 69 ตอนที่ 15 8 มีนาคม 2495 หน้า 1.

พูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งพรรคการเมือง ทั้งนี้ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย”

(5) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511¹⁹⁸

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยกร่างขึ้นโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ประกาศใช้เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2511 พบว่ามีทั้งหมด 183 มาตรา และมีการบัญญัติถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้มากพอสมควรและได้บัญญัติหน้าที่ของชนชาวไทยไว้ด้วย โดยมีการรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้ในมาตรา 32 ความว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง...

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย...”

(6) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517¹⁹⁹

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีจำนวนทั้งสิ้น 238 มาตรา ประกาศใช้เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2517 และมีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพิ่มขึ้นจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ โดยพบว่าได้บัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สิน ไว้ในบทบัญญัติมาตรา 39 โดยมีใจความสำคัญในแต่ละมาตรา ดังนี้

มาตรา 39 ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไป ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

จากการที่ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้โดยตรงตามมาตรา 39 นั้นในขณะเดียวกันพบว่า มีการบัญญัติเพิ่มขึ้นในส่วนที่ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐ ด้วยการบัญญัติให้รัฐต้องกระทำการใด ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในทรัพย์สิน โดยถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 71 มาตรา 80 และ มาตรา 81 ดังนี้

มาตรา 71 ซึ่งบัญญัติว่า “รัฐจะต้องรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน และในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข”

¹⁹⁸ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 95 ตอนพิเศษ 20 มิถุนายน 2521 หน้า 1.

¹⁹⁹ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 108 ตอนที่ 91 7 ตุลาคม 2517 หน้า 1.

มาตรา 80 บัญญัติว่า “รัฐพึงจัดระบบการถือกรรมสิทธิ์และการครอบครองที่ดินเพื่อประโยชน์แห่งการส่งเสริมเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม และพึงกำหนดพันธะให้เจ้าของที่ดินใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์ตามความเหมาะสมแก่สภาพของที่ดิน”

มาตรา 81 บัญญัติว่า “รัฐพึงส่งเสริมให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ และสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึง โดยการปฏิรูปที่ดินและวิธีการอื่น”

(7) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521²⁰⁰

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยกร่างขึ้นโดยคณะกรรมการการที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติแต่งตั้งขึ้นและได้ผ่านการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พุทธศักราช 2517 มีทั้งสิ้น 206 มาตรา ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2521 สำหรับเรื่องการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้มีการบัญญัติเช่นเดียวกันกับรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2517 โดยได้บัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้ใน มาตรา 33 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง...

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดยอมไป ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

มาตรา 57 บัญญัติว่า “รัฐต้องรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน และในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข”

มาตรา 67 บัญญัติว่า “รัฐพึงดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น...”

(8) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534²⁰¹

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ยกร่างขึ้นโดยคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญและได้ผ่านความเห็นชอบของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีทั้งหมด 223 มาตรา ประกาศใช้วันที่ 9 ธันวาคม 2534 รัฐธรรมนูญฉบับนี้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้มากเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 โดยมีการบัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้ในมาตรา 35 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นครั้งแรกที่มีการแบ่งแยกบทมาตราระหว่างการรับรองสิทธิในทรัพย์สินและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน โดยบัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้ใน

มาตรา 35 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง...

²⁰⁰ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 95 ตอนที่ 146 22 ธันวาคม 2521 หน้า 1.

²⁰¹ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 108 ตอนที่ 216 9 ธันวาคม 2534 หน้า 1.

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอด ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

มาตรา 62 บัญญัติว่า “รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและ รักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน และในการ ดำเนินชีวิตโดยปกติสุข”

มาตรา 76 บัญญัติว่า “รัฐพึงดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพให้ เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินอย่างทั่วถึงเพื่อประกอบเกษตรกรรมโดยการปฏิรูปที่ดิน จัดรูป ที่ดินหรือวิธีอื่น...”

(9) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540²⁰²

รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีทั้งหมด 13 หมวด มีจำนวน 336 มาตรา และได้มี การกำหนดรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพิ่มขึ้นจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ เป็นจำนวนถึง 53 มาตรา สำหรับเรื่องรับรองสิทธิในทรัพย์สินได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้เช่นเดียวกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2534 และปีพุทธศักราช 2538 ดังนี้

มาตรา 48 ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความ คุ้มครอง...

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอด ย่อมเป็น ไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

อย่างไรก็ตาม จุดที่น่าสนใจคือไม่ได้มีการกำหนดเรื่องการคุ้มครอง ทรัพย์สินของประชาชนไว้ในหมวดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐอีกต่อไป แต่เป็นการกล่าวในภาพรวม ของมาตรา 75 ว่ารัฐจะต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ ประชาชน ตลอดจนกำหนดไว้ในมาตรา 84 ความว่า “รัฐต้องจัดระบบการถือครองที่ดินและการใช้ ที่ดินอย่างเหมาะสม...”

(10) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550²⁰³

รัฐธรรมนูญฉบับนี้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคไว้ อย่างกว้างขวางมีจำนวนทั้งสิ้น 309 มาตรา ประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550

สำหรับการรับรองสิทธิในทรัพย์สินได้บัญญัติไว้ในมาตรา 41 ความว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง...

²⁰²ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก 11 ตุลาคม 2540 หน้า 1.

²⁰³ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก 24 สิงหาคม 2550 หน้า 1.

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอด ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

และพบว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการกำหนดให้รัฐต้อง ดำเนินการตามนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในด้านที่ดินดังปรากฏในมาตรา 85 และการคุ้มครองในเรื่อง ทรัพย์สินทางปัญญาตามที่ระบุไว้ในมาตรา 86 ดังนี้

มาตรา 85 บัญญัติว่า “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้...

(2) กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและดำเนินการให้ เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือ สิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธี อื่น รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำ เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตร

มาตรา 86 บัญญัติว่า “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้าน วิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และ พลังงาน ดังต่อไปนี้

(2) ส่งเสริมการประดิษฐ์หรือการค้นคิดเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษา และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา...”

4.1.1.2 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรอง สิทธิในทรัพย์สินไว้ในหมวด 3 ดังต่อไปนี้

มาตรา 37 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบทอด...”

อีกทั้งพบว่าได้มีการขยายการรับรองสิทธิเสรีภาพมากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญ หลายฉบับฉบับก่อนหน้า ด้วยการวางกรอบทั่วไปของการใช้สิทธิเสรีภาพทุกประเภท ดังปรากฏใน มาตรา 25 ที่บัญญัติว่า “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการ เฉพาะ ในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อม มีสิทธิ และเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิ หรือเสรีภาพ เช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบ เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

4.1.2 กฎหมายแม่บทกับการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน

ประเทศไทยรับเอาแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสิทธิในทรัพย์สินด้วยการนำมารับรอง ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และปรากฏในพระราชบัญญัติต่าง ๆ โดยจำแนกได้คือ สิทธิ ในอสังหาริมทรัพย์ สิทธิในสังหาริมทรัพย์ และสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งถือว่ามีค่ามาก

ต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและทางสังคม เพราะการมีสิทธิในทรัพย์สิน คือ การแสดงออกของการเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ต้องการความมั่นคง ปลอดภัยในทรัพย์สินของตน เป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์ ที่ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินสามารถจะกระทำได้ก็ได้ด้วยทรัพย์สินของตนโดยอิสระ ปราศจากการรบกวนจำกัดสิทธิ

4.1.2.1 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์

โดยในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะได้อธิบายถึงที่มาของการรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์โดยแยกการอธิบายได้ในลักษณะที่การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ในสมัยก่อนมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและการรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หลังจากที่ได้มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายแม่แบบในการปกครองประเทศ อธิบายได้ดังนี้

4.1.2.1.1 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ก่อนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

(1) ก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองสิทธิในที่ดินของประเทศไทยในสมัยโบราณพระมหากษัตริย์ทรงเป็นเจ้าของที่ดินทั้งสิ้น ราษฎรมีสิทธิทำประโยชน์ในที่ดินได้โดยอาศัยวิธีการจับจองที่ดินรกร้างว่างเปล่ามาทำประโยชน์ด้วยการขออนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และเมื่อทำเข้าประโยชน์จะได้สิทธิของที่ดินแปลงนั้นและสิทธิในที่ดินนี้ตกทอดไปยังทายาทได้²⁰⁴ ดังปรากฏพบในรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 พระเจ้าอู่ทองทรงมีพระบรมราชโองการให้ร่างกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จที่เกี่ยวกับที่ไร่ ที่นา เรียกวสวน ขึ้น ในบทที่ 35 บัญญัติว่า “ถ้าผู้ใดไถ่ถอนสร้างเล็กรั้งที่ไร่นาเรียกสวนนั้นให้ไปบอกแก่เสนา นายระวาง นายอากร ไปดูที่ไร่นา...ให้เสนานานระวางนายอากรเขียนโฉนดให้ไว้แก่ผู้เล็กรั้งไถ่ถอนนั้น...”²⁰⁵ แต่โฉนดตามมาตรานี้เป็นเพียงใบอนุญาตที่เจ้าหน้าที่ออกให้ผู้ยึดถือที่ดินไว้สำหรับเป็นคู่มือเพื่อประโยชน์ในการเก็บภาษีเท่านั้น แต่หาใช่หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินตามกฎหมายปัจจุบัน อย่างไรก็ตามผู้ที่ได้ทำการเพาะปลูก หรือเข้าทำประโยชน์ในที่ดินสามารถใช้สิทธิอ้างความเป็นเจ้าของที่ดินในระหว่างราษฎรด้วยกันได้

โดยสาระสำคัญของการมีสิทธิในทรัพย์สินจะเห็นได้ว่ากฎหมายดังกล่าวเป็นหลักสำคัญในการอธิบายถึงการมีกรรมสิทธิ์ที่ดินอันสะท้อนให้เห็นว่า แม้ราษฎรทั้งหลายจะมีสิทธิในที่ดินด้วยการให้เจ้าหน้าที่เขียนใบอนุญาตที่เรียกว่า “โฉนด” ให้ผู้ยึดถือไว้เป็นสำคัญ แต่เป็นสิทธิในการครอบครองที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและทำประโยชน์ในที่ดินเท่านั้น แต่ถ้าหากราษฎรเข้าไปทำ

²⁰⁴ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์ , อ้างแล้ว, 2525, หน้า 66.

²⁰⁵ วรวุฒิ เทพทอง, คำอธิบายกฎหมายที่ดิน, พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557., หน้า 193.

ประโยชน์ในที่ดินโดยไม่แจ้งแก่เจ้าหน้าที่ก่อนถือเป็นความผิดมิโทษ 6 สถาน เพราะที่ดินทั้งแวนแคว้น เป็นของพระเจ้าแผ่นดิน จึงต้องมีการบอกกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ก่อนเสมอ

รัชสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 2 ใช้วิธีถือครองที่ดินโดยการจับจองเพื่อ ผลประโยชน์จากที่ดินนั้นๆ เป็นหลักโดยไม่มีใครเป็นเจ้าของที่ถาวรตามที่เข้ามาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ดังปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการออก หนังสือสำคัญสำหรับที่ไร่ นา สวน ที่ประชาชนครอบครองมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ขึ้นในปีจุล ศักราช 1203 (ร.ศ.60 (พ.ศ.2384)) คือ ใบอนุญาตให้ราษฎรเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน หรือที่เรียกว่า โฉนด แต่ที่ดินที่เป็นบ้านที่อยู่อาศัยไม่มีการออกหนังสือสำคัญแต่อย่างใด แต่เกิดกรณีพิพาทรูกล้ำกัน อยู่เสมอ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่บ้านขึ้นในเวลาต่อมา โดย เริ่มจากบริเวณภายในกำแพงพระนคร และกระจายออกไปในหัวเมืองลักษณะรูปแบบหนังสือสำคัญ สำหรับที่บ้าน แต่มีใช้หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ถึงความหมายในปัจจุบัน เพียงแต่ออกให้เพื่อเป็นหนังสือ แสดงหลักฐานขอบเขตที่ดินที่ปลูกบ้านอยู่อาศัยเท่านั้น

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในปีจุลศักราช 1226 ในปีพุทธศักราช 2407 ได้มีการออกโฉนดตราแดงให้แก่เจ้าของนา แต่มีใช้เป็นหนังสือสำหรับการ แสดงกรรมสิทธิ์ แต่เพื่อประโยชน์ในการเก็บเงินค่านา พระองค์จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้ข้าหลวงเสนา ออกไปทำการ รั้งวัดที่นาคูโค คือนาหวานที่อาศัยทั้งน้ำฝนและน้ำท่า ใน ท้องที่จังหวัด พระนครศรีอยุธยา (กรุงเทพฯ) อ่างทอง สุพรรณบุรี และลพบุรี โดยมีข้าหลวงเสนาเป็นเจ้าหน้าที่ทำ ตราแดง หรือ โฉนดตราแดงที่มีลักษณะของตราแดง เป็นหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินที่เป็นนาที่แสดงว่า ผู้ในตราแดงนั้นเป็นเจ้าของนา และมีการสืบมรดกตกทอดไปจนถึงลูกหลาน

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงวางพื้นฐานใน การปรับปรุงสิทธิของผู้ถือครองอสังหาริมทรัพย์ในการเริ่มทำทะเบียนที่ดิน ด้วยการประกาศออก โฉนดที่ดินมณฑลกรุงเทพฯ ร.ศ. 120 (พ.ศ. 2444) แต่ได้เกิดปัญหาทับซ้อนกันในสิทธิในที่ดินกันมาก ทำให้ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ร.ศ.127²⁰⁶ (พ.ศ. 2451) ดังมาตรา 35 บัญญัติว่า²⁰⁷ “ที่ดินซึ่งได้ออกโฉนดตามพระราชบัญญัตินี้ให้เจ้าของมีกรรมสิทธิ์ตามพระราชกำหนด กฎหมาย” โดยการออกโฉนดแผนที่เป็นหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้กับเอกชนโดยในข้อ 7 แห่งประกาศดังกล่าวกำหนดว่า “ให้เจ้าของมีกรรมสิทธิ์เหมือนอย่างนาคูโค” และในข้อ 14 กำหนด

²⁰⁶ ประกาศ พระราชบัญญัติ และ พระราชกำหนดต่าง ๆ รัชกาลที่ 5 ร.ศ. 127, พิมพ์ครั้งแรก, โรงพิมพ์ บำรุงนุกูลกิจหน้า 677

²⁰⁷ ประกาศ พระราชบัญญัติ และ พระราชกำหนดต่าง ๆ รัชกาลที่ 5 ร.ศ. 127, พิมพ์ครั้งแรก, โรงพิมพ์ บำรุงนุกูลกิจหน้า 689.

ว่า “ถ้าผู้ใดจะขอถือที่ดินซึ่งว่านั้นต่อเมื่อผู้นั้นได้รับโฉนด อย่างนี้แล้วจึงอาจมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นตามกฎหมาย”²⁰⁸ อันเป็นการแสดงถึงจุดเริ่มต้นของการนำระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินเอกชน (private ownership) แบบตะวันตกมาใช้ในสังคมไทย โดยหลังจากนั้นได้มีการตราพระราชบัญญัติเพื่อออกหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้แก่ราษฎรตามลำดับ

ในเวลาต่อมาได้มีการออกหนังสือสำคัญ คือใบเหยียบย่ำตามข้อบังคับชั่วคราวสำหรับเพาะปลูก สวนใหญ่ฯ ร.ศ.129 (พ.ศ. 2453) และออกกฎหมายเกี่ยวกับการออกโฉนดที่ดิน คือ พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2459 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงบัญญัติถึงเรื่องการจดทะเบียนที่ดินตามกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ และให้อำนาจเจ้าหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการทอดทิ้งประโยชน์ในที่ดินเกิน 9 ปี และมีการตราพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2462 บัญญัติเกี่ยวกับมาตรการบังคับในกรณีที่ “ไม่ได้เสียภาษีที่ดินและกรณีการแบ่งมรดก”²⁰⁹ อีกทั้งพบว่าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขความในมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ร.ศ. 127 ในเรื่องกำหนดการโอนที่ดินที่ผู้โอนและผู้รับโอนต้องทำหนังสือแก่กัน

(2) การรับรองสิทธิในทรัพย์สินในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้เริ่มจัดทำครั้งแรก ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปีพุทธศักราช 2451 เพื่อริเริ่มขอยกเลิกบรรดาสันธิสัญญาที่ราชอาณาจักรสยามทำไว้กับต่างประเทศอันมีผลให้สยามต้องเสียหายในด้านเอกราช ทางศาลและสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ทำให้ต้องมีการจัดทำกฎหมายลักษณะอาญาขึ้นมาแทนกฎหมายตราสามดวงที่ใช้บังคับอยู่ในเวลานั้นก่อน และหลังจากนั้นจึงได้จัดทำร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ขึ้น เพราะในเวลานั้นเริ่มมีการติดต่อค้าขายกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งได้จัดทำภายหลังการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญาเมื่อปีเดียวกัน โดยได้ดำเนินการเป็นสองช่วงคือ ช่วงแรกโดยได้รับอิทธิพลจากประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส และช่วงที่สองได้แนวความคิดจากกฎหมายเยอรมันที่มีระบบกฎหมายสวิสและระบบกฎหมายญี่ปุ่นเป็นส่วนเสริมรายละเอียด

ในการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วเสร็จสองบรรพ คือ บรรพ 1 คือหลักทั่วไป และบรรพ 2 ว่าด้วยเรื่องและประกาศใช้เป็นครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในวันที่ 1 มกราคม ปี พ.ศ. 2468 โดยปรากฏพบว่าในเรื่อง

²⁰⁸ ร. แลงการ์ด, 2526, หน้า 375.

²⁰⁹ วรวิทย์ เทพทอง, คำอธิบายกฎหมายที่ดิน, พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557., หน้า 196.

ทรัพย์อยู่ในลักษณะ 3 ประกอบด้วย²¹⁰ มาตรา 98 – มาตรา 111 ซึ่งตามมาตรา 98 (เดิม) ได้ให้นิยามของคำว่า “ทรัพย์” ตามกฎหมายว่าหมายถึงวัตถุอันมีรูปร่าง และคำว่า “ทรัพย์สิน” ตามมาตรา 99 (เดิม) หมายความรวมทั้งทรัพย์ทั้งวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ และยังสามารถแบ่งประเภทของทรัพย์สินออกเป็นสังกมทรัพย์(ทรัพย์แบ่งได้) อสังกมทรัพย์(ทรัพย์แบ่งไม่ได้) และ โภคยทรัพย์ โดยสังกมทรัพย์ตามมาตรา 102 ได้แก่ สหหาริมทรัพย์ซึ่งโดยปกติอาจจะใช้ของอื่นอันเป็นประเภทและชนิดเดียวกันมีปริมาณเท่ากันแทนได้ เช่น น้ำมัน ข้าวสาร เงินตรา อสังกมทรัพย์ได้แก่ สหหาริมทรัพย์อันมีอาจจะใช้ของอื่นแทนเช่นนั้นได้ เช่น ช้าง ม้า รถยนต์ และโภคยทรัพย์ตามบัญญัติไว้ในประมวลแพ่งมาตรา 103 คือ สหหาริมทรัพย์ซึ่งเมื่อใช้ย่อมเสียหายเสื่อมสลายไปในทันที เพราะการใช้นั้นย่อมสิ้นเปลืองหมดไป เช่น ข้าว สุรา ยาสูบ เป็นต้น รวมถึงการให้คำนิยามของอสังหาริมทรัพย์ ในมาตรา 100 ที่ว่า อสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ ที่ดินกับทรัพย์อันติดอยู่กับที่ดินนั้น หรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น และหมายรวมถึงสิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินด้วย แต่ไม่ปรากฏพบคำนิยามของคำว่า “กรรมสิทธิ์” อยู่ในประมวลกฎหมายฉบับนี้แต่อย่างใด

ในเวลาต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมและจัดทำบรรพ 3 คือเอกเทศสัญญา ซึ่งแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2472 และบรรพ 4 ว่าด้วยทรัพย์สิน และครั้งนี้มีการให้ความหมายของแดนกรรมสิทธิ์ และการใช้กรรมสิทธิ์²¹¹ ในมาตรา 1335 ถึงมาตรา 1366 โดยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรรมการร่างกฎหมายอธิบายนโยบาย (policy) ของการยกร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 4 ให้กรรมการรองคมนตรีพิจารณา โดยได้อธิบายแดนกรรมสิทธิ์และการใช้กรรมสิทธิ์ในหมวดที่ 2 ว่า บุคคลผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินมีสิทธิเพียงใด และการกำหนดข้อจำกัดในการใช้สิทธินั้นเป็นอย่างไร จากนั้นมีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2475 จวบจนปัจจุบัน

การการศึกษาพบว่า สืบเนื่องจากการปกครองของไทยในอดีตเป็นการปกครองแบบแว่นแคว้น และถือว่าที่ดินเป็นของพระเจ้าแผ่นดินที่ทรงมีอำนาจในการจัดสรรและแบ่งปันให้ราษฎร และสามารถจะเรียกคืนเมื่อไรก็ได้ เพราะลักษณะของสังคมในอดีตมีความหลากหลายแตกต่างกัน ทำให้ในอดีตนั้นสิทธิในที่ดินมีลักษณะที่ผูกพันอยู่กับการครอบครองคือราษฎรมีสิทธิในที่ดินก็ต่อเมื่อทำมาหากินอยู่บนที่ดินผืนนั้น แต่หากย้ายออกไปเกินกำหนดระยะเวลาหนึ่งสิทธินั้นก็จะมีขาดลง ทำให้บุคคลสะสมความมั่งมีจากการมีกำลังความสามารถในการเพาะปลูก และให้ความสำคัญ

²¹⁰ เสนีย์ ปราโมช มรว., อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์พลสยามพริ้นต์ (ประเทศไทย), 2551.

²¹¹ <http://web.krisdika.go.th/data/law/law4/%BB03/%BB03-20-2477-001u.pdf>

กับทรัพย์สินสิ่งอื่น เช่น ทาษ กรรมกร ช่าง โค ม้า กระบือ เพราะถือว่าเป็นทรัพย์สินที่สามารถทำให้ได้ผลประโยชน์มากกว่าจากการครอบครองที่ดิน และแม้ว่าในเวลาต่อมา มีการแยกลักษณะการครอบครองออกจากกรรมสิทธิ์ ทำให้ที่ดินเริ่มเป็นทรัพย์สินอันมีคุณค่าที่แตกต่างหากจากประโยชน์ที่นำมาหาได้ แต่ถึงอย่างไรก็มีใช้เป็นกรรมสิทธิ์เด็ดขาดโดยปราศจากเงื่อนไข เพราะตามเล็กเซอร์ของกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ก็ทรงกำหนดไว้ว่า²¹² ที่ดินทั้งหมดเป็นที่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพราะหาได้ทรงเป็นเจ้าของชีวิตอย่างเดียวไม่แต่ยังทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินด้วย เหตุนี้จึงทำให้มีอำนาจที่จะไล่คนที่อยู่ในที่ดินนั้นออกได้

4.1.2.1.2 การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หลังจากมีรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอนันตมหิตล มีการตราพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2479 โดยมาตรา 11 ได้บัญญัติให้มีตราจอง ที่ได้ตราว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว” เป็นหนังสือสำคัญในการแสดงการทำประโยชน์ในที่ดินแก่ผู้จับจองที่ดินโดยถือว่าผู้ถือกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายมีการตราพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2486 เกี่ยวกับการประกาศแจกโฉนดที่ดิน มาใช้บังคับ สำหรับการรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ในช่วงเวลาต่อมาพบว่า มีการรับรองกรรมสิทธิ์ในที่ดินด้วยการตราพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อความเป็นธรรมแก่สังคมขึ้นในปี พ.ศ. 2497

จึงกล่าวได้ว่าช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงก่อนการปฏิรูปกฎหมายครั้งใหญ่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น การรับรองสิทธิในทรัพย์สินโดยเฉพาะที่ดิน ที่มีแนวคิดว่าเป็นที่ดินทั้งหมดเป็นของพระเจ้าแผ่นดิน ภายใต้การปกครองของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ตั้งปรากฏพบการรับรองสิทธิในกฎหมายตราสามดวง และรวมถึงประกาศ พระราชดำรัสหรือพระราชกำหนดของพระมหากษัตริย์ ส่งผลทำให้การรับรองสิทธิในทรัพย์สินเป็นการรับรองเป็นการรับรองสิทธิในการทำประโยชน์และการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนในยุคนั้นมีลักษณะที่แตกต่างจากประเทศทางตะวันตกหรือในแบบรัฐสมัยใหม่คือราษฎรมีสิทธิในทรัพย์สินแต่เพียงสิทธิครอบครองการทำประโยชน์ในที่ดินเท่านั้น เนื่องจากกฎหมายตราสามดวงได้บัญญัติโครงสร้างทางสังคมโดยใช้ระบบศักดินาเป็นเกณฑ์วัดสถานะของบุคคลแต่ละประเภท และเป็นเครื่องมือในการกำหนดค่าปรับและการลงโทษให้เป็นไปตามสัดส่วนที่กำหนด ทั้งนี้ก็ได้ส่งผลต่อสิทธิในความเป็นเจ้าของทรัพย์สินของประชาชนด้วย โดยใช้ระบบศักดินาเป็นการจำแนกประเภท

²¹² กรุงเทพมหานคร, เล็กเซอร์ของพระเจ้าฟยาเธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์, โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2468, หน้า 190 – 192.

ของบุคคลเป็น 4 ชั้น อันได้แก่ ชั้นเจ้านาย ชั้นขุนนาง ชั้นไพร่ และชนชั้นทาส โดยบุคคลแต่ละชั้นนี้จะมีสถานะและหน้าที่ รวมถึงสิทธิในความเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แตกต่างกัน

ต่อมาเมื่อประเทศไทยจัดทำประมวลกฎหมายได้มีการรับรองสิทธิในทรัพย์สินเป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งและแยกลักษณะของทรัพย์สินตามกฎหมายลักษณะทรัพย์สินในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แบ่งประเภทออกเป็นสังกมทรัพย์ อสังกมาทรัพย์ และโภคยาทรัพย์ รวมถึงมีการรับรองสิทธิอันไม่มีรูปร่างในเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์หรือสิทธิในงานวรรณกรรมหรือศิลปกรรมอีกด้วย ในเวลาต่อมาได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินและระบบกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินขึ้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 139 บัญญัติว่า “อสังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ที่ดินและทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินมีลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น และหมายความรวมถึงทรัพย์สินอันเกี่ยวกับที่ดินหรือทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้นด้วย

(1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับสิทธิในอสังหาริมทรัพย์

หลังจากมีการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์พบว่า ได้มีการรับรองสิทธิในทรัพย์สินด้วยการให้นิยามความหมายในแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงถึงการมีสิทธิครอบครองการใช้ประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์นั้นในรูปแบบต่าง ๆ อธิบายได้ดังนี้

มาตรา 1335 บัญญัติในเรื่องแดนกรรมสิทธิ์ของเจ้าของว่า “มีสิทธิใช้ทั้งเหนือพื้นดินและใต้พื้นดินด้วย” และมาตรา 1336 บัญญัติว่า “เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย” ทั้งนี้ได้รับรองถึงความคุ้มครองในทางกฎหมายอาญาอีกด้วย หากมีผู้ประทุษร้ายต่อสิทธิในทรัพย์สินของเรา เช่นฉ้อโกง ลักทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ ยักยอกหรือหากมีการถูกทำให้เสียทรัพย์²¹³

“สิทธิครอบครอง” หมายถึงสิทธิที่จะยึดทรัพย์สินไว้เพื่อตน ซึ่งการจะได้สิทธิครอบครองจะต้อง มีการยึดถือทรัพย์สินโดยการยึดถือด้วยตนเองหรือให้บุคคลอื่นยึดถือแทนก็ได้

“สิทธิอาศัย” หมายถึง สิทธิที่จะอยู่ในโรงเรือนของบุคคลอื่น โดยมีลักษณะสำคัญคือต้องเป็นการอยู่ในโรงเรือนของผู้อื่นเพื่ออยู่อาศัยเท่านั้น และเป็นการได้สิทธิมาโดยทางนิติกรรมเท่านั้นโดยไม่มีการให้ค่าตอบแทนแก่เจ้าของโรงเรือนนั้น

²¹³ เสนีย์ ปราโมช มรว., อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์พลสยามพริ้นต์ (ประเทศไทย), 2551. หน้า 9.

“สิทธิเหนือพื้นดิน” หมายถึง สิทธิที่บุคคลหนึ่งได้เป็นเจ้าของของโรงเรือหรือสิ่งปลูกสร้างในที่ดินผู้อื่น และเป็นการได้มาโดยทางนิติกรรมเท่านั้น

“สิทธิเก็บกิน” หมายถึง สิทธิที่จะเข้าครอบครองใช้ประโยชน์จากอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น โดยสิทธิเก็บกินจะก่อให้เกิดสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ใด ๆ ก็ได้ไม่ว่าจะเป็นที่ดินหรือโรงเรือน

โดยการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือการมีทรัพย์สินสิทธิเหนือทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นการได้มาโดยทางนิติกรรม และเป็นการได้มาโดยผลของกฎหมาย

และนอกจากจะมีการรับรองสิทธิในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วยังพบว่าได้มีการรับรองกรรมสิทธิ์ในที่ดินด้วยการตราพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดินเพื่อเป็นการรับรองสิทธิให้แก่ประชาชนด้วยการรวบรวมพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เป็นเพียงฉบับเดียว อย่างเป็นรูปธรรม และพบว่าหลังจากประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายแม่แบบในการปกครองประเทศ พบว่ามีการตราพระราชบัญญัติอีกหลายฉบับเพื่อเป็นการรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หรือที่ดินให้กับประชาชน ดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

(2) พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พุทธศักราช 2497

ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พุทธศักราช 2497 มาตรา 1 บัญญัติรับรองสิทธิในที่ดินโดยการอธิบายว่า ที่ดิน หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไป และให้หมายความรวมถึงภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย

ซึ่งสิทธิในที่ดิน ตามมาตรา 1 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน หมายความว่า กรรมสิทธิ์ และให้หมายความรวมถึง สิทธิครอบครองด้วย

กรรมสิทธิ์ หมายถึง ที่ดินที่เจ้าของมีกรรมสิทธิ์ ได้แก่ ที่ดินมีโฉนดที่ดิน สิทธิครอบครองหมายถึง ที่ดินที่เจ้าของมีสิทธิครอบครอง ได้แก่ ที่ดินมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์แบบ น.ส. 3, น.ส. 3 ก หรือ น.ส. 3 ข ที่ดินใบจองหรือใบไต่สวน หรือ ส.ค. 1

สิทธิครอบครองตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 1367 บัญญัติว่า “บุคคลใดยึดถือทรัพย์สินโดยเจตนา จะยึดถือเพื่อตน ท่านว่าบุคคลนั้นได้สิทธิครอบครอง” และมาตรา 1368 บัญญัติว่า “บุคคลอาจได้มาซึ่งสิทธิครอบครองโดยผู้อื่นยึดถือไว้ให้”

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า สิทธิครอบครองในประมวลกฎหมายที่ดินแตกต่างจากสิทธิครอบครองในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดิน หมายถึงผู้มีชื่อใน น.ส. 3, น.ส. ก, น.ส. 3 ข, ใบจอง (น.ส.2, น.ส. 2 ก.) ใบไต่สวน

(น.ส. 5) และใบนำ แต่การได้มาซึ่งสิทธิครอบครองในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการแสดงยึดถือทรัพย์สินเป็นสำคัญ ประกอบด้วยการแสดงเจตนาที่จะยึดถือเพื่อตนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1367 และ เป็นการได้มาซึ่งสิทธิครอบครองด้วยการให้ผู้อื่นยึดถือไว้เพื่อประโยชน์ของตนเอง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1368

โดยมีเอกสารที่แสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินที่สำคัญคือ โฉนดที่ดิน ซึ่งตามมาตรา 1 ของประมวลกฎหมายที่ดินได้บัญญัติว่า โฉนดที่ดิน หมายความว่าหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน และให้หมายความรวมถึงโฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง และตราจองที่ตราว่า ได้ทำประโยชน์แล้ว

ตามประมวลกฎหมายที่ดิน โฉนด มี 6 ชนิด คือ โฉนดที่ดินแบบ น.ส. 4 ก. ที่ออกตามกฎกระทรวงฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2497) โฉนดที่ดินแบบ น.ส. 4 ข. ออกตามกฎกระทรวงฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2497) โฉนดที่ดินแบบ น.ส. 4 ค. ออกตามกฎกระทรวงฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2497) โฉนดที่ดินแบบ น.ส. 4 ออกตามกฎกระทรวงฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2510) โฉนดที่ดินแบบ น.ส. 4 ง. ออกตามกฎกระทรวงฉบับที่ 17 พ.ศ. 2514) โฉนดที่ดินแบบ น.ส. 4 จ. ออกตามกฎกระทรวงฉบับที่ 34 (พ.ศ. 2529) และให้หมายความรวมถึง โฉนดแผนที่ที่เป็นโฉนดที่ออกโดยพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ร.ศ. 127 ที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2479 และโฉนดตราจองเดิมคือตราจองชั่วคราว คือโฉนดที่ดินซึ่งออกตามพระราชบัญญัติออกโฉนดตราจอง ร.ศ. 121 ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น พระราชบัญญัติออกโฉนดตราจอง ร.ศ. 124 ที่ออกให้เฉพาะมณฑลพิษณุโลก คือจังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ และพิจิตร) ที่ตราว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว” เป็นการออกตามพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2479²¹⁴

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นกล่าวโดยสรุปได้ว่า หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินเริ่มจากการออกโฉนดแผนที่ตามประกาศการออกโฉนดที่ดินมณฑลกรุงเก่าและกรุงเทพ ร.ศ. 120 หรือ ปี พุทธศักราช 2444 จากนั้นได้มีพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ร.ศ. 127 คือปีพุทธศักราช 2451 ให้แก่ราษฎรต่อมามีการออกโฉนดตราจองให้ราษฎรในท้องที่เฉพาะเขตมณฑลพิษณุโลกตามพระราชบัญญัติออกโฉนดตราจอง ร.ศ. 124 และในปี พุทธศักราช 2479 ได้มีการรับรองสิทธิในที่ดินด้วยการออกตราจองที่ตราว่า ได้ทำประโยชน์แล้วตามพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2479 โดยหนังสือรับรองการทำประโยชน์ หมายความว่า หนังสือคำรับรองจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ว่าได้ทำประโยชน์ในที่ดินแล้ว ใบจอง หมายความว่า หนังสือแสดงการยอมให้เข้าครอบครองที่ดินชั่วคราว ใบไต่สวน หมายความว่า หนังสือแสดงการสอบสวนเพื่อออกโฉนดที่ดิน

²¹⁴ วรวิมล เทพทอง, คำอธิบายกฎหมายที่ดิน, พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557
หน้า 61 – 62.

และให้หมายความรวมถึง ใบบ้างด้วย และได้ใช้เรื่อยมาจนถึงปี พุทธศักราช 2497 ได้มีการตราประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ ทำให้การออกหนังสือรับรองกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่รวบรวมทั้งหมดมาไว้ในฉบับเดียว ทำให้หนังสือการแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นการรับรอง “โฉนดที่ดิน”

จึงกล่าวได้ว่านับตั้งแต่วันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ มีการยกเลิกในแบบเดิมและให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดินฉบับเดียวเป็นหลักในการรับรองกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ถือเป็นหลักการสำคัญของประมวลกฎหมายที่ดินที่เป็นการกำหนดอย่างเป็นระบบในเรื่องการกำหนดรับรองสิทธิในที่ดิน ด้วยการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน และการดำเนินการรังวัดที่ดิน การดำเนินการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามมาตรา 74 การดำเนินการเรื่องจัดกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้แก่ประชาชนตามมาตรา 3 การกำหนดสิทธิในที่ดิน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการขอมิสิทธิในที่ดิน และเพื่อสะดวกแก่การบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ พร้อมทั้งกำหนดให้ผู้ที่ได้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ ที่ไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน แจ้งการครอบครองที่ดินต่อนายอำเภอท้องที่เพื่อการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ตามกฎหมาย อันถือเป็นหลักการสำคัญต่อการรับรองสิทธิในที่ดินหรือการมีสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรที่ไต่ถามกับผู้อื่นและรัฐได้ จึงถือได้ว่าเป็นการรับรองสิทธิในทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ที่สมบูรณ์ที่สุด

(3) พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511

ประเทศไทยได้มีแนวคิดการจัดสรรที่ดินทำกินให้กับประชาชนมานานแล้ว ดังปรากฏพบในพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พุทธศักราช 2485 และพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2504 จึงมีความต้องการให้เหมาะสมกับกาลสมัย และต้องการนำบทบัญญัติมาไว้รวมเป็นฉบับเดียว ได้แก่การจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง หรือนิคมกสิกรรม และนิคมเกลือ ในรูปแบบสหกรณ์ต่าง ๆ และต้องการกำหนดประเภทนิคมและแผนที่กำหนดแนวเขตที่ดินที่จะจัดตั้งนิคม เพื่อเป็นมาตรการช่วยเหลือประชาชนให้มิที่ดินทำกิน โดยการจัดตั้งเป็นนิคมด้วยการกำหนดแนวเขตที่ดินจัดตั้งเป็นนิคมหลักการสำคัญคือ เป็นการให้อำนาจของรัฐในการจัดที่ดินโดยนำที่ดินของรัฐมาจัดให้ประชาชนเพื่อมีที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพในที่ดินที่จัดตั้งเป็นนิคม โดยประเทศไทยได้มีการจัดที่ดินให้ประชาชนมานานแล้วโดยปรากฏพบในพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พุทธศักราช 2485 และพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2504 โดยการตราพระราชบัญญัติเป็นการจัดให้ประชาชนเพื่อมีที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพในที่ดินที่จัดตั้งเป็นนิคมโดยกฎหมาย โดยมีสองรูปแบบ คือ รูปแบบแรกแบบนิคมสร้างตนเองโดยมีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้ดำเนินการตามมาตรา 5 และรูปแบบที่สอง คือ นิคมสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกัน ด้วยข้อกำหนดที่ว่า เมื่อสมาชิกได้ทำประโยชน์ในที่ดินติดต่อกันเกินกว่า 5

ปี ตามที่กำหนดไว้และชำระเงินค่าช่วยทุนและหนี้สินหมดแล้วจึงจะได้หนังสือรับรองการทำประโยชน์ ซึ่งสามารถนำไปขอเอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายที่ดินได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 11 ได้กำหนดว่า ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 26 และมาตรา 40 เมื่อสมาชิกนิคมได้ทำประโยชน์ในที่ดินแล้ว และได้เป็นสมาชิกนิคมมาเป็นเวลาเกินกว่าห้าปี ทั้งได้ชำระเงินช่วยทุนที่รัฐบาลได้ลงไปตามมาตรา 10 และชำระหนี้เกี่ยวกับกิจการของนิคมให้แก่ทางราชการเรียบร้อยแล้ว ให้ออกหนังสือแสดงการทำประโยชน์ ให้แก่ผู้นั้นและอยู่ภายใต้ข้อกำหนดห้ามโอนภายในระยะเวลา 5 ปีนับแต่วันได้รับเอกสารสิทธิตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 12 ยกเว้นการเป็นมรดกตกทอดให้แก่ทายาทโดยธรรม

(4) พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

เป็นความจำเป็นที่รัฐจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยวิธีการปฏิรูปที่ดิน เพื่อช่วยให้เกษตรกรมีที่ดินทำกิน และให้การใช้ที่ดินเกิดประโยชน์มากที่สุด พร้อมกับการจัดระบบการผลิตและจำหน่ายผลิตผลเกษตรกรรม เพื่อให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกร ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลในการลดความเหลื่อมล้ำในฐานะของบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคม ตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หน่วยงานที่ทำหน้าที่รักษาการ และดำเนินงานในตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในประเทศไทยประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่ดินจึงเป็นปัจจัยสำคัญและเป็นรากฐานเบื้องต้นของการผลิตทางเกษตรกรรม แต่ปรากฏว่าเกษตรกรกำลังประสบความเดือดร้อน เนื่องจากต้องสูญเสียสิทธิในที่ดินและกลายเป็นผู้เช่าที่ดิน ต้องเสียค่าเช่าที่ดินในอัตราสูงเกินสมควร ที่ดินขาดการบำรุงรักษา จึงทำให้อัตราผลิตทางเกษตรกรรมอยู่ในระดับต่ำ เกษตรกรไม่ได้รับความเป็นธรรมและเสียเปรียบจากระบบการเช่าที่ดินและการจำหน่ายผลิตผลตลอดมา ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะความยุ่งยากทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและการเมืองของประเทศเป็นอย่างมาก

“การปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม” ตามมาตรา 4 หมายความว่า การปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการถือครองในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมรวมถึงการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้น โดยรัฐนำที่ดินของรัฐหรือที่ดินที่รัฐจัดซื้อหรือเวนคืนจากเจ้าของที่ดิน ซึ่งมิได้ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นด้วยตนเอง หรือมีที่ดินเกินสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อจัดให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินของตนเองหรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพและสถาบันเกษตรกรได้เช่าซื้อ เช่าหรือเข้าทำประโยชน์โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม การปรับปรุง ทรัพยากรและปัจจัยการผลิต ตลอดจนการผลิตและการจำหน่ายให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

บรรดาที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ที่ ส.ป.ก.ได้มาให้ส.ป.ก. มีอำนาจจัดให้เกษตรกรหรือ สถาบันเกษตรกรได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด ตามขนาดการถือครองในที่ดิน คือ (1) จำนวนที่ดินไม่เกินห้าสิบไร่ สำหรับเกษตรกรและบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งประกอบเกษตรกรรม อย่างอื่นนอกจากเกษตรกรรมเลี้ยงสัตว์ใหญ่ (2) จำนวน

ที่ดินไม่เกินหนึ่งร้อยไร่ สำหรับเกษตรกรและบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งใช้ประกอบเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ใหญ่ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนดตามมาตรา 30 และ ถ้าเกษตรกรผู้ใดต้องการมีสิทธิในที่ดินหรือขอเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเกินกว่าที่กำหนดไว้ตาม มาตรา 30 (1) หรือ (2) และแสดงได้ว่าตนมีความสามารถและมีปัจจัยที่จะทำที่ดินที่ขอเพิ่มนั้นให้เป็น ประโยชน์ในทางเกษตรกรรมได้ ทั้งตนจะเป็นผู้ประกอบเกษตรกรรมในที่ดินนั้นด้วยตนเอง ให้ทำคำ ร้องยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 31

จากแต่เดิมก่อนการประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดินมีระบบกฎหมายในการบริหารจัดการที่ดินในประเทศไทยหลายฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติให้ใช้โฉนดที่ดิน พระราชบัญญัติให้ใช้โฉนดตราจอง เป็นต้น ต่อมามีการตราพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายที่ดินขึ้น คือประมวลกฎหมายที่ดิน พุทธศักราช 2497 โดยมีหลักการสำคัญของประมวลกฎหมายที่ดินเป็น การกำหนดอย่างเป็นระบบในเรื่องการกำหนดสิทธิในที่ดิน การออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน การ ดำเนินการรังวัดที่ดิน การดำเนินการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม

4.1.2.2 การรับรองสิทธิในสังหาริมทรัพย์

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะทำการอธิบายถึงการรับรองสิทธิในสังหาริมทรัพย์ ใน สองหัวข้อคือ การรับรองสิทธิในสังหาริมทรัพย์ก่อนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และการรับรองสิทธิ ในสังหาริมทรัพย์หลังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2475 เป็นต้นมาเพื่อให้ทราบถึงการ รับรองสิทธิในแต่ละยุคสมัย ดังอธิบายได้ต่อไปนี้

4.1.2.2.1 การรับรองสิทธิในสังหาริมทรัพย์ก่อนมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาการรับรองสิทธิในทรัพย์สินในกฎหมายตราสามดวง ในบทที่ 3 นั้น พบว่า เป็นการนำเกณฑ์ของการดำรงชีวิตมาใช้ในการจำแนกประเภทของทรัพย์สิน ดัง จะเห็นได้จากพระไอยการมรดก มาตรา 2 ได้บัญญัติถึงประเภทของทรัพย์สินไว้ว่า “...ให้เอาทรัพย์ อันเปนสะวิญาณกะทรัพย์และวิญาณกะทรัพย์ ทั้งสองประการนั้น แบ่งปันให้แก่บิดามานดาแล ลูกหลานชายหญิงแห่งผู้มรดกานั้น...” จากมาตราข้างต้นทำให้เห็นได้ว่าในสมัยโบราณจะนำหลัก ความมีชีวิตเป็นเกณฑ์กำหนดประเภทของทรัพย์สิน ซึ่งสามารถแบ่งแยกทรัพย์ได้สองประเภท คือ สะ วิญาณกะทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่มีวิญญาณหรือชีวิต ได้แก่ ข้าทาสบริวาร สัตว์พาหนะและสัตว์เลี้ยง เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย หมู และ อะวิญาณกะทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่ไม่มีวิญญาณหรือชีวิตซึ่งนับเป็น ทรัพย์ ได้แก่ เงิน ทอง ที่ดิน เสื้อผ้า เครื่องประดับ เป็นต้น

บทบัญญัติดังกล่าว เป็นการกำหนดนิยามความหมายของสังหาร ิมทรัพย์ที่มีความแตกต่างจากอสังหาริมทรัพย์เนื่องด้วยสังหาริมทรัพย์คือทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ด้วยแรง

เดินแห่งตัวทรัพย์สินนั้น เช่น สัตว์ต่าง ๆ หรือ เป็นการเคลื่อนด้วยกำลังของมนุษย์หมายถึงทรัพย์สิน และวัตถุมีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ อันประกอบด้วยทรัพย์สิน เช่น เครื่องจักร, รถยนต์ ตลอดจน สิทธิในสังหาริมทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง ที่กฎหมายให้การรับรอง และกรรมสิทธิในสังหาริมทรัพย์ จำนำ หุ้่น บุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ และหุ้่นกู้ ตัวเงินคลัง พันธบัตร ตัวเงิน หุ้่น หุ้่นกู้ หน่วยลงทุน อันได้แก่ ตราสารหรือหลักฐานแสดงสิทธิในทรัพย์สิน เป็นต้น ดังตัวอย่างกฎหมายเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ดังจะได้อธิบายในลำดับถัดไป

4.1.2.2.2 การรับรองสิทธิในสังหาริมทรัพย์หลังการใช้รัฐธรรมนูญ 2475

หลังจากประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงมาใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรในระบบประมวลกฎหมายได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิในสังหาริมทรัพย์ ออกเป็นหลายรูปแบบและหลายลักษณะดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

1) พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482

เป็นการกำหนดให้จดทะเบียนทำตัวรูปพรรณสัตว์พาหนะตามมาตรา 4 ได้แก่ ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ลา ซึ่งต้องทำตัวรูปพรรณเพื่อประโยชน์ในการแสดงความเป็นเจ้าของและเพื่อสะดวกในการค้าด้วยการนำไปจำหน่ายได้ และมีบทคุ้มครองเจ้าของหากพบว่าผู้ใดครอบครองสัตว์พาหนะไว้โดยไม่มีตัวรูปพรรณและแสดงแหล่งที่มาไม่ได้ ถือว่ามีความผิดและต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 30 เนื่องจากสัตว์พาหนะถือเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สำคัญของเจ้าของ จึงต้องมีการจดทะเบียนเพื่อยืนยันความเป็นเจ้าของและป้องกันการลักขโมยอันจะเป็นการนำมาซึ่งความไม่สงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

2) พระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514

เพื่อจะช่วยให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมมีเงินทุนสำหรับดำเนินกิจการเพิ่มมากขึ้นและสะดวกต่อการดำเนินธุรกิจด้วย อันจะเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ หลักการสำคัญจึงเป็นการกำหนดให้มีการจดทะเบียนกรรมสิทธิ์เครื่องจักร และเพื่อแสดงกรรมสิทธิ์ในการเป็นเจ้าของที่แท้จริง ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 5 ที่ว่า “เครื่องจักรใดเมื่อได้มีการจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ให้ถือว่าเป็นสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำหน่ายได้” เพราะนอกจากจะเป็นการสะดวกต่อการดำเนินธุรกิจแล้วยังจะนำมาซึ่งประโยชน์แก่การพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมของประเทศต่อไป

3) พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.

2535²¹⁵

ในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการตราและประกาศใช้พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ขึ้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้บริษัทเอกชนต่างๆ สามารถระดมทุนได้โดยตรงจากประชาชนทั้งในการระดมเงินทุนจากส่วนของเจ้าของและการก่อหนี้โดยใช้เครื่องมือทางการเงิน ซึ่งได้แก่การออกตราสารทุน และการออก ตราสารหนี้ ทำให้ทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์ได้มีความหลากหลายขึ้นจากเดิมเพราะต้องเป็นการรับรองทรัพย์สินในประเภทหลักทรัพย์ ต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น คือ หุ้นสามัญ หุ้นกู้ พันธบัตร กองทุนรวม ดังที่ปรากฏในมาตรา 4 ที่วางหลักว่า “หลักทรัพย์” หมายความว่า (1) ตัวเงินคลัง (2) พันธบัตร (3) ตัวเงิน (4) หุ้น (5) หุ้นกู้ (6) หน่วยลงทุนอันได้แก่ ตราสารหรือหลักฐานแสดงสิทธิในทรัพย์สินของกองทุนรวม (7) ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้น (8) ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นกู้ (9) ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหน่วยลงทุน (10) ตราสารอื่นใดที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. กำหนด” ดังอธิบายได้ดังนี้²¹⁶

(1) ตัวเงินคลัง (treasury bill) เป็นตราสารหนี้ของภาครัฐ โดยมีกระทรวงการคลังเป็นผู้ออกตัวเงินคลัง มีวัตถุประสงค์เพื่อกู้ยืมระยะสั้นจากตลาดเงิน โดยผ่านการจัดจำหน่ายของธนาคารแห่งประเทศไทย

(2) พันธบัตร คือ ตราสารแห่งหนี้ระยะยาวซึ่งผู้ออกมีข้อผูกพันตามกฎหมายที่จะชำระดอกเบี้ย และเงินต้นแก่ผู้ซื้อตามเวลาที่กำหนด ในต่างประเทศจะใช้คำว่า Bond สำหรับตราสารหนี้ที่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน (Secured Bond) และจะใช้คำว่า Debenture สำหรับตราสารหนี้ที่ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน (Unsecured Bond) สำหรับในประเทศไทยนิยมใช้คำว่า Bond หรือพันธบัตรในการเรียกตราสารหนี้ภาครัฐ และใช้คำว่า Debenture หรือหุ้นกู้ในการเรียกตราสารหนี้ภาคเอกชน²¹⁷

(3) ตัวเงิน ตามมาตรา 898 วางหลักว่า²¹⁸ จำแนกตัวเงินออกเป็นสามประเภทคือ (ก)ตัวแลกเงิน (ข) ตัวสัญญาใช้เงิน และ (ค) เช็ค

²¹⁵ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 22 16 มีนาคม 2535

²¹⁶หลักสูตรความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับตลาดเงินและตลาดทุน, สถาบันพัฒนาบุคลากรธุรกิจหลักทรัพย์ (TSI) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร, หจก.สุขุมวิท มีเดีย, 2546, หน้า 74 – 94.

²¹⁷https://www.set.or.th/th/products/bonds/files/Glossary_thai.pdf

²¹⁸สทธน รัตนไพจิตร, หลักกฎหมายตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554, หน้า 30.

(ก) ตัวแลกเงิน ตามมาตรา 908 วางหลักว่า มีผู้เกี่ยวข้องในการออกตัวสามฝ่าย คือ ผู้ส่งจ่าย ผู้จ่าย และผู้รับเงิน โดยผู้ส่งจ่ายออกตัวสั่งผู้จ่ายให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่ผู้รับเงินหรือตามคำสั่งของผู้รับเงิน

(ข) ตัวสัญญาใช้เงิน ตามมาตรา 982 วางหลักว่า มีผู้เกี่ยวข้องสองฝ่าย คือ ผู้ออกตัวและผู้รับเงิน โดยผู้ออกตัวให้คำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่ผู้รับเงินหรือตามคำสั่งของผู้รับเงิน

(ค) เช็ค ตามมาตรา 987 วางหลักว่า เช็คมีผู้เกี่ยวข้องในการออกตัวสามฝ่าย คือ ผู้ส่งจ่าย ธนาคาร และ ผู้รับเงิน โดยผู้ส่งจ่ายสั่งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถามแก่ผู้รับเงินหรือตามคำสั่งของผู้รับเงิน

(4) หุ้น (stock) เป็นตราสารที่กิจการออกให้แก่ผู้ถือ (Holder) เพื่อระดมเงินทุนไปใช้ในกิจการโดยผู้ถือตราสารทุนมีฐานะเป็น “เจ้าของกิจการ” ซึ่งจะมีส่วนได้เสียหรือมีสิทธิในทรัพย์สิน และรายได้ของกิจการรวมทั้งมีโอกาสได้รับผลตอบแทนเงินปันผล (Dividend) ซึ่งขึ้นอยู่กับผลกำไรและข้อตกลงของกิจการนั้น ๆ โดยทั่วไปหุ้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ ประเภทแรก หุ้นสามัญ (Common Stock) เป็นตราสารที่ออกโดยบริษัทมหาชนจำกัด (บมจ.) ที่ต้องการระดมเงินทุนจากประชาชน โดยผู้ถือหุ้นสามัญจะมีสิทธิร่วมเป็นเจ้าของบริษัท มีสิทธิในการออกเสียงลงมติในที่ประชุมผู้ถือหุ้นตามสัดส่วนของหุ้นที่ถือครองอยู่ กล่าวคือ ร่วมเป็นผู้ตัดสินใจในปัญหาสำคัญในที่ประชุมผู้ถือหุ้น เช่น การเพิ่มทุน การจ่ายเงินปันผล การควบรวมกิจการ เป็นต้น ประเภทที่สอง หุ้นบุริมสิทธิ (Preferred Stock) เป็นตราสารที่ผู้ถือมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการ เช่นเดียวกับหุ้นสามัญ แม้จะไม่มีสิทธิในการออกเสียงลงมติในที่ประชุมผู้ถือหุ้น แต่เมื่อกิจการมีกำไรจากการดำเนินงาน ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะได้รับเงินปันผลในอัตราคงที่ ซึ่งอาจจะมากหรือน้อยกว่าผู้ถือหุ้นสามัญก็ได้ ขณะเดียวกันหากกิจการนั้นต้องเลิกกิจการและมีการชำระบัญชีโดยการขายทรัพย์สินผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิก็จะได้รับเงินคืนทุนก่อนผู้ถือหุ้นสามัญ

(5) หุ้นกู้ เป็นตราสารหนี้ที่มีอายุมากกว่า 1 ปี ที่ออกโดยบริษัทเอกชนเพื่อระดมเงินทุนจากนักลงทุนและประชาชนทั่วไปเพื่อใช้ในการดำเนินกิจการ โดยหุ้นกู่จะกำหนดการจ่ายผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยหรือไม่ก็ได้ และในกรณีจ่ายเป็นดอกเบี้ยจะจ่ายเท่า ๆ กันทุกหน่วยของหุ้นกู่ตามราคาที่ตราไว้ ประเภทของหุ้นกู่แบ่งออกเป็น

(ก) แบ่งตามสิทธิในการเรียกร้อง (priority claim) ได้แก่ หุ้นกู่ด้อยสิทธิ (subordinated bond หรือ junior bond) หมายถึง เมื่อผู้ออกเกิดล้มละลาย ผู้ถือหุ้นกู่ประเภทนี้จะมียุทธสิทธิในอันดับที่ด้อยกว่าเจ้าหนี้สามัญรายอื่น ๆ ในการเรียกร้องสินทรัพย์จากผู้ออก และหุ้นกู่ไม่ด้อยสิทธิ (senior bond) ผู้ถือหุ้นกู่ประเภทนี้จะมียุทธสิทธิทัดเทียมกับเจ้าหนี้สามัญรายอื่น ๆ

ในการเรียกร้องสินทรัพย์ทดแทนและสูงกว่าผู้ถือหุ้นด้อยสิทธิ ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ และผู้ถือหุ้นสามัญตามลำดับ

(ข) แบ่งตามสินทรัพย์ค้ำประกัน ได้แก่ หุ้นกู้มีหลักประกัน (secured bond) หมายถึงหุ้นกู้ที่ผู้ออกนำสินทรัพย์ตามที่ระบุไว้ในหนังสือชี้ชวนมาค้ำประกันการออกหุ้นกู้นั้น โดยผู้ถือจะมีบุริมสิทธิเต็มที่ในสินทรัพย์ที่วางเป็นประกันนั้นเหนือเจ้าหนี้สามัญรายอื่น เพื่อให้การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับหุ้นกู้ประเภทนี้สามารถกระทำการได้โดยสะดวก อนึ่งหุ้นกู้มีหลักประกันอาจมีบุคคลหรือนิติบุคคลเป็นผู้ค้ำประกันแทนการใช้ทรัพย์สินของบริษัทก็ได้ และ หุ้นกู้ไม่มีหลักประกัน (unsecured bond) หมายถึง หุ้นกู้ที่ไม่มีสินทรัพย์ใด ๆ วางไว้เป็นประกันในการออก ซึ่งหากผู้ออกล้มละลายต้องทำการแบ่งสินทรัพย์กับเจ้าหนี้รายอื่น ตามสิทธิและสัดส่วน

(ค) แบ่งตามชนิดของอัตราดอกเบี้ย ได้แก่ หุ้นกู้จ่ายดอกเบี้ยคงที่ (fixed-rate bond) เป็นหุ้นกู้ที่จ่ายดอกเบี้ยในอัตราคงที่ตามที่กำหนด และหุ้นกู้จ่ายดอกเบี้ยแบบลอยตัว (floating rate bond) หมายถึงหุ้นกู้ที่อัตราดอกเบี้ยมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามอัตราดอกเบี้ยอ้างอิงระยะสั้นที่กำหนด เช่น อัตรา MLR+ 1% โดยอาจมีการกำหนดเพิ่มเติมให้มีอัตราดอกเบี้ยสูงชัน (Cap) หรือขั้นต่ำ (Floor)

(ง) แบ่งตามชนิดของสิทธิแฝง (embedded option) ที่ติดมาพร้อมกับตราสารหนี้ ได้แก่ หุ้นกู้ปกติ หุ้นกู้แปลงสภาพ หุ้นกู้ประเภททยอยจ่ายคืนเงินต้น หุ้นกู้ที่ผู้ออกมีสิทธิขอไถ่ถอนก่อนครบกำหนด หุ้นกู้ที่ผู้ถือมีสิทธิเรียกคืนเงินกู้ก่อนครบกำหนด หลักทรัพย์ที่เกิดจากการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์

(6) หน่วยลงทุน อันได้แก่ ตราสารหรือหลักฐานแสดงสิทธิในทรัพย์สินของกองทุนรวม เมื่อกองทุนรวมมีนโยบายการลงทุนในใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้น หุ้นกู้ หน่วยลงทุน หรือ หุ้นเพิ่มทุน โดยเฉลี่ยแล้วไม่น้อยกว่า 65% ของมูลค่าทรัพย์สินสุทธิของกองทุนรวม และเงินส่วนที่เหลืออาจนำไปลงทุนในหลักทรัพย์หรือสินทรัพย์ประเภทอื่น ๆ ได้

กองทุนรวม หมายถึง (Mutual Fund) การนำเอาเงินของผู้ลงทุนรายย่อยทั้งหลาย มากองรวมกันให้เป็นเงินก้อนใหญ่ แล้วนำไปจดทะเบียนให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล จากนั้นก็จะนำเงินที่ระดมทุนได้ไปลงทุนในหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินประเภทต่างๆ ตามนโยบายการลงทุนที่ได้ระบุไว้ในหนังสือชี้ชวนเสนอขายแก่ผู้ลงทุน ทั้งนี้ผู้ลงทุนแต่ละรายจะได้รับ “หน่วยลงทุน” (Unit Trust) เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันฐานะความเป็นเจ้าของในเงินที่ได้ลงทุนไป โดยมี บลจ. เป็นผู้จัดตั้งและทำหน้าที่บริหารกองทุนรวมให้ได้ผลตอบแทนที่ออกเงย แล้วนำมาเฉลี่ยคืนให้กับผู้ลงทุนแต่

ละรายตามสัดส่วนที่ลงทุนไว้ตั้งแต่แรกในกองทุนรวมนั้น²¹⁹ กองทุนรวมสามารถแบ่งตามลักษณะในการจัดจำหน่ายและการไถ่ถอนคืนหน่วยลงทุน ประกอบด้วย 2 ประเภท คือ “กองทุนเปิด” และ “กองทุนปิด”

(7) ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้น (Warrants) เป็นสิทธิที่ผู้ออกหุ้นกู้ได้ให้ไว้กับผู้ซื้อหุ้นกู้ชนิดมี Warrant ที่จะซื้อหุ้นสามัญของธุรกิจนั้นตามราคาที่กำหนด (Option Price) และต้องใช้สิทธิภายในระยะเวลาที่กำหนดระยะเวลาให้สิทธิสำหรับ Warrant จะมีระยะเวลาประมาณ 5-10 ปี ราคาหุ้นที่กำหนด อาจกำหนดไว้เพียงราคาเดียว หรือหลายราคาก็ได้

(8) ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นกู้ คือใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้นกู้เป็นสิทธิที่ผู้ออกหุ้นกู้ไว้ให้กับผู้ซื้อหุ้นกู้ ที่จะซื้อหุ้นสามัญของธุรกิจนั้นตามราคาที่กำหนด (Option Price) และต้องใช้สิทธิภายในระยะเวลาที่กำหนดให้สิทธิ

(9) ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหน่วยลงทุน ใบสำคัญแสดงสิทธิหรือวอแรนท์ (Warrant) เป็นตราสารที่ให้สิทธิแก่ผู้ถือในการซื้อหลักทรัพย์ที่ใบสำคัญแสดงสิทธินั้นอ้างอิงอยู่ (Underlying Asset) ตามราคาใช้สิทธิ (Exercise Price) จำนวนที่ให้ใช้สิทธิ (นิยมใช้เป็นอัตราส่วน) และภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

จากการศึกษาพบว่า การรับรองสิทธิในทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์ ได้มีการรับรองสิทธิในรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิมคือ ในสมัยที่ใช้กฎหมายตราสามดวง หรือแม้แต่ในการบัญญัติรับรองสังหาริมทรัพย์ในรูปแบบวัตถุที่จับต้องได้เท่านั้น เช่น การรับรองสิทธิในเครื่องจักรหรือ สัตว์พาหนะ มาเป็นการรับรองวัตถุแห่งสิทธิด้วยการรับรองสิทธิในหลักทรัพย์ต่าง ๆ อาทิ ตราสารทางการเงิน ตราสารทุน ตราสารหนี้ หุ้น หุ้นกู้ พันธบัตร กองทุนรวม เป็นต้น อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการรับรองสิทธิในสังหาริมทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นและแตกต่างไปจากรูปแบบเดิมอย่างสิ้นเชิง ด้วยความหลากหลายและกว้างขวางยิ่งขึ้น

4.1.2.3 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นหรือสร้างสรรค์ของมนุษย์ เป็นการสร้างผลผลิตด้วยความคิดและสติปัญญาและความชำนาญซึ่งเป็นการแสดงถึงความสามารถเฉพาะตัวของบุคคล โดยไม่คำนึงชนิดของการสร้างสรรค์หรือวิธีในการแสดงออก โดยการรับรองทรัพย์สินทางปัญญาแสดงออกในรูปแบบของสิ่งที่จับต้องได้ เช่น สิณค้านต่าง ๆ หรือในรูปแบบของสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น แนวคิดในการดำเนินธุรกิจ หรือ กรรมวิธีการผลิตทางอุตสาหกรรม เป็นต้น

²¹⁹

https://www.set.or.th/education/th/begin/mutualfund_content01.pdf

4.1.2.3.1 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาก่อนมีการประกาศใช้

รัฐธรรมนูญ

(1) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยได้มีการรับรองสิทธิในลิขสิทธิ์มานานแล้วในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงให้ความสำคัญถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในการแต่งหนังสือ ด้วยทรงเห็นว่าทุกวันนี้มีผู้อุตสาหะแต่งหนังสือขึ้นด้วยสติปัญญาและความรู้ของตนเพื่อพิมพ์จำหน่ายให้เกิดผลประโยชน์ และพบว่ามีผู้แอบอ้างเอาหนังสือเรื่องนั้นไปพิมพ์ขึ้นโดยพลการ เป็นการเสื่อมประโยชน์แก่ผู้แต่ง เนื่องจากผู้แต่งสมควรที่จะได้รับประโยชน์จากหนังสือแต่เพียงผู้เดียว หากควรให้ผู้ใดได้ประโยชน์จากการนี้ไม่ อีกทั้งในต่างประเทศก็มีการให้การรับรองและคุ้มครองมิให้มีการคัดลอกหนังสือไปจำหน่ายโดยผู้แต่งมิได้อนุญาต จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตรา “พระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ.120” (พ.ศ. 2444) ขึ้น ซึ่งถือเป็นการออกกฎหมายที่เป็นรากฐานการรับรองและคุ้มครองลิขสิทธิ์ในปัจจุบัน โดยมีลักษณะการรับรองและคุ้มครองกรรมสิทธิ์ในหนังสือที่ตนเองได้แต่งขึ้นเปรียบเหมือนทรัพย์สินสมบัติของเจ้าของที่สามารถจัดพิมพ์ แปลเป็นภาษาอื่น จำหน่ายหรือได้เพียงผู้เดียว ผู้อื่นจะกระทำการใดต้องขออนุญาต โดยอายุการคุ้มครองของกรรมสิทธิ์ให้คงอยู่ตลอดอายุของผู้แต่งหนังสือ และคงอยู่ไปอีก 7 ปี หลังผู้แต่งเสียชีวิต แต่ถ้ารวมเวลาดังผู้แต่งได้รับกรรมสิทธิ์รวมกับระยะเวลา 7 ปีแล้วยังไม่ครบ 42 ปี ผู้แต่งเสียชีวิตไปก่อน ให้กรรมสิทธิ์คงอยู่จนครบ 42 ปี โดยเป็นมรดกของผู้รับมรดกต่อไป

กาลต่อมาพบว่าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการตรา “พระราชบัญญัติ แก้ไขพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ พุทธศักราช 2457” เพื่อขยายขอบเขตของพระราชบัญญัติ ให้ประโยชน์รับรองสิทธิไปถึงบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการแต่งหนังสือ รวมทั้งได้นิยามความหมายคำว่าหนังสือให้ครอบคลุมถึงสิ่งพิมพ์อื่นๆ เช่น บทเพลง แผ่นที่ หรือบทละคร ตลอดจนกล่าวถึงรูปแบบและวิธีการจดทะเบียนหนังสือกับหน่วยงานของรัฐ โดยขยายการให้กรรมสิทธิ์ไปถึงบรรดาครูกับทั้งผู้แสดงปาฐกถาและผู้แต่งเรื่องราวต่างๆ ที่มีอุตสาหะในการแต่งหนังสือ ด้วยการขยายการรับรองสิทธิในกรรมสิทธิ์จากการแต่งหนังสือในหลายลักษณะมากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์แก่บ้านเมืองต่อไป

นอกจากนี้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474 โดยมีการบัญญัติคำว่า “ลิขสิทธิ์” ขึ้นใช้ครั้งแรก โดยได้เพิ่มความคุ้มครองงานอันมีกรรมสิทธิ์ เช่น งานศิลปกรรมหรืองานดนตรีกรรมเกือบทุกประเภท รวมทั้งวรรณกรรมหรือศิลปกรรมที่มีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของต่างประเทศด้วย กฎหมายดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อสิทธิในกรรมสิทธิ์

ของผู้สร้างสรรค์ผลงานต่างๆ ซึ่งสมควรที่จะได้รับประโยชน์ เนื่องจากเป็นผลผลิตจากแรงงานของตน ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น ดังนั้นผู้สร้างสรรค์จึงควรได้รับประโยชน์และความเคารพนับถือหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “ธรรมสิทธิ” (Moral Right) นอกจากนี้ยังคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ จากที่เคยมีการจดทะเบียน เป็นไม่มีการจดทะเบียนแต่อย่างใด และมีบทกำหนดโทษทางอาญาเอาไว้ด้วย

(2) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า

ประเทศไทยมีกฎหมายคุ้มครองเครื่องหมายการค้า (TRADE MARK) มานานแล้ว โดยการรับรองสิทธิในเครื่องหมายการค้า ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ในมาตรา 236 และมาตรา 238 ที่เป็นการบัญญัติรับรองสิทธิในการเป็นเจ้าของ โดยมีการบัญญัติถึงบทลงโทษ หากมีการปลอมเครื่องหมายในการค้าหรือเป็นการใช้เครื่องหมายซึ่งรู้ว่าเป็นของปลอมหรือเลียนแบบแล้วให้ผู้ซื้อหลงเชื่อ ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าด้วยมีความเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจกว่าแต่ก่อนเป็นอันมาก ทำให้เกิดข้อพิพาทกันขึ้นด้วยเครื่องหมายและยี่ห้อการค้าขายเนื่องๆ เนื่องจากมีการลอกเลียนแบบเครื่องหมายและยี่ห้อทางการค้า ทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิดหรือเกิดความสับสนในสินค้าต่างๆ จึงทรงมีพระราชดำริเห็นว่าเป็นเวลาอันสมควรที่จะมีกฎหมายสำหรับจดทะเบียนเครื่องหมายและยี่ห้อการค้าให้เป็นที่ระงับข้อพิพาท จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะเครื่องหมายและยี่ห้อการค้าขาย พุทธศักราช 2457 ซึ่งถือเป็นการให้การรับรองกรรมสิทธิในสินค้ารูปแบบใหม่ของประเทศไทย

โดยเป็นการรับรองถึงความเป็นเครื่องหมายหรือในการที่เป็นรู้จักในการค้าขาย ที่บัญญัติเกี่ยวกับชื่อทางการค้า (ยี่ห้อการค้าขาย) และเรื่องที่ว่าด้วยเครื่องหมายการค้า การพาณิชย์ ซึ่งหากมีผู้ใดนำความเป็นเครื่องหมายไปใช้หรือทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อและหาประโยชน์ในทางมิชอบ ย่อมทำให้เจ้าของเครื่องหมายและผลิตภัณฑ์ที่แท้จริงต้องขาดประโยชน์ในทรัพย์สินและเกิดความเสียหาย พระราชบัญญัตินี้จึงเป็นการออกกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายและยี่ห้อการค้าขายให้ได้รับความคุ้มครองทางเศรษฐกิจรูปแบบหนึ่ง แต่พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้ถูกนำมาใช้

ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พุทธศักราช 2474 ขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการขยายความและพัฒนาแนวคิดจากพระราชบัญญัติลักษณะเครื่องหมายและยี่ห้อการค้าขาย พระองค์จึงได้ตรา “พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พุทธศักราช 2474” ขึ้นเพื่อให้สามารถรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ประกอบการทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์ในการใช้เครื่องหมายและยี่ห้อทางการค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ไม่ใช่ตามมาตรฐาน TRIPS จึงต้องแก้ไขกฎหมายใหม่อีกครั้งคือ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ให้เป็นไปตามมาตรฐานโลก ซึ่งตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าฉบับนี้ มาตรา 4 ได้บัญญัติคุ้มครองเครื่องหมาย 4 ประเภท คือ เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมาย

รับรอง และเครื่องหมายร่วม โดยมีการนำหลักสุจริตในการใช้ หรือการจดทะเบียนมาเป็นหลักในการคุ้มครอง และมาตรา 6 ได้รับความคุ้มครองโดยจดทะเบียนในเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ ไม่มีลักษณะต้องห้าม ไม่เป็นเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่บุคคลอื่นได้จดทะเบียนไว้แล้ว

4.1.2.3.2 การรับรองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาหลังมีรัฐธรรมนูญเป็นต้นไป

(1) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

เป็นรับรองสิทธิในฐานะที่เป็นเจ้าของแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำ เผยแพร่ ดัดแปลงผลงานดังกล่าว หากบุคคลอื่นที่ไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของผลงานได้กระทำการดังกล่าวถือว่าเป็นการกระทำละเมิดต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และ ในปัจจุบันพบว่าได้มีการขยายขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อให้คุ้มครองประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่เพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรมที่อยู่ในฐานเจ้าของลิขสิทธิ์ กฎหมายได้กำหนดรับรองให้ผู้สร้างสรรค์มีสิทธิเพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับงานที่ตนทำขึ้น หากบุคคลอื่นมาละเมิดสิทธิในส่วนนี้จะมีความผิดและได้รับโทษจากการศึกษาปรากฏพบว่าในปี พ.ศ. 2521 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ขึ้น โดยได้ทำการยกเลิกพระราชบัญญัติคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474 และมีการขยายความคุ้มครองไปอีกมาก คือ งานวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดอันเป็นงานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์หรือแผนกศิลปะ กำหนดความผิดและมีบทลงโทษให้สูงขึ้นจากเดิม และกำหนดอายุความคุ้มครองเป็นตลอดอายุผู้สร้างสรรค์และต่อไปอีก 50 ปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย

ในปี พ.ศ. 2537 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และได้ยกเลิกพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ไป เนื่องจากมีการพัฒนาและการขยายตัวทางด้านการค้าและอุตสาหกรรม การเศรษฐกิจ และการลงทุนของประเทศและในทางระหว่างประเทศ จึงมีการปรับปรุงมาตรการคุ้มครองด้านลิขสิทธิ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ด้วยการเพิ่มสิทธิในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสิทธินักแสดง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานในด้าน วรรณกรรม ศิลปกรรม และงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น โดยมาตรา 4 ได้กำหนดรับรองสิทธิในลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงว่า เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่กระทำการใด ๆ เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น และงานอันมีลิขสิทธิ์ ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมาตรา 6 วรรคแรก ได้แก่ งานสร้างสรรค์ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรือ งานอื่นใด ในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือ แผนกศิลปะ

นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงสิทธิของผู้แสดง เช่น นักร้อง นักแสดงแสดงนักดนตรี รวมไปถึงองค์กรที่ทำการออกอากาศ วัตถุประสงค์หลักของการคุ้มครองลิขสิทธิ์และสิทธิที่เกี่ยวข้อง ก็เพื่อส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรคผลงาน เพราะสิทธิคือสิ่งที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ โดยประเทศไทยเป็น international standard ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2474 ตาม Bern Convention แต่สิทธิข้างเคียงไม่เคยให้ความคุ้มครอง แต่เมื่อเข้าเป็นภาคี Rome Convention จึงแก้กฎหมายลิขสิทธิ์เดิมที่ใช้เพื่อให้เกิดคุ้มครองยิ่งขึ้น

ปัจจุบันมีการแก้ไขเพิ่มเติมในฉบับแก้ไข พ.ศ. 2558 เนื่องจากปัจจุบันมีปัญหาการทำซ้ำ โดยการบันทึกเสียงหรือภาพหรือทั้งเสียงและภาพจากภาพยนตร์ในระหว่างการฉายในโรงภาพยนตร์ทั้งภาพยนตร์ไทย และภาพยนตร์ต่างประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาต แล้วนำไปทำซ้ำในสื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นซีดี หรือแผ่นดีวีดี ออกจำหน่าย สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์และธุรกิจที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นการขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ และอาศัยข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ในปัจจุบัน อธิบายได้ดังนี้

จากบทบัญญัติข้างต้นพบว่าสาระสำคัญของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้รับการคุ้มครองนี้เกิดจากความสามารถ การลงทุนด้วยความวิริยะอุตสาหะของผู้สร้างสรรค์ที่ไม่ได้เกิดจากการลอกเลียนแบบผู้ใด กฎหมายจึงให้ความคุ้มครองแก่งานประเภทต่าง ๆ ที่มีมนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น²²⁰ ประกอบด้วย

(1) งานวรรณกรรม คือ งานนิพนธ์ที่สร้างขึ้นทุกชนิด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา คำปราศรัย สุนทรพจน์ เทศนา และหมายรวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์

(2) งานศิลปกรรม คือ งานที่มีลักษณะอันประกอบด้วยงานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างประกอบกันดังนี้ งานประติมากรรม ได้แก่ งานสร้างสรรค์รูปทรงที่เกี่ยวกับปริมาตรที่สัมผัสและจับต้องได้ งานจิตรกรรม ได้แก่ งานสร้างสรรค์รูปทรงที่ประกอบด้วยเส้น แสง สี หรือสิ่งอื่นอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันลงบนวัสดุอย่างเดียวหรือหลายอย่าง งานภาพพิมพ์ ได้แก่ งานสร้างสรรค์ภาพด้วยกรรมวิธีการพิมพ์และหมายความรวมถึงแม่พิมพ์หรือแบบพิมพ์ที่ใช้ในการพิมพ์ งานภาพถ่าย ได้แก่ งานสร้างสรรค์ภาพที่เกิดจากการใช้เครื่องมือบันทึกภาพโดยให้แสงผ่านเลนส์ไปยังฟิล์มหรือกระจกและ งานสร้างสรรค์ภาพที่เกิดจากการใช้

²²⁰ ไพบูลย์ อมรภิญโญเกียรติ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาตามกฎหมายไทย, เอกสารประกอบการเรียนการสอนคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหน้า 2 - 4.

เครื่องมือบันทึกภาพโดยให้แสงผ่านเลนส์ไปยังฟิล์มหรือกระจกและล้างด้วยน้ำยาที่มีสูตรเฉพาะ หรือด้วยกรรมวิธีใด ๆ อันทำให้เกิดภาพขึ้น หรือการบันทึกภาพด้วยเครื่องมือหรือวิธีการอย่างอื่น

(3) งานสถาปัตยกรรม คือ งานออกแบบอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง งานออกแบบตกแต่งภายใน หรือภายนอก ตลอดจนบริเวณของอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง

(4) งานศิลปะประยุกต์ คือ การนำเอางานจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์งานสถาปัตยกรรม งานภาพประกอบ แผนที่ โครงสร้าง ภาพร่าง หรืองานสร้างสรรค์รูปทรงสามมิติที่เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ หรือวิทยาศาสตร์

(5) งานดนตรีกรรม คือ งานที่เกี่ยวกับเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อบรรเลง หรือขับร้องในรูปแบบของคำร้องหรือทำนองหรือทั้งสองอย่าง และรวมถึงโน้ตเพลงหรือแผนภูมิเพลงที่ได้แยกและเรียบเรียงเสียงประสานแล้ว

(6) งานนาฏกรรม คือ งานประเภท การรำ การเต้น การแสดงท่าทาง รวมถึงการแสดงด้วยวิธีใด ๆ

(7) งานโสตทัศนวัสดุ คือ งานซึ่งประกอบด้วยการลำดับภาพโดยบันทึกลงในวัสดุอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ว่าจะมีลักษณะอย่างไรที่สามารถนำมาเล่นซ้ำได้อีก และหมายรวมถึงเสียงประกอบของงานประเภทนั้นด้วย

(8) งานแพร่ภาพแพร่เสียง คือ งานที่นำออกสู่สาธารณชนโดยการแพร่เสียงทางวิทยุกระจายเสียง การแพร่เสียงและภาพทางวิทยุโทรทัศน์ หรือโดยวิธีการอื่นที่คล้ายคลึงกัน

(9) งานสิ่งบันทึกเสียง คือ งานอันประกอบด้วยลำดับของเสียงดนตรีเสียงการแสดงหรือเสียงอื่นใด โดยบันทึกลงในวัสดุไม่ว่าในลักษณะใดอันสามารถนำมาใช้เล่นซ้ำได้อีก โดยใช้เครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการใช้วัสดุนั้น แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงเสียงประกอบภาพยนตร์หรือเสียงประกอบโสตทัศนวัสดุอย่างอื่น

(10) งานภาพยนตร์ คือ โสตทัศนวัสดุอันประกอบด้วยลำดับของภาพซึ่งสามารถนำออกฉายได้อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกับภาพยนตร์ หรือสามารถบันทึกลงในวัสดุอื่นและนำออกฉายได้ต่อเนื่องเช่นเดียวกับภาพยนตร์ และรวมถึงเสียงประกอบภาพยนตร์ด้วย

(11) งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ คือ งานประเภทคำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงาน หรือเพื่อให้ได้รับผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะ เป็น ภาษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในลักษณะใด

(3) พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522

สิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ถือเป็นสิทธิเด็ดขาดตามกฎหมายที่รัฐออกให้แก่บุคคลโดยสิทธินี้จะให้อำนาจผู้ทรงสิทธิที่จะกีดกันและหวงห้ามมิให้บุคคลอื่นกระทำการ

แสวงหาประโยชน์โดยปราศจากความยินยอมของผู้ทรงสิทธิบัตร ดังนั้น จึงทำให้สิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินที่เจ้าของสามารถจำหน่ายโอนหรือก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ได้ ประเทศไทยมีการยกเว้นกฎหมายในปี 2456 แต่ยังไม่เคยผ่านเป็นกฎหมาย ต่อมาก็ได้บัญญัติกฎหมายรับรองสิทธิบัตรในปี พ.ศ. 2522 เป็นฉบับแรก โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 12 กันยายน พ.ศ. 2522 หลักการและเหตุผลที่ตราพระราชบัญญัติเพื่อส่งเสริมให้มีการวิจัย ประดิษฐ์และออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อรับรองสิทธิของผู้ประดิษฐ์และออกแบบตามกฎหมาย และ มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายตามสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ. 2535 ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 20 กันยายน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 โดยมีการเพิ่มเติมความคุ้มครองในผลิตภัณฑ์ยา รวมถึงเครื่องจักรการเกษตร ปัจจุบันมีการแก้ไขมาเป็นฉบับที่ 3 คือ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขตามข้อตกลง TRIPs และมีการเพิ่มความคุ้มครองในอนุสิทธิบัตรด้วย

สาระสำคัญของการรับรองสิทธิในทรัพย์สินของสิทธิบัตรนี้ กล่าวได้ว่าเป็นการให้การรับรองสิทธิในการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือการประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ด้วยการจดทะเบียนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 อันเป็นการแสดงออกถึงการรับรองสิทธิในการใช้ความสามารถในสติปัญญาและความสามารถในการคิดค้น ทดลอง ในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่มนุษยชาติ เช่น สิทธิบัตรยา กฎหมายจึงต้องให้การรับรองและคุ้มครองในสิทธินี้แก่เจ้าของผู้ประดิษฐ์ จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าว พบว่าเป็นกฎหมายที่รับรองสิทธิของนักประดิษฐ์และนักออกแบบที่เป็นผู้ประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ หรือได้ออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้น และต้องไม่มีผู้ใดทำขึ้นมาก่อนตามที่ระบุไว้ในมาตรา 5 และเมื่อมีการรับรองสิทธิในสิทธิบัตรนี้ตามมาตรา 10 จึงทำให้ผู้เป็นเจ้าของย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้นำเข้าผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วถ้ามีบุคคลอื่นมาละเมิดสิทธิ โดยกฎหมายจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้เป็นเจ้าของ หรือกระทำการอื่นใดที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ขอรับสิทธิบัตร ต้องได้รับโทษในทางอาญาและในทางแพ่ง กล่าวคือ นอกจากเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของผู้คิดค้นแล้วยังก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมืองในการทำให้เกิดความไม่สงบที่เกิดผลจากการกระทำละเมิดนั้นด้วย

สะท้อนให้เห็นว่าการรับรองสิทธิในสิทธิบัตรถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นสิทธิตามธรรมชาติของผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เหนือแบบผลิตภัณฑ์ของตน และ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีการพัฒนาคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่องถือเป็นการสร้างคุณค่าในงานออกแบบอันก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยกำลังร่างกายและเงินทุน จึงถือเป็นเรื่องที่เด็ดขาดของเจ้าของ และถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าต่อประเทศและสังคมโดยรวม โดยกฎหมายให้การรับรองหากมีผู้ใดมากระทำละเมิดต้องได้รับโทษ

3) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534

เป็นกฎหมายที่รับรองสิทธิของผู้เป็นเจ้าของที่ได้คิด ประดิษฐ์สิ่งใหม่ และได้ออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือ เครื่องหมายออกมา ไม่ว่าจะเป็เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วม โดยทำให้ผู้บริโภคสามารถจดจำ และแยกสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าต่างกันได้ โดยกฎหมายจะให้การคุ้มครองแก่ผู้เป็นเจ้าของถ้ามีบุคคลมาละเมิดสิทธิ โดยใช้เครื่องหมายโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้เป็นเจ้าของจะมีความผิดและได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ได้รับการแก้ไขครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2559 และการแก้ไขดังกล่าวได้กำหนดให้เครื่องหมาย “เสียง” ในมาตรา 7 (11) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 3 พ.ศ. 2559) ซึ่งไม่ใช่เครื่องหมายดั้งเดิม (nontraditional marks) เนื่องจากไม่สามารถเห็นได้ด้วยตาเป็นเครื่องหมายอีกประเภทหนึ่งที่สามารถนำมาจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าได้ ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ได้ประกาศกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าไว้ว่า ผู้ขอจะต้องบรรยายลักษณะของเสียงว่าเป็นเสียงประเภทใด เช่นเสียงคน เสียงสัตว์ หรือเสียงดนตรี พร้อมทั้งผู้ขอจะต้องแนบสิ่งบันทึกเสียงที่อาจอยู่ในรูปแบบ CD DVD SD card USB และ อาจแนบโน้ตดนตรีหรือกราฟเสียงเพื่อประกอบการพิจารณาได้

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะพบได้ว่าสาระสำคัญของการคุ้มครองเครื่องหมายการค้ามีการขยายขอบเขตความคุ้มครองที่เพิ่มมากขึ้นตามยุคสมัยเพราะเสียงที่มีลักษณะบ่งเฉพาะหากได้มีการใช้สินค้ากับเครื่องหมายการค้านั้นจนแพร่หลายจนเป็นที่จดจำจะถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่มีไว้สำหรับการใช้สินค้า ทำให้เห็นได้ว่ารัฐได้ให้การรับรองกรรมสิทธิ์ในสินค้าโดยเป็นการรับรองถึงความเครื่องหมายการค้าหรืออันพึงได้เป็นที่รู้จักในทางค้าขายหรือทางพาณิชย์ โดยหากมีผู้ใดนำเครื่องหมายทางการค้าที่ได้รับการรับรองสิทธิไปใช้ หรือทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อสับสน หลงผิดด้วยเจตนาว่าเครื่องหมายทางการค้านั้นเป็นของตน อันเป็นการหาประโยชน์โดยมิชอบยอมทำให้เจ้าของเครื่องหมายทางการค้านั้นต้องขาดประโยชน์ในทรัพย์สินและก่อให้เกิดความเสียหาย

4) พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543

เป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ที่ได้ออกแบบ ทางเดินของวงจรรไฟฟ้าขึ้นในตัวแบบผังภูมิหรือที่เรียกว่าชิป (chip) เป็นการคุ้มครองผู้ออกแบบแบบผังภูมิในผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปหรือกึ่งสำเร็จรูปที่ทำหน้าที่ทางอิเล็กทรอนิกส์แบบผังภูมิรวม อันประกอบด้วยชิ้นส่วนที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติการทางอิเล็กทรอนิกส์และส่วนเชื่อมต่อที่เชื่อมชิ้นส่วนเหล่านั้นทั้งหมด หรือบางส่วนเข้าด้วยกัน ซึ่งได้จัดวางเป็นชั้นในลักษณะที่ผสานรวมกันอยู่บนหรือใน

วัตถุที่ตัวนำขึ้นเดียวกัน และการออกแบบที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในมาตรา 6 จะต้องเป็นการออกแบบทางเดินของวงจรไฟฟ้าขึ้นใหม่ ประกอบด้วย

(1) แบบผังภูมิที่ผู้ออกแบบได้สร้างสรรค์ขึ้นเองและไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวม

(2) แบบผังภูมิที่ผู้ออกแบบได้สร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยนำเอาชิ้นส่วน ส่วนเชื่อมต่อแบบผังภูมิหรือวงจรรวมอันเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวมมาจัดวางใหม่ในลักษณะที่ทำให้เกิดเป็นแบบผังภูมิที่ไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวม”

และมาตรา 7 ให้การรับรองสิทธิแก่ผู้ที่ยื่นคำขอรับความคุ้มครองตามที่กำหนดไว้และสามารถโอนเป็นมรดกได้ตามที่กำหนดในมาตรา 10 เมื่อทำการจดทะเบียนตามมาตรา 19 แล้วจะมีอายุการคุ้มครองไว้เป็นเวลา 10 ปี

หากผู้ใดกระทำการตามมาตรา 22 (1), 22 (2) โดยไม่รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิต้องถูกระวางโทษ... ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศต่อไปจึงเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ซึ่งสร้างสรรค์แบบผังภูมิของวงจรรวมโดยให้มีสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะทำซ้ำ นำเข้า ขาย หรือจำหน่าย เพื่อวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งแบบผังภูมิของวงจรรวม วงจรรวม ตลอดจนผลิตภัณฑ์ที่มีแบบผังภูมิที่ได้รับความคุ้มครองประกอบอยู่ด้วย

5) พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545

ความลับทางการค้า ตามความในมาตรา 3 คือข้อมูลทางการค้าที่ยังไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในหมู่คน และเป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในทางการค้าเนื่องจากเป็นความลับซึ่งตามปกติแล้วความลับทางการค้าจะได้รับความคุ้มครองตราบเท่าที่เป็นความลับอยู่ และสิทธินั้นยังคงอยู่ตลอดไปหากยังไม่ได้เปิดเผย และได้รับความคุ้มครองโดยเป็นระบบที่ไม่ต้องจดทะเบียน

หลักการสำคัญของกฎหมายความลับทางการค้า ได้รับรองสิทธิของบุคคลผู้ที่จะเป็นเจ้าของความลับทางการค้าไว้ 3 ประเภท คือ ผู้คิดค้นหรือสร้างสรรค์ข้อมูลการค้าที่เป็นความลับทางการค้าด้วยตนเอง ผู้รับโอนสิทธิในทางมรดกและโอนในทางนิติกรรม และนายจ้างหรือบริษัทที่ได้มอบหมายให้ลูกจ้างหรือพนักงานของบริษัทศึกษา วิจัย ในความลับทางการค้า โดยกฎหมายได้กำหนดบทบัญญัติรับรองสิทธิของผู้เป็นเจ้าของความลับทางการค้าไว้ในมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้ผู้เป็นเจ้าของความลับทางการค้ามีสิทธิที่จะเปิดเผย เอาไป หรือใช้ความลับทางการค้า หรือ มีสิทธิที่จะอนุญาตให้บุคคลอื่นเปิดเผย เอาไปหรือใช้ได้ และมีสิทธิที่จะโอนสิทธิในความลับทางการค้าให้กับผู้อื่นโดยทำเป็นหนังสือ

สาระสำคัญของบทบัญญัติเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ค้นพบ คิดค้น รวบรวม หรือสร้างสรรค์ ข้อมูลการค้าที่เป็นความลับทางการค้าโดยมิได้เป็นการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าของผู้อื่นหรือผู้มีสิทธิโดยชอบ โดยเจ้าของความลับทางการค้ามีสิทธิที่จะเปิดเผย

เอาไป หรือใช้ ซึ่งความลับทางการค้า หรืออนุญาตให้บุคคลอื่นเปิดเผย หรือใช้ซึ่งความลับทางการค้า ได้ด้วยการทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน เพื่อป้องกันมิให้ เกิดการกระทำอันไม่เป็นธรรมต่อสิทธิของผู้เป็นเจ้าของที่ได้ใช้ความพยายามและ ค่าใช้จ่ายมากมายในการที่จะรักษาข้อมูล การค้าของตนเพื่อป้องกันมิให้บุคคลอื่นได้ข้อมูลของตน อาทิ สูตรอาหาร สูตรเครื่องดื่ม สูตร เครื่องสำอาง กรรมวิธีการผลิต ข้อมูลการบริหารธุรกิจ เป็นต้น ทำให้กฎหมายโดยมาตรา 33 ให้การคุ้มครองผู้เป็นเจ้าของความลับทางการค้านั้น ด้วยการกำหนดบทลงโทษ หากพบว่ามิได้เปิดเผย ความลับทางการค้าของผู้อื่นให้เป็นที่ล่วงรู้ เพราะถ้ามิได้เข้าถึงหรือล่วงรู้ข้อมูลนั้นโดยทั่วไปจะทำให้ ความลับทางการค้านั้นสิ้นสภาพลง และอาจทำให้มีการผลิตสินค้าชนิด ประเภทเดียวกันขายในตลาด แข่งกับเจ้าของข้อมูลความลับทางการค้าได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดการสูญเสียประโยชน์อย่างมหาศาลแก่ผู้ เป็นเจ้าของความลับนั้น กฎหมายจึงกำหนดบทลงโทษต่อผู้กระทำการละเมิดความลับทางการค้าของ ผู้เป็นเจ้าของหากเป็นการใช้หรือเปิดเผยความลับทางการค้าโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือ ไม่ได้รับความ ยินยอม หรือมีลักษณะที่ขัดต่อแนวปฏิบัติทางการค้าในเชิงพาณิชย์ที่ต้องสุจริตต่อกัน หรือผู้กระทำ ต้องรู้หรือมีเหตุอันควรรู้ได้ว่าการกระทำของตนขัดต่อแนวปฏิบัติในเชิงพาณิชย์ที่สุจริตต่อกัน ผู้เป็น เจ้าของความลับทางการค้ามีสิทธิฟ้องคดีเรียกค่าสินไหมทดแทนและขอให้มีคำสั่งระงับการกระทำ ดังกล่าวได้ อันเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าเป็นการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายจากการกระทำที่ไม่ สุจริตในการประกอบธุรกิจอันนำไปสู่การกระทำที่ไม่เป็นธรรมจึงต้องมีการรับรองและคุ้มครองสิทธิใน ความลับทางการค้า ถ้าพบว่ามิได้ใช้ความลับทางการค้าของผู้อื่นโดยไม่สุจริตและไม่ได้รับอนุญาตย่อม มีความผิดและได้รับโทษตามกฎหมายกำหนด

6) พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

เนื่องจากประเทศไทยมีนโยบายที่จะให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพของสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาทางด้านการค้าต่อไปโดยกำหนดให้มีการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับ สินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ ในขณะเดียวกันก็เป็นการปฏิบัติตามข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สิน ทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าความตกลงมาร์ราเกซที่จัดตั้งขึ้นตามองค์การการค้าโลกอีกด้วย สิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์คือ ชื่อ หรือเครื่องหมายที่ปรากฏอยู่บนฉลากสินค้าซึ่งจะสื่อให้เห็นว่าสินค้านั้นได้ถูก ผลิตขึ้นจากที่ใด เช่น ในท้องถิ่นใด หรือในประเทศใด โดยการระบุแหล่งที่มาจะทำให้ผู้บริโภคหรือผู้ ซื้อมีความเข้าใจว่าผลิตภัณฑ์หรือสินค้านั้นมีความแตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกันที่มีแหล่งผลิตจากที่ อื่นและยังเป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจด้านราคาอีกด้วย เพราะผู้บริโภคเชื่อมั่นในสินค้าว่ามีคุณภาพ ที่มีมาตรฐานตามต้องการ

พระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้ให้นิยามความหมายไว้ในตามมาตรา 3²²¹ ว่า “ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าเป็นสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว” จากบทบัญญัติข้างต้นสาระสำคัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องมีองค์ประกอบสำคัญคือ เป็นชื่อหรือสัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์สินค้านั้นต้องมีคุณภาพหรือชื่อเสียงหรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ โดยการใช้ชื่อหรือสัญลักษณ์ต้องใช้กับสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้น อันสะท้อนให้เห็นว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีลักษณะเหมือนเป็นเครื่องหมายรับรองคุณภาพและแหล่งที่มาของสินค้า เนื่องจากเงื่อนไขในการขอรับความคุ้มครองผู้ขอจะต้องแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างตัวสินค้าและคุณลักษณะใด ๆ เช่น วัตถุดิบที่ใช้ วิธีการผลิต และพื้นที่ที่ทำการผลิต อันเป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญ

หลักการสำคัญของกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะให้สิทธิแก่บุคคลในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 25²²² “เมื่อมีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าใดแล้ว ผู้ผลิตสินค้านั้นซึ่งอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์หรือผู้ประกอบการค้าเกี่ยวกับสินค้านั้น มีสิทธิใช้สิทธิตามที่ขึ้นทะเบียนไว้” จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าวข้างต้น จะพบว่าให้การรับรองบุคคลอยู่สองกลุ่มที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้ว กล่าวคือ ผู้ผลิตสินค้าและผู้ประกอบการ อันเป็นการสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่ม ชุมชน ผู้ผลิตต้องช่วยกันรักษาคุณภาพมาตรฐานและชื่อเสียงให้ดำรงคงอยู่ตลอดไป กล่าวคือ ทุกคนที่อยู่ในพื้นที่นั้นได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นอย่างเท่าเทียม และเมื่อขึ้นทะเบียนแล้วจะได้รับความคุ้มครองตลอดไปโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา สำหรับบทกำหนดโทษหากมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อแสดงให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าเป็นสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่ระบุไว้ในคำขอถือว่าเป็นการกระทำละเมิดหรือการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยมิชอบต้องได้รับโทษตามกฎหมาย

7) พระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. 2548

เป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย ว่าด้วยลิขสิทธิ์ และให้หมายความรวมถึงผู้รับโอนลิขสิทธิ์ หรือผู้ได้รับอนุญาตให้ทำการผลิตงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยเจ้าของลิขสิทธิ์ได้จะทำการผลิตหรือว่าจ้างทำการผลิตให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนเริ่มทำการผลิตหรือว่าจ้างทำการผลิตทุกครั้ง เว้นแต่การทำการผลิตหรือว่าจ้างทำการผลิต เพื่อใช้ในการศึกษา เพื่อประโยชน์ในทางราชการ เพื่อการสาธารณประโยชน์ โดยมีข้อกำหนดตามกฎหมาย ดังนี้

²²¹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 108 ก 31 ตุลาคม 2546 หน้า 3 – 4.

²²²ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 108 ก 31 ตุลาคม 2546 หน้า 8.

- 1) ให้อธิบดีกำหนดเครื่องหมายรับรองการผลิตสำหรับ ผู้ทำการผลิต และเครื่องหมายรับรองงานต้นแบบสำหรับเจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อแสดงบนผลิตภัณฑ์ซีดีที่ทำการผลิตโดย ผู้ทำการผลิตที่ได้แจ้งตามมาตรา 5 ดังนี้
- 2) หากจะทำการผลิตเมื่อจะเริ่มทำการผลิตให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนเริ่มทำการผลิต
- 2) ในกรณีที่มีสถานที่ผลิตมากกว่าหนึ่งแห่งให้ผู้ทำการผลิตแจ้งการผลิตตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง สำหรับสถานที่ผลิตทุกแห่ง
- 3) การย้ายสถานที่ผลิตตามที่ระบุในใบรับแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ก่อนวันที่ย้ายสถานที่ผลิต

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น พบว่าเพื่อการสร้างกลไกป้องปรามการกระทำการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์ในผลิตภัณฑ์ซีดี ห้ามผู้ใดปลอมหรือเลียนเครื่องหมายรับรองการผลิต หรือเครื่องหมายรับรองงานต้นแบบเพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายรับรองหากผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง มาตรา 7 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ต้องระวางโทษที่มีการทำให้มีประสิทธิภาพและเป็นระบบมากขึ้น

จากการศึกษากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาพบว่าก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศไทยได้มีกฎหมายการรับรองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ประเภทลิขสิทธิ์ของผู้แต่งหนังสือ และชื่อ แลยี่ห้อการค้าขาย มาก่อน ในช่วงเวลาต่อมาหลังการเปลี่ยนแปลงทางปกครองพบว่าช่วงแรกทรัพย์สินทางปัญญาที่อยู่ในความดูแลของกรมทรัพย์สินทางปัญญามีอยู่ด้วยกันจำนวน 4 ฉบับ คือ กฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายสิทธิบัตร กฎหมายเครื่องหมายการค้า และกฎหมายคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม แต่ในปัจจุบัน พบว่ามีการให้การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่หลากหลายและเพิ่มมากขึ้น เพราะสิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Rights : IPRs) เป็นประเภทหนึ่งของสิทธิในทรัพย์สินที่นำมาใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ และทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิ่งนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าทางสังคม เศรษฐกิจ และวิชาการ ทำให้ผู้สร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ มีสิทธิในทรัพย์สินที่สร้างขึ้น โดยเรียกว่า Exclusive rights แต่เพียงผู้เดียว ที่จะทำอย่างใดก็ได้กับทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้สร้างขึ้น หรือได้รับประโยชน์อื่นใดในทรัพย์สินนั้น เพราะการมีสิทธิในทรัพย์สินคือการมีสิทธิเหนือทรัพย์สินในการที่จะใช้ประโยชน์ และได้ดอกผลในทรัพย์สินนั้น คือการเป็นเจ้าของในวัตถุที่เรียกว่าทรัพย์สิน ที่เจ้าของสามารถใช้สอย จำหน่ายทำลาย ชัดขวาง หรือ ติดตามเอาคืนจากผู้อื่นที่มารบกวนจำกัดสิทธิ จึงถือว่า เป็นทรัพย์สินของเจ้าของที่บริบูรณ์ที่สุด

สาระสำคัญของการรับรองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา พบว่า เนื่องจากเป็นการใช้ความคิดด้วยสติปัญญาที่เป็นความสามารถเฉพาะตัว ซึ่งเป็นการรับรองโดยกฎหมายด้วยให้

การคุ้มครองแก่ผู้เป็นเจ้าของในลักษณะปกป้องคุ้มครอง กล่าวคือ ถ้ามีบุคคลมาละเมิดสิทธิโดยใช้เครื่องหมายโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้เป็นเจ้าของจะมีความผิดและได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งถ้ามองในมิติทางมหาชนแล้วจะพบได้ว่า รัฐได้ให้การรับรองและคุ้มครองในเครื่องหมายการค้าอันหมายถึง เครื่องหมายที่ใช้หรือจะใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับสินค้าเพื่อแสดงว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้นมีความแตกต่างกับของบุคคลอื่น ที่เป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของสินค้าและแสดงถึงคุณภาพของสินค้านั้น หากมีผู้ทำปลอมหรือลอกเลียนแบบขึ้นนอกจากจะทำความเสียหายของเจ้าของเครื่องหมายการค้าแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจที่นำมาสู่ความไม่สงบเรียบร้อยของสังคมอีกประการหนึ่ง เพราะสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาถือว่าเป็นสิทธิที่สมบูรณ์และเด็ดขาดที่สุดของบุคคล เพราะเกิดจากกระบวนการ คิดค้นและค้นพบด้วยกำลังความคิด และกำลังทางสติปัญญาของผู้เป็นเจ้าของที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ จึงย่อมมีสิทธิที่จะใช้สอย จำหน่าย แต่เพียงผู้เดียว ตลอดจนมีความมั่นคงในชีวิตและมีความปลอดภัยในทรัพย์สินภายใต้กฎหมายบทบัญญัติกฎหมาย อันหมายถึงการที่จะได้รับความเคารพต่อหลักการสิทธิจะนำไปสู่การปฏิเสธการแทรกแซงโดยรัฐ หรือบุคคลอื่น และพบว่ามีความคุ้มครองที่เข้มงวดยิ่งขึ้นในระดับสากล

4.2 การวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับพัฒนาการของการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะได้อธิบายถึงหลักการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติไว้ นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้มีการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน จนกระทั่งถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน คือพุทธศักราช 2560 รวมถึงเป็นการอธิบายถึงหลักการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ดังนี้

4.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน

นับแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นรัฐเสรีประชาธิปไตยได้รับแนวคิดแบบประเทศทางตะวันตกด้วยการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ พบว่าได้มีการบัญญัติจำกัดสิทธิของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการรับรองว่ารัฐจะไม่กระทำการใดอันเกินขอบเขตของอำนาจหรือตามอำเภอใจโดยปราศจากการควบคุมด้วยการบัญญัติไว้รัฐธรรมนูญที่มีสถานะเป็นกฎหมายสูงสุด อธิบายได้ดังนี้

4.2.1.1 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่ผ่านมา

โดยตามแนวความคิดที่ว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ส่งผลให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่กำหนดไว้ในบรรดาบทบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ อันเป็นสาระสำคัญที่เป็นหลักต่อการรับรองสิทธิเสรีภาพและสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนเพราะ

สิทธิในทรัพย์สินถือเป็นสิทธิธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์ผู้ใช้กำลังแห่งกายในการสร้างขึ้นจึงเป็นสิทธิธรรมชาติและติดตัวมนุษย์ที่ไม่มีใครมอบให้นอกจากตัวของเขาเอง และมีมาก่อนการเกิดรัฐ และหากรัฐต้องมีการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินหรือสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และกระทำเท่าที่จำเป็น โดยจะกระทบ กระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งคือ การรับรองสิทธิเสรีภาพนั้นถือเป็นหลัก แต่การจำกัดสิทธิเสรีภาพเป็นข้อยกเว้นนั่นเอง และพบว่ามีกรณีการบัญญัติเหตุผลของการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินไว้ในรัฐธรรมนูญหลายฉบับ คือ

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 ได้วางหลักไว้

ใน มาตรา 34 วรรคสาม ไว้ว่า การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ และต้องชดเชยค่าทำขวัญอันเป็นธรรมแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิตามที่ระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์บรรดาที่ได้รับ ความเสียหายในการเวนคืนนั้นด้วย

การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าใช้หรือครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลก็ดี การโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลมาเป็นของรัฐก็ดี ถ้ามิใช่ด้วยความยินยอมของบุคคลนั้น จะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษา ความปลอดภัยสาธารณะ หรือเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ และต้องชดเชยค่าทดแทนอันเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายด้วย

(2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม

พุทธศักราช 2495 ได้วางหลักการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินด้วยการเวนคืนไว้ในมาตรา 29 ว่า “รัฐย่อมเคารพต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชน การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชนมาเป็นของรัฐจะกระทำมิได้ เว้นแต่จำเป็นเพื่อการอันเป็น สาธารณูปโภคหรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนอันเป็นธรรมให้แก่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิ บรรดาที่ได้รับ ความเสียหายในการโอนกรรมสิทธิ์นั้น”

(3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 มาตรา 32

วางหลักว่า การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์แก่การผังเมือง หรือประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทำขวัญอันเป็นธรรมแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิตามที่ระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ บรรดาที่ได้รับ ความเสียหายในการเวนคืนนั้นด้วย พบว่าได้มีการบัญญัติ เหตุผลการเวนคืนเพิ่มขึ้นคือเพื่อประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น

(4) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ได้พบว่ามีมาตรา 39 วรรคสามวางหลักว่าการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตร หรือการ อุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทำขวัญภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย

และพบว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการบัญญัติเหตุผลในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน เพิ่มขึ้นจากเดิมที่เป็นการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการผังเมือง หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น มาเป็น **เพื่อการพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน**

(5) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 36 ได้วางหลักไว้ว่า การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกัน ประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตร หรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น แต่ต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย

(6) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยมาตรา 49 บัญญัติว่า การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การพัฒนาการเกษตร หรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น พบว่ามี**การบัญญัติเหตุผลขึ้นมาเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินเพิ่มขึ้น คือ เพื่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม**

(7) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดการจำกัดสิทธิไว้ในมาตรา 42 ด้วยการวางหลักว่า การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะกิจการของรัฐเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน การอนุรักษ์โบราณสถาน และแหล่งทางประวัติศาสตร์ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความ

เสียหายจากการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ พบว่าได้บัญญัติเหตุผลเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินด้วยการเวนคืนเพิ่มขึ้น คือ **เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งทางประวัติศาสตร์**

จากการศึกษาพบว่า รัฐธรรมนูญได้กำหนดหลักการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน ความเป็น “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะ เพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภคอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่นและ การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งทางประวัติศาสตร์” เพื่อให้สอดคล้องต่อหลักการอันมีค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ตลอดจนสร้างหลักประกันให้กับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มีผลบังคับได้จริงและได้รับความคุ้มครองในกรณีที่สิทธิเสรีภาพนั้นถูกจำกัดโดยการเยียวยาความเสียหายจากรัฐ หรือองค์กรของรัฐ ซึ่งการรับรองสิทธิในทรัพย์สินนั้น รัฐธรรมนูญได้วางหลักประกันสิทธิและหลักแห่งความมั่นคงในการถือครองทรัพย์สิน และการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย โดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญได้วางกรอบ หรือข้อจำกัดการใช้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินด้วยการเวนคืนทรัพย์สินของประชาชนต้องเป็นการกระทำไปเพื่อประโยชน์สาธารณะตามเงื่อนไขของความจำเป็นที่กฎหมายกำหนด จึงได้ปรากฏบทบัญญัติกำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ ซึ่งส่งผลให้การใช้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินนอกจากจะทำได้ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายให้อำนาจไว้แล้วยังจะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขของการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญด้วย

4.2.1.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 กับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน

สำหรับประเทศไทยปรากฏการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งเป็นการบัญญัติจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินไว้ในมาตรา 37 ที่วางหลักว่า “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรม ภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายจากการเวนคืน โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ ผลกระทบต่อผู้ถูกเวนคืน รวมทั้งประโยชน์ที่ผู้ถูกเวนคืนอาจได้รับจากการเวนคืนนั้น

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ให้กระทำเพียงเท่าที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการที่บัญญัติไว้ในวรรคสาม เว้นแต่เป็นการเวนคืนเพื่อนำอสังหาริมทรัพย์ที่เวนคืนไปชดเชยให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลา การเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้ประโยชน์เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือมีอสังหาริมทรัพย์เหลือจากการใช้ประโยชน์ และเจ้าของเดิมหรือทายาทประสงค์จะได้คืน ให้คืนแก่เจ้าของเดิมหรือทายาท

ระยะเวลาการขอคืนและการคืนอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนที่มีได้ใช้ประโยชน์ หรือที่เหลือจากการใช้ประโยชน์ให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาท และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไปให้เป็นไปตามที่ กฎหมายบัญญัติ

การตรากฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์โดยระบุเจาะจงอสังหาริมทรัพย์หรือเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนตามความจำเป็นมิให้ถือว่าเป็นการขัดต่อมาตรา 26 วรคสอง”

และได้มีการกำหนดเกี่ยวกับการการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินไว้ในหมวด 6 ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ ที่ให้รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับการดำเนินงานตรากฎหมาย และกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินดังต่อไปนี้

มาตรา 72 บัญญัติว่า “รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงานดังต่อไปนี้

(2) จัดให้มีการวางผังเมืองทุกระดับและบังคับการให้เป็นไปตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ รวมตลอดทั้งพัฒนาเมืองให้มีความเจริญโดยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

จากการศึกษาการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พบว่า มีการกำหนดขอบเขตอำนาจและหน้าที่ของรัฐที่จะเข้ามามีอำนาจจำกัดสิทธิของประชาชนให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หมายความว่า หากรัฐจะใช้อำนาจเพื่อบังคับจำกัดสิทธิของประชาชนจะต้องกระทำตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้เท่านั้น และเป็นไปตามเหตุผลและความจำเป็นตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น เพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะที่เป็นไปเพื่อคนส่วนใหญ่หรือเพื่อรัฐเท่านั้น และฝ่ายนิติบัญญัติที่มีหน้าที่ในการตรากฎหมายจะต้องกระทำการภายใต้ขอบเขตด้วยเช่นกันเพื่อมิให้เป็นการใช้อำนาจตามอำเภอใจ โดยการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินหรือสิทธิเสรีภาพของบุคคล ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วยซึ่งเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 26 วรคแรกของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

4.2.1.2.1 เทคนิคในการบัญญัติให้รัฐจำกัดสิทธิได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้มีการบัญญัติของบุคคล แต่ในกรณีที่รัฐมีความจำเป็นต้องจำกัดสิทธิในทรัพย์สินโดยกำหนดขอบเขตของการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยให้เป็นหน้าที่ขององค์กรฝ่ายนิติบัญญัติทำหน้าที่ตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล แต่ต้องเป็นไปตามความชอบด้วยกฎหมายตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด และองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติไม่อาจออกกฎหมายมาลบล้างหลักกรรมสิทธิ์ได้ ทำได้เพียงแต่จำกัดสิทธิเท่านั้น สำหรับประเทศไทยสิทธิและเสรีภาพและสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ และหากต้องมีการจำกัดสิทธิย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติประกอบด้วยหลัก 3 ประการคือ

ประการแรก เป็นการบัญญัติไว้โดยตรงว่าให้รัฐจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน

ดังปรากฏในมาตรา 37 วรรคท้ายที่บัญญัติว่า “...การตรากฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์โดยระบุเจาะจงอสังหาริมทรัพย์หรือเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนตามความจำเป็นมิให้ถือว่าเป็นการขัดต่อมาตรา 26 วรรคสอง” จากถ้อยคำนี้ทำให้พบได้ว่า รัฐได้กำหนดอำนาจในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนได้ด้วยการเวนคืนไว้อย่างชัดเจน ดังปรากฏถ้อยคำที่ว่า อสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนด้วยความจำเป็นมิให้ถือว่าเป็นการขัดต่อมาตรา 26 วรรคสอง จากการศึกษาในมาตรา 26 พบว่า ได้บัญญัติไว้ว่า การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และในวรรคท้ายได้ระบุว่า “กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปไม่มุ่งหมายแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง” และ ปรากฏในมาตรา 72 (2) ของรัฐธรรมนูญอันเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐที่ได้กำหนดให้รัฐจัดให้มีการวางผังเมืองทุกระดับ อันเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า รัฐได้บัญญัติถ้อยคำไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อให้จำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนได้โดยตรง

ประการที่สอง เป็นการบัญญัติขอบเขตแห่งสิทธิให้เป็นไปตามกฎหมาย ดังปรากฏในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในมาตรา 37 ที่วางหลักว่า การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้เว้นแต่โดย อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น อันหมายถึงการที่รัฐกำหนดให้มีการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนได้ด้วยการบัญญัติกฎหมาย และกฎหมายที่บัญญัติต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ในมาตรา 26 ที่ว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ”

และประการสุดท้าย เป็นการบัญญัติให้รัฐมีหน้าที่

ดังปรากฏในหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 56 บัญญัติให้รัฐจัดหรือดำเนินารให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน และสอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐตามมาตรา 72 ที่ใช้คำว่า “รัฐพึง” ดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน หรือ “จัดให้มี” การวางผังเมืองทุกระดับและบังคับการให้เป็นไปตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพบว่าเป็นการสอดคล้องกับ เพราะรัฐสมัยใหม่ได้มีหน้าที่แต่เพียงการคุ้มครองตามแบบเสรีนิยมคลาสสิกเดิมนั้น แต่เป็นการกระทำการตามแนวคิดเสรีนิยมที่กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องกระทำการเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอื่นและเพื่อคุ้มครองสังคม อีกด้วย

จากทบทวนบัญญัติดังกล่าวข้างต้น เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อรัฐมีความจำเป็นต้องจำกัดสิทธิในทรัพย์สินรัฐได้กำหนดด้วยคำบางประการ อาทิ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ ซึ่งเป็นการกำหนดขอบเขตของการกระทำของรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนภายใต้ขอบเขตการกำหนดภาระเหนือทรัพย์สิน หรือเป็นการกำหนดมอบอำนาจให้รัฐต้องกระทำการบางอย่าง ซึ่งการมอบอำนาจคือการกำหนดหน้าที่บางประการให้รัฐต้องกระทำการเช่นการจัดทำประโยชน์สาธารณะจึงทำให้รัฐต้องจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนที่เพิ่มขึ้น และหากต้องมีการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินจะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตการกำหนดภาระเหนือทรัพย์สิน และนำไปสู่การจำกัดสิทธิทั้งสามลักษณะ

4.2.1.2.2 วิธีการทางกฎหมายในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน

การตรากฎหมายจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน ตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 กำหนดไว้ใน มาตรา 26 ที่ว่า “ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแต่หากในกรณีรัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ การตรากฎหมายนั้นจะต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ จะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลไม่ได้ ทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย” อธิบายหลักการสำคัญได้ดังต่อไปนี้

(1) กฎหมายที่จะบัญญัติต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นพิเศษ

หมายความว่า นอกจากหลักการมีผลมาใช้บังคับเป็นการทั่วไปของกฎหมายและการห้ามตรากฎหมายใช้ บังคับกรณีหรือเฉพาะบุคคล เป็นการแสดงถึงกฎหมายที่จะตราใช้บังคับนั้นต้องอยู่ภายใต้หลักความเสมอภาคและถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความยุติธรรม เพราะเป็นการคุ้มครองปัจเจกชนมิให้รัฐเลือกปฏิบัติโดยการตรากฎหมายเฉพาะกรณีขึ้นใช้บังคับแก่บุคคลใดหรือกรณีใดเป็นพิเศษ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 วรรคแรก ที่กำหนดให้บุคคลเสมอกันใน

กฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ทำให้หลักความเสมอภาคปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมอีกทางหนึ่ง

(2) กฎหมายที่จะบัญญัติจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องไม่ขัดหรือแย้งกับหลักความได้สัดส่วน

เพราะในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพบุคคลนั้น รัฐธรรมนูญกำหนดให้กระทำได้เท่าที่จำเป็นตามที่ระบุไว้ในมาตรา 26 วรรคแรกที่ว่า การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ โดยข้อนี้ถือเป็นหลักการสำคัญของหลักนิติรัฐ ที่มีขึ้นเพื่อจำกัดการใช้อำนาจบัญญัติกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติไม่ให้กระทำการตามอำเภอใจจนทำให้มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยหากองค์กรนิติบัญญัติจะตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กฎหมายนั้นจึงต้องสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน โดยหลักกฎหมายดังกล่าวประกอบด้วยหลักการย่อย ๆ สามประการ คือหลักแห่งความจำเป็น หลักแห่งความสัมฤทธิ์ผล และหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ ดังอธิบายได้ดังนี้²²³

ก) มาตรการที่องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้นเป็นกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินได้นั้นจะต้องเลือกมาตรการที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพน้อยที่สุด และเท่าที่ “จำเป็น” แก่การดำเนินการเพื่อให้วัตถุประสงค์ที่ต้องการบรรลุผล หากจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินขอบเขตแห่งความจำเป็นแก่การดำเนินการถือว่าเป็นสิ่งไม่ชอบธรรม

ข) มาตรการที่องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้นเป็นกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินจะต้อง “เหมาะสม” หรือต้องสัมฤทธิ์ผล ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ เช่น เพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือ เพื่อประโยชน์สาธารณะ ก็ต้องเลือกมาตรการที่ทำให้สัมฤทธิ์ผลนั้น

ค) มาตรการที่องค์กรนิติบัญญัติขึ้นในกฎหมายเพื่อใช้บังคับนั้นจะต้องเป็นมาตรการที่พอสมควรแก่เหตุ หรือเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ โดยเป็นหลักการที่เรียกร้องให้เกิดดุลยภาพขึ้นระหว่างความเสียหายในสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่จะเกิดขึ้น กับประโยชน์ของมหาชนอันพึงได้รับจากการปฏิบัติการให้เป็นไปตามมาตรการของรัฐ หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การบัญญัติกฎหมายออกมาใช้บังคับกับประชาชนต้องก่อให้เกิดผลในทางที่เป็นประโยชน์มากกว่าในทางที่เป็นโทษ

²²³ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540., กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543, หน้า 85 -93.

(3) กฎหมายที่จะบัญญัติจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องไม่ขัดต่อศักดิ์ศรี

ความเป็นมนุษย์

ทั้งนี้วัตถุประสงค์สำคัญในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างสันติสุขและความสงบให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในสังคมของมนุษย์ อันเป็นหลักการที่เน้นย้ำถึงรากฐานทางทฤษฎีสหิทธิมนุษยชนภายใต้หลักความศรัทธาและความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ที่มีมาแต่กำเนิดและจากความเชื่อมั่นดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการรับรองและคุ้มครองอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ดังที่ระบุไว้ในมาตรา 4 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง และเป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตรา 27 เป็นทำให้เป็นผลในทางรูปธรรม และเมื่อพบว่ามีกรกระทำที่มีลักษณะเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามที่บทบัญญัติรัฐธรรมนูญในมาตรา 26 บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำเหล่านั้นสามารถใช้สิทธิต่อองค์กรทั้งไม่ใช่ศาล และองค์กรศาลเพื่อดำเนินการให้การถูกละเมิดต่อสิทธิในทรัพย์สินเป็นมนุษย์ได้รับการเยียวยา²²⁴

(4) กฎหมายที่จะบัญญัติจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องมีความแน่นอน

และชัดเจน

ในกรณีที่ฝ่ายนิติบัญญัติจะบัญญัติกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนจำเป็นต้องอาศัยความชัดเจนและแน่นอนของกฎหมายทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนทราบถึงสิทธิเสรีภาพที่ว่าจะไม่เป็นการเพิ่มภาระในการที่จะต้องถูกกระทบกระเทือนจากการใช้อำนาจรัฐเกินสมควรแก่เหตุ ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันในความมั่นคงในนิติฐานะของบุคคลที่ได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะทราบว่ารัฐจะให้อำนาจให้กระทำการหรือห้ามไม่ให้กระทำการแค่นั้นเพียงใด เพื่อประชาชนจะได้ปฏิบัติตามกฎหมายโดยไม่ให้เป็นการละเมิดกฎหมายนั่นเอง

(5) กฎหมายที่จะบัญญัติจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องระบุเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิเสรีภาพ

ในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญมาตรา 26 วรรคแรกที่กำหนดให้องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติต้องระบุเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นด้วยเสมอ ซึ่งหลักการดังกล่าวมีขึ้นเพื่อย้ำเตือนให้ฝ่ายนิติบัญญัติตระหนักว่ากำลังตรากฎหมายเพื่อละเมิดหรือล่วงล้ำแดนแห่งกรรมสิทธิ์ของประชาชน ทั้งนี้เพื่อที่ฝ่ายนิติบัญญัติจะได้ตรากฎหมายจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามความจำเป็นเฉพาะเท่านั้น และเพื่อเป็นเครื่องมือในการ

²²⁴ นิตยา จงแสง, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2559.

ใช้และการตีความกฎหมายอย่างเป็นธรรมด้วย เพราะหลักการรับรองสิทธิในทรัพย์สินถือเป็นหลักที่ต้องได้รับความคุ้มครองและการจำกัดสิทธิถือเป็นข้อยกเว้น

จากการศึกษาถึงวิธีการทางกฎหมายในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของรัฐ พบว่า รัฐธรรมนูญได้บัญญัติวิธีการ และกำหนดขอบเขตให้รัฐ หรือฝ่ายนิติบัญญัติที่มีหน้าที่ต้องตรากฎหมายให้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ โดยยึดหลักการที่ว่า การรับรองสิทธิเป็นหลัก การจำกัดสิทธิเป็นข้อยกเว้น

4.2.2 กฎหมายแม่บทกับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ถึงกฎหมายแม่บท หรือพระราชบัญญัติที่บัญญัติขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน ทั้งในอสังหาริมทรัพย์ สงหาริมทรัพย์ และทรัพย์สินทางปัญญา ดังจะได้อธิบายรายละเอียดดังนี้

4.2.2.1 การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะได้ทำการอธิบายถึงการจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็นสองช่วงคือ ช่วงแรกตั้งแต่ก่อนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญและช่วงหลังจากได้มีการใช้รัฐธรรมนูญแล้ว เพื่อแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในแต่ละช่วงยุค ดังอธิบายได้ต่อไปนี้

4.2.2.1.1 การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ก่อนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

แนวคิดที่ว่าด้วยการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของสังคมไทยในอดีตช่วงก่อนการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ ในยุคเริ่มแรกเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง ภายใต้การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่เป็นระบอบการปกครองที่มีกษัตริย์เป็นผู้ปกครองและมีสิทธิขาดในการบริหารประเทศ กล่าวคือ ที่มาของกฎหมายทั้งปวงอยู่ที่พระมหากษัตริย์ และพระมหากษัตริย์ก็คือกฎหมาย เป็นสมมุติเทพที่มีอำนาจสูงสุดในการปกครองแผ่นดิน จึงเกิดพัฒนาการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่อาจสะท้อนให้เห็นถึงการจำกัดในกาลปัจจุบัน ดังปรากฏในบทบัญญัติของกฎหมายเก่าที่ใช้ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง อาทิ กฎหมายตราสามดวง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ที่ได้บัญญัติขึ้นก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นรัฐเสรีประชาธิปไตย สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

(1) ก่อนมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ก่อนมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่า ช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในราวสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมายครั้งใหญ่สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ตัวบทกฎหมายต่างๆ จะมีลักษณะเป็นกฎหมายที่อิงอยู่

กับแนวความคิดแบบดั้งเดิมของไทย ภายใต้อิทธิพลของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ส่งผลทำให้การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนในยุคนั้นมีลักษณะที่แตกต่างจากประเทศทางตะวันตกหรือในแบบรัฐสมัยใหม่ ทั้งนี้การรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินได้ปรากฏอย่างชัดเจนในกฎหมายตราสามดวง รวมถึงยังได้มีพระราชดำริ พระราชดำรัสหรือพระราชโองการของพระมหากษัตริย์ เช่น การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในเรื่องที่ดินคือ ที่ดินทั้งหมดเป็นของพระเจ้าแผ่นดิน แต่ได้มอบสิทธิให้ราษฎรทำประโยชน์ในที่ดินเท่านั้น และเมื่อได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินนั้นแล้วเท่านั้นจึงจะสามารถตกทอดให้ลูกหลานได้ โดยปรากฏพบในกฎหมายตราสามดวงบทที่ 47 ที่บัญญัติข้อจำกัดนี้ไว้ว่า “ผู้ใดโง่สร้างเล็กร้างที่ไร่นาเรียกสวนโดยไม่บอกแก่เสนานายระวาง นายอากรกำนันพื้นที่ให้ไปคูเพื่อรู้ว่ามีมากน้อย ถ้าจับได้พิจารณาเป็นสัจให้ลงโทษ 6 สถาน”

และพบว่าได้มีการจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ด้วยการเวนคืนที่ดินเพื่อจัดทำสาธารณูปโภคในด้านต่าง ๆ ดังปรากฏพบใน ประกาศอนุญาตให้จับจองที่ดินทุ่งฝั่งตะวันตกแห่งแม่น้ำเจ้าพระยา รัตนโกสินทร์ ศก 123 ได้บัญญัติข้อจำกัดไว้ในข้อ 2 ที่บัญญัติว่า “ถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลอง แลทำประตูน้ำในท้องทุ่งนี้ ในเวลาหนึ่งเวลาใด แลถ้าคลองกับทั้งถนนริมคลอง แลประตูน้ำที่ทำการขุดคลองแลรักษาคลองที่ทำการ แลรักษาประตูน้ำแลอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องคลอง แลประตูน้ำนั้นจะถูกที่ดินของผู้ใดเท่าใด ผู้ถือโฉนดที่ดินในเวลานั้น ต้องเวนคืนที่ดินนั้นให้แก่รัฐบาลเท่าที่ต่องการนั้น โดยรัฐบาลไม่ต้องใช้ค่าเสียหายอันใดให้”

ประกาศสร้างรถไฟสยามแต่กรุงเทพฯ ถึงเมืองนครราชสีมา ร.ศ. 109 (พ.ศ. 2433) มาตรา 10 ที่บัญญัติว่า “ทางรถไฟซึ่งจะผ่านไปในที่ใดๆ ก็ดี ถ้าโรงพักโรงจักรโรงงาน ในการรถไฟจะต้องสร้างขึ้นในที่ใดๆ ก็ดี... เจ้าของที่ต้องยอมรับตามราคาที่เขาพนักงานกระทรวงโยธาธิการให้ แลต้องไปจากที่นั้นตามกำหนด..แต่วันลงมือจัดการสร้างรถไฟนครราชสีมา นี้ยังไม่มีเจ้าของหวงแห่งที่สองฝากทางรถไฟ...คงตกเปนที่หลวง...” รวมถึงประกาศกระทรวงโยธาธิการในการจัดซื้อที่ดินสร้างทางรถไฟหลวงสายใต้รัตนโกสินทร์ ศก 128

ประกาศกรมโยธาธิการว่าด้วยการจัดซื้อที่ดินทำทางรถไฟ ร.ศ. 110 ในข้อ 7 บัญญัติว่า “...ตามหมายประกาศทางรถไฟหลวงลงวันที่ 1 มีนาคม ร.ศ. 109 นั้นมีกำหนดอยู่ว่า ให้ใช้เงินค่าถ่ายที่แผ่นดินให้แก่เจ้าของที่นั้น แต่พอคุ้มค่าผลประโยชน์ที่เจ้าของที่ต้องเสียไปเท่านั้น แลเจ้าของที่นั้นไม่มีอำนาจที่ร้องขอเงินเกินขึ้นไปอีกได้ อนึ่งต้องพึงเข้าใจกันว่าที่แผ่นดินทั้งสิ้นเปนของพระเจ้าอยู่หัว เมื่อต้องพระราชประสงค์แล้ว จะถ่ายถอนคืนเอาในเวลาหนึ่งเวลาใดก็ได้...”

ประกาศกระทรวงนครบาลในการจัดซื้อที่ดินสร้างการประปาสำหรับกรุงเทพมหานคร รัตนโกสินทร์ ศก 128 ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศกระแสพระบรมราชโองการในการสร้างการประปาสำหรับกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ประกาศในหนังสือพิมพ์ราช

กิจจานุเบกษา ลงวันที่ 13 กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ ศก 128 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงนครบาลจัดซื้อที่ดินสำหรับใช้ทำการในตำบลที่จะสร้างคลองน้ำแลสฐานที่ต่าง ๆ ดังมีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 5 บัญญัติว่า “...ส่วนการจัดซื้อที่ดินนั้น เจ้าพนักงานจะได้ใช้ค่าที่ดินกับทั้งค่าเรือเรือโรงแลค่าต้นทุนผลไม้ให้แก่เจ้าของที่เดิมตามสมควรเจ้าของที่ทั้งปวงต้องพึงเข้าใจว่า ที่แผ่นดินยอมเป็นของหลวงทั้งสิ้น เมื่อต้องพระราชประสงค์แล้วจะถ่ายถอนคืนเมื่อใดก็ได้ผู้ซึ่งอาศัยอยู่ในที่นั้น จะควรได้แก่แต่ค่าสิ่งซึ่งตนได้ปลูกสร้างลงไว้ให้เป็นประโยชน์เท่านั้น ซึ่งจะคิดเป็นอย่างอื่นอันเป็นทางขัดขวางแก่ประโยชน์ของบ้านเมืองนั้นไม่ควร...”

ข้อ 10 บัญญัติว่า “สิ่งปลูกสร้างไว้ในเนื้อที่ทั้งนั้น ต้องตีราคาค่าปลูกสร้างตามสมัยเมื่อตรวจ แต่การรื้อล้างสิ่งปลูกสร้างนั้น ถ้าเจ้าของไม่ได้สิ่งใดไปก็ให้ได้รับราคาเต็ม ถ้าเจ้าของรับสิ่งใดไปบ้างก็หักเงินค่าสิ่งนั้นออกเสียตามราคาซื้อขายกันในวันนั้น”

ข้อ 11 บัญญัติว่า “เจ้าของที่ผู้ใดแก่งขัดขวางไม่ยินยอมให้ใช้สำหรับทำการก่อสร้างประปาสำหรับกรุงเทพมหานคร โดยไม่มีเหตุอันจำเป็นก็ต้องขับไล่ออกเอาที่ทำการก่อสร้างประปา...ในทันใดนั้น”

จากบทกฎหมายดังกล่าวข้างต้นกล่าวได้ว่า ในสมัยโบราณแผ่นดินเป็นของพระมหากษัตริย์ทั้งสิ้น จึงพบว่าหากมีความจำเป็นหรือความต้องการใช้ที่ดินเมื่อใดต้องมีการจำกัดสิทธิในที่ดินหรือสั่งห้ามทรัพย์ด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์นั้นกลับคืนมาโดยอาจจะจ่ายเงินให้หรือไม่ให้ก็ตาม แม้แต่ในช่วงเวลานั้นจะได้มีการรับรองสิทธิให้ราษฎรมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินด้วยการออกโฉนดรับรองให้แล้วก็ตาม แต่พบว่ากรรมสิทธิ์ในที่ดินยังคงเป็นของพระมหากษัตริย์ โดยราษฎรสามารถใช้สิทธิเรียกร้องหากมีการละเมิดสิทธิระหว่างราษฎรด้วยกันได้เท่านั้น แต่ไม่อนุญาตให้ใช้สิทธินั้นอ้างหรือยืนยันต่อพระมหากษัตริย์

(2) หลังมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้พบว่า มีการบัญญัติการจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกล่าวถึงเรื่องแดนกรรมสิทธิ์ หรือ สิทธิในการใช้ประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ที่ต้องไม่เป็นการรบกวนผู้อื่น ดังปรากฏพบดังนี้

มาตรา 1339 บัญญัติว่า “กำหนดให้เจ้าของที่ดินที่อยู่สูงกว่า รับน้ำที่ไหลจากธรรมชาติลงมาในที่ดินได้เพียงเท่าที่จำเป็น

น้ำไหลตามธรรมชาติมายังที่ดินต่ำ และจำเป็นแก่ที่ดินนั้นไซ้ ท่านว่าเจ้าของที่ดินซึ่งอยู่สูงกว่าจะกันเอาไว้ได้เท่าที่จำเป็นแก่ที่ดินของตน”

มาตรา 1341 บัญญัติว่า “ทานมิให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ทำ
หลังคา หรือการปลูกสร้างอย่างอื่น ซึ่งทำให้น้ำฝนตกลงยังทรัพย์สินซึ่งอยู่ติดต่อกัน”

มาตรา 1387 บัญญัติว่า “อสังหาริมทรัพย์อาจต้องตกอยู่ในภาวะ
จำยอม อันเป็นเหตุให้เจ้าของต้องยอมรับกรรมบางอย่างซึ่งกระทบต่อทรัพย์สินของตน หรือต้องงด
เว้นการใช้สิทธิบางอย่างอันมีอยู่ในกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินนั้นเพื่อประโยชน์แก่อสังหาริมทรัพย์อื่น”

สาระสำคัญของการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินภายใต้ประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ พบว่าเป็นการกำหนดข้อจำกัดต่าง ๆ ตามกฎหมายเพื่อความสงบ
เรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข และเป็นเรื่องความรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกันของประชาชน
จึงได้กำหนดข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์เอาไว้ โดยเฉพาะในเรื่องแดนกรรมสิทธิ์
ด้วยการกำหนดให้เจ้าของที่ดินต้องรับน้ำซึ่งไหลตามธรรมชาติจากที่ดินสูงมาในที่ดินของตน หรือใน
เรื่องการกำหนดความจำเป็นบางประการ หรือการกำหนดภาระจำยอมให้แก่ที่ดินข้างเคียง หรือ
ประโยชน์แก่อสังหาริมทรัพย์อื่นนั้นด้วย

4.2.2.1.2 การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หลังมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาพบว่า การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามที่รัฐธรรมนูญ
บัญญัติไว้ พบว่ารัฐธรรมนูญได้กำหนดกรอบทิศทางให้แก่ฝ่ายนิติบัญญัติทำหน้าที่ในการตรากฎหมาย
ด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์และภาระหน้าที่ที่ต่างกันต่าง ๆ ของรัฐไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงส่งผลให้มีการ
กำหนดกฎเกณฑ์ หรือการกำหนดหน้าที่ของรัฐ และส่งเสริมให้สามารถบรรลุเป้าหมายด้วยการ
บัญญัติกฎหมายที่ชัดเจนแน่นอนมาจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน ดังพบได้จากบทบัญญัติของ
กฎหมายต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) พระราชบัญญัติการไฟฟ้านครหลวง พ.ศ. 2501 มีวัตถุประสงค์
เพื่อเดินสายส่งสัปดาห์สูงย่อย หรือสายส่งสัปดาห์ ทำให้การไฟฟ้านครหลวงใช้อำนาจกระทำการตามมาตรา
35 ต่อการเดินสายส่งต่ำไปได้ เหนือ ตาม หรือข้ามพื้นดินของบุคคลใดๆ หรือปัก หรือตั้งเสา สับเสต
ชั้นหรืออุปกรณ์ต่างๆ ลงในหรือบนพื้นดินของบุคคล รวมถึงเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า จัดให้ได้มาและ
จำหน่ายพลังงานไฟฟ้า และดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับพลังงานไฟฟ้า โดยให้มีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินเพื่อ
ใช้ระบบการส่ง หรือการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า หรือตั้งสับเสตชั้น และมีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินเพื่อ
ใช้ระบบการส่ง หรือการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า หรือตั้งสับเสตชั้น จึงกำหนดให้เป็นอำนาจพนักงาน
ของการไฟฟ้านครหลวงใช้สอยหรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ ทั้งไม่เป็นการเวนคืนหากต้องใช้
ที่ดินในการเดินสายส่งไฟฟ้า หรือการตั้งเสาไฟฟ้าลงบนที่ดิน และ ด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์
ตามมาตรา 35 ทวิ

2) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค พ.ศ.2503 เพื่อประโยชน์ในการสร้างและบำรุงรักษา เพื่อประโยชน์ซึ่งระบบการส่งพลังงานไฟฟ้า เช่น สายส่งตักย์สูงหรือสายส่งตักย์ต่ำ เสา สถานีไฟฟ้าและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พนักงานมีอำนาจที่จะใช้สอยหรือเข้าครอบครอง อสังหาริมทรัพย์ในความครอบครองของบุคคลใด อีกทั้ง เป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินด้วยการกำหนดให้มีการเดินสายส่งตักย์สูงย้อยหรือสายส่งตักย์ต่ำไปใต้เหนือตามหรือข้ามพื้นดินของบุคคลใดๆ หรือปัก หรือตั้งเสา สับเสตชั้นหรืออุปกรณ์ต่างๆลงในหรือบนพื้นดินของบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 36 และในการจัดตั้งโรงผลิตพลังงานไฟฟ้า และระบบการส่งหรือก่อสร้างการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า หรือตั้งสถานีไฟฟ้า เมื่อการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ กำหนดให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีอำนาจดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จึงถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในอสังหาริมทรัพย์

3) พระราชบัญญัติการประปานครหลวง 2510 เป็นการจำกัดสิทธิเพื่อประโยชน์ในการสร้าง และบำรุงรักษาระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำ เช่น ท่อน้ำ ประตูน้ำ โรงสูบน้ำ เครื่องวัดจำนวนน้ำ ถังพักน้ำ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พนักงานมีอำนาจที่จะใช้สอย หรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ในความครอบครองของบุคคลใด ๆ ซึ่งมีใช้โรงเรือนที่คนอยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว และมาตรา 37 เป็นการกำหนดอำนาจในการต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในการส่ง และการจำหน่ายน้ำ เมื่อมิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ อีกทั้งใน มาตรา 38 กำหนดไว้ว่าหากมีความจำเป็นในการส่ง และการจำหน่ายน้ำ ให้การประปานครหลวงมีอำนาจเดินท่อน้ำและติดตั้งอุปกรณ์ไป ได้ เหนือตาม หรือข้ามพื้นดินของบุคคลได้

4) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 เป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินเพื่อสร้างและบำรุงรักษาระบบไฟฟ้าโดยการเดินสายส่งไฟฟ้าหรือสายจำหน่ายไฟฟ้า ตามหรือข้ามพื้นที่ของบุคคลใด หรือปัก หรือตั้งเสา หรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างขึ้นหรือตัดฟันต้น กิ่ง หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตเดินสายไฟตามที่กำหนดให้อำนาจไว้ในมาตรา 29 รวมถึงการรื้อถอนโรงเรือนหรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างขึ้น หรือทำขึ้น หรือ ทำลาย หรือตัดฟัน ตัดต้น กิ่ง หรือ รากของต้นไม้ หรือพืชผล ในเขตเดินสายไฟฟ้า เดินสายส่งไฟฟ้าหรือสายจำหน่ายไฟฟ้าไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามพื้นดินของ บุคคลใด ปกหรือตั้งสถานีไฟฟ้าย้อยหรืออุปกรณ์อื่น ลงในหรือบนพื้นดินของบุคคลใดซึ่งมิใช่เป็นที่ตั้งโรงเรือน และเมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ เพื่อได้มาซึ่งแหล่งพลังงานตามมาตรา 6 (2) ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

5) พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 เป็นการกำหนดให้ ในกรณีที่ได้รับสัมปทานมีความจำเป็นต้องเข้าไปในที่ดินที่บุคคลใดเป็นเจ้าของหรือมีสิทธิครอบครองเพื่อ

สำรวจปิโตรเลียม และตามมาตรา 68 เป็นการบัญญัติให้อำนาจหากเมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในกิจการปิโตรเลียม ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

6) พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ประเทศไทยให้ความสำคัญกับผังเมืองมานานโดยมีการตราพระราชบัญญัติการผังเมืองและผังชนบท พ.ศ. 2495 และปรับปรุงแก้ไขเป็นพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2525 พระราชบัญญัติการผังเมือง(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 และฉบับปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติการผังเมือง(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558

หลักการสำคัญ พระราชบัญญัติการผังเมือง เป็นกฎหมายหลักที่ใช้ควบคุมการใช้ประโยชน์ในที่ดิน มีวัตถุประสงค์ในการจัดการใช้ที่ดิน โดยมีการจัดทำผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะขึ้นเพื่อควบคุมผังเมืองและวางผังเมืองให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าของประเทศที่มีการพัฒนาทั้งในด้านเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมและในเขตที่ได้มีกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมแล้วห้ามบุคคลใดใช้ประโยชน์ที่ดินผิดไปจากที่ได้กำหนดไว้ในผังเมืองรวมหรือปฏิบัติการใด ๆ ซึ่งเป็นการขัดกับข้อกำหนดของผังเมืองรวมนั้น หากผู้ใดฝ่าฝืนจะได้รับโทษตามกฎหมาย โดยมาตรา 10 กำหนดให้กรมโยธาธิการและผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น จัดทำรายงานการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมการใช้บังคับผังเมืองรวมตามระยะเวลาที่คณะกรรมการผังเมืองกำหนด แต่ไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่กฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวม

จากการกำหนดข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้นขึ้น ซึ่งหลักเกณฑ์ตามระเบียบดังกล่าวย่อม เป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิในทรัพย์สินเป็นอย่างมากด้วยการกำหนดบริเวณพื้นที่ ทำให้มีผลกระทบต่อความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ และมีผลกระทบต่อหลักในการใช้สอยทรัพย์สินของประชาชน เพราะเมื่อกำหนดบังคับเขตผังเมืองเฉพาะแล้วห้ามบุคคลใดใช้ประโยชน์ที่ดินแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงอสังหาริมทรัพย์ให้ผิดไปจากที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติให้ใช้บังคับผังเมืองเฉพาะหรือในกฎกระทรวง และถ้าฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามจะมีความผิดและได้รับโทษ เช่น หากพื้นที่ที่อยู่ถูกกำหนดบริเวณเป็นพื้นที่สีเขียวหมายความว่าเป็นการกำหนดที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรมจะทำให้ไม่สามารถสร้างอาคารสูงได้ หรือทำเป็นที่ดินประเภทพาณิชยกรรมได้เพราะติดด้วยข้อจำกัดทำให้สิทธิในการใช้ทรัพย์สินถูกจำกัดการใช้ประโยชน์

7) พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 มีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิต การส่ง และการจำหน่ายน้ำประปา จึงกำหนดให้ การประปาส่วนภูมิภาค มีอำนาจเดินท่อน้ำและติดตั้งอุปกรณ์ไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามพื้นดินของบุคคลใด ๆ ในเมื่อที่ดินนั้นมีใช้ที่ตั้งโรงเรือนสำหรับอยู่อาศัย และมีอำนาจรื้อถอนสิ่งก่อสร้างหรือทำขึ้น หรือตัดฟันต้น กิ่ง หรือ

รากของต้นไม้ หรือพืชผลอย่างใด ๆ ได้โดยต้องจ่ายค่าทดแทนในการที่ใช้ที่ดินตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 30

8) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัตินี้ ได้ตราขึ้นแทนพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร พ.ศ. 2479 และพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างในเขตเพลิงไหม้ พ.ศ. 2476 เพื่อให้สอดคล้องกับการก่อสร้างอาคารและเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมเกี่ยวกับความมั่นคงแข็งแรง ความปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง และการอำนวยความสะดวกแก่การจราจร จึงปรับปรุงกฎหมายไว้ให้เป็นฉบับเดียวกัน โดยพบว่าได้มีการตราแก้ไขพระราชบัญญัติควบคุมอาคารขึ้นอีกหลายฉบับดังนี้ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2550 และฉบับปัจจุบันที่ใช้บังคับอยู่คือ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558

หลักการสำคัญ เป็นการกำหนดให้มีการควบคุมอาคารโดยมี อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมืองมีหน้าที่ให้คำแนะนำในการออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการควบคุมอาคาร มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเคลื่อนย้ายอาคาร โดยอาคารประเภทควบคุมการใช้อาคารประกอบด้วย อาคารสำหรับใช้เป็นคลังสินค้า โรงแรม อาคารชุด สถานพยาบาล อาคารสำหรับใช้เพื่อกิจการพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม การศึกษา สาธารณสุข อีกทั้งพระราชบัญญัติควบคุมอาคารฉบับปัจจุบันโดยมาตรา 4 ได้กำหนดให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 32 ตรี แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 “มาตรา 32 ตรี เจ้าของอาคาร ผู้ครอบครองอาคาร หรือผู้ดำเนินการ สำหรับอาคารชนิด หรือประเภทตามที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 8 (16) ต้องจัดให้มีการประกันภัยความรับผิดชอบต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลภายนอก” และหากจะทำการก่อสร้างอาคารในบริเวณใดจะต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามแบบที่คณะกรรมการควบคุมอาคารกำหนดพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานตามที่ระบุไว้ในแบบดังกล่าวตามมาตรา 5

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นพบว่าพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร มีการกำหนดความรับผิดชอบของเจ้าของอาคารเพิ่มมากขึ้น อาทิ กำหนดให้ต้องมีความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเพิ่มขึ้นหรือมีการกำหนดข้อปฏิบัติที่ต้องปฏิบัติตามก่อนจึงจะทำการก่อสร้างได้ อีกทั้งมีส่วนเชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ที่เป็นการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในการพัฒนาเมืองและต้องเป็นไปตามข้อกำหนดการใช้ที่ดินของผังเมืองรวม ทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดินโดยการก่อสร้างต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร แม้ว่าที่ดินซึ่งใช้ปลูกสร้างอาคาร จะเป็นกรรมสิทธิ์ของประชาชนเองก็ตาม

9) พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติอาคารชุดมีหลักการเพื่อกำหนดระเบียบและหลักเกณฑ์การจดทะเบียนที่ดินและอาคารชุดเป็นการกำหนดให้ผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและอาคาร ที่ประสงค์จะจดทะเบียนที่ดินและอาคารนั้นให้เป็นอาคารชุดตามพระราชบัญญัตินี้ตามมาตรา 6 ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนอาคารชุดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนประกอบกิจการ โดยเมื่อจดทะเบียนอาคารชุดแล้วจะทำให้ผู้ซื้ออาคารชุด เป็นเจ้าของห้องชุดที่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคลตามมาตรา 12 กำหนดว่า “กรรมสิทธิ์ในห้องชุดจะแบ่งแยกมิได้” และมีกรรมสิทธิ์ร่วมในทรัพย์สินส่วนกลางตามมาตรา 13 ที่ว่า “เจ้าของห้องชุดมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคลที่เป็นของตน และมีกรรมสิทธิ์ร่วมในทรัพย์สินส่วนกลาง” โดยเจ้าของห้องชุดจะกระทำการใด ๆ ต่อทรัพย์สินส่วนบุคคลของตนอันอาจเป็นการกระทบกระเทือนต่อโครงสร้าง ความมั่นคง การป้องกันความเสียหายต่อตัวอาคารหรือการอื่นตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับมิได้ พบว่ามีการตราพระราชบัญญัติอาคารชุด ดังนี้ พระราชบัญญัติอาคารชุดพ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติอาคารชุด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติอาคารชุด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 และฉบับปัจจุบันคือพระราชบัญญัติอาคารชุด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551

ปัจจุบันการจดทะเบียนอาคารชุดมีเพิ่มมากขึ้นพระราชบัญญัตินี้จึงเป็นประโยชน์อย่างมากในการกำหนดกฎเกณฑ์ของการเป็นเจ้าของร่วมรวมทั้งเปิดช่องให้คนต่างด้าวและนิติบุคคลต่างด้าวได้มีกรรมสิทธิ์ในห้องชุดมากขึ้นโดยพระราชบัญญัติอาคารชุด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 เป็นการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในห้องชุดของคนต่างด้าวและนิติบุคคลต่างด้าวซึ่งเกี่ยวกับการนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาในราชอาณาจักร และพระราชบัญญัติอาคารชุด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ที่มีการแก้ไขบทบัญญัติให้ทันกับกาลสมัยเพื่อคุ้มครองประชาชนที่ซื้อห้องชุดเพื่อการอยู่อาศัยที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและพบได้ว่าพระราชบัญญัติห้องอาคารชุดมีการกำหนดแยกกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลและกรรมสิทธิ์ส่วนรวม และต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดข้อจำกัดหากเป็นการกระทำอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อประโยชน์ส่วนรวม

10) พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเข้าสู่ยุครัฐสมัยใหม่ที่มีการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญโดยมีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพและสิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกชน โดยรัฐทำหน้าที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธินั้นภายใต้หลักนิติรัฐ เพื่อเป็นหลักประกันมิให้บุคคลใดมาละเมิดสิทธิหรือรอนสิทธิโดยมิชอบด้วยกฎหมาย จากเดิมที่รัฐทำหน้าที่เป็นเพียงผู้พิทักษ์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคง ของประเทศ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือรัฐต้องมีการกิจที่ เพิ่มขึ้นจากเดิม มาเป็นการทำหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อคนส่วนรวมของประเทศด้วยการใช้อำนาจทางมหาชนมาจำกัดการใช้สิทธิของปัจเจกชนที่เพิ่มมากขึ้น

เมื่อรัฐมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการใด ๆ อันจำเป็นเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภคหรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตร หรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ถ้ามิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

11) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์ที่ต้องใช้ที่ดินสำหรับใช้เป็นที่ตั้งระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมสำหรับเขตควบคุมมลพิษ แต่ไม่สามารถจัดหาที่ดินของรัฐได้จึงให้ดำเนินการตามมาตรา 62 ในการจัดหาที่ดินของเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

12) พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ควบคุมดูแลการประกอบกิจการโรงงานให้เหมาะสม ด้วยการให้ขออนุญาตก่อนการจัดตั้งโรงงานโดยโรงงานจะต้องปฏิบัติตามในเรื่องที่ตั้ง สภาพแวดล้อม ลักษณะอาคาร ลักษณะและชนิดของเครื่องจักร อุปกรณ์ มาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อยมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตลอดจนต้องมีการควบคุมตรวจสอบความปลอดภัยในการดำเนินงาน

หลักการสำคัญ พระราชบัญญัติโรงงานกำหนดให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมออกกฎกระทรวง กำหนดลักษณะของโรงงาน ประเภท ชนิด หรือขนาดตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 7 ด้วยการกำหนดประเภทของโรงงานเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทแรกโรงงานประเภท ชนิด ขนาดที่สามารถประกอบกิจการโรงงานได้ทันทีตามความประสงค์ของผู้ประกอบกิจการโรงงาน ประเภทที่สองจะต้องได้รับใบอนุญาตก่อนจึงจะดำเนินการได้ และประเภทที่สาม การก่อตั้งโรงงานจะต้องได้รับใบอนุญาตก่อนจึงจะดำเนินการได้ ชนิดของเครื่องจักร และขนาดของโรงงานและเมื่อจะประกอบกิจการโรงงานต้องแจ้งก่อนหรือบางชนิดต้องได้รับใบอนุญาตก่อนจึงจะดำเนินการได้

รวมถึงให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ตามมาตรา 8 เกี่ยวกับที่ตั้งของโรงงาน สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงงานให้เป็นไปตามที่กำหนดตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่กำหนดมาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อยมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่โรงงานต้องมีเครื่องมือ อุปกรณ์เพื่อป้องกันหรือระงับหรือบรรเทาอันตราย ความเดือดร้อนเสียหายที่จะเกิดขึ้น

13) พระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. 2535 พบว่าเมื่อมีการเป็นอันจำเป็นสำหรับการสำรวจแหล่งผลิต ระบบส่ง ระบบจำหน่ายพลังงาน และการป้องกันอันตรายหรือความเสียหายอันอาจเกิดแก่การผลิต การส่ง หรือการจำหน่ายพลังงานตาม

มาตรา 14 เป็นการกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะใช้สอยหรือเข้าครอบครอง อสังหาริมทรัพย์ในความครอบครองของบุคคลใด ๆ ซึ่งมีใช้เคหสถานเป็นการชั่วคราว

14) พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 เมื่อรัฐมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ที่ดินเพื่อการขยายทางเพื่อใช้ในการคมนาคมและขนส่ง จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหรือขยายทางหลวง ตามมาตรา 68 กำหนดให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

15) พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดหาอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน พ.ศ. 2540 เพื่อให้การดำเนินการตามโครงการระบบขนส่งมวลชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตลอดจนเมืองอื่น ๆ จึงมีความจำเป็นต้องสร้างระบบขนส่ง ไป บน เหนือ หรือใต้พื้นดินหรือพื้นน้ำ ซึ่งในส่วนของ การก่อสร้างระบบขนส่งมวลชนนั้น รัฐอาจมีความจำเป็นต้องเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดินของเอกชนเฉพาะส่วนที่เป็นแดนกรรมสิทธิ์ บน เหนือ หรือ ใต้พื้นดิน หรือพื้นน้ำ ซึ่งมีใช้กรณีเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ หรือ จัดหาหรือการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน ตามมาตรา 6 ด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ อีกทั้งมีวัตถุประสงค์เพื่อได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์แต่ มิใช่เป็นการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ แต่เป็นการกำหนดการระนองอสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 13 จึงเป็นการกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจทำความตกลงกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อกำหนดลักษณะภาระในอสังหาริมทรัพย์ตามความจำเป็นของการดำเนินการและเมื่อได้จดทะเบียนกำหนดลักษณะภาระในอสังหาริมทรัพย์แล้วตามมาตรา 17 อสังหาริมทรัพย์จะตกอยู่ภายใต้ภาระในอสังหาริมทรัพย์โดยไม่มีกำหนดเวลานับแต่วันที่จดทะเบียน และเป็นการกำหนดให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์จะทำการใดกับอสังหาริมทรัพย์เพื่อให้เสื่อมสะดวกไม่ได้และแม้ว่าจะจำหน่ายจ่ายโอนไปภาระนั้นก็ยังคงอยู่

16) พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 35 มาตรา 48 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างหรือบำรุงรักษาคลังน้ำมันเชื้อเพลิง ระบบการขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิงทางท่อ ตามมาตรา 33 หลักการสำคัญจึงเป็นการกำหนดให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐมีอำนาจเข้าไปใช้สอย หรือครอบครอง อสังหาริมทรัพย์ของบุคคลได้ และตามมาตรา 35 หากต้องการจัดทำระบบการขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิงทางท่อ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจดำเนินการ วางระบบการขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิงทางท่อไป ใต้ เหนือ ตาม หรือข้ามที่ดิน รือถนนอาคารหรือโรงเรียนซึ่งมิใช่ที่อยู่อาศัยของบุคคลใดๆ หรือทำลาย สิ่งอื่นที่สร้างหรือทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดฟันต้นไม้หรือรากของต้นไม้หรือพืชผล ในเขตรบบการขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิงทางท่อ และมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตก๊าซปิโตรเลียม และสิ่งอื่นที่ใช้เป็นเชื้อเพลิง ซึ่งมีลักษณะและองค์ประกอบใกล้เคียงกับเชื้อเพลิงอยู่ภายใต้การควบคุมดูแล อีกทั้งเป็นการ

กำหนดให้ก๊าซปิโตรเลียมเหลว ก๊าซธรรมชาติสร้างคลังน้ำมันเชื้อเพลิง หรือระบบการขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิงทางท่อ จึงกำหนดให้ดำเนินการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

17) พระราชบัญญัติการรถไฟฟ้ามวลชนแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 31 มาตรา 35 มาตรา 36 มาตรา 48 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มีวัตถุประสงค์จำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์เพื่อจัดทำ จัดการ และการให้บริการขนส่งมวลชนด้วยระบบรถไฟฟ้า ประกอบกับการขนส่งมวลชนโดยระบบรถไฟฟ้าได้ทวีความจำเป็น จึงมีความจำเป็นต้องใช้อสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชนตามมาตรา 35 ด้วยเป็นการกหนดให้มีการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

18) พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มีวัตถุประสงค์ปักหรือตั้งเสา หรือเดินสาย วางท่อ หรือติดตั้งอุปกรณ์ประกอบใดในการให้บริการโทรคมนาคมที่ดินของบุคคลอื่นได้ตามมาตรา 39 (3) และมาตรา 41

19) พระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 33 มาตรา 41 มาตรา 42 และมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เนื่องจากมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างระบบโครงข่ายพลังงาน หรือสิ่งปลูกสร้างอื่นอันจำเป็นและเกี่ยวเนื่องกับกิจการดังกล่าว รวมถึงแหล่งน้ำเพื่อการผลิตไฟฟ้าและการสร้างเขื่อนกั้นน้ำ เขื่อนระบายน้ำ เขื่อนกักเก็บน้ำ อ่างเก็บน้ำ หรือ สิ่งอื่นอันเป็นอุปกรณ์ของเขื่อน หรืออ่างเก็บน้ำนั้นเพื่อการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ เพื่อการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำ หรือเพื่อประโยชน์เกี่ยวกับกับการสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำ รวมทั้งลานไถไฟฟ้าและสิ่งอื่นอันเป็นอุปกรณ์ของโรงไฟฟ้าพลังน้ำ และเพื่อให้การประกอบกิจการพลังงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความมั่นคง มีปริมาณเพียงพอและทั่วถึง ตามมาตรา 104 จึงกำหนดให้มีการทำการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ และให้กรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์จากการเวนคืนตกเป็นของแผ่นดิน

20) พระราชบัญญัติการทางพิเศษแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 33 มาตรา 41 และมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย มีวัตถุประสงค์ในการสร้าง การบำรุงรักษา และการดำเนินงานทางพิเศษ เพื่อสร้างหรือขยายทางพิเศษตามมาตรา 34 ตลอดจนกำหนดมาตรการเพื่อความปลอดภัยเกี่ยวกับการใช้ทางพิเศษ จึงกำหนดให้ดำเนินการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

21) พระราชบัญญัติคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ พ.ศ. 2551 เมื่อปรากฏว่าพื้นที่บริเวณใดเป็นแหล่งซากดึกดำบรรพ์ที่มีความสำคัญต่อการศึกษา ให้คณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้พื้นที่บริเวณนั้นเป็นแหล่งซากดึกดำบรรพ์ที่ขึ้นทะเบียนในที่ดินของประชาชน และหากเป็นการทำให้เจ้าของที่ดินไม่สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินตามภาวะปกติได้ตามมาตรา 14 วรรคสอง

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 33 มาตรา 41 มาตรา 42 และมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

โดยที่มีการค้นพบซากดึกดำบรรพ์ที่สำคัญในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น จึงต้องการอนุรักษ์ไว้เพื่อการศึกษาวิจัยในการสืบค้นความเป็นมาของประวัติของโลก อีกทั้งยังเป็นมรดกทางธรรมชาติของแผ่นดิน และมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้กับประเทศจึงมีวัตถุประสงค์สงวนซากดึกดำบรรพ์ไว้เพื่อเป็นสมบัติของชาติ และเพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษา คุ้มครอง และอนุรักษ์ ตามมาตรา 15 จึงกำหนดให้ดำเนินการเวนคืนซากดึกดำบรรพนั้น และกำหนดให้พื้นที่ที่ค้นพบเป็นเขตอนุรักษ์ซากดึกดำบรรพ์

22) พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ตามพระราชบัญญัตินี้ พระราชบัญญัติหอพักฉบับนี้ กำหนดหลักเกณฑ์การประกอบกิจการหอพักเอาไว้ประกอบด้วย หอพักสถานศึกษา หอพักเอกชน เพื่อไม่ให้เกิดการเอาเปรียบกันระหว่างผู้ ประกอบการกับผู้พัก จึงมีการกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ

หลักการสำคัญเรื่องขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต ผู้ประกอบกิจการหอพักสถานศึกษา ตามมาตรา 27 สถานศึกษาใดประสงค์จะประกอบกิจการหอพัก ต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน หอพักเอกชนตามมาตรา 33 ผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการหอพักเอกชน ต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน หลักเกณฑ์ในการประกอบกิจการหอพักสถานศึกษาและหอพักเอกชน ต้องแสดงใบอนุญาตประกอบกิจการไว้ในที่เปิดเผย ผู้ประกอบกิจการหอพักใดประสงค์จะตัดแปลงหอพักในลักษณะของการตัดแปลงอาคารตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร และต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนตามมาตรา 44

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต ต้องขอใบอนุญาตนำมาซึ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการและผู้จัดการหอพัก ที่นอกจากจะมีความพร้อมด้าน สถานที่ตั้ง สิ่งแวดล้อม สุขลักษณะของหอพัก และต้องจัดทำสมุดทะเบียนควบคุมดูแลผู้เข้าพักส่งให้นายทะเบียนด้วยถ้าไม่ทำตามจะได้รับโทษตามกฎหมาย ดังนั้นจึงเป็นการควบคุมการใช้

ประโยชน์ด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์เอาไว้และต้องทำตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดจึงจะสามารถประกอบกิจการได้

จากการศึกษากฎหมายกลุ่มนี้พบว่าเป็นการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาคารและผังเมืองตามกฎหมายกระทรวงที่ได้กำหนดประเภทควบคุมการใช้อาคาร พ.ศ. 2552 โดยเป็นการอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้ทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตามความในมาตรา 5 (3) แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และมาตรา 32 (2) แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวงไว้ ด้วยการกำหนดให้อาคารสำหรับใช้เพื่อกิจการพาณิชย์กรรมที่มีพื้นที่สำหรับประกอบกิจการตั้งแต่สามร้อยตารางเมตรขึ้นไป อาคารสำหรับใช้เพื่อกิจการพาณิชย์กรรมประเภทค้าปลีกค้าส่งที่มีพื้นที่สำหรับประกอบกิจการตั้งแต่สามร้อยตารางเมตรขึ้นไป อาคารสำหรับใช้เพื่อกิจการอุตสาหกรรม ได้แก่อาคารที่ใช้เป็นโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน อาคารสำหรับใช้เป็นที่หอพักตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2543) และ อาคารสำหรับใช้อาศัยรวมตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2543) และต้องสอดคล้องกับหลักการวางผังเมืองอีกด้วย

23) พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 26 ประกอบกับมาตรา 34 และมาตรา 37 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่มีประสิทธิภาพประโยชน์ในการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกตามมาตรา 34 กำหนดให้สำนักงานมีอำนาจดำเนินการจัดซื้อ เช่า แลกเปลี่ยน เวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อการนั้น

จากบทบัญญัติข้างต้นพบว่าเป็นการจำกัดสิทธิด้วยการกำหนดภาระในที่ดิน เนื่องด้วยหน่วยงานรัฐเข้ามากำหนดภาระทางที่ดินด้วยการเดินท่อ กำหนดภาระบนดินด้วยการปักเสาลงในที่ดินหรือตัดฟันต้นไม้ และกำหนดภาระบนอากาศด้วยการเดินสายส่งสายไฟฟ้าพาดผ่านที่ดิน ทำให้เป็นการจำกัดสิทธิเจ้าของที่ดินในการใช้ประโยชน์ในที่ดินรวมถึงเป็นการกำหนดจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ด้วยการเวนคืนอีกด้วย

จากการศึกษาพบว่ารัฐมีเจตนารมณ์ในการให้อำนาจหน่วยงานของรัฐบริหารจัดการด้วยการตราพระราชบัญญัติขึ้นมาเพื่อใช้เป็นกรอบในการพัฒนาประเทศตามแนวนโยบายแห่งรัฐ โดยการกำหนดการจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ไว้เพื่อประโยชน์ในการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน การป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์

สาธารณชนอย่างอื่นตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทำให้พบว่ามีการจำกัดสิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดินด้วยการให้อำนาจ ในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้น อันเกิดจากกำหนดไว้ในแนวนโยบายแห่งรัฐที่กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องกระทำการตามที่ระบุไว้ จึงมีการจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ด้วยการกำหนดภาระและความจำเป็นต่อการใช้ประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ให้กับประชาชน

4.2.2.2 การจำกัดสิทธิในสังหาริมทรัพย์

สังหาริมทรัพย์ถือเป็นทรัพย์สินที่มีค่าอย่างหนึ่งของมนุษย์ แต่เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขรัฐจึงเข้ามาควบคุมการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินบางประการ ทั้งนี้พบว่ามีการจำกัดสิทธิในสังหาริมทรัพย์ประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1) พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด และดอกไม้เพลิง

พ.ศ. 2477

หลักการสำคัญคือการห้ามมิให้ผู้ใดสั่งซื้อหรือมีอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนก่อนได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนและให้ออกใบอนุญาตเพื่อใช้สำหรับป้องกันตัวหรือทรัพย์สินหรือเพื่อใช้ในการกีฬาหรือล่าสัตว์เท่านั้น และกำหนดข้อห้ามตามข้อห้ามเดิม และหากจะพกอาวุธปืนต้องขออนุญาตพกปืนจากรัฐมนตรีตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 50 หากฝ่าฝืนจะได้รับโทษ จากบทบัญญัติดังกล่าวจะพบว่า สาระสำคัญคือการห้ามบุคคลมีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนก่อนได้รับอนุญาตและเมื่อมีแล้วก็ห้ามพกพาออกไปนอกสถานที่นอกจากจะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี จึงถือได้ว่าเป็นการจำกัดสิทธิในการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินและเป็นการกำหนดภาระให้ต้องขออนุญาตก่อนจึงจะสามารถใช้ประโยชน์ได้ เพราะอาวุธปืนเป็นสังหาริมทรัพย์ที่ต้องควบคุมเป็นพิเศษ เพราะหากใช้ด้วยความไม่ระมัดระวังอาจเป็นอันตรายแก่ประชาชนได้

จากบทบัญญัติข้างต้นพบว่าสาระสำคัญเป็นการจำกัดสิทธิในการมีไว้ การพกพาและการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนที่ต้องได้รับใบอนุญาตทุกขั้นตอนเพราะถือว่าเป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะพิเศษที่ต้องควบคุมการใช้ และได้มีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) ในปี พ.ศ. 2491 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 3) ปีพ.ศ. 2501 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 4) ปีพ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 5) ปีพ.ศ. 2517 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 6) ปีพ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 7) ปีพ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธ

ปีน (ฉบับที่ 8) ปีพ.ศ. 2530 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 9) ปีพ.ศ. 2543

2) พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522²²⁵

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 คือ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ ได้ประกาศใช้บังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2473 นับเป็นเวลาเกือบห้าสิบปีแล้ว และในระหว่างระยะเวลาดังกล่าวมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้วประมาณยี่สิบครั้ง อย่างไรก็ตามก็ยังมีบทบัญญัติอีกหลายมาตราที่ใช้อยู่ไม่เหมาะสมกับกาลสมัยและสภาพการณ์ของบ้านเมือง เพื่อเป็นการควบคุมการใช้นยานพาหนะจึงต้องกำหนดหน้าที่เว่ยการจดทะเบียนให้สอดคล้องกับการใช้รถยนต์ รถพ่วง รถบดถนน และรถแทรกเตอร์ ตลอดจนเพื่อให้การควบคุมและการกำกับดูแลการปฏิบัติตามกฎหมายเพราะเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อีกทั้งจำนวนรถยนต์และผู้ใช้รถใช้ถนนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงต้องควบคุมการใช้นรถใช้ถนนให้เป็นไปตามกฎระเบียบ มาตรา 3 ให้ยกเลิก²²⁶ บรรดากฎหมาย กฎ ข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้

โดยพระราชบัญญัติรถยนต์(ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2547²²⁷ พระราชบัญญัตินี้ มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับ มาตรา 31 มาตรา 36 มาตรา 48 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้

²²⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 77 ฉบับพิเศษ 12 พฤษภาคม 2522 หน้า 22.

²²⁶ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522

มาตรา 3 ให้ยกเลิก (1) พระราชบัญญัติรถยนต์ พุทธศักราช 2473 (2) พระราชบัญญัติรถยนต์แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2474 (3) พระราชบัญญัติรถยนต์แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2475 (4) พระราชบัญญัติรถยนต์แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2477 (5) พระราชบัญญัติรถยนต์แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2477 (ฉบับที่ 2) (6) พระราชบัญญัติรถยนต์แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2478 (7) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2479 (8) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2481 (9) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2481 (9) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2481 (10) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 10) พุทธศักราช 2484 (11) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 11) พุทธศักราช 2484 (12) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 12) พุทธศักราช 2494 (13) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2502 (14) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2503 (15) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2506 (16) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2512 (17) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 20 ลงวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2514 (18) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรถยนต์ พุทธศักราช 2473 พ.ศ. 2516 20 ลงวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2514 (18) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรถยนต์ พุทธศักราช 2473 พ.ศ. 2516 (19) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรถยนต์ พุทธศักราช 2473 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2516 (20) พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2517

²²⁷ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 121 ตอนพิเศษ 70 ก 12 พฤศจิกายน 2547

กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยมีหลักการสำคัญเป็นการควบคุมเจ้าของรถและรถด้วยการจดทะเบียน โดยต้องแจ้งการใช้รถด้วยการต่อทะเบียนเสียภาษีกับกรมการขนส่งทางบกทุกปีตามระยะเวลาที่กำหนด เมื่อใช้รถเกินระยะเวลาต้องมีการตรวจสภาพรถ และควบคุมเจ้าของทรัพย์สินด้วยการกำหนดให้ต้องมีใบขับขี่ก่อนใช้รถบนท้องถนน เพราะรถยนต์ถือเป็นทรัพย์สินที่สร้างความสะดวกสบายแก่เจ้าของแต่ก็เป็นการสร้างความไม่สบายให้แก่ผู้คนส่วนรวมหากว่าผู้ที่ใช้รถและรถที่ใช้ไม่ได้มาตรฐานหรือเป็นอันตรายจากการใช้รถของผู้ขับขี่และพบว่ามีมีการตราพระราชบัญญัติเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อกาลสมัย และมีการตราแก้ไขพระราชบัญญัติเพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีการผลิตรถในปัจจุบันที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปมาก และเพื่อให้อุตสาหกรรมกับการใช้รถในภาวะการณ์ปัจจุบันจึงมีการควบคุมการใช้รถที่ไม่ได้มาตรฐานเพื่อไม่ให้เกิดภัยอันตรายแก่ผู้ใช้รถใช้ถนน

3) พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2542

โดยเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับเก่าที่ได้ใช้เป็นเวลานานแล้ว และพบว่ามีกรจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นการคุ้มครองคนส่วนใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์คือรถยนต์ทุกชนิดทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ส่วนบุคคล รถยนต์บรรทุก รถยนต์พ่วง รถแท็กซี่ และรวมถึงรถจักรยานยนต์ โดยการคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของเจ้าของและของบุคคลอื่น จึงต้องถูกควบคุมการใช้ประโยชน์พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 31 มาตรา 36 และมาตรา 48 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยที่ในปัจจุบันได้เกิดอุบัติเหตุร้ายแรงขึ้นบนท้องถนนอันเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลอื่น นั้นมีสาเหตุส่วนหนึ่งเนื่องมาจากผู้ขับขี่เมาสุราหรืออย่างอื่นหรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิต และประสาทกลุ่มแอมเฟตามีนในขณะที่ขับรถจึงกำหนดให้ผู้ตรวจการตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบกและผู้ตรวจการตามกฎหมาย ว่าด้วยรถยนต์มีอำนาจดำเนินการเกี่ยวกับการทดสอบหรือการตรวจสอบของมีนเมาหรือสารเสพติดดังกล่าวในผู้ขับขี่ได้ โดยเจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้ตรวจการให้สามารถดำเนินการทดสอบหรือตรวจสอบตลอดจนจับกุมปราบปรามผู้ขับขี่ซึ่งเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น หรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทแอมเฟตามีนในขณะที่ขับรถ

4) พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542²²⁸

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 31 มาตรา 35 มาตรา 36 มาตรา 48 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่ง

²²⁸ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 22 ก 31 มีนาคม 2542 หน้า 23.

ราชอาณาจักรไทย บัญญัติได้บัญญัติให้กระทำได้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยพระราชบัญญัตินี้เป็นการการจำกัดสิทธิด้วยการกำหนดมาตรการที่ใช้สำหรับสินค้าหรือบริการ เช่น การกำหนดราคาซื้อ หรือราคาจำหน่ายสินค้าหรือบริการควบคุม กำหนดหลักเกณฑ์ มาตรการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออกกำหนดให้แจ้งปริมาณ สถานที่เก็บ ต้นทุน ค่าใช้จ่าย แผนการผลิต แผนการนำเข้ามาในราชอาณาจักร แผนการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร แผนการซื้อ แผนการจำหน่าย แผนการเปลี่ยนแปลงราคา หรือรายการอื่นใดหรือส่วนใดในการจำหน่าย กระบวนการผลิต และวิธีการจำหน่ายสินค้าหรือบริการควบคุมต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ กำหนดสิ่งของที่อาจใช้ในการอุปโภคหรือบริโภค รวมทั้งเอกสารแสดงสิทธิในสิ่งของ ขาย แลกเปลี่ยน ให้อ่างจ่าย โอนสิทธิการครอบครองสินค้าให้แกบุคคลอื่น หรือให้บริการ กำหนดให้มีการเก็บหรือเพิ่มปริมาณการเก็บสำรองสินค้าควบคุมและกำหนดท้องที่และสถานที่ให้เก็บสำรองสินค้าควบคุม

5) พระราชบัญญัติเลื่อยโซยนต์ พ.ศ. 2545²²⁹

จากเหตุที่ต้องการควบคุมการลักลอบตัดไม้ในเขตป่าไม้จึงมีการตราพระราชบัญญัติโดยพระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 48 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยเป็นควบคุมการใช้ประโยชน์เลื่อยโซยนต์ด้วยการให้ขออนุญาตตามที่กฎหมายกำหนด หลักการสำคัญจึงเป็นการควบคุมการมีเลื่อยโซยนต์ไว้ในครอบครอง และการนำเข้ามาในราชอาณาจักร และห้ามมิให้ผู้ใดมี ผลิต หรือนำเข้าเลื่อยโซยนต์ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน หากผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษ

6) พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. 2558

เป็นกฎหมายควบคุมการค้า การครอบครอง การนำเข้า การส่งออก และการนำผ่านซึ่งงาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้างตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ ปัจจุบันถึงแม้ว่าประเทศไทยมีกฎหมาย ควบคุมการค้า การครอบครอง การนำเข้า การส่งออก และการนำผ่านซึ่งงาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้าง แต่ก็กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเท่านั้น ดังรายละเอียดดังนี้

เป็นการกำหนดให้ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งงาช้างโดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าตามมาตรา 6 หรือได้มาหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งงาช้างก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ให้แจ้งการครอบครองโดยระบุจำนวน ขนาด พร้อมทั้งส่งภาพถ่ายของงาช้างต่ออธิบดีตามที่

²²⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 95 ก 27 กันยายน 2545 หน้า 4.

กำหนดในมาตรา 19 และกำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่เข้าตรวจค้น ยึดอายัดได้ และหากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษ

จากบทบัญญัติของกฎหมายนี้พบว่าสาระสำคัญในการจำกัดสิทธิในการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินชนิดนี้ ด้วยการควบคุมการค้า การครอบครอง การนำเข้า การส่งออก ซึ่งอาจอ้างไม่ว่าจะมีการครอบครองงาช้างก่อนหรือหลังจากพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ และถ้าหากไม่กระทำตามที่กฎหมายบัญญัติจะได้รับโทษ

7) พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2559²³⁰

จากการศึกษาบทบัญญัติมาตรานี้พบว่าเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลโดยมาตรา 243 ได้กำหนดไว้ก่อนว่าบุคคลดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลซึ่งรู้หรือครอบครองข้อมูลภายในตามมาตรา 244 ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลดังต่อไปนี้ ซึ่งมีพฤติกรรมการซื้อขายหลักทรัพย์ หรือเข้าผูกพันตามสัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่เกิดไปจากปกติวิสัยของตน เป็นบุคคลซึ่งรู้หรือครอบครองข้อมูลภายใน ตามมาตรา 242

(1) ผู้ถือหลักทรัพย์เกินร้อยละห้าของหลักทรัพย์ที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทที่ออกหลักทรัพย์ โดยให้นับรวมหลักทรัพย์ที่ถือโดยคู่สมรสหรือผู้ที่อยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ของผู้ถือหลักทรัพย์

(2) กรรมการผู้บริหารผู้มีอำนาจควบคุมกิจการพนักงานหรือลูกจ้างของกิจการในกลุ่มของบริษัท ที่ออกหลักทรัพย์ ซึ่งอยู่ในตำแหน่งหรือสายงานที่รับผิดชอบข้อมูลภายในหรือที่สามารถเข้าถึงข้อมูลภายในได้

(3) บุพการีผู้สืบสันดานผู้รับบุตรบุญธรรมหรือบุตรบุญธรรมของบุคคลตามมาตรา 243

(4) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน หรือพี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกันของบุคคล ตามมาตรา 243

(5) คู่สมรสหรือผู้ที่อยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาของบุคคลตามมาตรา 243 หรือบุคคลตาม (3) หรือ (4)

8) พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560

โดยมีวัตถุประสงค์คือ ดอกเบี้ยที่ถือเป็นค่าตอบแทนในการทำสัญญากู้ยืมเงินที่ผู้กู้ได้ตกลงจะแก่ผู้ให้กู้เพื่อเป็นการตอบแทนในการที่ผู้ให้กู้ได้ให้กู้ยืมเงิน แต่เหตุเกิดจากมี

²³⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 104 ก 11 ธันวาคม 2559 หน้า 6.

การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราและมีการเรียกเอาประโยชน์อย่างอื่นจึงตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้นเพื่อเป็นการป้องกันผู้ที่จะทำการอันเป็นการละเมิดบุคคลอื่น

จากการศึกษาพบว่า หลักการจำกัดสิทธิในสังหาริมทรัพย์ด้วยการควบคุมการใช้หนี้ประกอบด้วยวัตถุที่จับต้องได้โดยเป็นวัตถุที่สามารถทำอันตรายให้เกิดแก่ชิ้นแก่กายของบุคคลอื่นได้ เช่นอาวุธปืน หรือรถยนต์ รวมถึงการควบคุมสินค้าต่าง ๆ และวัตถุที่จับต้องไม่ได้ เช่น สิทธิต่าง ๆ หรือหลักทรัพย์ต่าง ๆ หรืออัตราดอกเบี้ย ที่พบว่าหากไม่ควบคุมอาจทำให้เกิดความเสียหายขึ้นในทางเศรษฐกิจอันส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปหากมีการกระทำอันไม่เป็นไปตามหลักสุจริต รัฐจึงได้บัญญัติกฎหมายขึ้นมาควบคุมเพื่อให้การกระทำตามกรอบที่กฎหมายกำหนด

4.2.2.3 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

จากการศึกษาพบว่าในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นจะปรากฏในรูปของการบัญญัติ “ข้อจำกัดสิทธิ” ในทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องนั้น ๆ ลงไป ดังที่ผู้เขียนจะได้ทำการอธิบายโดยแยกเป็นพระราชบัญญัติต่าง ๆ เพื่อความชัดเจน ดังนี้

1) พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542

ข้อจำกัดสิทธิในสิทธิบัตร การประดิษฐ์ที่ไม่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้ ประกอบด้วย

1. จุลชีพและส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติ สัตว์พืช หรือสารสกัดจากสัตว์หรือพืช

2. กฎเกณฑ์และทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

3. ระเบียบข้อมูลสำหรับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์

4. วิธีการวินิจฉัย บำบัด หรือรักษาโรคนมนุษย์ หรือสัตว์

5. การประดิษฐ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี อนามัย หรือ สวัสดิภาพของประชาชน

6. แบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่

7. แบบผลิตภัณฑ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

8. ระยะเวลาของกระบวนการขอจดสิทธิบัตร การจดทะเบียนสิทธิบัตร ใช้เวลาอย่างน้อย 5 ปี ในกรณีที่สามารถจดทะเบียนได้และไม่มีการคัดค้าน และการใช้สิทธิจดทะเบียนการประดิษฐ์นั้น อาจทำให้ผู้ประดิษฐ์ต้องเปิดเผยความลับทางการค้าที่เกี่ยวข้องไปด้วย

9. อายุการคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์จะมีอายุ 20 ปี นับแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตร จากระยะเวลาของกระบวนการขอลงสิทธิบัตรที่ต้องใช้ระยะเวลาานานแต่กลับพบว่า การคุ้มครองสิทธิบัตรในออกแบบผลิตภัณฑ์ มีอายุรับรองเพียง 10 ปี นับแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตร หรืออายุการให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรมีอายุ 6 ปี นับตั้งแต่วันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร และต้องชำระค่าธรรมเนียมรายปี ตั้งแต่เริ่มต้นปีที่ 5 และปีที่ 6 จึงจะสามารถต่ออายุได้สองครั้งครั้งละ 2 ปี รวมเป็น 10 ปี

จากการศึกษาพบว่าข้อจำกัดการจดทะเบียนสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์กับสิทธิบัตรกรรมวิธีให้ผลคุ้มครองแตกต่างกัน การจดทะเบียนสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ให้ความคุ้มครองมากกว่าสิทธิบัตรกรรมวิธี เพราะเมื่อจดทะเบียนสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ไว้แล้วส่วนที่ได้รับความคุ้มครองคือผลิตภัณฑ์ คนอื่นไม่มีสิทธิในผลิตภัณฑ์นั้นไม่ว่าจะผลิตขึ้นโดยวิธีใดก็ตาม หากมีลักษณะเหมือนกับผลิตภัณฑ์ที่จดไว้ก็เป็นการละเมิดสิทธิบัตร แต่ถ้าจดทะเบียนสิทธิบัตรกรรมวิธีไว้เฉพาะการใช้วิธีการผลิตที่จดไว้เท่านั้นจึงเป็นการละเมิดสิทธิบัตรและพบว่าเงื่อนไขในการขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ขอรับสิทธิบัตรได้ตามกฎหมายกำหนดจะต้องมีคุณสมบัติครบทั้ง 2 ประการ ประการแรก เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่เคยมีหรือขายมาก่อน หรือยังไม่เคยเปิดเผยในเอกสารสิ่งพิมพ์ใดๆ ในทีวี หรือในวิทยุมาก่อน และประการที่สอง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตทางอุตสาหกรรม หรือหัตถกรรมได้ จึงจะขอรับสิทธิบัตรได้ อีกทั้งกฎหมายสิทธิบัตรไม่ได้ให้ความหมาย หรือกำหนดประเภทของผลิตภัณฑ์ที่จะได้รับความคุ้มครอง แตกต่างกับลิขสิทธิ์ ซึ่งระบุประเภทงานที่กฎหมายให้ความคุ้มครองไว้ใน มาตรา 6 วรรคแรก เช่น งานวรรณกรรม ศิลปกรรม เป็นต้น ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรจึงเป็นอะไรที่ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 9 และมีคุณสมบัติ ตามมาตรา 5 และการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้ คือแบบผลิตภัณฑ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

2) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559)

ข้อจำกัดสิทธิในเครื่องหมายการค้า พบว่าก่อนการยื่นจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าดำเนินการตรวจสอบความเหมือนคล้ายเพื่อให้มั่นใจว่าไม่มีเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นทั้งที่อยู่ระหว่างยื่นคำขอจดทะเบียนและที่ได้รับจดทะเบียนแล้วเหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของท่าน และเพื่อให้ทราบว่าเป็นเครื่องหมายการค้าของท่านนั้นมีลักษณะที่สามารถจดทะเบียนได้และไม่เป็นที่ยกเว้นห้ามตามกฎหมาย

ไทย เพราะเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้วมีอายุความคุ้มครอง 10 ปี นับตั้งแต่วันที่ยื่นคำขอจดทะเบียนและสามารถขอชำระค่าธรรมเนียมเพื่อต่ออายุความคุ้มครองออกไปได้ทุก ๆ 10 ปี

หลังการยื่นจดทะเบียน แม้ว่าเครื่องหมายการค้าจะได้รับการจดทะเบียนในประเทศไทย แต่หากเจ้าของเครื่องหมายการค้าไม่ได้ใช้เครื่องหมายการค้าดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือในกรณีที่ไม่มีการใช้เครื่องหมายการค้าเป็นเวลา 3 ปีติดต่อกันหลังจากได้รับจดทะเบียนแล้วนั้น ผู้มีส่วนได้เสียอาจยื่นคำขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้กับคณะกรรมการเครื่องหมายการค้า ดังนั้น ผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าจึงควรใช้เครื่องหมายการค้าดังกล่าวภายหลังจากที่ได้รับการจดทะเบียนเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการถูกเพิกถอนการจดทะเบียนโดยคณะกรรมการเครื่องหมายการค้า

การโอนเครื่องหมายการค้า หากมีความจำเป็นต้องโอนหรือรับโอนเครื่องหมายการค้า เจ้าของเครื่องหมายการค้าอาจโอนความเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าให้แก่อีกบุคคลหนึ่งได้ ภายใต้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 โดยจะต้องทำเป็นหนังสือ แปลเป็นภาษาไทยและจดทะเบียนไว้กับนายทะเบียน โดยการโอนเครื่องหมายการค้าจะต้องระบุถึงรายละเอียดของเครื่องหมายการค้า คำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และจำพวกสินค้า ให้นายทะเบียนดำเนินการตรวจสอบโดยใช้เวลาประมาณ 3-4 เดือน เมื่อการโอนเครื่องหมายการค้าได้รับการอนุมัติ กรมทรัพย์สินทางปัญญาจะทำการบันทึกข้อมูลใหม่ลงในระบบเครื่องหมายการค้า นั้น รวมถึงสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ต้องทำขึ้นอย่างเป็นทางการระหว่างเจ้าของเครื่องหมายการค้า ผู้อนุญาต ให้แก่ผู้ได้รับอนุญาตใช้เครื่องหมายการค้าได้ภายใต้เงื่อนไขและข้อตกลงร่วมกันภายใต้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า โดยสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ ตามเงื่อนไข และข้อตกลงคือ ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนกับนายทะเบียน จะต้องมีข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ทำให้ผู้อนุญาตสามารถรักษาคุณภาพของสินค้าที่ผลิตภายใต้ข้อตกลงดังกล่าวอย่างชัดเจนในสัญญาอนุญาต

การต่ออายุเครื่องหมายการค้า ภายใต้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าของประเทศไทย การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าจะต้องได้รับการต่ออายุทุกๆ 10 ปี โดยจะต้องยื่นคำขอต่ออายุเครื่องหมายการค้าภายในระยะเวลา 90 วันก่อนวันสิ้นสุดอายุความคุ้มครอง และการต่ออายุเครื่องหมายการค้าจะได้รับความคุ้มครองต่อไปอีก 10 ปี ดังนั้นแล้ว เครื่องหมายการค้าในประเทศไทยจึงอาจได้รับการต่ออายุอย่างไม่สิ้นสุดจำนวนครั้ง แต่จะต้องยื่นคำขอต่อนายทะเบียน ภายใน 90 วัน ก่อนวันสิ้นอายุ มิเช่นนั้นจะถือว่า เครื่องหมายการค้า นั้นได้ถูกเพิกถอนการจดทะเบียน อีกทั้งเมื่อมีคู่ค้าในต่างประเทศจดทะเบียนในประเทศคู่ค้านั้นเอาไว้ด้วยในประเทศใด คุ้มครองในประเทศนั้นเท่านั้น ถ้าหากเครื่องหมายการค้าของเราถูกคนอื่นจดทะเบียนไปแล้วจะทำให้เสียทั้งเวลาและเงินที่อาจต้องใช้ซื้อเครื่องหมายการค้ากลับคืน

การเพิกถอนเครื่องหมายการค้า การเพิกถอนโดยผู้จดทะเบียนซึ่งเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าเองตามมาตรา 67 เป็นเพราะเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้วไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าในการต่ออายุเครื่องหมายการค้า ตามมาตรา 55 เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้วฝ่าฝืนหรือมิได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือข้อจำกัดที่นายทะเบียนกำหนดในมาตรา 58 เรื่องการรับจดทะเบียน หรือถูกเพิกถอนโดยคณะกรรมการเครื่องหมายการค้า หากพบว่าเป็นเครื่องหมายการค้าไม่บังเฉพาะ ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 7 หรือเครื่องหมายการค้าต้องห้ามมิให้ได้รับจดทะเบียนการค้า ตามมาตรา 8 หรือ เครื่องหมายการค้าเหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายของผู้อื่นที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 13 เป็นเครื่องหมายการค้าขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามที่กำหนดในมาตรา 62 และถูกเพิกถอนโดยศาล เพราะผู้มีส่วนได้เสียแสดงได้ว่าขณะที่ร้องขอนั้นเครื่องหมายการค้าได้กลายเป็นสิ่งที่ใช้สามัญในการค้าขายสำหรับสินค้าบางอย่างหรือบางจำพวกจนกระทั่งในวงการค้าหรือในสายตาของสาธารณชน เครื่องหมายการค้านั้นได้สูญเสียความหมายของการเป็นเครื่องหมายการค้าไปแล้ว ตามมาตรา 66 หรือผู้มีส่วนได้เสียแสดงได้ว่าตนมีสิทธิในเครื่องหมายการค้าอันดีกว่าผู้ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้น ตามมาตรา 67

จุดประสงค์ของการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าคือเพื่อป้องกันการสับสนหลงผิดถึงแหล่งที่มาของสินค้าหรือบริการ ผู้ซึ่งประสงค์ที่จะได้รับความคุ้มครองเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการเครื่องหมายรับรอง และเครื่องหมายร่วม จะต้องนำเครื่องหมายนั้น ไปจดทะเบียนจึงจะได้รับความคุ้มครองที่สมบูรณ์ การจำกัดสิทธิในเครื่องหมายการค้าคือ เป็นสิทธิที่มีจำกัดเวลา หมายถึงเมื่อเครื่องหมายการค้าใดที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วจะมีอายุความคุ้มครอง 10 ปี จึงถือว่ามีอายุความคุ้มครองจำกัด นับตั้งแต่วันที่ยื่นคำขอจดทะเบียนและสามารถขอชำระค่าธรรมเนียมเพื่อต่ออายุความคุ้มครองออกไปได้ทุก ๆ 10 ปี เท่ากับว่ามีความคุ้มครองไม่สิ้นสุดหากเจ้าของชำระค่าธรรมเนียมต่ออายุไปโดยตลอด แต่หากเมื่อถึงเวลาครบกำหนดเจ้าของธุรกิจล้มไปต่ออายุความคุ้มครองก็จะทำให้สิทธินั้นสิ้นสุดลง

3) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

(พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558, พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558)

สิทธิในลิขสิทธิ์จะเกิดขึ้นโดยทันทีนับตั้งแต่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ผลงานโดยไม่ต้องจดทะเบียน ดังนั้น เจ้าของลิขสิทธิ์ต้องปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนเอง โดยการเก็บรวบรวมหลักฐานต่างๆ ที่แสดงว่าได้ทำการสร้างสรรค์ผลงานนั้นขึ้นเพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์สิทธิหรือความเป็นเจ้าของในการคุ้มครองลิขสิทธิ์โดยทั่วๆ ไป การคุ้มครองลิขสิทธิ์ จะมีผลเกิดขึ้นโดยทันทีที่มีการสร้างสรรค์ผลงาน โดยความคุ้มครองนี้จะมีตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และจะคุ้มครองต่อไป

อีก 50 ปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์เสียชีวิต หากแต่มีงานบางประเภทที่จะมีอายุการคุ้มครองแตกต่างกัน จึงเป็นสิทธิที่มีจำกัดเวลา แยกต่างหากจากกรรมสิทธิ์

การกำหนดอายุลิขสิทธิ์ อายุการคุ้มครองทั่วไป ลิขสิทธิ์จะมีตลอดอายุผู้สร้างสรรค์ และจะมีต่อไปอีก 50 ปี นับแต่ได้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 21 ที่บัญญัติว่า “ลิขสิทธิ์ในงานภาพถ่ายโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ ให้มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณาในงานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

มาตรา 22 บัญญัติว่า “ลิขสิทธิ์ในงานศิลปะประยุคต์ให้มีอายุยี่สิบห้าปี นับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าวให้ลิขสิทธิ์มีอายุยี่สิบห้าปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก”

ในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้สร้างสรรค์ ลิขสิทธิ์จะมีอายุ 50 ปี นับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น กรณีที่ผู้สร้างสรรค์ใช้นามแฝง หรือไม่ปรากฏชื่อผู้สร้างสรรค์ลิขสิทธิ์มีอายุ 50 ปี นับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น

งานภาพถ่าย โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ ลิขสิทธิ์มีอายุ 50 ปี นับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น

งานที่สร้างสรรค์โดยการจ้างหรือตามคำสั่งของกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐ ให้มีอายุ 50 ปี นับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น งานศิลปะประยุคต์ ลิขสิทธิ์มีอายุ 25 ปี นับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น

มาตรา 23 บัญญัติว่า “ลิขสิทธิ์ในงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้างหรือตามคำสั่งหรือในความควบคุมตามมาตรา 14 ให้มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก”

มาตรา 26 บัญญัติว่า “การนำงานอันมีลิขสิทธิ์ออกทำการโฆษณาภายหลังจากที่อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์สิ้นสุดลงไม่ก่อให้เกิดลิขสิทธิ์ในงานนั้น ๆ ขึ้นใหม่”

4) พระราชบัญญัติแบฝงภูมิวงจรรวม พ.ศ. 2543

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 48 และมาตรา 50 ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยกฎหมายกำหนดให้หนังสือสำคัญแบบฝงภูมิเงื่อนไขในการยื่นขอจดทะเบียน กรณีที่นำแบบฝงภูมิออกหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์แล้ว ไม่ว่าจะภายในหรือภายนอกประเทศ การยื่นขอจดทะเบียนแบบฝงภูมิ

จะต้องยื่นขอจดทะเบียนภายใน 2 ปี นับแต่วันที่ได้นำแบบผังภูมินั้นออกหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เป็นครั้งแรกชื่อของแบบผังภูมิที่จะนำมาขอรับความคุ้มครอง

โดยกฎหมายได้กำหนดข้อจำกัดไว้ว่าแบบผังภูมิที่จะนำมาขอรับความคุ้มครองได้นั้นจะต้องเข้าเงื่อนไข ดังต่อไปนี้ คือ จะต้องเป็นแบบผังภูมิที่ผู้ออกแบบได้สร้างสรรค์ขึ้นเองและไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวม หรือเป็นแบบผังภูมิที่ผู้ออกแบบได้สร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยนำเอาชิ้นส่วน ส่วนเชื่อมต่อแบบผังภูมิหรือวงจรรวมอันเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป มาจัดวางใหม่ทำให้เกิดเป็นแบบผังภูมิใหม่

การจดทะเบียน ในกรณีที่ยังไม่มีการนำแบบผังภูมิออกหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ คือยังไม่มีการผลิตหรือจำหน่าย ต้องยื่นขอจดทะเบียนภายใน 15 ปี นับแต่วันที่สร้างสรรค์แบบผังภูมินั้นเสร็จสิ้น โดยมีระยะเวลาการคุ้มครองมีอายุ 10 ปี นับแต่วันยื่นขอจดทะเบียนหรือวันที่นำออกหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เป็นครั้งแรก แล้วแต่วันใดจะเกิดขึ้นก่อน แต่ทั้งนี้ไม่เกิน 15 ปี นับแต่วันที่สร้างสรรค์แบบผังภูมินั้นเสร็จหากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว พบว่าตามข้อกำหนดของกฎหมายผู้สร้างสรรค์ก็ไม่สามารถนำแบบผังภูมิมาขอจดทะเบียนได้ แม้ว่าจะไม่เคยนำแบบผังภูมินั้นออกหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ก็ตาม

การเพิกถอน เมื่อพ้นกำหนดสามปีนับแต่วันรับจดทะเบียน และออกหนังสือสำคัญแบบผังภูมิบุคคลอื่นจะยื่นคำขอใช้สิทธิในแบบผังภูมิของผู้ทรงสิทธิตามมาตรา 22 ต่ออธิบดีได้ ถ้าปรากฏว่าผู้ทรงสิทธิใช้สิทธิในลักษณะที่เป็นการจำกัดหรือกีดกันการแข่งขันตามมาตรา 34 ด้วยการแข่งขันทางการค้า

อีกทั้งพบว่าข้อจำกัดตามมาตรา 34 บัญญัติว่า “เพื่อการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การรักษาความมั่นคงแห่งชาติ การรักษาความปลอดภัย สุขภาพอนามัย หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่นที่มีไว้วัตถุประสงค์เพื่อการค้าส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลอาจขอใช้สิทธิในแบบผังภูมิ อย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 22 ได้โดยกระทำการนั้นเองหรือให้บุคคลอื่นกระทำแทน ...”

มาตรา 35 บัญญัติว่า “ในภาวะสงครามหรือในภาวะฉุกเฉินเพื่อการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศและรักษา ความมั่นคงแห่งชาติ นายกรัฐมนตรีโดยอนุมัติ คณะรัฐมนตรี มีอำนาจออกคำสั่งใช้สิทธิในแบบผังภูมิใดก็ได้...”

และมาตรา 36 บัญญัติว่า “การอนุญาตให้ใช้สิทธิตามหมวดนี้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจะอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิที่ได้รับอนุญาตไม่ได้”

5) พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545

โดยพระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 31 มาตรา 35 มาตรา 48 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้ผู้ที่เป็นเจ้าของของความลับทางการค้าจะต้องนำความลับทางการค้ามาจดแจ้งข้อมูล ตามปกติแล้วความลับทางการค้าจะได้รับความคุ้มครองอยู่ตราบเท่าที่ยังเป็นความลับอยู่

ขอยกเว้นของการละเมิดสิทธิของเจ้าของความลับทางการค้า โดยการกระทำดังต่อไปนี้ ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของเจ้าของความลับทางการค้า

การเปิดเผยหรือใช้ความลับทางการค้าโดยผู้ที่ได้รับความลับทางการค้านั้นมาโดยนิติกรรมโดยไม่รู้ว่ามีผู้สัญญาได้ความลับทางการค้านั้นมาโดยการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าของผู้อื่น

การเปิดเผยหรือใช้ความลับทางการค้าโดยหน่วยงานของรัฐที่ดูแลรักษาความลับทางการค้าเพื่อคุ้มครองสุขภาพอนามัยหรือความปลอดภัยของสาธารณชน

การทำวิศวกรรมย้อนกลับ ซึ่งเป็นการค้นพบความลับทางการค้าของบุคคลอื่น โดยบุคคลนั้นได้นำผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปมาศึกษาวิเคราะห์จนทราบวิธีการที่จะผลิตผลิตภัณฑ์นั้นขึ้นมาโดยวิธีที่สุจริต

6) พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับ มาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายถึง ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าวหรืออาจกล่าวได้ว่า ชื่อ หรือสัญลักษณ์ที่ใช้ประกอบระหว่างชื่อแหล่งภูมิศาสตร์นั้นกับสินค้าแสดงให้เห็นชื่อหรือผู้บริโภคได้ทราบถึงแหล่งกำเนิดของสินค้านั้น ซึ่งแหล่งกำเนิดนั้นส่งผลให้สินค้านั้นมีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะพิเศษที่แตกต่างสินค้าชนิดเดียวกันในท้องถิ่นอื่นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่อยู่ในถิ่นที่อยู่ทางภูมิศาสตร์บางพื้นที่ที่ขึ้นทะเบียนแล้วจะได้รับการคุ้มครองตลอดไปโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา เว้นแต่จะมีการเพิกถอนทะเบียนการคุ้มครองสำหรับสินค้าเฉพาะอย่างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียนแล้วจะได้รับการคุ้มครองตลอดไปโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา เว้นแต่จะมีการเพิกถอนทะเบียนการคุ้มครองสำหรับสินค้าเฉพาะอย่าง

การจดทะเบียน พบว่าการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นไปด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ โดยกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบเบื้องต้นว่าเป็นไปตามลักษณะที่บัญญัติไว้ตามกฎหมายหรือไม่ เมื่อไม่พบว่าขัดต่อข้อกำหนดกฎหมายขั้นตอนต่อไปพนักงานเจ้าหน้าที่ จะได้นำเสนอต่อนายทะเบียน เพื่อให้มีคำสั่งเกี่ยวกับการขอขึ้นทะเบียน

การเพิกถอนทะเบียน ในกรณีที่บุคคลตามมาตรา 25 ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ โดยปรากฏภายหลังว่าการขอขึ้นทะเบียนหรือการขึ้นทะเบียนได้ดำเนินการไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือ โดยการอำพราง หรือโดยมีรายการข้อความผิดจากความเป็นจริง ถือเป็นเงื่อนไขทั่วไป และกรณีที่ปรากฏว่าสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปภายหลังการขึ้นทะเบียนและการเปลี่ยนแปลงนั้นทำให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีลักษณะต้องห้ามหรือทำให้รายการเกี่ยวกับแหล่งภูมิศาสตร์หรือรายการอื่นเปลี่ยนแปลงไปจากที่ลงไว้ในทะเบียน

7) พระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. 2548

พระราชบัญญัตินี้ มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 35 มาตรา 48 และ มาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การจำกัดสิทธิในการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พบว่ามีข้อจำกัดสิทธิใน 3 เรื่อง คือ มีมาตรการการกำกับดูแลการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดีโดยการกำหนดขั้นตอน การแจ้งการผลิตสำหรับผู้ที่จะประสงค์จะประกอบการผลิต การครอบครอง เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต ตลอดจนการรายงานปริมาณและสถานที่เก็บวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต โดยก่อนจะทำการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี เจ้าของลิขสิทธิ์ต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 5 เมื่อได้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วก่อนทำการผลิตอธิบดีจะออกเครื่องหมายรับรองการผลิตให้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 9

การแจ้งทางทะเบียน ในเรื่องการผลิต ในกรณีเจ้าของลิขสิทธิ์ใดจะทำการผลิตหรือว่าจ้างทำการผลิตให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ **ก่อนเริ่มทำการผลิต** หรือว่าจ้างทำการผลิตทุกครั้ง ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 5 รวมถึงในกรณีที่**ผู้ทำการผลิตมีสถานที่ผลิตมากกว่าหนึ่งแห่ง** ให้ผู้ทำการผลิตแจ้งการผลิตตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง สำหรับสถานที่ผลิตทุกแห่ง และต้องให้อธิบดีกำหนดเครื่องหมายรับรองการผลิตสำหรับผู้ทำการผลิตและเครื่องหมายรับรองงานต้นแบบสำหรับเจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อแสดงบนผลิตภัณฑ์ซีดีที่ทำการผลิตตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 8 **ในกรณีที่ผู้ทำการผลิตเลิกกิจการ**

มาตรา 16 กำหนดให้มีแจ้งทางทะเบียนในเรื่องการครอบครองซึ่งเครื่องจักร หรือการจำหน่าย จ่าย โอน เครื่องจักรตามมาตรา 17 อีกทั้งในมาตรา 18 กำหนดให้มีการแจ้งทางทะเบียนในเรื่องมีไว้ในครอบครองซึ่งเม็ดพลาสติก หรือวัสดุอื่นใด อันเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

หากไม่แจ้งการครอบครองเครื่องจักรหรือแจ้งความเท็จเรื่องเครื่องจักร เรื่องการครอบครองเม็ดพลาสติกจะถูกระวางโทษทั้งจำทั้งปรับ และหากมีการผลิต หรือมีการครอบครองเครื่องจักรหรือเม็ดพลาสติกอยู่ก่อนพระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับหากมีความประสงค์จะทำการผลิตต่อไปจะต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 5 ทราบภายในสามสิบวัน

โดยมาตรา 26 วางหลักว่า ผู้ทำการผลิตมีหน้าที่ต้องทำ และแสดงเครื่องหมายรับรอง การผลิตและแสดงเครื่องหมายรับรองงานต้นแบบถ้าพบว่าผู้ใดไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 11 ต้องระวางโทษจำคุกหรือโทษปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และในมาตรา 27 วางหลักว่า ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 12 ที่กำหนดให้เจ้าของลิขสิทธิ์มีหน้าที่ต้องทำเครื่องหมายรับรองงานต้นแบบ ต้องระวางโทษปรับ

จากการศึกษาพบว่าสิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Rights : IPRs) เป็นสิทธิที่เกิดจากผลผลิตทางสติปัญญาของมนุษย์ อย่างไรก็ตามถ้าให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวกับเจ้าของสิทธิมากไปสังคมก็จะไม่ได้ประโยชน์ โอกาสที่สังคมจะเข้าถึงงานมีน้อย กฎหมายจึงสร้างสมดุลระหว่างสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของกับสิทธิของสังคมหรือประโยชน์ของสังคม กล่าวคือ กฎหมายจะให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ซึ่งทำให้แต่ละชนิดจะมีอายุการคุ้มครองที่ไม่เท่ากัน โดยหากอยู่ในช่วงเวลาการคุ้มครองเจ้าของสิทธิก็ใช้ exclusive rights ของตนเพียงผู้เดียว และระหว่างที่อยู่ในอายุการคุ้มครองบุคคลอื่นจะใช้งานได้ต้องมีการขออนุญาตจากเจ้าของก่อน แต่เมื่อสิ้นระยะเวลา งานอันมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาชิ้นนั้นก็จะเป็นสมบัติของสาธารณชนทันที โดยมีสถานะเป็นสมบัติของมวลมนุษยชาติที่ทุกคนมีสิทธิใช้ได้ และไม่ใช้ของรัฐ

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แนวความคิดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เป็นสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติที่ไม่อาจจำกัดได้ของมนุษยชาติ และเป็นสิ่งอันศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่อาจถูกละเมิดได้ เพราะเมื่อมนุษย์ได้ใช้ร่างกายและสติปัญญากระทำการใดเกิดขึ้นมาแล้ว สิ่งนั้นย่อมเป็นของมนุษย์ผู้กระทำการนั้น กรรมสิทธิ์จึงเป็นเครื่องมือที่สนับสนุนให้มนุษย์มีเสรีภาพอย่างแท้จริง และถือเป็นหลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน อีกทั้งเป็นหลักการที่รัฐธรรมนูญถือว่าเป็นสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ กล่าวคือ สิทธิในทรัพย์สินเกิดขึ้นมาจากการที่มนุษย์ต้องการใช้สอยและรักษาทรัพย์สินของตนได้อย่างอิสระ และในแง่มุมมองเศรษฐศาสตร์การมีสิทธิในทรัพย์สินจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีการรักษาและการพัฒนาในทรัพย์สินนั้นอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และการมีสิทธิในทรัพย์สินนั้นเป็นแนวความคิดปัจเจกชนนิยมที่มีความเป็นมาในทางประวัติศาสตร์ กฎหมาย ของสังคมตะวันตกมายาวนาน ที่ต้องการให้รัฐรับรอง คุ้มครองและเคารพสิทธิในการถือครองทรัพย์สินของปัจเจกชนเมื่อความต้องการของมนุษย์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักเหตุผลและความรู้สึกผิดชอบของมนุษย์ส่งผลให้มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการให้มีการคุ้มครองและรักษาประโยชน์ส่วนตัว และสิทธิของมนุษย์นั้นล้วนมีรากฐานมาจากความต้องการอิสรภาพ ปราศจากการถูกกดขี่ข่มเหง โดยอยู่ภายใต้หลักการของความเสมอภาคและเสรีภาพของมนุษย์ และ “หลักกรรมสิทธิ์” เป็นหลักการที่แสดงถึงรากฐานทางทฤษฎีสิทธิมนุษยชนภายใต้หลักความเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่มีมาแต่กำเนิดและจากความเชื่อมั่นดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการรับรองสิทธิและคุ้มครองสิทธิอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นดังปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่มีเจตนารมณ์ที่จะมุ่งคุ้มครองหลักกรรมสิทธิ์ไว้

สิทธิในทรัพย์สินเกิดขึ้นมาจากสังคมมนุษย์ที่ต้องการใช้สอยและรักษาทรัพย์สินของตน ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์จึงมองว่าการมีสิทธิในทรัพย์สินจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีการรักษาและการพัฒนาในทรัพย์สินนั้นอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด จากการศึกษาพัฒนาการเรื่องสิทธิในทรัพย์สินเริ่มในชุมชนบุพกาลแต่เดิมพลังการผลิตในช่วงเริ่มต้นเป็นพลังการผลิตต่ำมีวัตถุประสงค์แห่งสิทธิที่สำคัญคือการใช้แรงงานเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตและมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ โดยมีหัวหน้าเผ่า และหัวหน้าครอบครัวทำหน้าที่จัดสรรปันส่วน ซึ่งผลผลิตที่ได้ไม่ถือว่าเป็นสิทธิส่วนตัวคือไม่มีระบบกรรมสิทธิ์ เพราะในอดีตมนุษย์ไม่ได้ยึดติดที่แต่ร่อนเร่ไปแสวงหาทรัพยากรอันสมบูรณ์ในเบื้องต้นโดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือแหล่งน้ำเพื่อช่วยในการเพาะปลูก พลังการผลิตในช่วงนี้จึงเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคภายในครอบครัวในเผ่าเป็นหลักประกอบกับไม่มีเทคโนโลยีช่วยในการผลิตทำให้ผลิตได้น้อยจึงไม่มีการสะสม ทำให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจึงเป็นเพียงเรื่องระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ ต่อมาเมื่อ

มนุษย์ได้และใช้ทรัพยากรเสียสิ้นจึงต้องแสวงหาจากที่แห่งใหม่ จนกระทั่งเมื่อค้นพบแหล่งทรัพยากรที่สำคัญได้แล้วก็จะลงหลักปักฐานโดยที่ จากการอยู่เป็นครอบครัวสังคมเผ่าต่าง ๆ ก็ขยายเป็นชุมชน เป็นสังคมที่ใหญ่ขึ้นทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่ไม่เพียงพอจึงต้องแสวงหาจากแหล่งใหม่ด้วยการใช้กำลัง บังคับจากถิ่นอื่น และยึดเอาแรงงานผู้อื่นเพื่อนำมาใช้เป็นแรงงานทาสในการสร้างผลผลิต

ในช่วงยุคที่มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ถือกันว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เช่น ที่ดินทั้งหลายนั้นเป็นขององค์พระมหากษัตริย์ ประชาชนมีเพียงสิทธิครอบครองเพื่อใช้ประโยชน์ ในที่ดินเท่านั้น ทำให้อำนาจจึงอยู่ที่รัฐาธิปัตย์ที่สามารถจำกัดหรือตัดสิทธิเมื่อใดก็ได้เมื่อต้องการใช้ ประโยชน์ในที่ดิน พบว่าประชาชนมีปัญหาจากการใช้อำนาจของผู้ปกครองหลังจากนั้นเกิดการ เรียกร้องสิทธิขึ้นโดยลำดับ จากเหตุการณ์สำคัญคือเกิดการปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศสนำเข้าสู่ยุคพัฒนาการ ของสิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจช่วงในคริสต์วรรษที่ 18 - 19 โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับ กรรมสิทธิ์หรือสิทธิในทรัพย์สิน ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องกำหนดการจัดเก็บภาษี ด้วยการที่ จะต้องได้รับความเห็นชอบและมีการออกกฎหมายจากที่ประชุมของตัวแทนของประชาชน โดยการ ยืนยันหนักแน่นว่ากรรมสิทธิ์เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่เกิดขึ้น รัฐาธิปัตย์จึงควรให้ ความสำคัญในสิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติ และตามหลักสิทธิมนุษยชน แนวคิดรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism) เป็นแนวคิดที่ใช้รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรเป็นเครื่องมือในการกำหนด รูปแบบการปกครองและกำหนดกลไกอันเป็นโครงสร้างพื้นฐานในการจัดองค์กรบริหารรัฐ โดยรัฐต้อง รับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และสิทธิในทรัพย์สิน ของผู้อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐ อีกทั้ง จะต้องมีส่วนร่วมในการปกครองหรือในการใช้อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยมีรัฐธรรมนูญ เป็นกฎเกณฑ์สูงสุดของประเทศ ที่มีหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และสิทธิในทรัพย์สิน

สำหรับประเทศไทยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับ สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้ในมาตรา 37 ที่กล่าวว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดก ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ จากการศึกษา พัฒนาการของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและ บทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทย สรุปเรื่องการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินได้ดังนี้

1. ขอบเขตของการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน

1.1 ทรัพย์สิน ตามความหมายในมาตรา 37 ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันว่า การรับรองคุ้มครองความมีอยู่ของทรัพย์สินตามบทบัญญัติมาตรา 37 ของรัฐธรรมนูญ มีขอบเขตกว้าง กว่าทรัพย์สินในทางกฎหมายแพ่ง ซึ่งขอบเขตของความคุ้มครองตามมาตรา 37 ของรัฐธรรมนูญ ได้ขยาย รับรองไปถึงสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ และทรัพย์สินทางปัญญาอื่นด้วย

1.2 ทรัพย์สิน ตามความหมายในมาตรา 37 ของรัฐธรรมนูญ ไม่ได้คุ้มครองไป ถึง “โอกาส” ในการหาทรัพย์สินได้ใน “อนาคต”

1.3 บทบัญญัติมาตรา 37 ของรัฐธรรมนูญ คู่ครองทรัพย์สินของบุคคลได้ทำมาแล้วเท่านั้น

1.4 ศาลปกครองเคยตัดสินว่า สิทธิครอบครองก็อยู่ในความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” ตามมาตรา 37 ของรัฐธรรมนูญ

2. ขอบเขตการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน

2.1 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(ก) การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่มีใช้เรื่องการเวนคืน ตามมาตรา 37 (2) ที่ว่า “ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

(ข) การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในกรณีการเวนคืนตามมาตรา 37 (3) แห่งบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

“การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายจากการเวนคืน โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ ผลกระทบต่อผู้ถูกเวนคืน รวมทั้งประโยชน์ที่ผู้ถูกเวนคืนอาจได้รับการเวนคืนนั้น...

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ให้กระทำเพียงเท่าที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการที่บัญญัติไว้ในวรรคสาม เว้นแต่เป็นการเวนคืนเพื่อนำอสังหาริมทรัพย์ที่เวนคืนไปชดเชยให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ ที่ถูกเวนคืนตามที่กฎหมายบัญญัติ”

2.2 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่มีใช้เรื่องการเวนคืนไว้ในกฎหมายแม่บท เช่น ด้วยการคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ หรือโบราณวัตถุ การผังเมือง การควบคุมอาคาร ซึ่งหลักเกณฑ์ตามระเบียบดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อหลักในการใช้สอยทรัพย์สินเพื่อส่วนตัว อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิในทรัพย์สินอย่างแน่นอน

2.3 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในทรัพย์สินในกรณีการเวนคืนตามมาตรา 37 (3) แห่งรัฐธรรมนูญ ที่เป็นการกำหนดหลักการทางกฎหมายว่าด้วยเรื่องการเวนคืนไว้ในรัฐธรรมนูญ ก็เพื่อเป็นการเตือนฝ่ายนิติบัญญัติที่จะตรากฎหมายเวนคืนทรัพย์สินให้ตระหนักและคำนึงถึงหลักการทางกฎหมายของมาตรา 37 (3) แห่งรัฐธรรมนูญว่า ในการตรากฎหมายเวนคืนรัฐจะกระทำได้อีกเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และใช้ในกิจการของรัฐเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อรัฐต้องใช้อำนาจมาจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน ต้องพิจารณาตามหลักความได้สัดส่วนเสมอ อันประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้

ก) หากรัฐมีมาตรการเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนนั้น จะต้องเลือก มาตรการที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพน้อยที่สุด และเลือกทำเท่าที่ “จำเป็น” แก่การ ดำเนินการเพื่อให้วัตถุประสงค์ที่ต้องการบรรลุผล หากจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินขอบเขต แห่งความจำเป็นแก่การดำเนินการถือว่าเป็นสิ่งไม่ชอบธรรม

ข) หากรัฐมีมาตรการเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินด้วยการตรากฎหมายออกมาจำกัด สิทธิจะต้องเลือกมาตรการที่ “เหมาะสม” หรือต้องสัมฤทธิ์ผล ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการตาม เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนั้นสำเร็จลุล่วง

ค) หากรัฐมีมาตรการที่ต้องบังคับใช้กฎหมายต่อประชาชนจะต้องเป็นมาตรการที่ “พอสมควรแก่เหตุ” หรือเป็นไปตามหลักความได้ความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ หรือเป็น หลักการที่ทำให้เกิดดุลยภาพขึ้นระหว่างความเสียหายในกรรมสิทธิ์ของประชาชนที่จะเกิดขึ้น กับ ประโยชน์สาธารณะอันพึงได้รับ

จากการศึกษาพัฒนาการของการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในระบบ กฎหมายไทยพบว่ามิมิติที่กว้างขวางและหลากหลาย และมีการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่เพิ่มมากขึ้น โดยมีรัฐธรรมนูญที่เป็นสถานะสูงสุดของกฎหมายกำหนดการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิใน ทรัพย์สินไว้ให้รัฐมีอำนาจในการบัญญัติกฎหมายมารับรองสิทธิ และจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของ ประชาชนและมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามกฎหมายนั้น ด้วยการบัญญัติเหตุผลและความจำเป็นของรัฐ ในการพัฒนาประเทศด้วยการให้รัฐจัดทำยุทธศาสตร์ชาติและจัดทำโครงสร้างพื้นฐานไว้ในรัฐธรรมนูญ ทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติได้บัญญัติกฎหมายเฉพาะเพื่อใช้ในการจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ด้วยการเวนคืน อสังหาริมทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น เหตุเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ อธิบายได้ดังนี้

1) การรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์

การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ พบว่ามีหลักการรับรองสิทธิไว้ในประมวล กฎหมายที่ดินที่เป็นการให้คุณค่ากับการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินด้วยเอกสารที่เรียกว่า “โฉนด” เพื่อเป็น การยืนยันและรับรองสิทธิในที่ดินอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรและใช้เป็นเครื่องยืนยันต่อการมีกรรมสิทธิ์ ที่แสดงต่อผู้อื่นและรัฐได้อย่างเป็นรูปธรรม

การจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ พบว่า มีการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในสาม ลักษณะคือ

ลักษณะแรก เป็นการจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ด้วยการเวนคืน ถือเป็น การจำกัด สิทธิที่รุนแรงที่สุด เพราะเป็นกรรมสิทธิ์ตกไปเป็นของรัฐเพื่อการพัฒนาประเทศด้วยการ จัดทำ โครงสร้างพื้นฐาน การผังเมือง หรือความมั่นคงของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้อำนาจรัฐไว้ ดัง ปรากฏพบใน พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 พระราชบัญญัติการ

พัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการรถไฟฟ้ามวลชนแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 เป็นต้น

ลักษณะที่สอง เป็นการจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ด้วยการกำหนดการะจำยอมให้แก่ประชาชนด้วยการให้หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเข้ามาใช้สอยประโยชน์ในที่ดินได้หากมีเหตุอันจำเป็น เช่นการให้เข้ามาปักเสาไฟฟ้าบนที่ดินได้ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2503 การให้วางท่อใต้ดินผ่านในที่ดินได้ดังปรากฏพบในพระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 หรือการเดินสายไฟฟ้าพาดผ่านที่ดินในบนอากาศได้ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511หรือการใช้ที่ดินเป็นเขตอนุรักษโบราณวัตถุ ชากดำดำบรรพ์ หรือการควบคุมสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เป็นต้น

ลักษณะที่สาม เป็นการกำหนดการะจำยอมในการจำกัดสิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดินด้วยการกำหนดเขตผังเมือง ทำให้ที่ดินมีมูลค่าทางเศรษฐกิจไม่เท่ากันจากการกำหนดเขตพื้นที่ หรือการควบคุมการก่อสร้างอาคารที่ต้องถูกควบคุมตั้งแต่ความสูงของอาคาร การกำหนดระยะห่างหรือระยะถอยร่นของอาคาร ทำให้ใช้ประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ไม่ได้เต็มที่ ดังปรากฏพบใน พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เป็นต้น

ซึ่งทั้งสามลักษณะนี้ล้วนเป็นการจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ทั้งสิ้น และพบว่าเป็นการจำกัดสิทธิที่ขยายขอบเขตเพิ่มมากขึ้นตามความต้องการการใช้ประโยชน์ของรัฐ

2) การรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในอสังหาริมทรัพย์

การรับรองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ สำหรับทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ พบว่ามี การรับรองสิทธิที่ขยายเพิ่มมากขึ้น และหลากหลายขึ้นจากเดิมเป็นการรับรองในทรัพย์สินที่จับต้องได้ เช่น สัตว์พาหนะ เครื่องจักร หรือ รถยนต์ เป็นต้น แต่ปัจจุบันพบว่าได้มีการรับรองสิทธิในทรัพย์สินที่ หลากหลายขึ้นด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินประเภทสิทธิต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้น เช่น สิทธิในตราสารหนี้ ตรา สารทุน สิทธิในหุ้น หุ้นกู้ กองทุนรวม เป็นต้นดังปรากฏพบในพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาด หลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 และพบว่ามี การรับรองสิทธิด้วยการให้การรับรองในอสังหาริมทรัพย์บาง ประเภทที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันในการจำนองได้เช่นเดียวกันอสังหาริมทรัพย์โดยที่ไม่ จำต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินนั้นให้แก่เจ้าหนี้เพื่อสนับสนุนให้มีเงินทุนหมุนเวียนในการ ประกอบอาชีพได้อย่างไม่ติดขัดซึ่งเป็นการส่งผลดีให้ผู้ประกอบการและต่อประเทศได้อีกด้วย ดัง ปรากฏพบใน พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ หรือพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 เป็น ต้น

การจำกัดสิทธิในสังหาริมทรัพย์ พบว่าเป็นการควบคุมการใช้ประโยชน์ด้วยการกำหนดให้มีการจดทะเบียนการครอบครอง เช่น การควบคุมการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนซึ่งเป็นวัตถุอันตรายที่ต้องควบคุมการใช้อย่างเคร่งครัด จึงเป็นการกำหนดให้ต้องมีการขออนุญาตการมีใช้ การพกพา ด้วยความเข้มงวดและถือเป็นสิทธิเฉพาะตัวที่ห้ามโอนให้แก่กัน หรือการควบคุมการครอบครองงาช้างตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. 2558 ที่ต้องแจ้งการครอบครอง หรือจดทะเบียนการครอบครอง

3) การรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

การรับรองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา พบว่า เป็นการรับรองสิทธิที่มาจากเดิมด้วยการขยายความคุ้มครองที่เพิ่มมากขึ้น และกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงขึ้นทั้งในทางแพ่งและทางอาญา หากพบว่ามีกระทำความละเมิดสิทธิ เพราะนอกจากจะทำให้เจ้าของสิทธิได้รับความเสียหายแล้วยังทำให้ประเทศได้รับผลกระทบอีกด้วย แต่ก็พบข้อจำกัดด้วยการต้องให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดไว้ และอายุของการรับรองสิทธิบางประเภทที่มีระยะเวลาที่สั้นหรือยาวเกินไปทำให้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเทคโนโลยีและผลิตภัณฑ์ในสิ่งใหม่

การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาพบว่าการจำกัดเรื่องอายุการคุ้มครองที่พบว่าบางประเภทมีการให้รับรองที่สั้นเกินไปเมื่อพบว่าการกำหนดขั้นตอนและกระบวนการในการจดทะเบียน แต่ในอีกแง่หนึ่งก็พบว่า หากมีการให้การรับรองอายุในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่ยาวก็อาจทำให้ไม่เกิดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้นมาเพราะยังใช้รูปแบบเดิม อีกทั้งในการรับรองสิทธิบัตรยาพบว่าในประเทศตะวันตกได้เป็นผู้คิดค้นผลิตภัณฑ์มาแล้วนำมาขายในประเทศที่กำลังพัฒนา พบว่าราคายามีราคาสูงขึ้นตามนวัตกรรม และหากมีการรับรองอายุสิทธิบัตรที่ยาวนานก็จะทำให้ประเทศที่กำลังพัฒนาเข้าถึงยาได้ยากหรือไม่ก็ต้องจ่ายในราคาที่แพงขึ้น

อย่างไรก็ดีวัตถุประสงค์ประการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำรงอยู่ในสังคมของมนุษย์ ด้วยการสร้างความสงบให้เกิดขึ้น ดังนั้นหลักสิทธิในทรัพย์สินจึงเป็นกระบวนการในทางความคิดที่พัฒนามาจากสิทธิธรรมชาติที่เกิดจากการใช้กำลังแรงแห่งกายและสติปัญญาของมนุษย์ ซึ่งก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพที่อยู่ในตัวบุคคลที่แสดงความเป็นเจ้าของทรัพย์สินและมีอยู่เหนือทรัพย์สินของตน จนส่งผลให้กลายเป็นหลักประกันในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม จากหลักทั่วไปที่ยึดถือกันว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามบทบัญญัติกฎหมาย” ส่งผลให้สถานะของเจ้าของเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการพิจารณาถึงการได้รับการคุ้มครองและรับรองตามบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินจะได้รับการคุ้มครองมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับมุมมองและบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน ที่ส่งผลต่อการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิในบริบทที่เหมือนกันและแตกต่างกันบ้างตามบริบททางสังคมสืบ

เนื่องจากหลักนิติรัฐเป็นหลักที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักสิทธิในเสรีภาพของบุคคลและสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล ทำให้เป็นหลักการประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ซึ่งสิทธิดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นรากฐานสำคัญต่อการดำรงอยู่ของหลักกรรมสิทธิ์ เพราะในรัฐเสรีประชาธิปไตยที่ยอมรับหลักการพื้นฐานของสิทธิธรรมชาติและเป็นสิทธิมนุษยชน รัฐจึงต้องให้การรับรองและคุ้มครองต่อขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล และหากจำต้องมีการแทรกแซงในสิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกบุคคล จะต้องอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบจากประชาชนตามหลักความชอบธรรมในทางประชาธิปไตยแล้วเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่าสิทธิในทรัพย์สินเป็นหลักการอันสูงสุดของรัฐธรรมนุญ ที่ส่งผลให้การกระทำทั้งหลายของรัฐจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับคุณค่าอันสูงสุดของรัฐธรรมนุญ อันสะท้อนให้เห็นได้ว่าสิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกบุคคลเป็นรากฐานที่สำคัญของรัฐเสรีนิยมประชาธิปไตยที่ยึดถือระบบนิติรัฐ

ข้อเสนอแนะ

รัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ได้มีแนวความคิดการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิออกไปอย่างกว้างขวาง โดยอาศัยความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญ ซึ่งการรับรองสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อให้ก้าวพ้นจากการละเมิดของฝ่ายนิติบัญญัติในการตราบทกฎหมายมาจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน และเป็นข้อกำหนดผูกพันการใช้อำนาจองค์กรของรัฐทุกองค์กร ที่จะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนให้หลักประกันว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนุญรับรองจะกระทำได้ก็แต่โดยเงื่อนไขที่รัฐธรรมนุญกำหนดไว้เท่านั้น และการตรากฎหมายจะต้องอ้างบทบัญญัติรัฐธรรมนุญที่ให้อำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ในกฎหมายด้วย เนื่องจากสิทธิเสรีภาพและสิทธิในทรัพย์สินถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ แต่พบว่ากฎหมายบางฉบับที่ดูเหมือนว่าจะสอดคล้องกับรัฐธรรมนุญฉบับ อาจไม่สอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนุญ ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะสามประการดังนี้

ประการแรก หลักการรับรองสิทธิเป็นหลักการจำกัดสิทธิเป็นข้อยกเว้น โดยเฉพาะหลักการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินต้องตีความอย่างเคร่งครัด เพราะสิทธิในทรัพย์สินเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์แต่กำเนิดและเกิดขึ้นก่อนการเกิดรัฐ หากรัฐจะดำเนินการใดเพื่อเป็นการจำกัดสิทธิต้องคำนึงถึงสิทธิพื้นฐานเสมอ

ประการที่สอง การที่ฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่ตราบทบัญญัติกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนต้องสอดคล้องกับหลักความจำเป็น และเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน โดยให้กระทบต่อสิทธิเสรีภาพน้อยที่สุด

ประการสุดท้าย บทบัญญัติกฎหมายที่ตราออกมาใช้ก่อนรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 ควรปรับปรุงให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ โดยเทียบเคียงกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมาตรา 19 วรรคสอง (GG) ที่ได้บัญญัติว่า “ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม การจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ นั้น จะมีผลให้กระทบกระเทือนต่อเนื้อหาสาระสำคัญ หรือแก่นของสิทธิเสรีภาพนั้นไม่ได้ In keinem darf ein Grundrecht in seinem Wesensgehalt amgetastet warden.”

รายการอ้างอิง

หนังสือภาษาไทย

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วย รัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557.

กฤษณ์ วสีนนท์, เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.

กฤษณ์ วสีนนท์, หลักการแข่งขันเสรี : ในมิติทางวิชาการกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจ, วารสารแทนดอกไม้ไหว้ครู.

กรุงเทพบรรณาการ, เล็กเซอร์ของพระเจ้าพี่ยาเธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์, โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2468.

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม, เอกสารประกอบการบรรยายวิชานิติปรัชญา 3404404 ตอน 2, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณิต ฅ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2545.

คณิต ฅ นคร, รัฐธรรมนูญกับกระบวนการยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558.

คณิต ฅ นคร, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.

คณพล จันท์หอม, กฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทรศก 127, พิมพ์ครั้งที่ 1, โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

จรัญ โฆษณานันท์, นิติปรัชญา, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2557.

จรัญ โฆษณานันท์, สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน : ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2556.

จรัญ โฆษณานันท์, ปรัชญากฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541.

- จิรนิติ หะวานนท์, คำอธิบายวิชากฎหมายปกครอง(ภาคทั่วไป), พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์พลสยามพริ้นติ้ง(ประเทศไทย), 2554.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์, กฎหมายมหาชน : ความเป็นมา ทฤษฎี และหลักการที่สำคัญ, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2556.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์, กฎหมายรัฐธรรมนูญ แนวคิด และประสบการณ์ของต่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช, รัฐ, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์บริษัท พี.เพรส จำกัด, 2552.
- ฌอง-ฌากส์ รูโซ, สัญญาประชาคม หรือ หลักแห่งสิทธิทางการเมือง, วิภาดา กิตติโกวิท แปล, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์ทับหนังสือ, 2550.
- เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์, รัฐธรรมนูญนานาชาติ, งานแปลของสภาวิจัยแห่งชาติ, 2516.
- ธรรมนิติย์ สุมนต์กุล, กฎหมายกับเศรษฐศาสตร์ : กฎหมายทรัพย์สิน สัญญา ละเมิด และสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.
- นราธิปพงศ์ประพันธ์ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น, ประวัติรัฐธรรมนูญไทยฉบับแรก พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน, กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์ประจักษ์วิทยา, 2514.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์, หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชนเล่ม 1 วิวัฒนาการทางปรัชญา และ ลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่าง ๆ, พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2554.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชนเล่ม 2 : การแบ่งแยกกฎหมายมหาชน-เอกชน และพัฒนาการกฎหมายมหาชนในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชนเล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, วารสารกฎหมาย, (ปีที่ 23 ฉบับที่ 1 คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547)
- บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่, พิมพ์ครั้งที่สอง, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547.
- บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558.

- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, คำอธิบายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญเยอรมัน, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.
- บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน, พิมพ์ครั้งที่ 13, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์พลสยามพริ้นติ้ง(ประเทศไทย), 2553.
- ประมวลกฎหมาย รัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวง ตรา 3 ดวง เล่ม 2, มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง.
- ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2394 – 2404, ธนบุรี, โรงพิมพ์ดำรงธรรม, 2511.
- ประกาศ พระราชบัญญัติ และ พระราชกำหนดต่าง ๆ รัชกาลที่ 5 ร.ศ. 127, พิมพ์ครั้งแรก, โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ
- ประกาศ พระราชบัญญัติ แล พระราชกำหนดต่าง ๆ รัชกาลที่ 5 ปี ร.ศ. 128, พิมพ์ครั้งแรก, โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ
- ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ 12, กรุงเทพมหานคร, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555., หน้า 156 - 157.
- ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, กรุงเทพมหานคร, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน, ธรรมรัฐ-ธรรมราชา, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน, สตรีในคัมภีร์ตะวันออก, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร, โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.
- ประชุม โฉมฉาย, หลักกฎหมายโรมันเบื้องต้น, กรุงเทพมหานคร, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.
- ประชุม โฉมฉาย, การจัดสรรทรัพยากรของสังคมโรมันโดยการใช้การจำยอม, 60 ปี ปรีดี เกษมทรัพย์ รวมบทความในโอกาสเกษียณอายุราชการ, รวบรวมโดย สมยศ เชื้อไทย, กรุงเทพมหานคร, พี.เค.พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2531.
- โกคิน พลกุล, ชาญชัย แสงศักดิ์, หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2556.
- มนตรี รุปลสุวรรณ, เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542.
- มานิตย์ วงศ์เสรี, “หลักการรับประกันความคุ้มครองเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามมาตรา 19 วรคสองของกฎหมายพื้นฐานหรือรัฐธรรมนูญในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน(Garantie des Wesensgehalts)” วารสารวิชาการศาลปกครอง ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน ธันวาคม) 2551, หน้า 2 – 3.

มานิตย์ จุ่มปา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช คณะนิติศาสตร์, เอกสารการสอนชุดวิชาระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ หน่วยที่ 1 – 7, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิคตอรีเพาเวอร์พอยท์, 2528.

ราชบัณฑิตยสถาน, กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2.

แลงการต์ โรแบร์ต, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

ลาลูแบร์, ซีมอน เดอ., จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม, สันต์ ท. โกมลบุตร แปล, นนทบุรี, พิมพ์ครั้งที่ 4, โรงพิมพ์ศรีปัญญา, 2557.

หลวงรัตนานุกูณฑ์ (เปล่ง เวภาระ) (รวบรวม), กฎหมายในรัชกาลที่ 5 เล่ม 3, กรุงเทพมหานคร, สำนัก ราชเลขาธิการ, 2541.

หลวงสุทิวาหนฤพุมิ, ประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นปริญญาโท (ที่ระลึกในการพระราชทานเพลิงศพ หลวงสุทิวาหนฤพุมิ)

วิชญ์ เครื่องงาม, ความรู้เบื้องต้นทางปรัชญา, กรุงเทพมหานคร, เอกสารประกอบการศึกษาสำหรับ นิสิตนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

วิชญ์ เครื่องงาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2530.

วีระ โลจายะ, กฎหมายสิทธิมนุษยชน, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2538.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์, กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ: ความรับผิดชอบของรัฐในระบบกฎหมายเยอรมัน ฝรั่งเศส และอังกฤษ, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2555. หน้า 127.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์, กฎหมายปกครองภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติ ราษฎร์, 2554.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์, คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน, กรุงเทพมหานคร, โครงการตำราและ เอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไข เพิ่มเติม, 2557. หน้า 18.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์, “เงื่อนไขการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน : “มาตรฐาน” ในการ ควบคุมตรวจสอบความชอบธรรมด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย”, วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 30, ฉบับที่ 2 (มิถุนายน 2543), หน้า 184 – 193.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์, รายงานการวิจัยเรื่อง ความรับผิดชอบของรัฐในระบบกฎหมายเยอรมัน, เสนอต่อ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2547.

- แควร์, เรย์มอน, ปรัชญากฎหมาย : ความรู้ฉบับพกพา, พิเศษ สอาดเย็น, ธงทอง จัทรวงศ์ แปล, กรุงเทพมหานคร, โอเพ่นเวิลด์สพับลิชชิงเฮ้าส์, 2558.
- วรพจน์ วิศวพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538.
- ธนศ อารมณ์สุวรรณ, กำเนิดและความเป็นมาของสิทธิมนุษยชน, กรุงเทพมหานคร, โครงการจัดพิมพ์คปไฟ, 2549.
- ศันนัทกรณ์ โสทธิพันธ์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายเอกชนโรมัน, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.
- ศักดิ์ดา ธนิตกุล, กฎหมายกับเศรษฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557.
- เสนีย์ ปราโมช มรว., อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์พลสยามพริ้นติ้ง(ประเทศไทย), 2551.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, คำอธิบายความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548.
- สุรพงษ์ ชัยนาม, มาร์กซ์และสังคมนิยม, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์สยาม, 2553.
- สุภางค์ จันทวานิช, ทฤษฎีสังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 6, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.
- สุรพล นิติไกรพจน์, หลักการพื้นฐานของกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจของฝรั่งเศส (ส่วนที่สอง), บทความกฎหมาย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
- สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, คดีที่ดินและคดีฟ้องขับไล่, พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สมยศ เทื้อไทย, ความรู้นิติปรัชญาเบื้องต้น, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538.
- สมยศ เทื้อไทย, หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551.
- สมยศ เทื้อไทย, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 16, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.
- หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์ประกายพริก, 2545.
- ยืนหยัด ใจสมุทร, พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2556.
- อุกฤษ มงคลนาวิน, ประวัติศาสตร์กฎหมายต่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง, กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, 2514.

อุกฤษ มงคลนาวิน, คำสอนชั้นปริญญาโทคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่าด้วยกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายฝรั่งเศส, เอกสารห้องสมุดคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อมร จันทรสุมบุรณ์, คอนสติติวชันแนลลิสม์ (Constitutionalism) : ทางออกของประเทศไทย,
กรุงเทพมหานคร, สถาบันนโยบายศึกษา มูลนิธิคอนราด อเดนาวร์, 2537., หน้า 9.

วิทยานิพนธ์

- กษิต์เดช มีเย็น, “อิทธิพลของวัฒนธรรมทางการเมืองกับการรับรองสิทธิเสรีภาพในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์(รัชกาลที่ 4 - ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475)”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559)
- ครรชิต ปังคานนท์, “แดนแห่งกรรมสิทธิ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีการขนส่งมวลชนใต้ดิน”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539)
- เจษฎา พรไชยา, “พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามกฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติทางรัฐธรรมนูญ : ศึกษาเปรียบเทียบประเทศอังกฤษและประเทศไทย”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543)
- ยศศักดิ์ โกศัยกานนท์, “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544)
- นิตยา จงแสง, “การรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ : กรณีศึกษาการกำหนดสถานะของสภาพบุคคล, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559)
- เบญจรงค์ เกษวิเชียร, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดการและการบริหารจัดการที่ดินของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552)
- พัชรวลี ต้นประวัตติ, “แนวทางในการกำหนดค่าทดแทนที่เหมาะสมสำหรับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548)
- วรรณิ วุฒิฤทธากุล, “ผลกระทบจากการจัดระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินของรัฐ”, ”(วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์การเมืองหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2552)
- ศุภเชษฐ์ คุสุวรรณ, “ความชอบธรรมทางกฎหมายของการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในระบบกฎหมายไทย”(วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2540)

สรายุทธ์ จันทวรรณกุล, “ปัญหากฎหมายในการจำกัดสิทธิในที่ดินของเอกชน”, (วิทยานิพนธ์

นิติศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542)

สุจิต ใต้วิเศษกุล, “ข้อกำหนดห้ามโอนสิทธิในที่ดินของเอกชนตามกฎหมาย” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์

หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539)

อนุวงศ์ ชาบุตร, “กระจายอำนาจในการตรากฎหมายให้ใช้บังคับผังเมืองรวมแก่องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

2553)

วารสารกฎหมาย

แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง ชุดที่ 2 เล่ม 4, พิมพ์ครั้งที่ 1, สำนักพิมพ์บริษัทประชาชนจำกัด,

2558.

แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง ชุดที่ 2 เล่ม 5, พิมพ์ครั้งที่ 1, สำนักพิมพ์บริษัทประชาชนจำกัด,

2558.

วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 (มิถุนายน 2556)

วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 31 ฉบับที่ 2 (ธันวาคม 2556)

วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 (มีนาคม 2557)

วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 32 ฉบับที่ 2 (กันยายน 2557)

วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 (กันยายน 2558)

วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 34 ฉบับที่ 2 (กันยายน 2559)

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 38 ฉบับที่ 3 (กันยายน 2552)

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 41 ฉบับที่ 2 (มิถุนายน 2555)

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 42 ฉบับที่ 1 (มีนาคม 2556)

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 42 ฉบับที่ 2 (มิถุนายน 2556)

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 42 ฉบับที่ 3 (กันยายน 2556)

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 (มีนาคม 2557)

วารสารวิชาการศาลปกครอง ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (เมษายน – มิถุนายน) 2555

วารสารวิชาการศาลปกครอง ปีที่ 12 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม – ธันวาคม) 2555

วารสารวิชาการศาลปกครอง ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (เมษายน – มิถุนายน) 2556

สืบค้นทางอิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ สำนักงานโครงการสารสนเทศระหว่างประเทศ

,photos.state.gov/libraries/adana/30145/publications-other-lang/THAI.pdf

โครงการวิจัย 100 เอกสารสำคัญ : สรรพสาระประวัติศาสตร์ไทย, ลำดับที่ 10, ในความสนับสนุนของ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), สำนักพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, 2554.

สุเทพ เอี่ยมคง, บทความสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย, สถาบันพระปกเกล้า, [ออนไลน์], 1
เมษายน 2561, แหล่งที่มา : <http://wiki.kpi.ac.th/index.php>

สุรพล นิติไกรพจน์, หลักการพื้นฐานของกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจของฝรั่งเศส (ส่วนที่สอง),
บทความกฎหมายคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สืบค้นจาก

www.lawonline.co.th

Athanasios Gromitsaris, Expropriation, Takings Annual Report 2011 Germany,
IUSPUBLICUM ,4.2

(July2011),http://www.iuspublicum.com/repository/uploads/21_03_2012_12_05_Gromitsaris_Expropriation.pdf

Bernadette - Julia Felsch, Wege zu einer gerechten Bodenordnung DIPLOMARBEIT
nach Maßgabe der Diplomprüfungsordnung für Studenten der Hochschule für
Politik zur Erlangung des akademischen Grades eines Dipl.sc.pol.Univ. der
Ludwig - Maximilians - Universität München - Sozialwissenschaftliche Fakultät
- München, den 27. Dezember 2010

Committee on Economic Social and Cultural Rights, General Comment 7, The right to
adequate housing (Art. 11(1)): forced evictions,
(<http://www.un.org/documents/ecosoc/docs/2001/e2001-22.pdf>). สืบค้นเมื่อ
21.02.2561 The Right to Property (Article 11)

COUZINET J.-F., De la nécessité publique à l'utilité publique : les évolutions du fait
justificatif de l'expropriation, in Propriété & Révolution : actes du colloque de
Toulouse, 12-14 octobre 1989, Centre national de la recherche scientifique,
1990, p. 197.

George J. Siedel and Janis K.oheeZem, Real estate law: 4th ed (South-western
collage publishing, 1999), pp.137-141.

LEPAGE H., supra et RENOUX-ZAGAME M.-F., Histoire du droit de la propriété, Administrer 1989, pp. 13 et s.

Marianne ROLAIN, LES LIMITATIONS AU DROIT DE PROPRIÉTÉ EN MATIÈRE IMMOBILIÈRE, Thèse pour le doctorat en Droit présentée et soutenue publiquement le 30 novembre 2015

Plus exactement, l'article 17 évoquait à l'origine « les propriétés » et non « la propriété ». Cela n'a été rectifié qu'en 1793 sous le prétexte qu'il s'agissait d'une faute d'orthographe. Or, l'usage du pluriel révèle surtout qu'en 1789, le droit de propriété était imprégné de superpositions, notamment entre la propriété directe et la propriété utile. À ce sujet, V. COMBY J., L'impossible propriété absolue, in Un droit inviolable et sacré, la propriété, Actes du colloque organisé les 13-14 novembre 1989 à Paris, ADEF, Paris, 1991, p. 9, spéc. p. 1.

PORTALIS J.-E.-M., Ecrits et discours juridiques et politiques, Presses universitaires d'Aix-Marseille, Coll. des publications du Centre de Philosophie du Droit, Aix-en-Provence, 1988, pp. 111 et s.

Selon G. SICARD, « un tel consensus conduit à présumer que ce « droit de propriété » n'a pas été tiré du néant par les constituants de 1789, et que sa proclamation complète et couronne une tradition multiséculaire », Le droit de propriété avant l'article 17 de la déclaration des droits de l'homme et du citoyen, in Propriété & Révolution : actes du colloque de Toulouse, 12-14 octobre 1989, Centre national de la recherche scientifique, 1990, p. 1.

See, e.g.,CESCR, General Comment No. 4, The Right to Adequate Housing, para. 8. For example, to effectuate the right to food, States are encouraged to guarantee “the right to inheritance and the ownership of land and other property.” See CESCR, General Comment No. 12: The Right to Adequate Food, UN Doc. E/C.12/1999/5, 12 May 1999, para. 26.

Stephan W. Schill, INTERNATIONAL INVESTMENT LAW AND COMPARATIVE PUBLIC LAW 917 (2011).

<http://humanrightscommitments.ca/2015/11/summary-information-the-american-convention-on-human-rights/>

<https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%20999/volume-999-i-14668-english.pdf>

<http://www.achpr.org/instruments/achpr/>

http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=288514

http://www.wipo.int/wipolex/en/other_treaties/details.jsp?treaty_id=208

http://www.wipo.int/wipolex/en/other_treaties/details.jsp?treaty

https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_01_e.htm

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุนันทา ดาราธร เกิดเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2517 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ศิลปศาสตร์บัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหงเมื่อปีการศึกษา 2534 ปริญญาโทรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปีการศึกษา 2552 ปริญญาตรีนิติศาสตร์จาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2557 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2557

